

ΜΑΡΚΗΣΙΟΣ **ΝΤΕ ΣΑΝΤ**

Ο
δούμος
και το Ήμμα των

Μαρκήσιος ντε Σαντ

Ο ΔΗΜΙΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΘΥΜΑ ΤΟΥ

Επιλογή κειμένων, εισαγωγή και σχόλια

Dieter Hoffmann

Μετάφραση και επιμέλεια

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΟΚΚΙΝΟΣ

ΚΡΙΤΙΚΗ

Περιεχόμενα

Τίτλος

Copyright

Προοίμιο

Ο δήμιος και το θύμα του - Εισαγωγικές σημειώσεις

Η απαγόρευση

Ο διχασμένος λόγος

Το ανέφικτο όργιο

Η εξέγερση, δηλωμένος σκοπός της ανάγνωσης

1. Η γραφίδα ως όπλο - Αποσπάσματα μιας (αυτο)βιογραφίας

Περί της καταγωγής μου

Τιμωρούνται οι σκέψεις;

Θαμμένος ζωντανός

Ο απειθής κρατούμενος

Ναι, είμαι ένας ακόλαστος

Ο τρόπος που σκέφτομαι

Δεχθείτε με όπως είμαι

Ο ταραχοποιός

Είμαι αντιγιακωβίνος

Επρόκειτο να εκτελεσθώ

Ένας αβυσσαλέα διεστραμμένος άνθρωπος

Φυλακισμένος στο Σαραντόν

Ημερολόγιο

Γονυκλισία ενώπιον της εξουσίας;

Ακατονόμαστος

Ένα παράδειγμα πολιτικής αυθαιρεσίας

2. Δέσμοι του φαύλου κύκλου: Ο δήμιος και το θύμα του

Ένας αχόρταγος γίγαντας

Η τέχνη του εν ψυχρώ εγκλήματος

Ο απόκρυφος τόπος της ακολασίας

Κανονισμοί

Πρώτη μέρα

3. Οι δεσμοί του εγκλήματος

Η αναγκαιότητα της βίας

Η αδίστακτη επιθυμία για εξουσία

Η παντοδυναμία της προδοσίας

4. Περί δεσποτισμού και αναρχίας

Η αλαζονεία της εξουσίας

Το πρόγραμμα της καταπίεσης

Μια αποτρόπαιη λογική

5. «Γάλλοι, ακόμη μία προσπάθεια για να γίνετε δημοκράτες» ή Η σχοινοβασία του ντε

Σαντ

Τα ήθη

Βιογραφία και εργογραφία του Μαρκήσιου ντε Σαντ

Πηγές

1ο Κεφάλαιο

2ο Κεφάλαιο

3ο Κεφάλαιο

4ο Κεφάλαιο

5ο Κεφάλαιο

Κατάλογος εικόνων

Προοίμιο

«Η διαλεκτική σκέψη (σε αντίθεση προς την εμπειριστική και τη ρασιοναλιστική, D.H.) υποστηρίζει ότι ποτέ δεν υπάρχουν ασφαλείς αφετηρίες ούτε οριστικά λυμένα προβλήματα, ότι η σκέψη ποτέ δεν προχωράει ευθύγραμμα, δεδομένου ότι η κάθε επιμέρους αλήθεια αποκτά την πραγματική της σημασία μόνο από τη θέση που κατέχει στο Όλον, και ότι το Όλον μπορεί να γίνει γνωστό μόνο με την πρόοδο στη γνώση των επιμέρους αληθειών. Η πορεία της γνώσης εμφανίζεται επομένως σαν συνεχής ταλάντωση ανάμεσα στα μέρη και το Όλον, που οφείλουν να αλληλοδιαφωτίζονται». [1]

Αν δεχτούμε τη μέθοδο γνώσης που διακηρύσσεται εδώ, τότε η συλλογή αποσπασμάτων από ένα οργανικό Όλον, δηλαδή η σύνθεση και συναρμολόγηση εκτεταμένων αποσπασμάτων, δεν ενδείκνυται για να σχηματιστεί μια αντιπροσωπευτική εικόνα της σκέψης του ντε Σαντ ή, ακόμα περισσότερο, να προκαλέσει την –με τη φιλολογική έννοια– αυστηρή και ορθή του ανάγνωση. Ο μόνος τρόπος να πάρει κανείς θέση ως προς τα κείμενα που παρατίθενται εδώ, είναι η διαισθητική και συναισθηματική ανάγνωση που προσφέρει στον ενδιαφερόμενο –πλην όμως αμύητο– αναγνώστη ένα *hors d'oeuvre* που δεν τον κάνει απλώς να περιμένει με ανυπομονησία τα επόμενα εδέσματα, αλλά είναι εξίσου χορταστικό ώστε να μην απαιτήσει συνέχεια. Με τον τρόπο αυτό η παρούσα έκδοση προσφέρει τη δυνατότητα στον αναγνώστη να σχηματίσει μιαν αποσπασματική εικόνα, να καταλάβει μια προσωρινή θέση ως προς το σαδικό κείμενο· όχι με την επιστημονική έννοια, αλλά μάλλον –μεταφορικά– σαν συλλογή ψηφίδων που αποτελούν τμήματα ενός μωσαϊκού που απομένει ακόμα να ολοκληρωθεί.

Τα αποσπάσματα των κειμένων ωστόσο δεν στοχεύουν απλώς στο να αποτελέσουν το κίνητρο για την ανάγνωση άλλων έργων του ντε Σαντ, αλλά περιέχουν και μια παιδαγωγική πρόθεση: δεν επιδιώκουν μόνο να προξενήσουν κάποιο –συγκεχυμένο αρχικά– ενδιαφέρον και να το ενισχύσουν· ο στόχος τους πρέπει επίσης να αναζητηθεί στην αναθεώρηση της τρέχουσας προκατάληψης ότι τάχα η φαντασία του ντε Σαντ εξαντλείται αποκλειστικά σε φαλλοκρατικούς διθυράμβους. Δηλωμένος στόχος μας είναι λοιπόν η διαφώτιση με την έννοια της υπονόμησης της αυταρχικής κηδεμόνευσης που υφίσταται ο αναγνώστης από τις διάφορες βαθμίδες όπου διαμορφώνεται η κοινή γνώμη·

κρατικές, πολιτιστικές, ακόμα και πανεπιστημιακές – η παρατεταμένη σιωπή των τελευταίων πάνω σ’ αυτό το θέμα συνιστά τη δική τους, καθόλου αμελητέα, συμβολή στη συκοφάντηση και τον εξοστρακισμό του.

Αν και είναι αδύνατον να αποσπάσει κανείς κάποια μέρη από ένα ανεπτυγμένο Όλον χωρίς την άσκηση βίας, να επιμείνει δηλαδή στην αντιπροσωπευτικότητα της παρουσιαζόμενης επιλογής, επιχειρήθηκε πάντως να ληφθεί υπόψη και να αποδοθεί το πολυσύνθετο και αντιφατικό της σαδικής σκέψης. Υπάρχει ωστόσο ένα είδος έντεχνου λόγου που παραμελήθηκε σ’ αυτήν τη συλλογή, μολονότι δεν καταλαμβάνει αμελητέα θέση –τουλάχιστον ως προς την έκτασή του– στο έργο του ντε Σαντ: πρόκειται για το θέατρο. Και αυτό όχι επειδή στερείται πρωτοτυπίας –όπως συχνά υποστηρίζεται– αλλά πρωτίστως επειδή δεν είναι εύκολα συμβιβάσιμο με τη λουπή του λογοτεχνική δημιουργία. Στον πρόλογό του στους τόμους των Απάντων (Oeuvres Complètes) που τεκμηριώνουν το θέατρο του ντε Σαντ, ο Ζαν-Ζακ Μπροσιέ παρατηρεί: «Εκπλήσσει, πράγματι, η διαπίστωση ότι ενώ οι συγγραφείς του 18ου αιώνα πίστευαν πως μπορούσαν να αποτολμήσουν τα πάντα στα μυθιστορήματά τους, στα θεατρικά τους κείμενα αισθάνονταν ωστόσο υποχρεωμένοι να ακολουθήσουν την παραδεκτή και ισχύουσα ηθική».^[ii]

Ο ίδιος ο ντε Σαντ μας κατατοπίζει για τη θεμελιακή διαφορά ανάμεσα στο θέατρό του και το μυθιστορηματικό του έργο: «Πολλοί θα πουν: ο συγγραφέας αυτού του έργου είναι ένας άνθρωπος που έχει χάσει το δίκιο του, ένας άνθρωπος που εκδικείται. Πλανώνται, ωστόσο· προς τι όμως οι ενστάσεις μας: δεν πρόκειται να γίνουμε πιστευτοί».^[iii]

«Δεν διαθέτουμε πορτρέτο του Μαρκήσιου ντε Σαντ. Και είναι χαρακτηριστικό πως ούτε του Λωτρεαμόν υπάρχει. Τα πρόσωπα αυτών των δύο φανατικών και επαναστατών συγγραφέων των πιο απεγνωσμένων και παράτολμων που υπήρξαν ποτέ, βυθίζονται στο σκοτάδι της ιστορίας».

Πωλ Ελύαρ, 1937

Σημειώσεις

Pascal et le théâtre de Racine, Παρίσι, 1956.

---

ii

D.A.F. Marquis de Sade, *Oeuvres complètes*, Παρίσι (Jean-Jacques Pauvert) 1961 κ.ε.,
τ. 32, σελ. 25 κ.ε.

---

iii

Réflexions sur cette pièce (Le Prévaricateur ou un Magistrat du Temps passé), στο
D.A.F. Marquis de Sade, *Oeuvres complètes*, τ.35, σελ. 279.

Ο δήμιος και το θύμα του Εισαγωγικές σημειώσεις

Η απαγόρευση

Όταν το όνομα του μαρκήσιου ντε Σαντ αναφερθεί σε μια συζήτηση, προκαλεί όσο κανένα άλλο αγανάκτηση και συκοφαντικά χαμόγελα. Στην κοινωνία μας, που αρέσκεται να θεωρείται φιλελεύθερη, ανεκτική και φωτισμένη, όποιος ασχολείται με αυτή την persona non grata θα αντιμετωπιστεί σε σταθερή και μόνιμη βάση με φανερό σκεπτικισμό και ηθική απόσταση. Πολύ συχνά, έστω και όχι φανερά, γίνεται επιπόλαια χρήση του argumentum ad hominem, καθώς συνδέεται το αποκηρυγμένο θέμα με το χαρακτήρα του εκάστοτε παρατηρητή. Πρόκειται, βέβαια, για αντιδράσεις που συναντούν όλοι όσοι καταπιάνονται με την εξιχνίαση ενός ταμπού και τη διάρρηξη του μανδύα της απώθησής του – αντιδράσεις που, ωστόσο, μάλλον τον επιτιθέμενο σκιάζουν, παρά αυτόν που δέχεται την επίθεση. Το απόλυτο κακό, η αχαλίνωτη παρορμητικότητα, που συναρτώνται με το πρόσωπο και το έργο και χρησιμεύουν ως εκ των προτέρων χαρακτηρισμοί του έργου, το οποίο κατά κανόνα μένει αδιάβαστο (γεγονός που ενισχύεται ακόμα περισσότερο από την ιατρική ορολογία που αποδίδει στον όρο «σαδισμός» τα κλινικά συμπτώματα μιας συγκεκριμένης «ασθένειας» που αποκλίνει από τον κοινωνικό κανόνα σεξουαλικής ικανοποίησης) σκιάζουν επίσης και την αστική έννοια της ανοχής. Η αστική ανοχή, έννοια μαχητική που δημιουργήθηκε στον αγώνα κατά της δογματικής αυθεντίας και της κυριαρχίας της παράδοσης, διακρίνεται από την ενύπαρκτη ουδετερότητά της ως προς τα αντικείμενα. Είναι κι αυτή, φυσικά, αναγκασμένη να καταφεύγει σε απροκάλυπτη καταστολή όταν η αστική κοινωνία δέχεται δυναμική και ασυμβίβαστη επίθεση, διαθέτει ωστόσο περισσότερο λεπτούς μηχανισμούς ώστε να επιβάλλεται πάνω σε «αποκλίνουσες συμπεριφορές». Όπου, λόγου χάρη, γίνεται γνωστή η ύπαρξη του μαρκήσιου ντε Σαντ και του έργου του, δεν είναι απολύτως απαραίτητη η ηθική κατασυκοφάντηση όσων έχουν καταπιαστεί μ' αυτό, ώστε να εξοστρακιστεί στην ασημαντότητα η απασχόληση με τη μελανή αυτή σκιά της αστικής κοινωνίας. Διότι μέσω ακριβώς της ανοχής αποκλείεται από τον υποτιθέμενο επίσημο και σοβαρό λόγο, χαρακτηρίζεται παραξενιά της ιδιοσυγκρασίας, για να εγκλειστεί έτσι στη σφαίρα της ατομικής θεώρησης. Είναι ωστόσο

προ πολλού γνωστό ότι ο πλήρης και απόλυτος διαχωρισμός του δημόσιου από το ιδιωτικό δεν είναι παρά απατηλό φαινόμενο· διότι ο αμοιβαίος αποκλεισμός και των δύο σφαιρών έχει πια ξεπεραστεί από την κοινωνική πραγματικότητα. Το γεγονός όμως ότι το έργο του ντε Σαντ στον δυτικό κόσμο έχει αναχθεί ακόμα και σε αντικείμενο δικαιοδοσίας και φιλολογικής λογοκρισίας δεν προκαλεί πλέον έκπληξη.

Η πρώτη αφορμή για ηθικολόγους με υπερβάλλοντα ζήλο δόθηκε από το εκδοτικό έργο του Ζαν-Ζακ Ποβέρ, στον οποίο οφείλεται η ευσυνείδητη και επιμελημένη έκδοση διάφορων έργων του ντε Σαντ στη δεκαετία του '50. Ο Ποβέρ καταδικάστηκε σε πρόστιμο 200.000 φράγκων με το τετριμμένο πρόσχημα της «έκδοσης έργων που αντίκεινται στα κρατούντα ήθη». [iv] Όσα αντίτυπα βρέθηκαν, κατασχέθηκαν και καταστράφηκαν. Μια μεμονωμένη περίπτωση προ τριακονταετίας, θα έτεινε κανείς να υποθέσει, μια νομική διύλιση του κώνωπος που ανήκει πλέον στο παρελθόν, τώρα που –όπως ο καθένας μπορεί να βεβαιωθεί– η ερωτική λογοτεχνία, από τους κλασικούς μέχρι την πιο ανούσια σουηδική κρεβατομουρμούρα, έχει καθιερωθεί στην ευρωπαϊκή βιβλιαγορά.

Μια ανάλογη δίκη επαναλαμβάνεται όμως μετά δεκατέσσερα έτη στην Αυστρία. Με αφορμή την έκδοση μεταφρασμένων και σχολιασμένων αποσπασμάτων από τη *Φιλοσοφία στο μπουντουάρ* στο Neues Forum, η Γενική Διεύθυνση Δημοσίας Ασφαλείας της Αυστρίας επέβαλε στη σύνταξη του φύλλου περιορισμούς στη διάθεση των επίμαχων, αλλά και των επόμενων τευχών, χωρίς να προβεί σε ανακριτική διαδικασία – μια απόφαση προληπτικού φρονηματισμού, δηλαδή. Στην αιτιολόγηση της απόφασης αναφέρεται μεταξύ άλλων:

«Το γεγονός ότι στην περίπτωση της *Φιλοσοφίας στο μπουντουάρ* πρόκειται περί ακραίας πορνογραφίας δεν μπορεί, βέβαια, να αντικρουσθεί· οι πλέον αποτρόπαιες σεξουαλικές πράξεις και καταστάσεις περιγράφονται με κάθε λεπτομέρεια (...)

Κατά συνέπεια, το ανωτέρω κείμενο είναι ικανό να διαγείρει υπέρμετρα τη σεξουαλική φαντασία και επιθυμία ανηλίκων κάτω των 16 ετών και να διαταράξει με τον τρόπο αυτό την κανονική εξέλιξη της ηθικής, πνευματικής και σωματικής διαδικασίας ωρίμανσής των.

Το προκείμενο έντυπο είναι συνεπώς ικανό, υπό την έννοια του άρθρου 10, παρ. 1, ειρηνένου νόμου, να προσβάλει επιζήμια την ανάπτυξη των ανηλίκων από πλευράς ήθους, πνεύματος και υγείας, ιδίως με την πρόκληση λαγνείας και εκτροπή της γενετήσιας ορμής».

Ωστόσο, ακόμα και στη δεκαετία του '80, δεν διακόπτεται η αλυσίδα των νομικών συγκρούσεων γύρω από το έργο του ντε Σαντ, που, επίσημα, παραμένει σε μεγάλο βαθμό ταμπού. Σύμφωνα με είδηση της εφημερίδας *Frankfurter Rundschau* της 24ης Φεβρουαρίου 1981, ένα δικαστήριο στην Αθήνα καταδίκασε τη διευθύντρια και το συνιδιοκτήτη των εκδόσεων Εξάντας σε φυλάκιση 7 μηνών και 2 ετών αντίστοιχα, διότι η μετάφραση και δημοσίευση της *Φιλοσοφίας στο μπουντουάρ* θεωρήθηκε ότι παραβίαζε το νόμο περί ασέμνων.

Σίγουρα, το έργο του ντε Σαντ δεν αποτελεί μοναδική περίπτωση στην ιστορία της λογοκρισίας της λογοτεχνίας: τα έργα των Φλωμπέρ, Μπωντλαίρ και Χένρυ Μίλερ βρέθηκαν κι αυτά κατά καιρούς στη μαύρη λίστα των απαγορευμένων συγγραμμάτων· είναι ωστόσο μοναδική η επίμονη και συνεπής αντιμετώπιση με την οποία η ηθική και οι κρατικοί αρωγοί της επιχειρούν να το ξανακλείσουν στις κρύπτες των βιβλιοθηκών από τις οποίες μόλις πριν λίγες δεκαετίες ελευθερώθηκε. Εξίσου μοναδική είναι η συνέχεια αυτής της απώθησης που είχε αρχίσει ήδη τον 19ο αιώνα, με τον εγκλεισμό του συγγραφέα τη ναπολεόντεια εποχή. Εδώ πρέπει ασφαλώς να αναζητηθεί μία από τις αιτίες για την τόσο σκληροτράχηλη εμμονή της προκατάληψης και της ηθικής αγανάκτησης σε πλατιά τμήματα του πληθυσμού.

Θα ήταν τουλάχιστον ανόητο αν σ' αυτό το σημείο γινόταν προσπάθεια να καταδειχθεί ο πολιτικός χαρακτήρας της απαγόρευσης της πορνογραφίας –απαγόρευση που ήδη έχει υπονομευτεί από την εκδοτική πρακτική– διότι θα σήμαινε ότι ο ντε Σαντ δεν είναι παρά ένας κοινός πορνογράφος, δικαιώνοντας με τον τρόπο αυτό τη δικαιοσύνη, στα πλαίσια της λογικής της τουλάχιστον. Θα ήταν, βέβαια, δύσκολο να δείχτεί ότι το έργο του δεν τροφοδοτείται από την ερωτική φαντασία σε σημαντικά του τμήματα, ωστόσο δεν φαίνεται να προσφέρεται για να διαγείρει υπέρμετρα τη γενετήσια ορμή ή και να τη διαστρέψει ακόμα – ό,τι και να σημαίνει αυτό! Όποιος γυρεύει σεξουαλική διέγερση στο έργο του, σύντομα θα απογοητευτεί και θα αναζητήσει κάποιο περισσότερο «τραβηχτικό» ανάγνωσμα. Η απαγόρευση –που στρέφεται κυρίως εναντίον του ερωτικού χαρακτήρα του έργου και που με τον τρόπο αυτό πιστεύει ότι υπερασπίζεται κάποια συγκεκριμένη έννοια ηθικότητας και αρετής απέναντι στις πολύμορφα διεστραμμένες εκδοχές της σεξουαλικότητας τις οποίες εκφράζει ο ντε Σαντ, απέναντι στη φαντασία– αυτή η απαγόρευση χάνει μεν το στόχο της, αλλά κατά παράδοξο τρόπο πετυχαίνει διάνοια, επειδή κηρύσσει το σαδικό κείμενο στο σύνολό του ταμπού – και όχι μόνο στα ερωτικά του αποσπάσματα. Το ταμπού που υψώθηκε εδώ απαγορεύει έμμεσα την ανάγνωση· η κυριαρχία της δογματικής αυθεντίας ιδιοποιείται την ωριμότητα του φωτισμένου και

δημοκρατικού πολίτη –της οποίας η επίκληση είναι τόσο συχνή κατά τα λοιπά–, ομολογώντας έμμεσα ότι κάπως έτσι έχουν τα πράγματα και με τη δημοκρατική βούληση και την αυτοδιάθεση του ατόμου, με την ελευθεροφροσύνη και την ανοχή και τα λοιπά ιδεώδη και τις αρετές που υποτίθεται ότι χαρακτηρίζουν το απελευθερωμένο από ετεροκαθαρισμούς αστικό υποκείμενο: δεν είναι μόνο η ελευθερία της επιθυμίας και του πράττειν, αλλά ακόμα και η ελευθερία επιλογής (κι όχι απλώς επιλογής αναγνώσματος) που αφαιρούνται από τα υποκείμενα και περνούν σε γραφειοκρατική διαχείριση, υπό το πρόσχημα της λεγόμενης ευημερίας των υποκειμένων, πίσω απ’ το οποίο κρύβεται η φροντίδα για την απρόσκοπτη λειτουργία τους.

Ο διχασμένος λόγος

Εάν ισχύει ότι μετά το θάνατο ενός συγγραφέα παρατηρείται συνήθως αλματώδης αύξηση του ενδιαφέροντος για το έργο του, η περίπτωση του ντε Σαντ ανατρέπει αυτήν τη σειρά: σημαντικό μέρος του μυθιστορηματικού του έργου –όπως *Ζυστίν ή οι δυστυχίες της αρετής*, *Η ιστορία της Ζυλιέτ ή η προκοπή της διαφθοράς* και τέλος *Η φιλοσοφία στο μπουντουάρ*– είχε απαγορευτεί από την αστυνομία μετά τη σύλληψή του το 1801, το γεγονός αυτό πάντως δεν δημιούργησε στους ενδιαφερόμενους και τους βιβλιοπώλες ιδιαίτερα προβλήματα παράκαμψης της λογοκρισίας.

Η φήμη που κυκλοφόρησε το 1779 πως ο ντε Σαντ πέθανε, έγινε δεκτή με εκδηλώσεις ανακούφισης στο Παρίσι· όλοι γνώριζαν πως ήταν ο συγγραφέας των κακόφημων μυθιστορημάτων, παρόλο που ο ίδιος τα αποκήρυττε ως το θάνατό του:

«Μας διαβεβαιώνουν πως ο ντε Σαντ είναι νεκρός. Και μόνο το όνομα αυτού του επαίσχυντου συγγραφέα αναδίδει τέτοια οσμή σήψης που εξοντώνει την αρετή και προκαλεί φρίκη. Είναι ο συγγραφέας του μυθιστορήματος *Ζυστίν ή οι δυστυχίες της αρετής*. Η φαυλότερη ψυχή, το ποταπότερο πνεύμα, η πιο τυχοδιωκτική, η πιο χυδαία φαντασία δεν μπορούν να διανοηθούν τέτοια προσβολή της λογικής, της αιδημοσύνης και της ανθρώπινης φύσης». [v]

Η παλινόρθωση των ηθικών κανόνων που συμβάδισε με τη θεσμοποίηση του ναπολεόντειου αστυνομικού κράτους επέσυρε πολυάριθμες επιθέσεις κατά του ντε Σαντ και εξοστράκισε το έργο του από τα ράφια των βιβλιοπωλείων και των βιβλιοθηκών· η εκτελεστική εξουσία κατάσχεσε και κατάστρεψε ολοκληρωμένα και ημιτελή χειρόγραφα

αδιακρίτως. Και παρά τις αστυνομικές διώξεις, ή μάλλον ακριβώς εξαιτίας τους, το έργο του συνεχίζει να ζει στην παρανομία και διαδίδεται αδιάκοπα κάτω από την εύθραυστη επιφάνεια μιας φιλισταϊκής και μικροαστικής ηθικής, αλλά ως τα τέλη του 19ου αιώνα δεν κατορθώνει να διαρρήξει τα τείχη της επίσημης σιωπής και της περιστασιακής αγανάκτησης, όπως του Ζυλ Ζανέν και του Μισώ, που ανέσυραν στην επιφάνεια το όνομά του αποκλειστικά και μόνο για να το ρίξουν αμέσως ακόμα βαθύτερα στο σκοτάδι της ιστορίας και στα απρόσιτα ράφια των βιβλιοθηκών. Παρόλο που το έργο του δεν βρήκε θέση στην κλασικιστική εξιδανίκευση του ερωτισμού –αυτή που δεν δίστασε να ακρωτηριάσει την παρορμητικότητά του κατατώντας τον αγνώριστο–, είναι αδύνατον να διανοηθεί κανείς τα σημαντικά έργα της λογοτεχνίας του 19ου αιώνα χωρίς την επιρροή του: *Τα άνθη του κακού* του Μπωντλαίρ, *Ο πειρασμός του Αγίου Αντωνίου* του Φλωμπέρ, *Μια εποχή στην κόλαση* του Αρθούρ Ρεμπώ και, τέλος, *Τα άσματα του Μαλντορόρ* του κόμη Λωτρεαμόν μαρτυρούν σε κάθε τους αράδα την παρουσία του ντε Σαντ. Μάλιστα, ακόμα και στην τέχνη του 20ού αιώνα εντοπίζονται σαφείς αναφορές στις ταινίες των Μπουνιουέλ και Νταλί *Ο ανδαλουσιανός σκύλος* και *Χρυσή εποχή*, στο μυθιστόρημα του Νταλί *Κρυμμένα πρόσωπα*, στο ερωτικό έργο του Ζωρζ Μπαταίγ και στην *Ιστορία της Ο* της Πωλίν Ρεάζ, που όλα τους εκπέμπουν μια σαδική ατμόσφαιρα.

Παρά το γεγονός ότι ο Γκιγιώμ Απολλιναιρ επιχείρησε το 1909 μια πρώτη προσέγγιση στο έργο του ντε Σαντ ως αντικείμενο φιλολογικής ανάλυσης, εκδίδοντας μια επιλογή κειμένων του, και παρά την εμφάνιση, στη γαλλική αγορά κυρίως, κάποιων μεμονωμένων μελετών, έπρεπε να περάσουν ακόμα δύο δεκαετίες ώσπου να σπάσει οριστικά η πρωτοκαθεδρία του ιατρικού λόγου. Οι Κραφτ-Έμπινγκ, Όιλενμπουργκ, Καμπανές και ακόμα ο Ιβάν Μπλοχ που ανακάλυψε και εξέδωσε το χειρόγραφο από τις *120 μέρες στα Σόδομα* που ο ντε Σαντ το θεωρούσε χαμένο, χαρακτήρισαν το έργο του «*psychopathia sexualis*», συνονθύλευμα όλων των παθών και παρεκκλίσεων που μπορεί να διανοηθεί κανείς, και ενέγραψαν τον όρο σαδισμός στην ιατρική ορολογία.

Οι σουρεαλιστές και πρώτος ανάμεσά τους ο Αντρέ Μπρετόν που γύρω στα τέλη της δεκαετίας του '20 ασχολήθηκε «σχεδόν αποκλειστικά με τον θείο μαρκήσιο, ^[vi] αποκατέστησαν το όνομά του ύστερα από έναν αιώνα άγνοιας και απώθησης προκαλώντας στους λιγοστούς οπαδούς του ένα «*déjà vu*». Ωστόσο, παρά την κατάταξη του μαρκήσιου ντε Σαντ στο γενεαλογικό δέντρο της σουρεαλιστικής εξέγερσης στο *Μανιφέστο του σουρεαλισμού* το 1924 και παρά την εμφατική διατύπωση του Μπρετόν στο *Ο τρελός έρωσ* («όσο η στρατευμένη αναρχία εκφράζει απαρέγκλιτα μία από τις πιο παθιασμένες πλευρές της ανθρώπινης φύσης, δεν θα μπορούσε να επικαλεστεί καλύτερο

τίτλο ευγενείας»), η σαδική ανταρσία δεν μπόρεσε να αποκτήσει ευρύτερη απήχηση. Παρ' όλα αυτά, χάρη στον ίδιο πάλι φιλολογικό λόγο, άνοιξε ένα πρώτο ρήγμα σ' εκείνο το τείχος του σκανδαλώδους και του σατανικού που ως τότε κάλυπτε ερμητικά το όνομα και το έργο του.

Καθόλου δεν εκπλήσσει επομένως το γεγονός ότι οι πρώτες μελέτες για τη ζωή και το έργο του ντε Σαντ ανθολογούνται από τον σουρεαλιστικό περίγυρο: η δουλειά του Μωρίς Εν που συγκεντρώθηκε μετά θάνατο σε έναν τόμο και η μνημειώδης βιογραφία του Ζιλμπέρ Λελύ συγκαταλέγονται και σήμερα ακόμα στην απαραίτητη βιβλιογραφία κάθε υπεύθυνης προσέγγισης στον ντε Σαντ. Πέρα από αυτά, οι μελέτες του Γκόρερ, των Χορκχάμερ/Αντόρνο, της Σιμόν ντε Μπωβουάρ και του Πιέρ Κλοσοφσκι, όπως και οι εργασίες των Ζωρζ Μπαταίγ, Μωρίς Μπλανσό και Ζαν-Ζακ Μπροσιέ, αποτελούν σταθμούς μιας πρόσληψης του ντε Σαντ που τον αποσπά τόσο από τον ιατρικό λόγο του 19ου αιώνα, όσο και από τη σουρεαλιστική αποθέωση, και ανιχνεύει στο έργο του σημαντικές λογοτεχνικές και πολιτικές προοπτικές. Επειδή η πλημμυρίδα των σχετικών δημοσιεύσεων που έχει ενσκήψει κατά τις δύο τελευταίες δεκαετίες στη Γαλλία δεν μπορεί πια να παρακολουθηθεί από τον μεμονωμένο αναγνώστη και, λόγω στενότητας χώρου, δεν μπορεί να περιγραφεί εδώ ούτε να τύχει της απαραίτητης κριτικής αξιολόγησης, παραπέμπουμε για μια πρώτη ενημέρωση στη φιλολογική αναφορά του Μισέλ Ντελόν *Δέκα χρόνια σαδικών οπουδών (1968-1978)*. [vii]

Μπροστά σ' αυτή την εκρηκτική αύξηση του ενδιαφέροντος, καμιά γαλλική ιστορία της λογοτεχνίας δεν μπορεί πια να αποσιωπά το έργο του ντε Σαντ, και φαίνεται να είναι αποκλειστικά πλέον θέμα χρόνου το πότε η σχολική διδασκαλία της λογοτεχνίας θα συμπεριλάβει το θέμα αυτό. Μια πορεία με τη δηλωμένη πρόθεση να αρθεί η απαγόρευση που βαρύνει το σαδικό κείμενο και να δημοσιοποιηθεί το έργο του –πράγμα που ισχύει και για τις σκέψεις που οδήγησαν στην παρούσα έκδοση– δεν μπορεί να αντιμετωπίζεται αποκλειστικά και μόνο μέσα σ' ένα κλίμα ευφορίας. Σωστά λοιπόν θέτει ο Μισέλ Ντελόν το βασικό ερώτημα: «Μήπως ο Σαντ έγινε πια ένας συγγραφέας ανάμεσα σε πολλούς άλλους;» Μπορεί τουλάχιστον να γίνει η παρακάτω διαπίστωση: η πρόσληψη του έργου του τον έκανε αποδεκτό στα σαλόνια, του απέβαλε τον κακόφημο χαρακτήρα, έπαψε πια να μετριέται αποκλειστικά με δαιμονικές και ακραίες κατηγορίες.

Μόνο που, αν δεχτεί κανείς πως το έργο του ντε Σαντ είναι αποτέλεσμα μιας ανταρσίας, της εξέγερσης του απομονωμένου και έγκλειστου ατόμου εναντίον μιας κοινωνικής ολότητας την οποία εξαναγκάστηκε να βιώσει ως κατασταλτική και ολοκληρωτική πάνω στο ίδιο του το σώμα, η αιχμή της εξέγερσής του κινδυνεύει να αμβλυθεί από την

εκλαΐκευση. Αυτός ο κίνδυνος της ανάγνωσης που τόσο καιρία κατονόμασε ο Ζωρζ Μπατάιγ, παραμένει μεταδοτικός και η απόκρουσή του συνιστά ένα δύσκολο, ασφαλώς όμως όχι και άλυτο πρόβλημα.

«Στο βαθμό που οι απολογητές αυτοί δεν παρεκκλίνουν από την κυρίαρχη ηθική, οι ύμνοι τους στον Σαντ καταλήγουν να την ενισχύουν: Δημιουργούν το σκοτεινό αίσθημα πως είναι ανεκτικότερη απ' όσο είχε νομιστεί αρχικά. Το πράγμα θα ήταν αδιάφορο αν η σκέψη του Σαντ δεν έχανε έτσι τη βασική της αξία: ότι δηλαδή είναι ασυμβίβαστη με τη σκέψη ενός όντος που στηρίζεται στο Λόγο». [viii]

Η απόκλιση στην οποία αναφέρεται εδώ ο Μπατάιγ μας δίνει την αφορμή για έναν παραπέρα συλλογισμό. Ο ντε Σαντ και ο Λόγος είναι για τον Μπατάιγ μη συγκρίσιμα μεγέθη. Πρόκειται για μια ολωσδιόλου σωστή διαπίστωση αναφορικά με την ερωτική φαντασία, η οποία δεν εκπηγάζει καθαυτή από την έλλογη σκέψη. Από την άποψη αυτή, «ο Λόγος» είναι πράγματι ασυμβίβαστος με τη σκέψη του ντε Σαντ. Με τη διαφορά πως «ένα ον που στηρίζεται στο Λόγο» δεν υφίσταται ως α-ιστορική ή μεταφυσική αφαίρεση, αλλά είναι αναπόσπαστα ριζωμένο μέσα σε μια κοινωνική ολότητα η οποία θέτει αποφασιστικά τη σφραγίδα της τόσο στο άτομο όσο και στην ορθολογικότητά του. Και οι δύο –η ορθολογικότητα του αναγνώστη, αλλά και των χαρακτήρων στο έργο του ντε Σαντ– δεν αφήνουν αμφιβολίες για την προέλευσή τους: σε προσεκτικότερη παρατήρηση αποκαλύπτονται ως τύποι εκείνης της μορφής της αστικής ορθολογικότητας που ο Μαξ Χορκχάμερ έχει ορίσει ως «εργαλειακό Λόγο». Ο Λόγος αυτός μπορεί μεν –σαν μίτος της Αριάδνης μέσα στο λαβύρινθο του κυριαρχούμενου από την ανταλλαγή και τον ανταγωνισμό σύμπαντος– να έχει ανεκτίμητη αξία ως προς την αυτοσυντήρηση, την πάση θυσία επιδίωξη της φιλαυτίας (*amour propre*)· ωστόσο, επειδή ο εργαλειακός Λόγος δεν ασκεί άλλες λειτουργίες πέρα από την κατανομή των μέσων προς έναν δεδομένο σκοπό, του οποίου δεν αμφισβητεί την ορθολογικότητα –που επομένως θα μπορούσε κάλλιστα να αποδειχθεί ανορθολογικός–, έχει επίσης τη δυνατότητα της ορθολογικής (ως προς το σκοπό) νομιμοποίησης του ανορθολογισμού και του βίαιου χαρακτήρα της εξουσίας, παραπέμποντας στο κοινωνικό όφελος, το γενικό συμφέρον ή κάποιες αμφίβολες αναγκαιότητες. Αναμφίβολα, τα «λογικά» άτομα αυτού του είδους πρόκειται να απορρίψουν τον ντε Σαντ με άκρα αγανάκτηση –αγανάκτηση που προφανώς δεν θα έχει καμιά επίπτωση πάνω στην ορθολογικότητα του αναγνώστη και συνεπώς στη συμπεριφορά του–, θα τον απορρίψουν γιατί τους παρουσιάζει μια καρικατούρα του

εαυτού τους, που παρά την ασυνήθιστη προοπτική προδίδει συνάμα την εσώτερή του αλήθεια: η σκέψη του ντε Σαντ προσάγει την απόδειξη πως, για την αστική έννοια του Λόγου, η μετάπτωσή της σε ανορθολογισμό είναι εγγενής, το αστικό υποκείμενο σκιαγραφείται στα όρια της (αυτο-) καταστροφής του. Έτσι η σκέψη του δεν είναι απλώς συμβατή με τον εργαλειακό Λόγο, αλλά επιπλέον αποκαλύπτει και την ανταγωνιστική κοινωνία ως Αρχή που εμποδίζει μια πιθανή αρμονία. Διότι οι ήρωες των μυθιστορημάτων του ντε Σαντ εργαλειοποιούν το Λόγο που νομιμοποιεί ακόμα και έναν εξαπλό φόνο για μόλις 30 σόλδια, ως απαραίτητο για την αυτοσυντήρηση του ατόμου. Το σαδικό σύμπαν κυριαρχείται από τον ψυχρό υπολογισμό του οφέλους, για το οποίο ο εξανδραποδισμός των συνανθρώπων και η υποδούλωση της φύσης δεν γνωρίζουν όρια. Αυτές οι συνάφειες, καθώς και ο υπολογισμός της βαναυσότητας που γίνεται με μαθηματική ακρίβεια, αν και ξενίζουν δεν είναι τίποτε άλλο από συνεπής εκλογίκευση του εγωιστικού συμφέροντος και του ανελέητου ανταγωνισμού. Η σαδική σκέψη είναι επομένως καθ' όλα συμβατή με τον εργαλειακό Λόγο, είναι η ίδια εργαλειακή και καταμαρτυρεί στην κυρίαρχη μορφή της ορθολογικότητας την τερατωδία της, κάνοντας το Λόγο να τρομάξει –έτσι θέλουμε να πιστεύουμε– μπροστά στην ίδια του την εικόνα, και προσφέροντας ένα μοχλό για τη σωτηρία του Διαφωτισμού.

Το ανέφικτο όργιο

Ήδη, η πρόχειρη ανάγνωση των πρώτων εκατό σελίδων (των 750 συνολικά, που είχαν εν μέρει ημιτελή χαρακτήρα) από τις *120 μέρες στα Σόδομα*, αποκαλύπτει τη σεξουαλική καταπίεση ως μεταφορά – η κυριαρχία των σωμάτων των δημίων πάνω στα σώματα των θυμάτων αντανakλά υπαρκτούς μηχανισμούς καταπίεσης και πολλαπλασιάζει τις καταστροφικές ενέργειες που λανθάνουν μέσα τους. Η κάθε δραστηριότητα, ο λεπτομερειακός καταμερισμός του χρόνου και η πιο ασήμαντη λεπτομέρεια, ακόμα και η ίδια η απόλαυση, μαρτυρούν την απεριόριστη κυριαρχία της λειτουργικότητας στην ερωτική σκηνοθεσία του ντε Σαντ: η ποσοτικοποίηση της ερωτικής απόλαυσης – μετρημένης σε μήκος και περίμετρο των πρωτογενών χαρακτηριστικών του φύλου– και της αισθησιακής απόλαυσης –που κυριολεκτικά ασφυκτιά από το πλήθος των εξαιρετων εδεσμάτων και ποτών– επιμετρά και τις δύο με μαθηματικές εξισώσεις. Δεν είναι τόσο τα προσωπικά δεσμά εξάρτησης, σαφώς προσδιορισμένα και συντηρούμενα από σχέσεις βίας, που συνιστούν τον μεταφορικό χαρακτήρα του σαδικού οργίου, όσο η κυριαρχία της λειτουργικότητας η οποία εξαλείφει κάθε είδος αυθορμησίας που θα μπορούσε να αποβεί

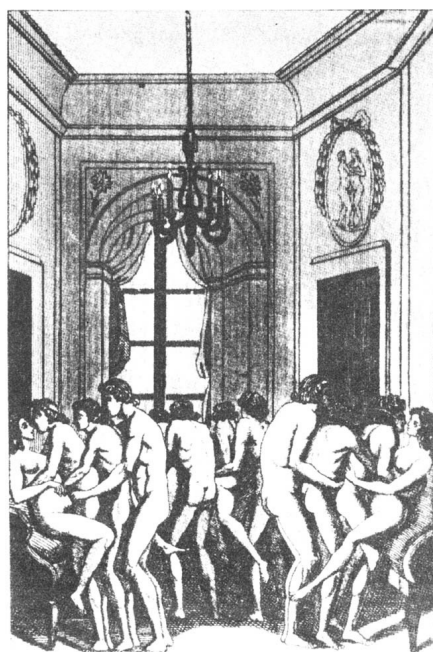
επικίνδυνη για το σύστημα. Η σκηνοθεσία που αρχικά είχε αναλάβει να εγγυηθεί την επιτυχία του οργιαστικού εγχειρήματος –απαιτώντας συνεπώς μίαν εργαλειακή λειτουργία στα πλαίσια των ατομικών σκοπών–, στην πορεία του οργίου ανάγεται σε αυτοσκοπό, υποτάσσει όλα τα συμμετέχοντα άτομα, θύματα ή θύτες και τους αφαιρεί ανεπανόρθωτα την υποκειμενικότητα. Οι ελευθέριοι δήμιοι μεταβάλλονται κι αυτοί, όπως τα πρώην θύματά τους, σε λειτουργίες: συναρτήσεις, όχι πια κάποιας προσωπικής σχέσης εξάρτησης, αλλά εκείνου του συστήματος που είχαν άλλοτε δημιουργήσει οι ελευθέριοι εισηγητές του για την πραγματοποίηση των φιλήδωνων σκοπών τους.

Πρωταρχικός στόχος δεν είναι πια λοιπόν η απόκτηση ηδονής, αλλά η χωρίς τριβές διαπλοκή αφήγησης και οργίου. Η ερωτική ενόρμηση χάνει την αμεσότητά της, που δεν ανέχεται αδιαμαρτύρητα την κατάτμησή της ούτε στο χρόνο ούτε στο χώρο, και υποβαθμίζεται σε απλό διακοσμητικό στοιχείο της αφήγησης, όπου οφείλει να ενταχθεί χωρίς να προβάλλει αντίσταση. Η πειθάρχηση του λόγου –και επομένως της νόησης– καθορίζει την παράδοξη πλέον πειθάρχηση της επιθυμίας, η αρχική πρόθεση απορροφάται χωρίς να αφήσει ίχνη από τον αυτονομούμενο παντοδύναμο μηχανισμό.

Αυτή η εξέλιξη του οργίου, που αποξενώνεται όλο και περισσότερο από τον αρχικό του σκοπό, την ολοκληρωτική ηδονή και την κατάρριψη των ταμπού, και που εγκαθιδρύει την αδυσώπητη κυριαρχία της λειτουργικότητας, κορυφώνεται με την επινόηση μηχανών ηδονής που εκμηδενίζουν την υποκειμενικότητα του ατόμου ως ενδεχόμενου παράγοντα διαταραχής του συστήματος. Ο δήμιος και το θύμα του μοιάζουν όλο και περισσότερο στη συμμόρφωσή τους με το κοινωνικό υπόβαθρό τους. Και οι δυο τους υποβιβάζονται σε λειτουργίες μηχανών: ο τέως ελευθέριος μαιτρ εκχωρώντας τη θέση του ως απόλυτου δεσπότη στη μηχανή –η οποία αναλαμβάνει τα βασανιστήρια και την εκτέλεση των θυμάτων– καθαιρείται σε εξάρτημά της και επομένως υποβιβάζεται από τον ενεργητικό ρόλο στον παθητικό, του ηδονοβλεψία. Μεταβιβάζοντας στο μηχανισμό της ηδονής την απεριόριστη εξουσία του, αυτή που έπρεπε συνεχώς να αποδεικνύει εκ νέου στα θύματά του ώστε να βεβαιώνεται για την κυριαρχία του, χάνει τώρα την εξουσία πάνω στα αντικείμενά του, καταντώντας ο ίδιος εργαλείο. Ωστόσο –σε αντίθεση προς τον ανώνυμο αξιωματικό της καφκικής *Σωφρονιστικής αποικίας* που, μπρος στην απαξιωμένη ύπαρξή του, σε μια πράξη παθολογικής αφοσίωσης και αυταπάρνησης, παραδίδει τον εαυτό του ψυχρά και αδιάφορα στις μηχανές ως τελευταίο θύμα τους– ο σαδικός ελευθέριος δεν αποκτά συνείδηση της απώλειας της ατομικότητάς του μέσω της μηχανής. Της παραδίδεται με τη ματαιόδοξη πίστη πως εκπληρώνει, δήθεν, σκοπούς που αυτός πρόκειται να καθορίσει, και υποστηρίζει το καταστρεπτικό σύστημα των φυσικών

αιτιοτήτων που τελικά θα στραφεί εναντίον του ίδιου. Μονάχα σε εξαιρετικές στιγμές, μπροστά στην απόγνωση για το πεπερασμένο της καταστρεπτικής του ενέργειας, εγείρει αμφιβολίες – όχι πάντως για τη σκοπιμότητα του συστήματος αυτού που βρίσκει την απεριόριστη αναγνώρισή του, αλλά για την ελλιπή παραγωγικότητά του. Η ηδονική αυτοπαράδοση, η οποία στον ντε Σαντ εμφανίζεται ως έσχατη συνέπεια της αυτοσυντήρησης, δεν είναι πράξη απόγνωσης, αλλά συμβολή στη διατήρηση αυτού του συστήματος – ο ελευθέριος δεν αποκτά συνείδηση του γεγονότος ότι και ο ίδιος πλέον έχει υποβαθμιστεί σε θύμα.

« ... η κυριαρχία της λειτουργικότητας, η οποία εξαφανίζει καθετί το αυθόρμητο που θα μπορούσε να αποβεί επικίνδυνο για το σύστημα ...»

Το σαδικό όργιο οφείλει επομένως να αναγνωσθεί ως παραβολή της σύγχρονης τεχνολογίας και ως παραβολή της υπαγωγής του υποκειμένου σε κηδεμόνευση. Από γενικότερη σκοπιά, αποκαλύπτεται ως παραβολή του αυτεξούσιου υποκειμένου και της κατεστραμμένης ζωής του. Δέσμιος της ματαιόδοξης πεποίθησης πως η αδίστακτη επιδίωξη του ίδιου συμφέροντος και ο μέχρις εσχάτων ανταγωνισμός ως την αυτοκαταστροφή του, οδηγεί στην πρόοδο του κοινωνικού συνόλου, το σαδικό υποκείμενο υποβαθμίζεται σε πειθήνιο υποκείμενο, μέσα σε ένα πλαίσιο που δεν είναι πια σε θέση να το ελέγξει, και που τελικά στρέφεται εναντίον του ίδιου του υποκειμένου: η διατήρηση και η καταστροφή του εαυτού μέσα στον κόσμο του ντε Σαντ, όπως και στον κόσμο όπου βρίσκεται ενθρονισμένη η αρχή του ανταγωνισμού, καταλήγουν σε αναπόφευκτη ταύτιση.

---

iv

Maurice Garçon (εκδ.) *L'affaire Sade*, Compterendu exact du procès intenté par le Ministre Public, aux éditions Jean-Jacques Pauvert, Παρίσι, x.x., σελ. 13.

---

v

Γράφει ο Πολτιέ στον *Ami des Lois* της 29ης Αυγούστου 1799. Στην ίδια εφημερίδα δημοσιεύτηκε τον επόμενο μήνα απάντηση του ντε Σαντ, από την οποία αξίζει να παρατεθούν τα παρακάτω αποσπάσματα: «Όχι, δεν είμαι νεκρός και μ' ένα γερό ρόπαλο θα σας γράψω στην πλάτη την ξεκάθαρη απόδειξη της ύπαρξης μου. Και θα το έκανα δίχως άλλο χωρίς το φόβο να δηλητηριαστώ πλησιάζοντας το βρωμερό, σαπισμένο κουφάρι σας... Γαύγιζε, λοιπόν, γκρίνιαζε, ούρλιαζε και χύνε το δηλητήριο σου: είσαι ανίκανος, σαν βάτραχος, να το χύσεις πέρα από τη μύτη σου, κι έτσι μένει πάνω σου κολλημένο και μόνο τον εαυτό σου λερώνεις με τις βρωμιές που σκοπεύεις να ξεράσεις πάνω σε άλλους». Αναφέρεται στο: Marquis de Sade, *Oeuvres complètes*, edition definitive (Au circle de Livre precieux), T. XI-XII, σελ 583.

---

vi

Salvador Dali, *So wird man Dali*, Μόναχο 1981, σελ 179.

---

vii

Michel Delon, *Dix ans d'etudes sadiennes* (1968-1978), στο *Dix-hutième siècle* 11/79, σελ. 393 κ.ε.

---

viii

Georges Bataille, *L'erotisme*, Παρίσι 1985, σελ. 200.

Η εξέγερση, δηλωμένος σκοπός της ανάγνωσης

Το στίγμα που βαραίνει ακόμα το έργο του ντε Σαντ, η επίμονη διαβεβαίωση πως αντιβαίνει στη φύση, ισχυρισμός που δεν βασίζεται απλώς στην ανησυχία ότι από την ανάγνωση θα μπορούσε να διαφθαρεί και να εκφυλιστεί η ανθρώπινη φύση, αποτελεί έκφραση του απεριόριστου φόβου της κυρίαρχης ορθολογικότητας –που φανερώνεται ως ορθολογικότητα των κυρίαρχων–, του φόβου για ένα ενδεχόμενο ρήγμα που θα επιχειρούσε η αδιαφέντευτη φύση, την οποία προφανώς δεν κατόρθωσε να χαλιναγωγήσει. Από την αρχή της αστικής εποχής, στην Αναγέννηση, η φύση γίνεται γνωστή αποκλειστικά ως απόθεμα υλικών πόρων, αποτελεί αδιακρίτως αντικείμενο εκμετάλλευσης. Η έννοια της κοινωνικής προόδου συνδέεται αναπόσπαστα με την κυρίαρχηση της φύσης, επομένως και του ανθρώπου ως ενεργού παράγοντά της. Κάθε «φύση» που εναντιώνεται επίμονα στην ευθυγράμμιση και μετουσίωση σε κανόνες και σκοπούς ξένους προς εαυτήν, πρέπει να εξουδετερωθεί ή τουλάχιστον να παραμεριστεί, ώστε να πραγματοποιηθεί η κοινωνική πρόοδος και να καλουπωθεί ο άνθρωπος ως μέσο αυτού του φετιχοποιημένου ιδεώδους. Η ορθολογικότητα που καλύπτεται πίσω από την απολυτοποιημένη κοινωνική πρόοδο αναγκάζεται από τις εγγενείς αρχές της –την αυτοσυντήρηση και την τελειοποίηση της κυριαρχίας πάνω στο υλικό των ανθρώπων και της φύσης– να καταστέλλει χωρίς συμβιβασμούς κάθε *promesse de bonheur*, κάθε ουτοπική επαγγελία ευτυχίας πέρα από χρησιμοθηρία και εξουσιασμό. Η ιστορία όμως του κυνηγιού των μαγισσών και της εξόντωσης των (όχι μόνο) ηθικώς ετεροδόξων εγχαράσσεται στη μνήμη και διατηρεί τα ίχνη ενός άσβεστου πόθου ελευθέρωσης από κάθε κυριαρχία, ενός πόθου για ευτυχία.

Η ανάγνωση λοιπόν, του ντε Σαντ πρέπει να προκαλέσει αγανάκτηση· όχι για την υποτιθέμενη εναντίωσή του προς τη φύση, αλλά για εμάς τους ίδιους, για την αδιαφορία και παθητικότητα μας εμπρός στα φετίχ της κοινωνικής ωφελείας και μιας άνευ όρων προόδου, στα οποία πρόθυμα –αν όχι με ενθουσιασμό– υποτασσόμαστε. Αγανάκτηση για την αφωνία μας εμπρός στην ανεκπλήρωτη επαγγελία της ευτυχίας, αυτήν που οι πρόμαχοι της αστικής κοινωνίας τόσο επιπόλαια επικαλούνταν (Σαιν Ζυστ: «*Η ευτυχία είναι μια νέα ιδέα στην Ευρώπη*»), που ωστόσο απαγόρευαν την ευτυχία στην ανθρωπότητα τη στιγμή που ήθελαν να της την επιβάλλουν με διάταγμα. Αγανάκτηση για τη λειψή μας αγωνιστικότητα. Και τέλος, αγανάκτηση επειδή ούτε καν αγανακτούμε,

αλλά προσφερόμαστε ως παθητικό υλικό για εργαλειοποίηση σε ετερογενείς προς εμάς σκοπούς.

Η ανάγνωση του ντε Σαντ οφείλει να ωθεί προς την εξέγερση· ειδάλλως παραμένει χωρίς νόημα.

1

Η γραφίδα ως όπλο Αποσπάσματα μιας (αυτο)βιογραφίας

Η επιθετικότητα του έργου του ντε Σαντ που υπαινίσσεται ο παραπάνω τίτλος δεν είναι καθόλου υποθετική, αλλά πηγάζει από τα ίδια τα γραπτά του, αναφέρεται δε σε μια επιστολή του της 21ης Μαρτίου 1779 όπου ορίζει τον τρόπο σκέψης του ως «fructus belli», σαν «ξινό κρασί» που θα ερεθίζει τη γεύση των κυρίαρχων για πολύ καιρό μετά το θάνατό του. Διότι το έργο του ντε Σαντ είναι αποτέλεσμα και αντανάκλαση της καταπίεσης που βίωσε οδυνηρά στις φυλακές του Παλαιού Καθεστώτος, της Επανάστασης και, τέλος, της Ναπολεόντειας Αυτοκρατορίας.

«Ο τρόπος που σκέφτομαι είναι καρπός των στοχασμών μου· είναι αποτέλεσμα της ύπαρξής μου, της εσωτερικής μου συγκρότησης (...). Ακολουθώ αυτές τις αρχές και αυτές τις ορέξεις μέχρι φανατισμού, και ο φανατισμός είναι το προϊόν της καταδίωξης των τυράννων μου. (...) Θα το δηλώσω σ' όλο τον κόσμο».

Είναι λοιπόν κυρίως η ολοκληρωτική ρήξη με τις συμβάσεις της κοινωνικής τάξης του και ο αποκλεισμός του από την κοινωνία που ώθησαν τον ντε Σαντ να αναπτύξει τη φιλοσοφία της ακρότητας και της εξέγερσης που τεκμηριώνεται εδώ.

Μέσα σ' αυτό το πλαίσιο, τα αμέτρητα γράμματα του κρατουμένου δεν έχουν σημασία μόνο για την ανασυγκρότηση της βιογραφίας του, αλλά πληροφορούν ταυτόχρονα και για τα κίνητρα της συγγραφής: στα 27 χρόνια του εγκλεισμού του η γραφίδα –πρώτα απ' όλα η επιστολογραφία– αποτελούσε το μοναδικό μέσο επαφής του κρατουμένου με τον έξω κόσμο, από τον οποίο η φυλακή είχε αναλάβει να τον απομονώσει ερμητικά. Η πράξη της γραφής που διασπά τη διατεταγμένη απαγόρευση επικοινωνίας και αγνοεί τα λογοκριτικά μέτρα που ασκούσε η διοίκηση της φυλακής, μοιάζει με ανταρσία: είναι η εξέγερση του ατόμου εναντίον του γενικευμένου θεσμού, είναι έκφραση της αντίστασης εναντίον αυτής της «μηχανής φρονηματισμού» (Μισέλ Φουκώ), η οποία δεν έχει άλλο σκοπό από τη συντριβή της υποκειμενικότητας του κρατουμένου και τη βίαιη επαναφορά της στις προδιαγραμμένες τροχιές της κοινωνικής κανονικότητας.

«Σκοτώστε με ή δεχθείτε με όπως είμαι, διότι δεν πρόκειται να αλλάξω».

Η σύγκρουση των συμφερόντων του ατόμου ντε Σαντ με τα συμφέροντα της κοινωνικής

ολότητας, θεσμισμένης στο μηχανισμό του εγκλεισμού, θέτει σε κίνηση μια εξελικτική διαδικασία που αναπαράγεται σχηματικά σ' αυτό το πρώτο κεφάλαιο: η κραυγή βοήθειας του υπερήφανου φεουδάρχη προς τον ηγεμόνα του και την τάξη του, κραυγή που θα πάψει να αντηχεί χωρίς να εισακουστεί, επειδή έχουν θιγεί τα συμφέροντα αυτής της τάξης, αφυπνίζει τη συνείδηση του εκλεπτωκότος και αποβλήτου, ώστε να διαμορφωθεί τελικά η κυρίαρχη εκείνη υποκειμενικότητα που θα αντισταθεί σθεναρά για να μη διαθέσει πνεύμα και σώμα στην εξυπηρέτηση των σκοπών ενός καταπιεστικού συνόλου. Η γραφή ως στρατηγική της αντίρρησης θα μεταβληθεί έτσι σε όπλο καταγγελίας του θύματος εναντίον της καταπίεσής του, θα αποβεί μαρτυρία αντίστασης της κυρίαρχης υποκειμενικότητας, όπως την κατέγραψε ο ντε Σαντ στο *Les journées de Florbelle ou la nature dévoilée* του 1807, απ' όπου και το παρακάτω ρητό, δάνειο από τον Σενέκα:

«Πραγματική ελευθερία είναι να μη φοβάται κανείς ούτε τους ανθρώπους ούτε τους θεούς».

Περί της καταγωγής μου

Λίγα θα σας πω περί της καταγωγής μου· σας είναι γνωστή: δεν θα σας μιλήσω παρά για τα παραστρατήματα στα οποία με οδήγησε η αυταπάτη μιας εκλεκτής γέννησης, για την οποία ματαιόδοξα και χωρίς κανένα λόγο υπερηφανευόμαστε, αντί να την αποδίδουμε στο τυχαίο.

Συνδεδεμένος, από την πλευρά της μητέρας μου, με ό,τι υψηλότερο διαθέτει το βασίλειο, έχοντας από την πλευρά του πατέρα μου συγγενικούς δεσμούς με ό,τι πιο διακεκριμένο υπάρχει στην επαρχία του Λανγκντόκ, ^[1] γεννημένος στο Παρίσι, στους κόλπους της πολυτέλειας και αφθονίας, από τότε που άρχισα να σκέφτομαι πίστευα πως η φύση και η τύχη είχαν ενωθεί για να με γεμίσουν με τα δώρα τους. Άρχισα να το πιστεύω επειδή είχαν την ανοησία να μου το πουν, κι αυτή η γελοία προκατάληψη με έκανε αγέρωχο, τυραννικό και οξύθυμο. Έπρεπε τα πάντα να μου παραχωρούνται, όλο το σύμπαν ν' ανήκει μόνο σε μένα, να είναι φτιαγμένο για να κολακεύει τις ιδιοτροπίες μου, κι εγώ απλώς να τις αποκτώ και να τις ικανοποιώ. Θα σας αναφέρω μόνο μια εικόνα της παιδικής μου ηλικίας για να σας πείσω για τις επικίνδυνες αρχές που τόσο ανόητα είχαν αφήσει να εκκολάπτονται μέσα μου.

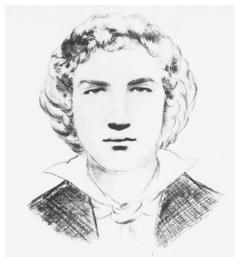
Καθώς είχα γεννηθεί και μεγάλωνα στο παλάτι του ένδοξου πρίγκιπα, στην οικογένεια του οποίου είχε την τιμή να ανήκει η μητέρα μου και που ήταν περίπου συνομήλικός μου,

έσπευσαν να με βάλουν μαζί του ώστε, γνωρίζοντάς τον από την παιδική ηλικία, να βρίσκω την υποστήριξη του σε κάθε βήμα της ζωής μου. Όμως όταν η τοπινή μου ματαιοδοξία, που δεν καταλάβαινε καθόλου τέτοιο υπολογισμό, πληγώθηκε μια μέρα πάνω στο παιχνίδι μας, όπου αυτός ήθελε να μου πάρει κάτι –και μάλιστα με απαιτητικό ύφος που χωρίς αμφιβολία πίστευε ότι του παρείχε η υψηλή καταγωγή του–, εκδικήθηκα την απείθειά του με απανωτά χτυπήματα, χωρίς καμιά σκέψη να με συγκρατεί και χωρίς να μπορέσουν να με χωρίσουν από τον αντίπαλό μου παρά με τη βία.

Περίπου εκείνο τον καιρό ανέθεσαν στον πατέρα μου να διεξαγάγει κάποιες διαπραγματεύσεις· η μητέρα τον ακολούθησε κι εμένα με έστειλαν στο Λανγκντόκ, στη γιαγιά μου, της οποίας η ολότελα τυφλή αγάπη έθρεψε όλα τα ελαττώματα που μόλις ομολόγησα. [2]

Επέστρεψα στο Παρίσι για τις σχολικές μου σπουδές, [3] υπό την καθοδήγηση ενός άνδρα με ισχυρό χαρακτήρα και υψηλό φρόνημα, κατάλληλου να διαμορφώσει τη νεότητά μου, τον οποίο όμως, ατυχώς, δεν κράτησα αρκετό χρόνο κοντά μου. Κηρύχθηκε ο πόλεμος. Επειγόμενοι να με στείλουν στο στρατό, [4] δεν ολοκλήρωσαν την εκπαίδευσή μου και έτσι έφυγα για το σύνταγμα, όπου έγινα δεκτός σε ηλικία στην οποία κανονικά δεν μπαίνεις παρά στην Ακαδημία.

Αν προβληματιζόταν κανείς για το κύριο ελάττωμα των σύγχρονων αρχών μας, θα διαπίστωνε πως το ουσιώδες δεν είναι να έχουμε πολύ νέους στρατιώτες, αλλά καλούς· και πως, με τις ισχύουσες προκαταλήψεις, είναι απολύτως αδύνατον αυτή η τόσο χρήσιμη τάξη πολιτών να τελειοποιηθεί ποτέ, όσο το κύριο μέλημα θα είναι να στρατεύονται νέοι χωρίς να είναι γνωστό αν διαθέτουν τις απαραίτητες ικανότητες· πρέπει να γίνει κατανοητό πως οι νεαροί δόκιμοι δεν είναι δυνατόν να κατέχουν τις απαιτούμενες αρετές, αν δεν τους δοθεί η δυνατότητα να τις αποκτήσουν ύστερα από μακρόχρονη και ολοκληρωμένη εκπαίδευση.

Η όψη του Ντ. Α. Φ. ντε Σαντ δεν έχει αφήσει ίχνη, εκτός από ένα υποτιθέμενο πορτρέτο του (βλ. εικόνα σελ. 13). Μια μινιατούρα που τον αναπαριστούσε χάθηκε κατά τη λεηλασία του πύργου Κοντέ-αν Μπρι στη διάρκεια του πολέμου. Δεν έχει ανευρεθεί ούτε το σχέδιο σε φυσικό μέγεθος που φιλοτέχνησε ο Μελ Ρουσέ ούτε αυτό που έστειλε από τη Νάπολη το 1776. Με τη βοήθεια περιγραφών και μετρήσεων που έγιναν κατά τις δικαστικές διαδικασίες ή από αυτόπτες μάρτυρες και χρησιμοποιώντας τις διάφορες ερμηνείες που επιχειρήθηκαν έκτοτε, αποκαταστήθηκε ένα *πορτρέτο-ρομπότ*, με την ευγενή συνδρομή των υπηρεσιών αναγνώρισης της γαλλικής αστυνομίας. Στις 2 Μαρτίου 1794 μετρήθηκε το ανάστημα του μαρκήσιου: 5 πόδες, 2 δάκτυλοι, 1 γραμμή, γύρω στα 1,68 μ. Μαλλιά ξανθόγκριζα, μάτια ανοιχτά γαλανά

Οι μάχες άρχισαν και τολμώ να πω πως τα πήγα καλά. Η φυσική ορμητικότητα του χαρακτήρα μου, η φλογερή ψυχή που μου χάρισε η φύση, προσέδωσαν μεγάλη δύναμη και ενεργητικότητα στη θηριώδη αρετή που ονομάζουν θάρρος – αυτή που πολύ άδικο, αναμφισβήτητα, θεωρούν τη μόνη απαραίτητη για την τάξη μας.

Το σύνταγμά μας που συνετρίβη στην προτελευταία μάχη εκείνου του πολέμου στάλθηκε σε ένα στρατόπεδο στη Νορμανδία· κι εκεί άρχισαν τα δεινά μου.

Είχα μόλις συμπληρώσει τα 22 μου χρόνια· απασχολημένος διαρκώς με τα έργα του Άρεως, ούτε είχα γνωρίσει την καρδιά μου, ούτε είχα διαισθανθεί πως θα μπορούσε να είναι ευαίσθητη [...].

(Μεταξύ 1785 και 1788).

Τιμωρούνται οι σκέψεις;

Προς τον Γκοφριντί ^[5]

Ιούνιος 1774

Ελπίζω, αγαπητέ Κύριε, να μην κατακρίνετε τη συμβουλή που έδωσα στην Κυρία να πάει στο Παρίσι. Φαντάζομαι ότι, στις παρούσες συνθήκες, θα θεωρείτε, όπως κι εγώ,

απαραίτητη την παρουσία της στην πρωτεύουσα. Βλέπετε πως ο δικηγόρος της την παροτρύνει ζωηρά· το απαιτεί η ταχεία ευόδωση της υπόθεσης. Πώς να συνεχίσουμε διαφορετικά; Βλέπετε πόσες καθυστερήσεις; Σε διάστημα τεσσάρων μηνών, δεν ξέρουμε καλά καλά αν εγκαλείται η Κυρία ντε Μοντρέιγ. Η κατάστασή μου δεν επιτρέπει τέτοιες αναβολές και είναι καιρός να λάβει οριστικό τέλος αυτή η υπόθεση, με τον έναν ή τον άλλον τρόπο. Ας δώσει ο Θεός να έχει λίγο περισσότερο κουράγιο, ώστε αυτό το ταξίδι να μην αποδειχθεί εξίσου άκαρπο με το προηγούμενο...

Θα συμφωνήσετε μαζί μου ότι η εμμονή της Κας ντε Μοντρέιγ να μη δίνει τέλος σε τίποτα είναι εξαιρετικά περίεργη. Γιατί, στο τέλος, τι κερδίζει έτσι; Παρατείνει το όνειδος αυτής της θλιβερής υπόθεσης, την ατίμωση της θυγατέρας της και των εγγονών της, προκαλεί αφόρητη αναστάτωση στην περιουσιακή μου κατάσταση, και με εξαναγκάζει να διάγω την πιο θλιβερή και δυστυχισμένη ζωή· διότι αντιλαμβάνεσθε ότι δεν αισθάνεται ποτέ κανείς ευχάριστα σ' έναν τόπο, όταν είναι διαρκώς υποχρεωμένος να κρύβεται και να υποδύεται κάθε λογής ρόλους για να μην τον αναγνωρίσουν.^[6] Σας διαβεβαιώνω αυτό το είδος βασανιστηρίου μου ήταν παντελώς άγνωστο, αλλά το βρίσκω εξαιρετικά σκληρό και εξαιρετικά δυσάρεστο. Αν, τουλάχιστον, διαφαινόταν κάποιο τέλος σ' αυτή την ιστορία: μα ποιος μπορεί να το προβλέψει; Ό,τι και αν λέει ο Αβάς,^[7] θεωρώ πολύ σημαντική την κοινοποίηση του υπομνήματός μου, ιδιαίτερα στο Παρίσι, στον οικογενειακό κύκλο της Κυρίας, γιατί επιτέλους μπορεί να είναι γεγονός ότι αναγνωρίζω την ενοχή μου σε μεγαλύτερο βαθμό απ' όσο νόμιζαν: αν αυτό ισχύει, γίνομαι απλώς πιο φιλαλήθης και πιο ενδιαφέρων. Μου φαίνεται όμως ότι το είδος του παραπτώματος το οποίο αποδέχομαι δεν είναι διόλου σοβαρό ούτε τέτοιο που να με καταδικάσουν. Τιμωρούνται, λοιπόν, οι σκέψεις; Μόνο ο Θεός έχει το δικαίωμα να τις τιμωρήσει, γιατί μόνο Εκείνος τις γνωρίζει. Οι νόμοι δεν μπορούν να το κάνουν, ιδιαίτερα όταν κανείς μετανοήσει αμέσως (όπως έπραξα για τη σκέψη που αναφέρω στο υπόμνημά μου). Εξάλλου, δεν λέγεται καν ότι την είχα πράγματι συλλάβει αυτήν τη σκέψη. Το μόνο που λέγεται είναι ότι μου έδωσαν μια κακή συμβουλή, που δεν την απέρριψα, αλλά και δεν την υιοθέτησα ποτέ και η ιστορία της κανθαριδίνης, που ειπώθηκε για να συγκαλυφθεί αυτό που μου συνιστούσαν, δεν μου φαίνεται με κανέναν τρόπο τόσο μεγάλο κρίμα, όπως διατείνεται ο Αβάς. Αυτή ήταν τουλάχιστον η εκτίμηση του παρλαμέντου.^[8] Γιατί, αν βλέπατε τη δικογραφία, από τη στιγμή που διαπιστώθηκε ότι επρόκειτο απλώς για κανθαριδίνη, το συμβάν δεν αναφέρθηκε καν στην απόφαση· το αποδεικνύει, αν μη τι άλλο, η παραίτηση των κοριτσιών.

Σας ικετεύω, εμψυχώστε την Κυρία, δώστε της καλές συμβουλές κι ας κάνει τα αδύνατα

δυνατά να δώσει ένα τέλος μέσα στους τέσσερις μήνες που της παραχωρώ ακόμη. Αλλά, για όνομα του Θεού, ας βρει έναν τρόπο να με απαλλάξει από την άστατη ζωή του ανέστιου και του πλάνητα. Αισθάνομαι πως δεν είμαι πλασμένος για τυχοδιώκτης και η ανάγκη στην οποία βρίσκομαι να παίζω έναν τέτοιο ρόλο είναι από τα μεγαλύτερα μαρτύρια της τωρινής μου κατάστασης. Χαίρεσθε, αγαπητέ Κύριε· έχοντας πια στερηθεί το σύνδεσμο της Κυρίας, είναι πολύ πιθανόν να μην μπορέσω να σας στείλω νεώτερες ειδήσεις για την τύχη μου, τουλάχιστον ως την επιστροφή της. Σας παρακαλώ θερμά, φροντίστε για όλα. Φυλάξτε για μένα λίγη από τη φιλία σας και πιστέψτε πως διατελώ διά βίου ο ταπεινός και υπάκουος υπηρέτης σας.

Σαντ

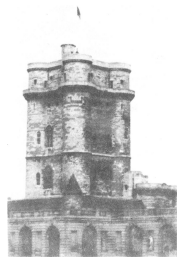
Θαμμένος ζωντανός

Προς την Κυρία ντε Σαντ

Βενσέν, 6 Μαρτίου 1777

Ω! αγαπητή μου φίλη, πότε πια θα τελειώσουν τα φριχτά βάσανά μου. [9] Πότε θα με βγάλουν, Θεέ μου! από τον τάφο όπου μ' έχουν παραχώσει ζωντανό; Δεν έχει το όμοιό της η αθλιότητα της μοίρας μου! Δεν υπάρχουν λόγια που να μπορούν να περιγράψουν όσα υποφέρω, που να μπορούν να εκφράσουν την ανησυχία που με τυραννάει και την πίκρα που με φαρμακώνει! Εδώ που βρίσκομαι μου έχουν μείνει μονάχα τα δάκρυα και οι φωνές μου, μα δεν υπάρχει κανείς για να τα ακούσει... Πού είναι οι μέρες που τα μοιραζόμουν με την αγαπητή μου φίλη; Σήμερα δεν έχω πια κανέναν. Όλη η φύση μοιάζει να είναι πια πεθαμένη για μένα! Ποιος ξέρει αν τουλάχιστον παίρνεις τις επιστολές μου; Το ότι δεν έλαβα καμιά απάντηση στην τελευταία που σου έγραψα, μου μαρτυρεί ότι δεν σ' τις παραδίδουν και μόνο για να διασκεδάσουν τη θλίψη μου ή να δουν τι σκέφτομαι, μου επιτρέπουν να σου γράφω. Μια καινούργια αβρότητα που επινόησε δίχως άλλο η λυσσασμένη ψυχή εκείνης που με καταδιώκει! Τι να περιμένω από τόση απανθρωπιά; Σκέψου λίγο σε τι κατάσταση μπορεί να βρίσκεται το δύστυχο κεφάλι μου. Μια αμυδρή ελπίδα με στήριξε ως τώρα, γαλήνεψε τις πρώτες ώρες του φοβερού μου πόνου: όμως όλα συντείνουν στη διάλυσή της και, από τη σιωπή που μου έχουν επιβάλει και την κατάσταση στην οποία έχω περιέλθει, καταλαβαίνω πως εύχονται μόνο το χαμό μου. Αν ήταν για το καλό μου, έτσι θα ενεργούσαν; Πρέπει να αντιλαμβάνονται ότι η αυστηρότητα με την οποία με μεταχειρίζονται δεν μπορεί παρά να μου θολώσει το μυαλό και ότι, επομένως (αν

υποθέσουμε ότι θέλουν να με αφήσουν σώο), μονάχα μεγάλο κακό μπορεί να προκύψει. Γιατί είμαι απόλυτα βέβαιος ότι δεν θα αντέξω εδώ ούτε ένα μήνα χωρίς να τρελαθώ: αναμφίβολα αυτό επιθυμούν – και ταιριάζει θαυμάσια με τα μέτρα που πήραν τούτο το χειμώνα. Ω! αγαπητή φίλη, βλέπω πεντακάθαρα τι μου μέλλεται! Θυμήσου τι σου έλεγα μερικές φορές, πως θα με αφήσουν να περάσω ειρηνικά τα πέντε χρόνια μου και ύστερα... Αυτή είναι η σκέψη που με τυραννάει και μου παίρνει τη ζωή. Αν σου είναι μπορετό να με καθησυχάσεις γι' αυτό το θέμα, κάνε το, σε ικετεύω, γιατί η κατάστασή μου είναι από τις φριχτότερες, και είμαι σίγουρος πως θα με λυπόσουν αν μπορούσες να τη συμμαριστείς. Και δεν αμφιβάλλω ότι κάνουν το παν για να μας χωρίσουν. Αυτό θα ήταν το τελευταίο πλήγμα που θα μπορούσαν να μου καταφέρουν, και να είσαι σίγουρη πως δεν θα το ξεπεράσω ζωντανός. Σε εκλιπαρώ να αντισταθείς με όλες σου τις δυνάμεις και να πεισθείς αληθινά ότι τα παιδιά μας θα είναι τα πρώτα θύματα. Δεν υπάρχει παράδειγμα ευτυχισμένων παιδιών ύστερα από διχόνοια πατέρα και μάνας. Φίλη μου, είσαι ό,τι μου έχει απομείνει πάνω στη Γη: πατέρα, μάνα, αδερφή, γυναίκα, φίλη, αντικαθιστάς τα πάντα, μόνο εσένα έχω. Μη με εγκαταλείπεις, σε ικετεύω, ας μη δεχτώ από σένα το έσχατο χτύπημα της δυστυχίας [...].

Η φυλακή Βενσέν, όπου ο Ντε Σαντ ήταν έγκλειστος από το 1777 ως το 1791.

Ο απειθής κρατούμενος

Ο Κύριος ντε Ρουζμόν

προς τον αντιστράτηγο της Αστυνομίας, Λε Νουάρ

Βενσέν, 30 Ιουνίου 1780

Κύριε,

Είχατε μόλις αναχωρήσει για την Κορμπέιγ χθες, όταν παρουσιάστηκα στην υπηρεσία σας για να έχω την τιμή να σας υποβάλω την αναφορά μου, ότι δηλαδή, σύμφωνα με την εντολή σας, είχα επιφορτίσει τον Κύριο ντε Βαλάζ να απαγορεύσει τον περίπατο του

Κυρίου ντε Σαντ, ο οποίος κρατείται στην εδώ φυλακή κατά διαταγή του βασιλέως, και να κοινοποιήσει στον κρατούμενο τη σχετική απόφαση. Στη συνέχεια, ο κρατούμενος αποτόλμησε να εκστομίσει, τόσο εναντίον μου, όσο και εναντίον εκείνου, κάθε είδους ύβρεις, ασχήμιες και κακίες που μπορεί κανείς να φανταστεί. Είπε ότι τολμούν να του συμπεριφέρονται όπως σ' έναν παλιάτσο και απείλησε τον Κύριο ντε Βαλάζ πως θα τον καταβροχθίσει για πρωινό ευθύς μόλις απολυθεί από τη φυλακή. Ο κρατούμενος αγνόησε παντελώς ότι απευθυνόταν σε παλαιό στρατιωτικό που έχει τιμηθεί με το παράσημο του Αγίου Λουδοβίκου· και ο οποίος το μόνο που έκανε τη στιγμή εκείνη ήταν να υπακούει στις διαταγές σας, προσπαθώντας να τις εκτελέσει με κάθε δυνατή επιείκεια και αξιοπρέπεια, μολονότι ο Κύριος ντε Σαντ δεν ήταν καθόλου άξιος τέτοιας μεταχείρισης. Ο κρατούμενος προκάλεσε τέτοιο φοβερό θόρυβο ώστε να αντηχήσει η φυλακή και ο πύργος ολόκληρος από τις φωνές του και απευθύνθηκε στους άλλους κρατούμενους ως μάρτυρες της φρικτής δοκιμασίας στην οποία τον υπέβαλαν με τη στέρηση του περιπάτου. Με τον τρόπο αυτό τους προκαλούσε σε ανταρσία και τους υποχρέωνε σε αμοιβαία συμπάρασταση. Τους δήλωσε επανειλημμένα πόσο απρεπώς συμπεριφέρονταν απέναντι σ' αυτόν, τον ήλαρχο, μαρκήσιο ντε Σαντ. Λέγω, λοιπόν, ότι αφού ο Κύριος ντε Σαντ εκφώνησε έναν αισχροτάτο υβριστικό λόγο, όπου δεν σεβάστηκε κανέναν, ούτε καν τα ιερά και όσια του βασιλείου, τελείωσε αυτή την ανήκουστη σκηνή με την καθύβριση του Κυρίου Μιραμπώ. ^[10] Όταν ο Κύριος Μιραμπώ άκουσε να έρχονται οι φύλακες με το φαγητό, χτύπησε την πόρτα του κήπου, όπου έβγαινε για περίπατο. Τότε ο Κύριος ντε Σαντ, από το παράθυρο του δωματίου του που βλέπει στην είσοδο του κήπου, του απηύθυνε τους πλέον αποτρόπαιους χαρακτηρισμούς. Για να ολοκληρωθεί η περιγραφή της διαγωγής του κρατουμένου αυτού, περιορίζομαι, Κύριε, να σας επισυνάψω ένα αντίγραφο επικυρωμένο από εμένα τον ίδιο, του οποίου διαθέτω το πρωτότυπο: Περιλαμβάνει τη λεπτομερή αναφορά των διαμειφθέντων σχετικώς με τον Κύριο ντε Μιραμπώ· τον παρακάλεσα να καταγράψει το περιστατικό για να βοηθήσει τη μνήμη μου κατά τη σύνταξη της αναφοράς που σκοπεύω να σας υποβάλλω προσωπικώς. Αιτούμαι ακολούθως της αδείας σας να παραλείψω μερικές λεπτομέρειες από αυτά που μου μετέφερε ο Κύριος ντε Μιραμπώ, επειδή δεν μπορώ, ούτε μου επιτρέπεται να τις επαναλάβω, καθώς έχουν πολύ προσωπικό χαρακτήρα. Αντιπαρέρχομαι λοιπόν τις λεπτομέρειες αυτές με όλη την περιφρόνηση που τους αρμόζει. Εκτός αυτού, Κύριε, ο Κύριος ντε Σαντ ήθελε σήμερα να απαγορεύσει στο δεσμοφύλακά του την είσοδο στο δωμάτιό του και εκδήλωσε την επιθυμία να έχει άλλον δεσμοφύλακα, τον οποίο και κατονόμασε. Προφανώς, θα είχε κατά νου πως είναι ευκολότερο να ξεγελαστεί ένας νέος

δεσμοφύλακας με περιορισμένη πείρα και πως θα του δινόταν η ευκαιρία να επιχειρήσει ευκολότερα απόδραση. ^[11] Εγώ όμως θεώρησα σωστό να εξασφαλίσω τη σωματική ακεραιότητα του δεσμοφύλακα και να τον προστατεύσω από τις συνεχείς απειλές του κρατουμένου· γι' αυτό και τον διέταξα εφεξής να εισέρχεται στο δωμάτιο μόνο υπό τη συνοδεία των δύο συντρόφων του και κατά τα λοιπά να τροφοδοτεί τον κρατούμενο από τη θυρίδα της πόρτας του, στην περίπτωση που αυτός θα επιχειρούσε και πάλι να βιαιοπραγήσει εις βάρος τους.

Έχετε παρακαλώ, Κύριε, την καλοσύνη να θυμηθείτε ότι ο Κύριος ντε Σαντ δεν επιχειρεί για πρώτη φορά να παρακινήσει τους λοιπούς κρατουμένους σε εξέγερση: είχα ήδη την τιμή να σας αναφέρω σχετικώς πως σε προηγούμενη περίπτωση κατηγόρησε την Κυρία Προέδρου ντε Μοντρέιγ και τη σύζυγό του ότι θέλουν να τον δηλητηριάσουν με διάφορα δώρα, αν και του ήταν πολύ χρήσιμα. Δεν δίστασε κατά τη διάρκεια του περιπάτου του, περνώντας από την πόρτα του Κυρίου ντε Βιτ, να φωνάξει: «Σύντροφε, προσέξτε τι τρώτε· θέλουν να σας δηλητηριάσουν». Θα σας ήμουν ιδιαίτερος υπόχρεος, Κύριε, εάν με πληροφορούσατε –σε περίπτωση που εγκρίνετε τη στάση μου απέναντι στον κρατούμενο– πώς να συμπεριφερθώ εφεξής, εάν επιχειρούσε και πάλι να προξενήσει ταραχή στη φυλακή και να παρακινήσει τους συγκρατούμενούς του σε στάση, καθώς και εάν τελικά συμφωνείτε (δεδομένου ότι όλες οι επιστολές προς τη σύζυγό του βρίθουν από τερατωδίες, απειλές και χυδαιότητες εναντίον προσώπων στα οποία θα όφειλε σεβασμό καθ' ότι ίστανται υπεράνω αυτού) να διαβιβάζω στη σύζυγό του μόνο όσες επιστολές δεν υπεισέρχονται σε άλλα θέματα εκτός της υγείας, των αναγκών του και των οικογενειακών του σχέσεων. Τις υπόλοιπες εισηγούμαι να μην τις λαμβάνει. Σας εσωκλείω, Κύριε, δύο επιστολές αυτού του είδους που έγραψε στη σύζυγό του. Στη μία φαίνεται πως θέλει να κατηγορήσει το φύλακά του, που πρόκειται όμως περί εντιμοτάτου ανδρός και που ασφαλώς θα ενόχλησε το μαρκήσιο επειδή τηρεί επακριβώς τις εντολές που έχει λάβει. Στη συνέχεια αφήνει να εννοηθεί πως δεν χτύπησε τον Κύριο ντε Βαλάζ, εκφράζει όμως την πεποίθησή του ότι «αν τα χτυπήματα που προόριζε γι' αυτόν του προκάλεσαν μόνο ένα πρήξιμο στο πρόσωπο, λυπάται πολύ που δεν τον σκότωσε». Δεν πρόκειται να υπεισέλθω στο σημείο της επιστολής όπου με καθυβρίζει προσωπικά, διότι οποιαδήποτε δικαιολογία δεν θα άρμοζε στην αξιοπρέπεια ενός αξιωματικού τον οποίο ο βασιλεύς έχει τιμήσει με την εμπιστοσύνη του· και θα αρκούσε να αναγνωσθούν ξανά όλες οι αναίδειές του, ώστε να πεισθεί κανείς πως δεν έχει εκστομίσει ποτέ του ούτε λέξη αληθείας. Κατά τα λοιπά η καλή μου φήμη βασίζεται σε εντελώς άλλα πράγματα.

Παραμένω μετά πλήρους υπολήψεως, Κύριε, ταπεινός και υπάκουος υπηρέτης σας. ^[12]

Ναι, είμαι ένας ακόλαστος

Προς την Κυρία ντε Σαντ

20 Φεβρουαρίου 1781

Η μεγάλη μου επιστολή

Πιστεύω, στ' αλήθεια, αγαπητή φίλη ότι η πρόθεσή σας είναι να μου εμπνεύσετε για τις μικρές σας θεότητες τον ίδιο σεβασμό που βαθιά σας διακατέχει. Και επειδή είστε έτοιμη να προσπέσετε στα πόδια όλης αυτής της ακολουθίας, απαιτείτε από μένα να κάνω το ίδιο! Ας ήταν για μένα θεοί και ο ***, και ο ***, και ο ***, και ο ***, και ο ***, και ο ***, όπως είναι για σας! Αν, για κακή μας τύχη, είχατε βάλει παρόμοια ιδέα στο κεφάλι σας, ξεχάστε τη, σας ικετεύω. Η δυστυχία δεν πρόκειται ποτέ να με εκφραλίσει.

Δεν απέκτησα ποτέ μέσα στα σίδερα

την καρδιά σκλάβου ^[13]

και ουδέποτε θα την αποκτήσω. Κι αν είναι γραφτό οι άθλιες αυτές αλυσίδες, ναι, αν είναι γραφτό να με οδηγήσουν στον τάφο, θα με βλέπετε πάντα τον ίδιο. Είχα την ατυχία να δεχτώ από τον ουρανό μια ψυχή στερη, που δεν έμαθε ποτέ να λυγίζει και δεν θα λυγίσει ποτέ. Δεν φοβάμαι διόλου να δυσαρεστήσω οποιονδήποτε. Μου έχετε δώσει τόσες αποδείξεις ότι ο χρόνος της φυλάκισής μου είναι καθορισμένος, ώστε να μην αμφιβάλλω: κατά συνέπεια, δεν είναι σε κανενός το χέρι να τον αυξήσει ή να τον μειώσει. Άλλωστε, και αν ακόμη δεν είχε οριστεί, δεν θα εξαρτιόμουν ποτέ απ' όλους αυτούς τους ανθρώπους, παρά μονάχα από το Βασιλέα, και αυτός είναι το μοναδικό πρόσωπο που σέβομαι σ' ολόκληρο το Βασίλειο – αυτός και οι ομοαίματοι πρίγκιπες. ^[14] Κάτω από αυτούς, τα βλέπω όλα σαν άμορφη μάζα, τόσο αδιάφορα όμοια μεταξύ τους, ώστε το καλύτερο στη δεδομένη περίπτωση είναι να μην επιχειρήσω να τα εξετάσω διεξοδικά· γιατί αλλιώς, καθώς η υπεροχή θα ήταν από την πλευρά μου, απλώς θα ενισχυόταν η βαθιά μου περιφρόνηση [...].

Αυτή λοιπόν η υπόθεση, η υπόθεση του Καλός ^[15] και πολλές όμοιές τους να σας διδάξουν, εσάς που με τόση ευκολία φυλακίζετε, πως δεν πρέπει κανείς ποτέ να κρίνει από τις εξωτερικές ενδείξεις και να τιμωρεί κάποιον χωρίς να τον ακούσει, ιδιαίτερα σε μια χώρα η οποία, για τους νόμους και την κυβέρνησή της, θεωρείται απαλλαγμένη από διώξεις ιεροεξεταστικές. Με μια λέξη, να μην υπάρξει ούτε ένας πολίτης που να έχετε το δικαίωμα να τον κλείσετε στη φυλακή, χωρίς να τον ακούσετε ή που να μην έχει τουλάχιστον και ο ίδιος το δικαίωμα να εκδικηθεί κατόπιν, με οποιονδήποτε τρόπο, αρκεί να σας ανταποδώσει την τιμωρία [...].

Το μοναδικό, λοιπόν, κρίμα μου είναι η ανεπιφύλακτη ελευθεριότητα, όπως την ασκούν όλοι οι άνθρωποι λίγο ως πολύ, ανάλογα με την ιδιοσυγκρασία ή τις κλίσεις που τους έδωσε η φύση. Καθένας έχει τις αδυναμίες του. Ας μην κάνουμε συγκρίσεις: οι βασανιστές μου δεν θα βγουν ίσως κερδισμένοι από μίαν αντιπαράσταση.

Πράγματι, είμαι οπαδός της ελευθεριότητας, το ομολογώ: έχω συλλάβει με το νου οτιδήποτε μπορεί κανείς να συλλάβει από αυτά τα πράγματα, αλλά ασφαλώς δεν έχω κάνει πράξη όλα όσα έχω σκεφτεί, και ασφαλώς δεν θα το κάνω ποτέ. Είμαι ένας ακόλαστος, αλλά δεν είμαι εγκληματίας ούτε δολοφόνος, και αφού με εξαναγκάζουν να τοποθετήσω την απολογία μου δίπλα στη δικαίωσή μου, θα πω λοιπόν ότι πιθανότατα αυτοί που τόσο άδικα με καταδικάζουν δεν είναι σε θέση να αντισταθμίσουν τις αισχρότητές τους με καλές πράξεις τόσο πασιφανείς σαν αυτές που εγώ μπορώ να αντιτείνω στα σφάλματά μου. Είμαι ένας ακόλαστος, αλλά τρεις οικογένειες εγκαταστημένες στη συνοικία σας έζησαν πέντε χρόνια χάρη στις ελεημοσύνες μου και τις έσωσα από την έσχατη αθλιότητα. Είμαι ένας ακόλαστος, αλλά έσωσα από το θάνατο έναν λιποτάκτη εγκαταλειμμένο από ολόκληρο το σύνταγμα και το συνταγματάρχη του. Είμαι ένας ακόλαστος, αλλά μπροστά σε όλη σας την οικογένεια, στο Εβρί, έσωσα, με κίνδυνο της ζωής μου, ένα παιδί που θα το έλιωναν οι ρόδες μιας άμαξας παρασυρμένης από τα άλογα, και τούτο ορμώντας ο ίδιος να το γλιτώσω. Είμαι ένας ακόλαστος, αλλά δεν εξέθεσα ποτέ σε κίνδυνο την υγεία της γυναίκας μου. Δεν δοκίμασα ποτέ όλες τις άλλες εκδοχές της ελευθεριότητας που συχνά αποβαίνουν μοιραίες για το μέλλον των παιδιών: μήπως τα κατέστρεψα με τη χαρτοπαιξία ^[16] ή με καταχρήσεις που θα τα στερούσαν ή και θα απομυζούσαν μια μέρα την κληρονομιά τους; Υπήρξα κακός διαχειριστής της περιουσίας μου όσο βρισκόταν ακόμη στα χέρια μου; Κοντολογίς, έδωσα δείγματα, στη νεότητά μου, μιας καρδιάς ικανής για τις αχρειότητες που μου καταλογίζουν σήμερα; Δεν αγάπησα πάντοτε όσους όφειλα να αγαπώ και όσους έπρεπε να μου είναι προσφιλείς; Δεν αγάπησα τον πατέρα μου (αλίμονο, τον κλαίω ακόμη κάθε μέρα); Φέρθηκα άσχημα στη μητέρα μου; Και τη στιγμή ακριβώς που πήγαινα να της παρασταθώ στην τελευταία της ώρα και να της δώσω το τελευταίο σημάδι της προσήλωσής μου, η δική σας μητέρα δεν με έσερνε σ' αυτήν τη φρικτή φυλακή όπου με αφήνει να υποφέρω τέσσερα ολόκληρα χρόνια; ^[17] Εν ολίγοις, ας εξετάσουν το βίο μου από τα πιο τρυφερά παιδικά μου χρόνια. Έχετε κοντά σας δύο πρόσωπα που τα έχουν παρακολουθήσει, τον Αμπλέ και την Κυρία ντε Σαιν-Ζερμαίν. ^[18] Και περνώντας από την παιδική μου ηλικία στη νεότητα, που ίσως τη γνωρίζει ο μαρκήσιος ντε Πογιάν, αφού μεγάλωσα κάτω από την επίβλεψή του, ας προχωρήσουν ως τα χρόνια που παντρεύτηκα, και ας δουν, ας ρωτήσουν, ας μάθουν αν

έδωσα ποτέ τεκμήρια της βαναυσότητας που μου αποδίδουν και αν κάποιες κακές πράξεις προμηνύουν τα εγκλήματα για τα οποία τώρα με κατηγορούν: έτσι θα έπρεπε να έχουν τα πράγματα. Όπως γνωρίζετε πολύ καλά, και το *έγκλημα έχει τις διαβαθμίσεις του*.^[19] Πώς λοιπόν να υποθέσει κανείς ότι ύστερα από τόσο αθώα παιδική ηλικία, τόσο αθώα νεότητα, μεταπήδησα αίφνης στο έσχατο στάδιο της εσκεμμένης φρικαλεότητας; Όχι δεν το πιστεύετε. Ούτε σεις που σήμερα τόσο σκληρά με τυραννάτε ούτε σεις το πιστεύετε: η εκδίκηση πλάνευε το νου σας, της παραδοθήκατε τυφλά, αλλά η καρδιά σας γνωρίζει τη δική μου καρδιά, την κρίνει ορθότερα και ξέρει καλά πως είναι αθώα. Θα έχω την ευχαρίστηση να σας ακούσω μια μέρα να το αναγνωρίζετε, μα η ομολογία δεν θα ξεπληρώσει τα βάσανά μου ούτε θα έχω έτσι λιγότερο υποφέρει... Με δυο λόγια, θέλω να δικαιωθώ και θα δικαιωθώ όποια στιγμή και αν με βγάλουν από εδώ. Αν είμαι πράγματι εγκληματίας, λίγο καιρό μένω φυλακισμένος, και αν δεν είμαι, θα έχω τιμωρηθεί υπερβολικά και θα έχω κάθε δικαίωμα να ζητήσω εξηγήσεις...

Ο τρόπος που σκέφτομαι

Προς την Κυρία ντε Σαντ

Αρχές Νοεμβρίου 1783

Ω Θεέ μου! Πόσο δίκιο έχει ο Κύριος Ντυκλό όταν γράφει στις *Εξομολογήσεις* του, σελ. 101, πως τα αστεία των δικαστικών αποπνέουν πάντοτε τη μυρωδιά του συναφιού.^[20] Ας μου επιτρέψει να υπερθεματίσω λέγοντας ότι αποπνέουν πάντοτε τη μυρωδιά του προθαλάμου και μάλιστα του κακού προθαλάμου, γιατί ασφαλώς οι αστεϊσμοί των λαϊκών στρωμάτων δεν θα περιείχαν ποτέ όλες αυτές τις ηλίθιες κοινοτοπίες τις οποίες επινοεί η μητέρα σας με το λογιστή της. Έτσι λοιπόν δεν θα τα βαρεθείτε ποτέ! Έτσι θα έχουμε ως την τελευταία στιγμή φαιδρότητες και δικαστικούς. Θαυμάσια, χορτάστε τους λοιπόν! Απολαύστε τους μέχρι τέλους! Έχω άδικο να θέλω να σας συνετίσω και το σφάλμα μου δεν διαφέρει από τη στάση ενός ανθρώπου που θα επιχειρούσε να πείσει ένα γουρούνι πως μια κρέμα φτιαγμένη με ροδόνερο αξίζει περισσότερο από τα σκ... Μα όταν μου δίνετε παραδείγματα ξεροκεφαλιάς, τουλάχιστον μην κατακρίνετε τη δική μου. Εμμένετε στις αρχές σας, δεν είναι έτσι; Κι εγώ εμμένω στις δικές μου. Ωστόσο, η μεγάλη διαφορά ανάμεσα σ' εμάς τους δύο είναι ότι τα συστήματά μου στηρίζονται στη λογική, ενώ τα δικά σας είναι μονάχα προϊόν βλακείας.

Λέτε πως ο τρόπος σκέψης μου δεν μπορεί να γίνει αποδεκτός. Και τι με νοιάζει; Τρελός

είναι όποιος υιοθετεί έναν τρόπο σκέψης για τους άλλους! Ο τρόπος που σκέφτομαι είναι ο καρπός των στοχασμών μου. Είναι αποτέλεσμα της ύπαρξής μου, της εσωτερικής μου συγκρότησης. Δεν είναι στο χέρι μου να τον αλλάξω. Δεν θα είναι ποτέ και δεν θα το κάνω. Αυτός ο τρόπος σκέψης που κατακρίνετε αποτελεί τη μόνη παρηγοριά της ζωής μου. Ανακουφίζει όλους τους πόνους μου στη φυλακή, συνθέτει όλες μου τις απολαύσεις σ' αυτό τον κόσμο, και τον λογαριάζω πάνω και από τη ζωή. Δεν είναι ο δικός μου τρόπος σκέψης που ευθύνεται για τη δυστυχία μου, αλλά των άλλων. Ο λογικός άνθρωπος που περιφρονεί τις προκαταλήψεις των κουτών γίνεται υποχρεωτικά εχθρός των κουτών· οφείλει να το περιμένει και να το περιγελά. – Ένας ταξιδιώτης ακολουθεί έναν όμορφο δρόμο. Τον έχουν γεμίσει με παγίδες. Πέφτει στις παγίδες. Θα πείτε πως φταίει ο ταξιδιώτης ή ο αχρείος που τις έστησε; Αν λοιπόν, όπως διατείνεστε, η ελευθερία μου εξαγοράζεται με θυσία των αρχών μου ή των ορέξεών μου, μπορούμε να αποχαιρετιστούμε για πάντα, γιατί στη θέση τους θα θυσιάζα χίλιες ζωές και χίλιες ελευθερίες, αν τις είχα. Ακολουθώ αυτές τις αρχές και αυτές τις ορέξεις μέχρι φανατισμού και ο φανατισμός είναι το προϊόν της καταδίωξης των τυράννων μου. Όσο συνεχίζουν τις διώξεις τους, τόσο ριζώνουν στην καρδιά μου αυτές οι αρχές, και διακηρύσσω ανοιχτά ότι δεν χρειάζεται να μου μιλήσουν ποτέ για ελευθερία, αν η ελευθερία μου δεν εξαγοράζεται με το χαμό τους. Το δηλώνω σε σας. Θα το δηλώσω στον κύριο Λε Νουάρ. Θα το δηλώσω σ' όλο τον κόσμο. Ούτε μπροστά στο ικρίωμα δεν θα αλλάξω γνώμη. Αν οι αρχές και οι προτιμήσεις μου δεν συμβιβάζονται με τους γαλλικούς νόμους, δεν ζητώ καν να μείνω στη Γαλλία. Υπάρχουν στην Ευρώπη συνετές κυβερνήσεις που δεν ταπεινώνουν τους ανθρώπους για τις προτιμήσεις τους και δεν τους φυλακίζουν για τις απόψεις τους. Εκεί θα πάω να ζήσω και θα είμαι ευτυχής.

Το κράτος δεν το βλάπτουν οι απόψεις και τα ελαττώματα των ιδιωτών, μόνο τα ήθη των δημοσίων ανδρών έχουν επίπτωση στη γενική διοίκηση. Αν ένας ιδιώτης πιστεύει ή δεν πιστεύει στο Θεό, αν σέβεται και τιμά μια πουτάνα ή της δίνει εκατό κλωτσιές στην κοιλιά, τούτη ή εκείνη η συμπεριφορά ούτε θα διαφυλάξει ούτε θα καταστρέψει τη συγκρότηση ενός κράτους. Αν όμως ο άρχοντας που πρέπει να μεριμνά για τον εφοδιασμό μιας πρωτεύουσας διπλασιάσει τις τιμές των τροφίμων επειδή οι προμηθευτές τού δίνουν μέρος των κερδών, αν ο υπεύθυνος του δημόσιου ταμείου αφήνει να υποφέρουν εκείνους που θα έπρεπε να μισθοδοτεί επειδή εκμεταλλεύεται ο ίδιος τα χρήματα, αν ο διαχειριστής μιας πολυάνθρωπης οικίας που ανήκει στο κράτος αφήσει να πεθάνουν της πείνας οι δύστυχοι στρατιωτικοί που μένουν σ' αυτή επειδή θέλει να οργανώσει ο ίδιος για την οικογένειά του ένα πλουσιοπάροχο γεύμα την Τοικνοπέμπτη, το παράπτωμα αυτό θα

συγκλονίσει το κράτος από τη μία άκρη στην άλλη· τα πάντα αλλοιώνονται, τα πάντα υποβιβάζονται. Παρ' όλα αυτά ο καταχραστής θριαμβεύει, την ώρα που ο άλλος σαπίζει στη φυλακή: Ένα κράτος πλησιάζει την καταστροφή του, έλεγε ο καγκελάριος Ολιβιέ, [21] στο παρλαμέντο του Ερρίκου Β', όταν τιμωρεί μονάχα τον αδύναμο, και ο νεόπλουτος κακοποιός μένει ατιμώρητος με το χρυσάφι του.

Ας διορθώσει πρώτα ο βασιλιάς τα δεινά της κυβέρνησής του, ας ξεπληρώσει τις καταχρήσεις της, ας κρεμάσει τους υπουργούς που τον εξαπατούν ή τον κλέβουν, προτού καταστείλει τις απόψεις ή τις προτιμήσεις των υπηκόων του! Επαναλαμβάνω ακόμη μια φορά αυτές οι προτιμήσεις, αυτές οι απόψεις δεν πρόκειται να κλονίσουν το θρόνο του, ενώ οι αχρειότητες εκείνων που βρίσκονται κοντά του αργά ή γρήγορα θα τον ανατρέψουν.

Λέτε, αγαπητή φίλη, πως οι γονείς σας παίρνουν τα μέτρα τους ώστε να μην μπορέσω ποτέ να τους ζητήσω τίποτα. Αυτή σας η φράση είναι μοναδική γιατί αποδεικνύει κατ' ανάγκη ότι κάποιος από τους δυο μας, αυτοί ή εγώ, είναι παλιάνθρωπος. Αν με θεωρούν ικανό να τους ζητήσω τίποτα παραπάνω από την προίκα σας, τότε εγώ είμαι παλιάνθρωπος (αλλά δεν είμαι· η παλιανθρωπιά δεν εντάχθηκε ποτέ στις αρχές μου, είναι ελάττωμα πολύ ταπεινό)· αν, αντίθετα, παίρνουν τα μέτρα τους ώστε να μη μου δώσουν ποτέ αυτά που φυσικά δικαιούνται τα παιδιά μου, τότε αυτοί είναι παλιάνθρωποι. Διαλέξτε, σας παρακαλώ, γιατί η φράση σας δεν αφήνει περιθώρια για τρίτη εκδοχή. Είναι το δεύτερο; Δεν θα εκπλαγώ διόλου, και δεν θα απορώ πια ούτε για τους κόπους που κατέβαλαν να σας παντρέψουν ούτε για την κουβέντα ενός από τους υποψηφίους γαμπρούς σας: Τη δεσποινίδα, βεβαίως, αλλά τους γονείς όχι! Δεν θα εκπλήσομαι πια γιατί μου πληρώνουν την προίκα σας σε χρεώγραφα χάνοντας επιτόπου τα δύο τρίτα της αξίας τους· δεν θα αναρωτιέμαι γιατί άνθρωποι που ενδιαφέρονταν για μένα μου έλεγαν πάντα: Πάρτε τις προφυλάξεις σας, δεν ξέρετε με ποιον έχετε να κάνετε. Με ανθρώπους που τα κανονίζουν έτσι που να μην πληρώσουν την προίκα που υποσχέθηκαν στην κόρη τους, τίποτε δεν πρέπει να σε εκπλήσσει. Και είναι καιρός που φοβάμαι μήπως η τιμή να σας χαρίσω τρία παιδιά ισοδυναμεί με την καταστροφή μου. Γι' αυτό, δίχως άλλο, πέρασε τόσες φορές η μητέρα σας για να πάρει χαρτιά από το σπίτι μου. Με μερικά λουδοβίκια μπορεί τώρα θαυμάσια να αποσύρει τα πρωτότυπα από τους συμβολαιογράφους, να πλαστογραφήσει κάποια γραμμάτια προς τον Αλμπαρέ: [22] είναι βέβαιο πως θα πρέπει να ζητώ ελεημοσύνη βγαίνοντας από τη φυλακή μου. – Δοιπόν, τι μπορώ να κάνω; Θα μου μένουν πάντα τρεις παρηγοριές για όλα αυτά: Η ευχαρίστηση να ενημερώνω την κοινή γνώμη, στην οποία καθόλου δεν αρέσουν οι παλιανθρωπιές των δικαστών σε βάρος των

ευγενών, η ελπίδα να ενημερώσω το βασιλιά (πέφτοντας στα πόδια του, στην ανάγκη) ζητώντας του ικανοποίηση για τις πανουργίες των γονέων σας και, σε περίπτωση που όλα αυτά παραμείνουν χωρίς αποτέλεσμα, η τόσο γλυκιά ικανοποίηση για μένα να κατέχω μόνο εσένα, αγαπητή μου φίλη, και μόνο για χάρη σου να καταναλίσκω τα λίγα που μου έχουν απομείνει για τις καθημερινές σου ανάγκες, τις επιθυμίες σου, για τη μοναδική χαρά της καρδιάς μου, να βλέπω πως τα έχεις όλα από μένα.

Δεχθείτε με όπως είμαι

Προς την Κυρία ντε Σαντ

Βενσέν, τέλος Νοεμβρίου 1783

Δόξα σοι ο Θεός, έφτασε επιτέλους η επιστολή με τα τρία ερωτήματα, πέρασαν, μα την πίστη μου, εννέα ολόκληροι μήνες ώσπου να φανεί και ήδη ανυπομονούσα. Χρειάζομαι το κουτί σύμφωνα με το μοντέλο μου και μόνο έτσι, και το χρειάζομαι το συντομότερο δυνατόν – όλα τα βιβλία που σας ζητώ έχουν εκδοθεί, και το να μη θέλετε να μου τα στείλετε είναι σκέτος εμπαιγμός και στ' αλήθεια είναι πολύ ανόητα και πολύ φτηνά τα πειράγματα όταν αφορούν βιβλία. Απ' όλες τις χοντροκοπιές των καθοδηγητών σας, αυτή είναι, χωρίς αμφιβολία, η πιο παρατραβηγμένη.

Όσο για το κουτί, δεν καταλαβαίνω διόλου τα αναμασήματά σας, κάθε έμπορος μπορεί να φτιάξει κουτιά όπως του τα ζητήσεις, και το να παραγγείλεις ένα κουτί με τις διαστάσεις που σας έστειλα, προϋποθέτει το πολύ πολύ κάποιο φάρδος, αλλά περί τρέλας ούτε λόγος, ρωτήστε καλύτερα τον εξάδερφό σας Βιλέτ. ^[23]

Θα πρέπει να πείτε στον προμηθευτή σας πως είναι ένα κουτί για να βάζεις βινιέτες ^[24] – ναι, βινιέτες και άλλα μικρά σχέδια που σκάρωσα παίζοντας με κόκκινο μελάνι, και να γιατί το θέλω. Στείλτε το, λοιπόν, σας παρακαλώ, γιατί όσο δεν το έχω αναγκάζομαι να χρησιμοποιώ ένα άλλο αντικείμενο, το οποίο καταστρέφει, σχίζει και τσαλακώνει τους πάτους μου και ζήτησα ένα κουτί που να έχει περίμετρο 8½, γιατί ακριβέστερα, θα έπρεπε να έχει περίμετρο 9, αν μετρούσα τους πάτους μου. Σκέφτηκα όμως το εννιά θα τρομάξει αυτούς που τρομάζουν με τα πάντα. Ας αρκεστούμε στο 8½.

Πώς θέλετε να γευτώ την ανασκευή του συστήματος της φύσης, αν δεν μου στείλετε μαζί με την ανασκευή το βιβλίο που ανασκευάζεται. ^[25] Είναι σαν να περιμένετε να κρίνω μια δικαστική υπόθεση χωρίς να δω τα στοιχεία και των δύο πλευρών. Καταλαβαίνετε πολύ καλά πως είναι αδύνατον, μολονότι το «σύστημα» είναι πραγματικά και

αναμφισβήτητα η βάση της φιλοσοφίας μου και θα το υπερασπιζόμουν *μέχρις εσχάτων*, αν χρειαζόταν. Ωστόσο είναι αδύνατον, επτά χρόνια αφότου το διάβασα, να μπορώ να το θυμηθώ αρκετά, ώστε να απολαύσω την ανασκευή του· είμαι πρόθυμος να κάνω ό,τι μπορώ για να ενδώσω, αν έχω άδικο, μα δώστε μου τα εργαλεία. Παρακαλέστε τον Βιλέτ να μου το δανείσει μόνο για 8 μέρες, και όχι κουταμάρες πάνω σ' αυτό το θέμα, γιατί κουταμάρα είναι να μου αρνηθείτε ένα βιβλίο που έβαλα τον Πάπα να το διαβάσει, με δυο λόγια μια χρυσή Βίβλο, ένα βιβλίο που θα έπρεπε να βρίσκεται σε όλες τις βιβλιοθήκες και σε όλα τα κεφάλια, ένα βιβλίο που υπονομεύει και καταστρέφει μια για πάντα την πιο επικίνδυνη και την πιο αποτρόπαιη χίμαιρα, αυτή για την οποία χύθηκε το περισσότερο αίμα πάνω στη Γη και την οποία θα έπρεπε ο κόσμος όλος να συσπειρωθεί για να την ανατρέψει και να τη διαλύσει ανεπιστρεπτί, αν βέβαια τα άτομα που συγκροτούν αυτό τον κόσμο είχαν την παραμικρή συναίσθηση της ευτυχίας και της ηρεμίας τους. Από τη μεριά μου, ομολογώ ότι αδυνατώ να συλλάβω πως υπάρχουν άνθρωποι που ακόμη την υπηρετούν και είμαι απολύτως πεισμένος ότι αποκλείεται να το κάνουν καλόπιστα. Ή, αλλιώς, πρόκειται για ηλίθιους, για άτομα στα οποία δεν υπάρχει ούτε ίχνος μυαλού και που δεν θέλουν – ή δεν μπορούν να μπουν στον κόπο να εμβαθύνουν σε οποιοδήποτε ζήτημα. Διότι είναι φανερό ότι ο θεϊσμός δεν αντέχει ούτε μια στιγμή στον έλεγχο και μονάχα αυτός που δεν έτυχε να μελετήσει ποτέ καμία διεργασία της φύσης δεν είναι σε θέση να αναγνωρίσει ότι η φύση ενεργεί αφ' εαυτής και χωρίς γενεσιουργό αίτιο και ότι αυτή η πρώτη αιτία, που δεν ερμηνεύει απολύτως τίποτε, αλλ' αντίθετα χρειάζεται η ίδια ερμηνεία, είναι το *nec plus ultra* της άγνοιας.

Ιδού, λοιπόν, μια επιστολή που χωρίς καμιά αμφιβολία θα *παρατείνει* ακόμη περισσότερο τον εγκλεισμό μου, ή μήπως κάνω λάθος, θα έπρεπε ωστόσο να πείτε *σ' αυτούς που επιζητούν να με κρατούν φυλακισμένο* πως η παράταση αυτή είναι εντελώς μάταιη, γιατί και αν με αφήσουν δέκα χρόνια στο κελλί, δεν θα με βγάλουν καλύτερο, πιστέψτε με: ή σκοτώστε με ή δεχθείτε με όπως είμαι, γιατί ο διάολος να με πάρει αν ποτέ αλλάξω· σας είπα το θηρίο είναι πολύ γέρικο, ^[26] –δεν υπάρχει πια ελπίδα– εμένα τον πιο τίμιο, τον πιο ειλικρινή και τον πιο ευαίσθητο των ανθρώπων, τον πιο πονετικό, τον πιο ευεργετικό, το λάτρη των παιδιών μου, που για την ευτυχία τους θα ριχνόμουν στη φωτιά, εμένα που είχα τον υπέρτατο φόβο μην τύχει και διαφθείρω τα ήθη τους, επηρεάσω το πνεύμα τους ή τα ωθήσω να υιοθετήσουν τη φιλοσοφία μου σε οποιονδήποτε τομέα, εμένα που λάτρευα τους γονείς μου –τους δικούς μου εννοείται– ό,τι μου απέμεινε από φίλους, και πάνω απ' όλα τη γυναίκα μου, για την οποία η μόνη μου επιθυμία είναι να την κάνω ευτυχή και να επανορθώσω πολλές παρεκτροπές της νεότητάς μου – γιατί, πράγματι

πωση δική σου η γυναίκα δεν είναι πλασμένη γι' αυτά είναι μια αλήθεια που την ένιωσα και της την είπα έξι μήνες προτού κλειστώ εδώ μέσα· μπορεί να το επιβεβαιώσει. Αυτές είναι οι αρετές μου –όσο για τα ελαττώματά μου– δεσποτικός, οξύθυμος, παράφορος, ακραίος σε όλα, με μίαν αχαλίνωτη φαντασία ως προς τα ήθη, που δεν έχει δει ποτέ το όμοιό της, άθεος μέχρι φανατισμού, εν ολίγοις αυτός είμαι και, γι' άλλη μια φορά, σκοτώστε με ή δεχθείτε με όπως είμαι, διότι δεν πρόκειται να αλλάξω.

Ο παραχοποιός

*Ο διοικητής της Βαστίλης, ντε Λωνέ
προς τον υπουργό του Κράτους ντε Βιγντέιγ*

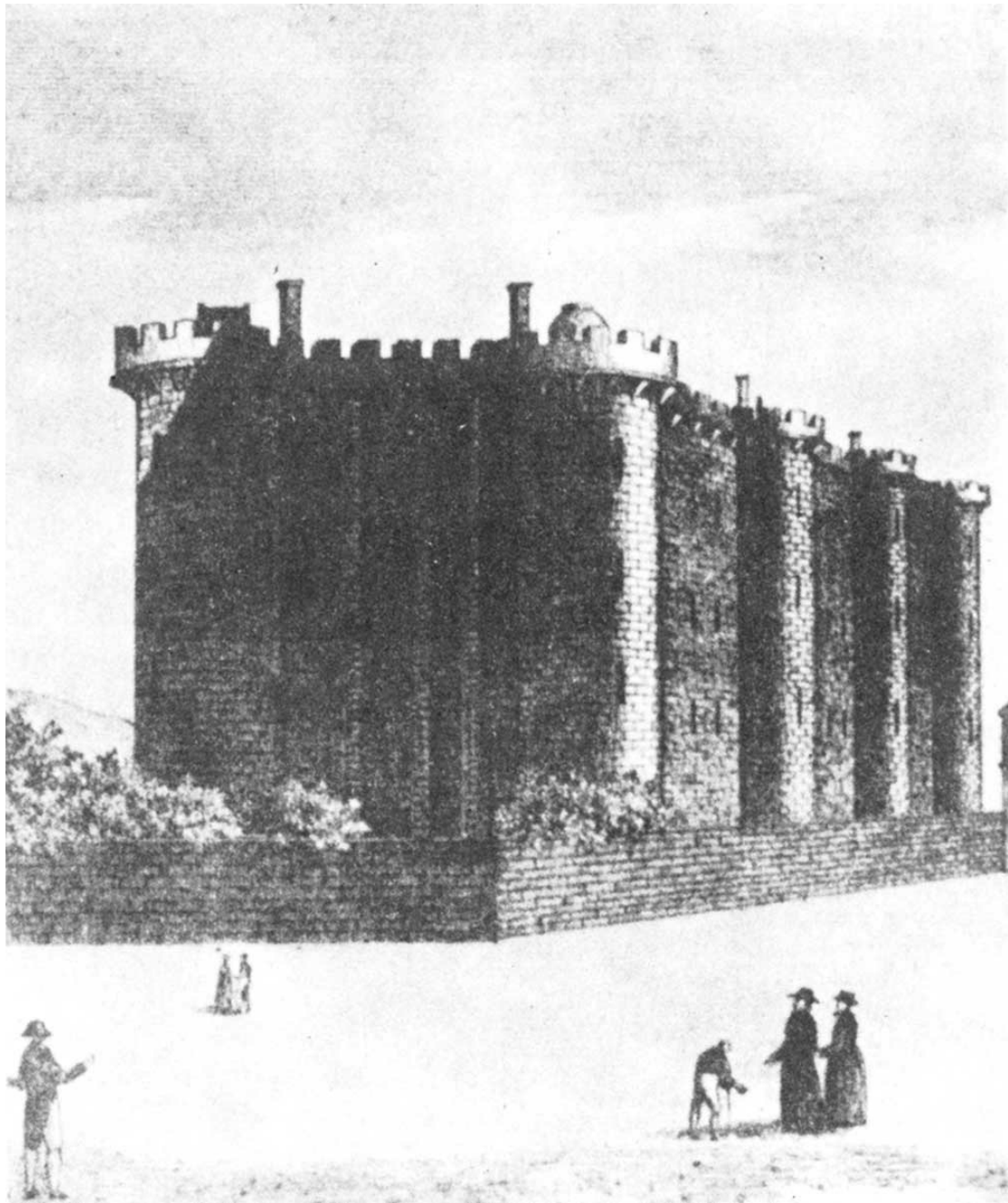
2 Ιουλίου 1789

Λαμβάνω την τιμή να σας γνωρίσω ότι, λόγω των τρεχουσών περιστάσεων βρέθηκα χθες στην ανάγκη να εμποδίσω τον περίπατο του Κυρίου ντε Σαντ στους οχυρωματικούς πύργους (περίπατο που εσείς τον είχατε επιεικώς παραχωρήσει), οπότε αυτός πρόβαλε χθες το μεσημέρι από το παράθυρό του και φώναξε με όλες του τις δυνάμεις, ώστε να ακουστεί από όλους τους περιοίκους και τους διαβάτες, πως δήθεν θα εφονεύοντο οι κρατούμενοι της Βαστίλης και πως έπρεπε να τους βοηθήσουν. Επανέλαβε πολλές φορές τις κραυγές του και τις θορυβώδεις θρηνωδίες του. Είναι πολύ επικίνδυνο να βρίσκεται τη στιγμή αυτή εδώ ετούτος ο άνθρωπος που διαταράσσει την τάξη.^[27] Πιστεύω ότι οφείλω να σας υπομνήσω, αξιότιμε Κύριε, πως είναι πράγματι απαραίτητη η μεταφορά του εν λόγω κρατουμένου στο Σαραντόν ή σε κάποιο ανάλογο ίδρυμα, όπου δεν θα μπορεί να διαταράξει την τάξη όπως συνηθίζει εδώ. Τώρα είναι η στιγμή να απαλλαγούμε από αυτό το άτομο που είναι ανεπίδεκτο νουθεσίας και που κανένας δεσμοφύλακας δεν μπορεί να τον σωφρονίσει. Δεν είναι δυνατόν να του επιτραπεί ο περίπατος πάνω στους πύργους του οχυρού διότι τα κανόνια είναι γεμάτα και θα διατρέχαμε ύψιστο κίνδυνο. Ολόκληρο το επιτελείο θα σας ήταν απείρως υπόχρεο εάν είχατε την καλοσύνη να εγκρίνετε την άμεση απομάκρυνση του Κυρίου ντε Σαντ.

Υπογραφή: ντε Λωνέ

Υ.Γ. Του ανακοινώθηκε ότι δεν επιτρέπεται να ανεβεί στους πύργους και πως μπορεί να περπατά μόνο στην αυλή, πρωί και βράδυ, πράγμα που έπραξε· δεν του άρκεσε όμως, έτσι

ώστε μας ανακοίνωσε ότι σκοπεύει να επαναλάβει τις κραυγές του.

Η Βαστίλη στο Παρίσι όπου ο Ντε Σάντ ήταν φυλακισμένος από το 1784 ως το 1789

Είμαι αντιγιακωβίνος

Προς τον Γκοφριντί

5 Δεκεμβρίου 1791

...Με ρωτάτε λοιπόν, αγαπητέ μου δικηγόρε, ποιος είναι πραγματικά ο τρόπος σκέψης μου ώστε να μπορέσετε να τον παρακολουθήσετε. Σίγουρα, τίποτε δεν είναι διατυπωμένο με τόση λεπτότητα όσο η παράγραφος αυτή της επιστολής σας και έχω πράγματι μεγάλη

δυσκολία να σας δώσω σωστή απάντηση στο ερώτημα αυτό. Κατ' αρχήν, ως άνθρωπος των γραμμάτων εξαναγκάζομαι καθημερινά να γράφω, πότε υπέρ της μιας, πότε προς όφελος της άλλης πλευράς και έχω έτσι αποκτήσει ευκινησία στις απόψεις μου, γεγονός που επηρεάζει και τον προσωπικό τρόπο σκέψης μου. Θέλω στ' αλήθεια να τον εξιχνιάσω; Στην πραγματικότητα δεν ανήκει σε καμιά πλευρά, αλλά είναι σύνθεση όλων. Είμαι αντιγιακωβίνος, τους μισώ μέχρι θανάτου· τιμώ το βασιλέα, αλλά απεχθάνομαι τις καταχρήσεις και τις υπερβάσεις εξουσίας του παρελθόντος· συμφωνώ με πολλά άρθρα του συντάγματος· άλλα, πάλι, μου προκαλούν αγανάκτηση· επιθυμώ να αποδοθεί και πάλι στους ευγενείς η αίγλη τους, γιατί η κατάργησή της δεν προσέφερε τίποτε· θέλω το βασιλέα αρχηγό του έθνους· δεν θέλω Εθνική Συνέλευση, αλλά δύο Βουλές, όπως στην Αγγλία, πράγμα που παρέχει στο βασιλέα περιορισμένη εξουσία η οποία εξισορροπείται από τη σύμπραξη ενός έθνους κατ' ανάγκη διαιρεμένου σε δύο παρατάξεις· τρίτη Βουλή είναι άχρηστη, την απορρίπτω. Αυτά είναι τα φρονήματά μου.^[28] Τι είμαι, λοιπόν; Αριστοκρατικός ή δημοκράτης; Πείτε το μου εσείς, παρακαλώ, δικηγόρε, γιατί προσωπικά δεν το γνωρίζω. Αυτό όμως που γνωρίζω άριστα είναι πως σας ασπάζομαι και σας αγαπώ από βάθους καρδίας. Σας παρακαλώ ένθερμα να μην ξεχάσετε τη δόση του Ιανουαρίου και να με θεωρείτε διά βίου ως τον καλύτερό σας φίλο.

Ντε Σαντ

Επρόκειτο να εκτελεσθώ

Προς τον Γκοφριντί

Παρίσι, 19 Νοεμβρίου 1794

(29 Μπρυμαίρ έτους ΙΙΙ)

Δεν μπορώ να σας περιγράψω, αγαπητέ μου πολίτη, τη χαρά που μας επιφύλαξε η επιστολή σας. Δειπνούσα μόλις έφτασε, την ίδια ώρα με κάποιον από την Αβινιόν, ο οποίος τη στιγμή που μου έδιναν την επιστολή με διαβεβαίωνε πως βρισκόσασταν μακριά από την Απτ και ότι σίγουρα, όσο και αν αυτό με ενοχλούσε, δεν επρόκειτο να ακούσω νέα σας για πολύ καιρό. Φαντάζεστε πόσο ενεργητική ήταν η απάντησή μου, κρατώντας στα χέρια μου το γράμμα σας.

Επιτέλους γυρίσατε, λοιπόν, στην εστία σας κι ελπίζω για πάντα. Μπορούμε, πιστεύω, να είμαστε σίγουροι ότι θα επανέλθει οριστικά η ηρεμία. Ο θάνατος των κακούργων έδωξε τα νέφη και η επικείμενη ειρήνη^[29] θα θεραπεύσει τις πληγές μας.

Ήμουν κι εγώ, αγαπητέ μου πολίτη, φυλακισμένος. Εμένα, που το προηγούμενο καθεστώς με έριξε για εννέα μήνες στο Σαραντόν ως ύποπτο αντιβασιλικό, με θεώρησαν αδικώς ως ύποπτο αντεθνικό. Η ασυνέπεια αυτή είναι αφόρητη για έναν δίκαιο και ευαίσθητο άνθρωπο, τέλος πάντων όμως έχει περάσει και δεν το σκέφτομαι πια. Η Επιτροπή της Λαϊκής Παιδείας με αποζημίωσε για όλα όσα διέπραξαν σε βάρος μας οι αλητήριοι, χορηγώντας μου την άδεια να παραμείνω στο Παρίσι, παρά το γεγονός ότι είμαι ευγενής και μάλιστα λόγω του πατριωτικού μου έργου. Κατά τη διάρκεια της δεκάμηνης κράτησής μου πέρασα από τέσσερις φυλακές. Στην πρώτη κοιμόμουν επί έξι εβδομάδες στις τουαλέτες· στη δεύτερη επί οκτώ ημέρες μαζί με έξι άτομα που είχαν προσβληθεί από κακοήθη πυρετό και από τους οποίους πέθαναν δύο δίπλα μου· στην τρίτη βρέθηκα μέσα στην αντεπανástαση του Σαιν-Λαζάρ, ένα επικίνδυνο δηλητήριο από το οποίο μόνο με άπειρη προσοχή μπόρεσα να προστατευτώ· η τέταρτη, τελικά, ήταν ένας επίγειος παράδεισος –όμορφο οίκημα, θαυμάσιος κήπος, εκλεκτή συντροφιά, αξιαγάπητες γυναίκες– ώσπου ξαφνικά μετέθεσαν το χώρο εκτελέσεων ακριβώς μπροστά στα παράθυρά μας και μετέτρεψαν τον ωραίο κήπο μας σε νεκροταφείο των καρατομημένων. Μέσα σε τριάντα πέντε ημέρες θάψαμε, ακριβέ μου φίλε, χίλιους οκτακόσιους και το ένα τρίτο τους προερχόταν από το δύστυχο οίκημά μας. [30]

Τελικά βρέθηκε και το δικό μου όνομα στη λίστα και επρόκειτο να εκτελεστώ την ενδεκάτη, όταν την παραμονή επέλεσε η σπάθη της δικαιοσύνης πάνω στον νέο Σύλλα της Γαλλίας. [31] Από τη στιγμή εκείνη τα πράγματα εξομαλύνθηκαν και, με τις ένθερμες προσπάθειες της αξιαγάπητης συντρόφου μου που εδώ και πέντε χρόνια μοιράζεται την καρδιά και τη ζωή μου, αφέθηκα εντέλει ελεύθερος στις 24 Βαντεμιέρ... Μα πού στο διάβολο βρισκόσασταν όμως εσείς, αγαπητέ μου δικηγόρε; Από την επιστολή σας δεν μπορώ να συμπεράνω εάν η εξαφάνισή σας ήταν εκούσια ή εξαναγκασμένη και σας παρακαλώ να μου το γράψετε όταν μπορέσετε. Ακόμα, δεν μου λέτε ποιον Κύριο Γκουπιγιό περιμένετε· αν δεν έχει ήδη αναχωρήσει, θα μπορούσα να τον συναντήσω και να του μιλήσω για σας. Κατά τη διάρκεια της φυλάκισής μου απέκτησα μερικούς φίλους στην [Εθνική] Συνέλευση και θα ήμουν πάντοτε κολακευμένος αν σας βοηθούσα στο θέμα αυτό. Η φίλη μου, [32] κινούμενη από τα ίδια αισθήματα γνωρίζοντας και αυτή μερικούς αντιπροσώπους, επιθυμεί εξίσου διακαώς να σας φανεί χρήσιμη. Είμαστε και οι δύο στη διάθεσή σας. Υπάρχουν δύο Γκουπιγιό στη Συνέλευση, δεν μας λέτε όμως με ποιον από τους δύο έχετε να κάνετε. Είναι φοβερό το γεγονός ότι επούλησαν τη σοδειά σας. Στην πραγματικότητα, όλοι αυτοί οι άνθρωποι συμπεριφέρθηκαν απέναντί μας σαν ανθρωποφάγοι...

Χαίρομαι πολύ που η σύζυγός σας και τα αγαπημένα σας παιδιά είναι ελεύθερα. Και τώρα κουράγιο, με τον καιρό θα έρθουν όλα στη θέση τους και δεν θα θυμόμαστε πια τα βάσανά μας παρά για να φοβίζουμε τους απογόνους μας...

Με μεγάλη μου λύπη έμαθα το θάνατο του φίλου μας Ρενώ. [33] Έκλαψα ειλικρινά γι' αυτόν. Πρόκειται τώρα να ασχοληθώ εκ νέου με την υπόθεση αποζημιώσεως για τη λεηλασία της Λα Κοστ... [34]

Πιστεύω ότι είναι κατ' αρχήν αρκετά όσα σας έγραφα ως εδώ, ήταν όμως απαραίτητα για να ξανακερδηθεί ο χαμένος χρόνος και για να συγχαρούμε αλλήλους που ξαναβρεθήκαμε. Σας διαβεβαιώνω πως ήταν για μένα ένα από τα πιο ευχάριστα συμβάντα εδώ και πολύ καιρό, δεδομένου ότι, υπό το καθεστώς της αδικίας, θα ήταν πολύ πιθανόν ένας από μάς να έμενε στα μισά του δρόμου. Στείλτε μου τον κατάλογο των θυμάτων από το καντόνι σας ή τουλάχιστον αυτών που γνωρίζω.

Από τις θείες και τις εξαδέλφες μου δεν έχω καθόλου νέα [...].

Η περιοχή και τα ερείπια της εισόδου του πύργου Λα Κοστ που λεηλατήθηκε και καταστράφηκε τον Σεπτέμβριο του 1792.

Ένας αβυσσαλέα διεστραμμένος άνθρωπος

Υπόμνημα για την Εξοχότητά του τον Γερουσιαστή

Η Εξοχότης του ο γερουσιαστής υπουργός της Αστυνομίας της *Police Générale* της Αυτοκρατορίας μου ζητά, με έγγραφο της 7ης τρέχοντος μηνός [37] αναφορά για έναν τρόφιμο στο Σαραντόν, ονόματι Σαντ.

Κατά τις πρώτες ημέρες του Βαντόζ του έτους ΙΧ, μου επέστησαν την προσοχή πως κάποιος Σαντ, πρώην μαρκήσιος και γνωστός ως συγγραφέας του αισχρού μυθιστορήματος *Ζυστίν*, προετοίμαζε εν τάχει τη δημοσίευση ενός κατά πολύ ποταπότερου έργου υπό τον τίτλο *Ζυλιέτ*. Διέταξα να συλληφθεί τη 15η του ίδιου μηνός όταν θα βρισκόταν στον τυπογράφο του, όπου –κατά πληροφορίες– θα κατέφθανε με το χειρόγραφο.

Συγγραφέας και εκδότης προσήχθησαν στο τμήμα μου. Η κατάσχεση του χειρογράφου είχε σημασία, όμως το έργο ήταν ήδη τυπωμένο και το θέμα ήταν να βρεθούν τα αντίτυπα της έκδοσης. Δόθηκε στον εκδότη η υπόσχεση πως θα ανακτήσει την ελευθερία του αν παρέδιδε τα αντίτυπα. Αυτός οδήγησε τα όργανά μας σε έναν ακατοίκητο χώρο, γνωστό μόνο στον ίδιο, όπου και συγκεντρώθηκε ένας αρκετά αξιόλογος αριθμός αντιτύπων ώστε να μπορεί να υποτεθεί πως επρόκειτο για ολόκληρη την έκδοση.

Κατά την ανάκριση ο Σαντ αναγνώρισε το χειρόγραφο, δήλωσε ωστόσο πως ήταν ο αντιγραφέας και όχι ο συντάκτης του. Ισχυρίστηκε μάλιστα ότι είχε πληρωθεί για το έργο της αντιγραφής, δεν δέχθηκε όμως να αποκαλύψει τα πρόσωπα από τα οποία υποτίθεται πως παρέλαβε το πρωτότυπο.

Είναι πολύ δύσκολο να πιστέψει κανείς πως ένας άνδρας που κατέχει μίαν αρκετά σημαντική περιουσία θα μπορούσε, έναντι αμοιβής, να γίνει αντιγραφέας παρόμοιων βδελυρών συγγραμμάτων. Για την πατρότητα του κειμένου δεν υπήρχε αμφιβολία. Εξάλλου στο δωμάτιο εργασίας του κρέμονταν μεγάλες εικόνες που παρουσίαζαν τις κυριότερες χυδαιότητες του μυθιστορήματος *Ζυστίν*.

Στις 23 Βαντόζ [38] είχα την τιμή να υποβάλω αναφορά στην Εξοχότητά του τον υπουργό Αστυνομίας της *Police Générale* για την εξέλιξη της όλης επιχείρησης και να του ζητήσω οδηγίες για την ακολουθητέα πορεία ώστε να επιτύχω την τιμωρία ενός τόσο αβυσσαλέα διεστραμμένου ανθρώπου. Ύστερα από διαβουλεύσεις με την Εξοχότητά του, όπου διαπιστώθηκε πως μια δίκη θα προκαλούσε σκάνδαλο που καθόλου δεν θα εξισορροπείτο από μίαν οσοδήποτε παραδειγματική ποινή, διέταξα στις 12 Ζερμινάλ [39] του ίδιου έτους να μεταφερθεί στην Σαιντ-Πελαζί, ώστε να τιμωρηθεί διά της διοικητικής οδού. Τον

επόμενο Φλορεάλ, η Εξοχότης του ο υπουργός Δικαιοσύνης μου ζήτησε το φάκελο της υπόθεσης με σκοπό –όπως μου έγγραψε– να μελετήσει τα κατάλληλα με τις περιστάσεις μέτρα και, ευκαιρίας δοθείσης, να ενημερώσει σχετικώς τους Υπάτους.

Είχα την τιμή να αναφερθώ προσωπικά στην Εξοχότητά του. Του ήταν ήδη γνωστά όλα τα προ της Επαναστάσεως διαπραχθέντα εγκλήματα του Σαντ και –πεπεισμένος ότι οποιαδήποτε ποινή και αν του επέβαλε δικαστήριο θα ήταν αναντίστοιχη προς τα παραπτώματά του και ανεπαρκής– διατύπωσε τη γνώμη ότι θα έπρεπε να παραμείνει ξεχασμένος επί μακρόν στο ίδρυμα Σαιντ-Πελαζί.

Ο Σαντ θα βρισκόταν ακόμα εκεί αν δεν είχε χρησιμοποιήσει κάθε μέσο που του υπέβαλλε η διεστραμμένη φαντασία του, ώστε να αποπλανήσει και να διαφθείρει τους νέους ανθρώπους τους οποίους ατυχείς περιστάσεις είχαν φέρει στη Σαιντ-Πελαζί και η σύμπτωσή τους είχε βάλει στον ίδιο θάλαμο μαζί του. Οι καταγγελίες που έγιναν με ανάγκασαν να τον μεταφέρω στο Μπισέτρ.

Αυτός ο αδιόρθωτος άνθρωπος βρισκόταν συνεχώς σε κατάσταση παθολογικής λαγνείας. Σύμφωνα με αίτημα της οικογένειάς του, διέταξα τη μεταφορά του στο Σαραντόν, η οποία έλαβε χώρα την 7η Φλορεάλ του έτους XI. [40] Από τότε που βρίσκεται στο ίδρυμα αυτό αντιδρά διαρκώς κατά του διευθυντή και με τη διαγωγή του δικαιώνει κάθε ενδοιασμό που θα μπορούσε να προβληθεί εξαιτίας του φιλοτάραχου και ανυπότακτου χαρακτήρα του.

Φρονώ ότι το προτιμότερο είναι να παραμείνει στο Σαραντόν, όπου η οικογένειά του πληρώνει τη διατροφή και τα έξοδά του και όπου λόγω της υπολήψεώς της θα επιθυμούσε να συνεχίσει να φυλάσσεται.

Ντυμπουά,

Σύμβουλος του κράτους,

Αστυνομικός Διοικητής του
4ου διαμερίσματος της Police
Générale της Αυτοκρατορίας.

Φυλακισμένος στο Σαραντόν

*Ο Αστυνομικός Διευθυντής Ντυμπουά προς
το Διευθυντή του Σαραντόν, Κουλμιέ*

Παρίσι, 17 Μαΐου 1805

Πληροφορήθηκα, Κύριε, ότι το περασμένο Πάσχα δώσατε την άδεια στον Κύριο ντε Σαντ –ο οποίος κρατείται στο ίδρυμά σας κατά διαταγή της Κυβερνήσεως– να λάβει τη Θεία Κοινωνία και να συγκεντρώσει ελεημοσύνες στην ενοριακή εκκλησία του Σαραντόν.

Ο μοναδικός λόγος για τον οποίο ο άνθρωπος αυτός μετήχθη από το Μπισέτρ, όπου επρόκειτο να παραμείνει ισοβίως, στο Σαραντόν, ήταν να διευκολυνθεί η οικογένειά του να τακτοποιήσει τις εμπορικές της υποθέσεις. Ο ίδιος βρίσκεται ως κρατούμενος στο ίδρυμά σας και δεν σας επιτρέπεται, ούτε μπορείτε εν ουδεμιά περιπτώσει και κατ' ουδένα τρόπο να του επιτρέψετε να εξέλθει χωρίς την επίσημη και ρητή άδειά μου. Πέραν αυτού, πώς ήταν δυνατόν να παραβλέψετε ότι η δημόσια παρουσία ενός τέτοιου προσώπου θα προξενούσε μόνο αποτροπιασμό και ταραχή; Η εξαιρετική επιείκειά σας προς τον Κύριο ντε Σαντ τοσούτω μάλλον με καταπλήσσει, δεδομένου ότι έχετε ήδη περισσότερες φορές διαμαρτυρηθεί εντόνως για τη διαγωγή και ιδίως για την απείθειά του.

Σας εφιστώ εκ νέου την προσοχή, Κύριε, στα μέτρα που έχουν ληφθεί αναφορικώς με τον άνθρωπο αυτό και απαιτώ να τα τηρείτε εφεξής σχολαστικά. Διατελώ κ.λπ.

Ντυμπούά

Ημερολόγιο

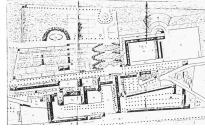
(Το ημερολόγιο αυτό συνεχίζει εκείνα που μου αφαίρεσαν)

Έτος 1807

Στις 5 του μηνός ^[41] κατά τις δύο το μεσημέρι μπήκε στο δωμάτιό μου ο κύριος ντε Κουλ ^[42] ακολουθούμενος από τρεις αστυνομικούς· ένας από αυτούς, ονόματι Βερά, Γενικός Επιθεωρητής, ανέγνωσε διαταγή του Αστυνομικού Διευθυντή που περιείχε την εντολή κατάσχεσης όλων αδιακρίτως των χαρτιών και εγγράφων μου. Στην παρατήρησή μου ότι μου έπαιρναν πράγματα που μου ήταν απολύτως απαραίτητα, όπως λογαριασμοί, αποδείξεις, υπομνήματα κ.λπ., απάντησαν πως δεν είχαν καιρό να τα εξετάσουν, αλλά πως θα μου επέστρεφαν όσα θα μου ήταν χρήσιμα! Ψάχνοντας στο δωμάτιό μου εισέβαλλαν επίσης στο δωμάτιο της κυρίας και πήραν και από αυτήν τα πιο σημαντικά χαρτιά· πήραν από εκεί τα χειρόγραφα που είχα γράψει και είχα διασώσει από τη Βασίλη και τα κατάσχεσαν όλα. Ο αρχηγός τους μου φέρθηκε απότομα στην αρχή, μετά μαλάκωσε και με διαβεβαίωσε πως το περιστατικό αυτό δεν θα έχει συνέχεια· τα στοίβαξαν όλα σε μια άμαξα και έφυγαν.

Η επιχείρηση αυτή έλαβε χώρα ακριβώς έξι έτη και 3 μήνες από την αρχή της

φυλάκισής μου, και 4 έτη, 6 εβδομάδες –4 έτη και 39 ημέρες– από τη μεταγωγή μου στο Σαραντόν^[43] [...]

Σχέδιο του Σαραντόν-Σαιν-Μωρίς, ψυχιατρικό άσυλο, όπου ο ντε Σαντ κρατείται από τις 4 Ιουλίου 1789 ως τις 2 Απριλίου 1790 και από τις 24 Απριλίου 1803 μέχρι το θάνατο του, στις 2 Δεκεμβρίου 1814.

Γονυκλισία ενώπιον της εξουσίας;

*Προς τον Ναπολέοντα Βοναπάρτη
Προς τη Μεγαλειότητά Του, τον Αυτοκράτορα
και Βασιλέα, Προτέκτορα της Συνομοσπονδίας
του Ρήνου, υπό την ιδιότητά Του ως εισηγητή
στο Συμβούλιο του Κράτους*

Σαραντόν, 17 Ιουνίου 1809

Μεγαλειότατε,
Ο Κύριος ντε Σαντ, οικογενειάρχης και ευλογημένος από το Θεό με ένα γιο που διαπρέπει στο στράτευμα, φυτοζωεί εδώ και περισσότερα από εννέα χρόνια υπό τις αθλιότερες συνθήκες σε τρεις διαφορετικές φυλακές. Είναι εβδομηντάχρονος, σχεδόν τυφλός, υποφέρει από ποδάγρα και ρευματισμούς στο στήθος και το στομάχι που του προξενούν φοβερούς πόνους. Βεβαιώσεις των ιατρών του ιδρύματος του Σαραντόν, όπου βρίσκεται σήμερα, πιστοποιούν την αλήθεια των παραπάνω και του δίνουν το δικαίωμα να αιτήσει, επιτέλους, την απελευθέρωσή του, βεβαιώνοντας ότι δεν πρόκειται ποτέ να φανεί ανάξιος αυτής της ελευθερίας.

Τολμά, με τον βαθύτερο σεβασμό προς τη Μεγαλειότητά Σας, να θεωρεί τον εαυτό του πολύ πιστό και υπάκουο υπηρέτη και υπήκοό σας.

Ντε Σαντ

Ακατονόμαστος

Ο Ντονασιάν-Κλωντ-Αρμάντ ντε Σαντ προς το συγγραφέα
της *Biographie universelle*, Μισώ ^[44]

Παρίσι, περί το 1835

Κύριε,
Δεν είναι η πρώτη φορά, αφότου αρχίσατε να εργάζεστε για την *Biographie*
(sic)*universelle*, που σας απευθύνομαι με την παράκληση να μη συμπεριλάβετε το όνομα
του πατέρα μου, ο οποίος κατηγορείται ως συγγραφέας της *Zυστίν*. Μου φαίνεται περιττό
να σας θυμίσω τα κίνητρά μου, θα σας είναι το δίχως άλλο γνωστά. Σήμερα επίκειται η
έκδοση του τόμου S και προστρέχω εκ νέου σε σας με την ίδια παράκληση και με την
ελπίδα ότι θα λάβετε υπόψη σας το όνομά μου, τη μεγάλη οικογένειά μου και το θλιβερό
πεπρωμένο μου. Εάν είναι δυνατόν, δεχθείτε από τώρα, παρακαλώ, Κύριε, τις ευχαριστίες
μου και την έκφραση της αιώνιας αφοσιώσεώς μου. Διατελώ, Κύριε, μετά βαθυτάτης
τιμής, ταπεινός και πολύ υπάκουος υπηρέτης σας.

Αρμάντ ντε Σαντ
Οδός Κολομπιέ αρ. 28 ^[45]

Ένα παράδειγμα πολιτικής αυθαιρεσίας

Ο Σαρλ Νοντιέ ^[46] για τον μαρκήσιο

Με οδήγησαν στη συνέχεια σε έναν μικρό τετράγωνο χώρο που περιείχε τέσσερα κάπως
αξιοπρεπή κρεβάτια από τα οποία τα τρία ήταν κατειλημμένα· με ενθουσιασμό –που
πάντως δεν καθυστέρησε για πολύ τον ύπνο μου– επισήμανα τη φρεσκάδα των χοντρών
άσπρων σεντονιών και την ευχάριστη απαλότητα του αχυρένιου μαξιλαριού.

Το επόμενο πρωί τα μάτια μου είδαν λίγο περισσότερο φως της ημέρας απ' ό,τι στο
τελευταίο μου κατάλυμα. Η κατεδάφιση που είχε αρχίσει είχε αποκαλύψει τους
πυργίσκους μας και είχαμε τόσο αέρα και φως γύρω μας όσο είκοσι κρατούμενοι στην
αστυνομική διοίκηση. Ένας από τους κυρίους σηκώθηκε πολύ νωρίς· επρόκειτο να
μεταφερθεί και ήταν ενημερωμένος σχετικά εκ των προτέρων. Στην αρχή δεν παρατήρησα
παρά τον τεράστιο όγκο του που εμπόδιζε τις κινήσεις του, ώστε να μην είναι σε θέση να
αναπτύξει τα υπολείμματα χάρης και κομψότητας, τα ίχνη των οποίων διακρίνονταν στην
όλη συμπεριφορά του. Τα κουρασμένα μάτια του διατηρούσαν πάντως ακόμα κάτι,
κάποια λάμψη, ένα ίχνος υπεροχής· κατά καιρούς ζωντάνευαν ξανά σαν σπίθα που
σιγοκαίει ακόμα σε σβησμένη φωτιά. Σίγουρα δεν επρόκειτο για συνωμότη· κανείς δεν θα

μπορούσε να τον κατηγορήσει για ανάμιξη σε πολιτικές υποθέσεις. Οι επιθέσεις του είχαν πάντα κατευθυνθεί αποκλειστικά εναντίον δύο κοινωνικών μορφωμάτων, σχετικά μεγάλης σημασίας, συγκεκριμένα κατά της θρησκείας και της ηθικής, για τη διατήρηση των οποίων δεν ήταν προφανώς υπεύθυνα τα μυστικά διατάγματα της αστυνομίας. Οι αρχές τού συμπεριφέρθηκαν με αρκετή επιείκεια. Τον έστειλαν στις όχθες των όμορφων νερών του Σαραντόν ^[47] και τον εμπιστεύθηκαν στην πλούσια σκιά που επικρατεί εκεί και ξεγλιστρούσε, όταν το επιθυμούσε. Λίγους μήνες αργότερα, στη φυλακή, πληροφορηθήκαμε ότι ο Κύριος ντε Σαντ βρισκόταν εν ασφαλεία.

Δεν έχω σαφή αντίληψη των γραπτών του. Γνώριζα μεν την ύπαρξη των βιβλίων αυτών, τα είχα όμως μάλλον προσπεράσει παρά ξεφυλλίσει, για να δω αν αληθεύει ότι απ' αρχής μέχρι τέλους βρίθουν από εγκλήματα. Από αυτά τα φοβερά αίσχη έχω διατηρήσει ως ανάμνηση ένα θολό αίσθημα έκπληξης και τρόμου. Μόνο που εδώ έχει σημασία να τεθεί το ζήτημα της πολιτικής δικαιοσύνης δίπλα στο μεγάλο ενδιαφέρον της κοινωνίας, που έχει ομολογουμένως τόσο βάνουσα καθυβριστεί από αυτό το έργο, του οποίου ήδη ο τίτλος είναι χυδαίος. Αυτός ο ντε Σαντ αποτελεί τυπικό παράδειγμα των εξώδικων θυμάτων της Υψηλής Δικαιοσύνης κατά την εποχή της Υπατείας και της Αυτοκρατορίας. Δεν γνώριζαν με ποιον τρόπο θα μπορούσαν να παραπέμψουν στο δικαστήριο – με τη δημόσια συνεδρίασή του, τις θορυβώδεις συζητήσεις – ένα έγκλημα το οποίο αμφισβητούσε κατά τέτοιον τρόπο την ηθική συγκρότηση ολόκληρης της κοινωνίας, ώστε να μην τολμούν καλά καλά να το χαρακτηρίσουν. Έχει δικαίως ειπωθεί πως είναι αποκρουστικότερη η ενασχόληση με τις λεπτομέρειες της φρικτής αυτής υπόθεσης, παρά η εξέταση ματωμένων κουρελιών και σαρκών για τη διαλεύκανση κάποιου φόνου. Δεν ήταν κάποια δικαστική αρχή αλλά, νομίζω, το Συμβούλιο του Κράτους που καταδίκασε τον κατηγορούμενο σε ισόβια δεσμά. Και η αυθαίρετη εξουσία δεν χάνει την ευκαιρία να αναφερθεί σ' αυτή την παραδειγματική περίπτωση, όπως θα λέγαμε σήμερα. Δεν επιθυμώ να ερευνήσω τα ζητήματα αυτά σε βάθος. Υπάρχουν περιπτώσεις όπου η ίδια η δημοσιότητα που δίνεται είναι ίσως περισσότερο ολέθρια από ένα τέτοιο παράπτωμα· θα έπρεπε όμως τότε να υφίσταται ένα ειδικό δικαστήριο για τις ιδιαίτερες αυτές περιπτώσεις· είναι απαραίτητο να έχει η δικαιοσύνη μεγάλα αναμορφωτήρια όπως και η εκκλησία. Ανάμεσα στις εικόνες της Νεμέσεως που μας έχουν παραδώσει οι πρόγονοί μας υπάρχει μία όπου φέρει μια ταινία μπροστά στα μάτια της: ^[48] με άλλα λόγια, δεν είναι δύσκολο να καταλάβει κανείς πως αυτή η επέμβαση του κράτους στη δικαιοσύνη – πράγμα που παρουσιαζόταν ανέκαθεν σαν εξαίρεση – κατρακύλησε από σκαλοπάτι σε σκαλοπάτι, ως τους κατώτατους χειρώνακτες της κατωτάτης εξουσίας. Προσέξτε καλά:

αφού ένα τέτοιο παράπτωμα διαπραχθεί δυο-τρεις φορές, αλλάζει αμέσως όνομα.

Ονομάζεται πλέον Νομική Επιστήμη. Οι κοινωνίες καταρρέουν μόνο από νομιμοποιημένες καταχρήσεις.

Είπα ήδη πως αυτός ο φυλακισμένος μόλις που μου ήταν γνωστός. Δεν θυμάμαι άλλο τίποτα, παρά το ότι ήταν ευγενής και προσηνής μέχρις υπερβολής και μιλούσε με σεβασμό για όλα όσα θεωρούμε σεβαστά.

Σημειώσεις

1

Αυτό είναι το μοναδικό, μάλλον, ευρύτερο απόσπασμα στο μυθιστορηματικό έργο του ντε Σαντ με σαφώς αυτοβιογραφικό χαρακτήρα. Έτσι, η μητέρα του, Μαρί-Ελεονόρ ντε Μάιγ-Μπρεζέ ντε Καρμάν συγγενεύει στην καταγωγή της με τους Κοντέ, νεότερο κλάδο των Βουρβόνων και συγγενείς των Ρισελιέ. Ο πατέρας του, Ζαν-Μπατίστ-Ζοζέφ-Φρανσουά ντε Σαντ, άρχοντας του Σωμάν και της Λα Κοστ, συνάρχοντας του Μαζάν, τοποτηρητής τεσσάρων επαρχιών και διπλωμάτης στην υπηρεσία του βασιλιά, ανήκει σε παλιά και ονομαστή οικογένεια της υψηλής προβηγκιανής αριστοκρατίας, της οποίας η καταγωγή εντοπίζεται από το 1323. Εκείνο το χρόνο ο Υγκ ντε Σαντ παντρεύτηκε στην Αβινιόν τη Λάουρα ντε Νόρις, την ίδια Λάουρα –έτσι τουλάχιστον το θέλει η παράδοση– στην οποία είχε αφιερώσει τα σονέτα του ο Πετράρχης. Στις 2 Ιουλίου του 1740 γεννήθηκε ο Ντονασιάν-Αλφόνς-Φρανσουά ντε Σαντ στον οίκο των Κοντέ, τον οικογενειακό τους πύργο στο Παρίσι, όπου η μητέρα του ήταν ακόλουθος και παιδαγωγός και όπου ο ίδιος πέρασε τα τέσσερα πρώτα χρόνια του.

↩

2

Επειδή ο πατέρας του νεαρού ντε Σαντ βρίσκεται σε διπλωματική αποστολή στην αυλή του εκλέκτορα της Κολωνίας στη Γερμανία, όπου τον ακολουθεί και η γυναίκα του, εμπιστεύονται τον Ντονασιάν-Αλφόνς-Φρανσουά στην προστασία της γιαγιάς του που μένει στο Λανγκντόκ. Τον επόμενο χρόνο, το 1745, η ανατροφή του ανατέθηκε στο θείο του, αβά Ζακ-Φρανσουά-Πολ-Αλφόνς ντε Σαντ. Ο τελευταίος, φωτισμένος και ελευθέριος αριστοκράτης, συνέγραψε τρίτομη βιογραφία του Πετράρχη (*Mémoires pour la Vie de François Petrarque*, Paris 1764/67) και διατηρούσε αλληλογραφία με τον Βολταίρο, ο οποίος σε γράμμα του της 25ης Νοεμβρίου 1733 κάνει υπαινιγμό για τον άστατο βίο του αβά: «Λέγεται ότι θα χειροτονηθείτε και ότι θα αναγορευθείτε βοηθός επισκόπου. Αυτός λοιπόν είναι ο λόγος που μου ανακοινώσατε πως πρόκειται να

απαρνηθείτε εφεξής τους έρωτες» (Theodore Bestermann, *Voltaire's Correspondance*, Les Délices, Genève 1953 κ.ε., τόμ. ΙΙΙ, σελ. 188).

3

Στα δέκα του χρόνια ο ντε Σαντ είναι μαθητής στο ιησουιτικό κολέγιο του Παρισιού «Λουί-λε-Γκραν», ένα είδος σχολείου της ελίτ, όπου μεταξύ άλλων είχαν φοιτήσει και ο Ρουσώ, ο Ντιντερό και ο Ροβεσπιέρος.

4

Τον Μάιο του 1754 κατετάγη, σύμφωνα με την επιθυμία του πατέρα του, στη σχολή ιππικού της βασιλικής φρουράς στις Βερσαλίες και στη συνέχεια έλαβε μέρος στον Επταετή Πόλεμο στη Γερμανία.

5

Ο παραλήπτης της επιστολής, κύριος Γκοφριντί, είναι δικηγόρος και συμβολαιογράφος στο Απτ, 12 περίπου χιλιόμετρα μακριά από τη Λα Κοστ. Επί 26 χρόνια διεκπεραιώνει τις υποθέσεις του μαρκήσιου. Καθώς γνωρίζονταν από την παιδική τους ηλικία, τους συνέδεαν σχεδόν φιλικές σχέσεις. Εξάλλου, μεγάλο μέρος των επιστολών που παρουσιάζονται εδώ προέρχεται από τους φακέλους και τα αρχεία του Γκοφριντί που δημοσίευσε ο Πολ Μπουρντέν για πρώτη φορά το 1929.

6

Μετά την επιστροφή του από την Ιταλία, ο ντε Σαντ, που παραμένει καταδικασμένος σε θάνατο, κρύβεται από τη δικαιοσύνη· οι προσπάθειες του Γκοφριντί για αναψηλάφηση της δίκης δεν έχουν ακόμα καρποφορήσει.

7

Ο ντε Σαντ μιλάει εδώ για τον προσωπικό του παιδαγωγό στο Collège Louis-le-Grand, αβιά Αμπλέ.

8

Παρλαμέντο: ανώτατο δικαστήριο στο Παρίσι και σε μερικές επαρχιακές πόλεις, που είχε αποκτήσει και διοικητικές-νομοθετικές δικαιοδοσίες. «Το παρλαμέντο

συστήνονταν από τους πρώτους κληρικούς, δούκας, κόντας και άλλους άρχοντες του βασιλείου. Αυτό ήταν μια σύναξι όπου έβαλνε εις τάξι ταις μεγαλήτεραις δουλειαίς του βασιλείου, την οποία ο βασιλεύς εσυγκαλούσε (...) Αι μερικαίς υπόθεσες εθεωρούνταν από ένα συμβούλιο του οποίου τα μέλη τα έκλεγε ο βασιλεύς (...) Παρλαμέντα στη Φράντζα είναι 12, τα οποία είναι τα ανώτατα κριτήρια». Δ. Φιλιππίδης–Γ. Κωνσταντάς (Δημητριάδης), *Γεωγραφία νεωτερική* (Βιέννη 1791), Αθήνα 1988, σελ. 424. Η Γαλλική Επανάσταση τα κατάργησε αντικαθιστώντας τα με ορκωτά δικαστήρια. Οι εκλογές εξέλεξαν τις πολιτικές, διοικητικές και δικαστικές αρχές. Βλ. και σημ. 57.

←

9

Από τις 13 Φεβρουαρίου του 1777 ο ντε Σαντ κρατείται στις κρατικές φυλακές της Βενσέν· όχι μόνο επειδή εκκρεμεί η εκτέλεση της καταδίκης του σε θάνατο, αλλά κυρίως εξαιτίας το υ *Lettre de cachet* (αυθαίρετο ένταλμα συλλήψεως που εκδίδει το στέμμα) για το οποίο ενέργησε η πεθερά του, που με τον τρόπο αυτό ήθελε να ξεφορτωθεί το γαμπρό της χωρίς δίκη και καταδίκη.

←

10

Ο κόμης ντε Μιραμπώ ήταν επίσης κρατούμενος στη Βενσέν βάσει κάποιου *Lettre de cachet*. Στη διάρκεια της φυλάκισής του συνέγραψε κι αυτός μερικά ερωτικά έργα, όπως τα *Lettres à Sophie*, *L'Erotikon Biblion* και *Le rideau levé ou L'Education de Laure*. Η γνώμη του ντε Σαντ (μέσω της *Η ιστορία της Ζυλιέτ*) για το τελευταίο είναι πως πρόκειται για «άλλη μία αποτυχημένη εργασία, εξαιτίας των ενδοιασμών του συγγραφέα (...) Αυτοί οι φοβιτσιάρηδες συγγραφείς μ' απελπίζουν: θα προτιμούσα χίλιες φορές να μην έγγραφαν τίποτα, παρά να μας μιλάνε με μισόλογα (...) Ο Μιραμπώ, θέλοντας οπωσδήποτε να είναι κάτι, καμωνόταν τον ελεύθερο, αλλά δεν κατάφερε να γίνει τίποτα σ' όλη του τη ζωή.» (*Η ιστορία της Ζυλιέτ*, τ. Γ', Αθήνα 1983, σελ. 19 κ.ε.).

←

11

Η χρήση του συγκριτικού βαθμού υποβάλλει την εικασία πως ο ντε Σαντ, που είχε ήδη διαφύγει από συλλήψεις και φυλακίσεις αρκετές φορές, θα ήταν δυνατόν να είχε επιχειρήσει και στη Βενσέν απόπειρα απόδρασης.

←

12

Στην πρώτη σελίδα αυτού του γράμματος βρίσκονται γραμμένες με τη γραφή του Κυρίου Λε Νουάρ σημειώσεις για την απάντηση στο διοικητή της Βενσέν: «Να ληφθεί μέριμνα ώστε ο Κύριος ντε Σαντ να μη διαταράσσει την τάξη με τις κραυγές του. Μόνο με κοσμία διαγωγή θα μπορέσει να επαναλάβει τους περιπάτους του, που του απαγορεύτηκαν λόγω των εξάψεών του. Όσο για την αλληλογραφία του, σας έχει καταστεί σαφές ότι πρέπει ανεξαιρέτως να διαβιβάζεται σε μένα, που θα την προωθώ κατά τον τρόπο που κρίνω κατάλληλο. 2 Ιουλίου 1780».

↩

13

Απόσπασμα από την τραγωδία *Les Arsacides* του Περώ ντε Μπωσόλ, που πρωτοπαρουσιάστηκε το 1775 στην Comédie Française.

↩

14

Από αυτό και άλλα αποσπάσματα των επιστολών του –όπως και από τη *Συνομιλία* που γράφτηκε δύο χρόνια αργότερα– διαφαίνεται εκτίμηση του ντε Σαντ για τη βασιλεία. Δεν πρόκειται για «διπλωματία», αλλά για τη στάση του ευγενούς που πάνω από τον εαυτό του αναγνωρίζει μόνο έναν «μοναδικό». Ο μαρκήσιος στράφηκε αργότερα σε μεγάλο βαθμό προς τις ιδέες της επανάστασης, προφανώς όχι από υποκρισία, αλλά επειδή πίστεψε σ' αυτές. Είναι παρ' όλα αυτά πιθανόν να συνέχισε να διατηρεί μια κρυφή συμπάθεια για το βασιλιά του.

↩

15

Ο Ζαν Καλάς, έμπορος στην Τουλούζη, κατηγορήθηκε πως δολοφόνησε το γιο του από θρησκευτικό φανατισμό και το 1762. Κάτω από την πίεση του όχλου, οδηγήθηκε στον τροχό βάσει ενδείξεων ενοχής. Το 1765 αποκαταστάθηκε χάρη στη συνηγορία του Βολταίρου (*Περί ανοχής, με αφορμή την εκτέλεση του Ζαν Καλάς, το έτος 1762*).

↩

16

Εδώ πάντως ο ντε Σαντ αντιστρέφει τα γεγονότα προς όφελός του: όπως γνωρίζουμε είχε δημιουργήσει μεγάλο χρέος από το πάθος του για τα τυχερά παιχνίδια και από τις μαιτρέσες του, και με δυσκολία εξωφλούσε τα χρεώγραφα.

↩

17

Τον Φεβρουάριο του 1777, λίγο μετά το θάνατο της μητέρας του, ο ντε Σαντ συνελήφθη κατά τη διάρκεια παραμονής του στο Παρίσι.

18

Η Κυρία ντε Σαιν-Ζερμαίν είναι πιθανώς η σύζυγος του υπουργού Πολέμου που πάφθηκε το 1777, επειδή επιδίωκε την επαναφορά της σωματικής ποινής στο στρατό. Ο μαρκήσιος φανερώνει σε πολλά σημεία της αλληλογραφίας του τη ζωηρή σύνδεσή του με αυτήν, φτάνοντας μάλιστα στο σημείο να πει ότι της οφείλει ό,τι ένας γιος στη μητέρα του.

19

Στίχος του Ιππόλυτου από τη *Φαίδρα* του Ρακίνα (4.2.).

20

Confessions du comte de***, écrites par lui-même à un ami, του Σαρλ Πινό-Ντυκλό, Άμστερνταμ 1741. Από το μυθιστοριογράφο και ηθικολόγο Ντυκλό (1704-1777), μέσω του Κρεμπιγιόν Φις, το ψυχολογίζον και ταυτόχρονα ερωτολογικό μυθιστόρημα του γαλλικού διαφωτισμού εξελίσσεται ως τις *Liaisons dangereuses* (1782) του Σοντερλό ντε Λακλό (ελλ. έκδοση: *Επικίνδυνες σχέσεις*, 2η έκδ., Άγρα 2009).

21

Φρανσουά Ολιβιέ (1493-1560), καγκελάριος της Γαλλίας υπό τον Φραγκίσκο 1ο και τον Ερρίκο 2ο.

22

Υπηρέτης της κυρίας Προέδρου ντε Μοντρέιγ.

23

Ο Βιλέτ είχε τη φήμη παιδεραστή.

24

Το λογοπαίγνιο δεν αποδίδεται στα ελληνικά. Ο ντε Σαντ παίζει εδώ με τη γαλλική έκφραση για τη βινιέτα, «cul-de-lampe» (*cul*: πρωκτός, κώλος, πάτος αγγείου· *cul le*

lampe: κόσμημά τι της οροφής και των βιβλίων, Σ. Βυζαντίου, *Λεξικόν γαλλοελληνικόν*, Αθήνα 1888).

25

Ο ντε Σαντ αναφέρεται στο έργο του αβά Μπερζιέ *Examen du Matérialisme ou Réfutation du Système de la Nature du Baron d'Holbach*. Το *Système de la Nature* του Χόλμπαχ, που λίγο παρακάτω ορίζει ως βάση της φιλοσοφίας του, θεωρείται «η περιεκτικότερη παρουσίαση του υλισμού του Διαφωτισμού» (Alfred Schmidt/ Werner Post, *Was ist Materialismus; Zur Einleitung in die Philosophie*, Μόναχο 1975, σελ. 16).

26

Σε άλλο σημείο, ο κρατούμενος συγκρίνει τον εαυτό του με «λιοντάρι κλεισμένο σε σιδερένιο κλουβί» (*Oeuvres complètes*, τόμ. 29, σελ. 122) που του έχουν απαγορέψει κάθε επικοινωνία και που παρ' όλα αυτά έχει αποβεί σοβαρός κίνδυνος για τους δαμαστές του.

27

Ας θυμηθούμε: Στις 17 Ιουνίου του 1789 οι αντιπρόσωποι της Τρίτης Τάξης των Γενικών Τάξεων με μια επαναστατική πράξη τους συγκροτήθηκαν ως «Assemblée Nationale» (Εθνική Συνέλευση) και αναθέτοντας στον εαυτό τους την εντολή σύνταξης συντάγματος, χειραφετήθηκαν από τη λειτουργία ενός απλού επικουρικού οργάνου για την έγκριση των βασιλικών πιστώσεων. Σύντομα ύστερα από αυτή την «επανάσταση στο δημόσιο δίκαιο» (Albert Soboul), οι 407 εκλέκτορες εγκαταστάθηκαν στο Παρίσι δίπλα στο δικαστήριο, ουσιαστικά ελέγχοντας τις αποφάσεις του· η πολιτική εξουσία στη γαλλική μητρόπολη είχε περάσει στα χέρια των αστών, χωρίς την άσκηση βίας. Ταυτόχρονα, η οργή του «menu peuple», των μικροϊδιοκτητών και των ακτημόνων, που είχαν κινητοποιηθεί από την τρομακτική αύξηση της τιμής του ψωμιού, τη γενική ακρίβεια και την ανεργία, ξέσπασε στο Φωμπούρ Σαιν-Αντουάν σε εξέγερση κατά δύο εργοστασιαρχών. Τον καιρό εκείνο, η ατμόσφαιρα στο Παρίσι, που επιδεινώθηκε ακόμα περισσότερο από το φόβο αριστοκρατικής αντεπανάστασης, έμοιαζε με πυριτιδαποθήκη που θα μπορούσε να εκραγεί με την παραμικρή σπίθα. Όταν ο Ζωρζ Μπατάιγ (*Το σκοτεινό παιχνίδι* στο: Salvador Dali, *Gesammelte Schriften*, Μόναχο 1974, σελ. 395) νομίζει πως σ' αυτήν τη ρητορεία αναγνωρίζει «ουσιαστικά την κραυγή μιας γριάς συνταξιούχου που δολοφονείται νύχτα σ' ένα προάστιο», αγνοεί τη

συγκρουσιακά φορτισμένη κατάσταση στο Παρίσι του πρώτου μισού του Ιουλίου 1789· η Βαστίλη, όπως και ο διοικητής της ντε Λωνέ, του οποίου η κεφαλή πάνω σε κοντάρι φερόταν θριαμβευτικά στους δρόμους από τον εξεγερμένο «*menu peuple*» την 14η Ιουλίου, συγκαταλέγονταν στα πρώτα θύματα της παρέμβασης των *αβράκωτων* στην πορεία της Γαλλικής Επανάστασης. (Αβράκωτοι, *Sansculottes*: οι μικροί έμποροι και τεχνίτες που φορούσαν παντελόνια και όχι κυλότες, όπως οι αριστοκράτες.

↩

28

Αυτό το πιστεύω αντιστοιχεί σε μεγάλο βαθμό με τις πολιτικές αντιλήψεις του *Cercle des amis de la Constitution monarchique* που υπερασπιζόταν τα βασιλικά προνόμια και στον οποίο ο ντε Σαντ προσχώρησε το 1791.

↩

29

Ο ντε Σαντ αναφέρεται εδώ στη 10η Θερμιδór (28η Ιουλίου 1794), ημέρα της εκτέλεσης του Ροβεσπιέρου και των στενών συνεργατών του, το τέλος της λεγόμενης *δικτατορίας της ευημερίας*. Δεν μπορεί εντούτοις να παραβλέψει κανείς την ειρωνεία στην ελπίδα του περί «επικείμενης ειρήνης». Διότι ο προερχόμενος από την εσωτερική και εξωτερική αντίδραση κίνδυνος για την επανάσταση είχε ήδη αποτραπεί σε μεγάλο βαθμό από το χειμώνα του 1793: η αντεπαναστατική εξέγερση στη Βανδέα και η φεντεραλιστική ανταρσία είχαν συντριβεί και οι ξένοι επιδρομείς υποχωρούσαν από όλα τα σύνορα. Η «ειρήνη» που πάσχιζαν να πραγματοποιήσουν οι διάδοχοι της επαναστατικής κυβέρνησης του Ροβεσπιέρου, οι θερμιδοριανοί αντίπαλοι των καταναγκαστικών μέτρων στην οικονομία και της συγκεντροποίησης της κυβερνητικής εξουσίας, ανταποκρινόταν στα συμφέροντα των αστών ιδιοκτητών, και σκοπός της ήταν –μέσω του ιδεώδους του *laissez faire, laissez passer*– να παρεμποδίσει τη νέα πολιτική και οικονομική κηδεμόνευση του αστισμού, εγγυώμενη την προστασία της ιδιοκτησίας από κρατικές παρεμβάσεις· προκάλεσε ωστόσο και τη λευκή τρομοκρατία, το τέλος των *αβράκωτων* και την επιστροφή των *εμιγκρέδων*, οι οποίοι μάλιστα έπρεπε να αποζημιωθούν, επειδή είχαν πουληθεί τα κτήματά τους.

↩

30

Ο αριθμός των θυμάτων της Τρομοκρατίας έφτασε τα 2.627 στο Παρίσι. Οι μαζικές εκτελέσεις όμως έλαβαν χώρα ιδίως μετά την 25η Πραιριάλ του έτους II (13η Ιουνίου 1794), αφού δηλαδή η γκιλοτίνα είχε μεταφερθεί στην Μπαριέρ ντυ Τρον Ρανβερσέ. Οι

άνθρωποι που έμεναν κοντά στην πλατεία της Επανάστασης είχαν διαμαρτυρηθεί λόγω της οσμής του αίματος. Για να αποφευχθούν ανάλογες δυσάρεστες καταστάσεις άνοιξαν ένα λάκκο κάτω από το ικρίωμα. Από τους εκτελεσμένους στην πλατεία ντυ Τρον, 1.306 είναι θαμμένοι στο ιδιωτικό νεκροταφείο του Ορατουάρ, στην οδό ντε Πικπύς 38.

31

Ο Ροβεσπιέρος.

32

Εννοείται η πρώην ηθοποιός, Κυρία Κενέ, με την οποία ο ντε Σαντ συζεί και πάλι μετά την απόλυσή του.

33

Ο Ρενώ, δικηγόρος στο Αιξ-αν-Προβάνς, υπήρξε για πολλά χρόνια γνωστός του ντε Σαντ και του Γκοφριντί.

34

Και ο προγονικός πύργος των ντε Σαντ στην Προβηγκία, Λα Κοστ, λεηλατήθηκε τον Σεπτέμβρη του 1792 από οργισμένους χωρικούς που πίστευαν πως περιείχε αποθηκευμένες σημαντικές προμήθειες σιτηρών συγκεντρωμένων εκεί από τη διαχείριση ώστε να μην υποχρεωθεί να ανταλλάξει τη σοδειά με απαξιωμένα γραμμάτια της Επανάστασης και για να ωθήσουν τις τιμές στα ύψη. Αντί για σιτηρά, βρήκαν μια καλοοργανωμένη κάβα κρασιών όπου ξεδίψασαν και τονώθηκαν προτού ερημώσουν τον πύργο.

35

Ο Ζοζέφ Φουσέ, αντιπρόσωπος στην Εθνοσυνέλευση του Σεπτέμβρη του 1792, στενός φίλος των Ροβεσπιέρου, Μαρά, Βερνικώ και Κοντορσέ, έγινε τον Ιούλιο του 1794 πρόεδρος της λέσχης των Γιακωβίνων και το 1795 αποκαταστάθηκε με τη Γενική Αμνηστεία για όλους τους πρώην τρομοκράτες, όσους είχαν επιζήσει της λευκής τρομοκρατίας. Από τις 31 Ιουλίου 1791 ήταν υπουργός Αστυνομίας με σχεδόν απεριόριστες εξουσίες. Το 1806 ο Ναπολέων τον έχρισε ευγενή με τον τίτλο του δούκα του Οτράντο. Πέθανε το 1820.

←

36

Σεπτεμβρίου 1804.

←

37

Την 1η Βαντεμιέρ του έτους II (22 Σεπτεμβρίου 1793), η μέτρηση του χρόνου αποσπάστηκε από το μονοπώλιο της καθολικής εκκλησίας με την καθιέρωση του επαναστατικού ημερολογίου που παρέμεινε επίσημα σε χρήση ως το 1805. «Με τον τρόπο αυτό είχε αρχίσει μια νέα εποχή. Δεν λογαριάζανε πια με *σωτηρία έτη* ή *έτη Κυρίου*, αλλά με *τοπρώτο έτος της Γαλλικής Δημοκρατίας*... Η αλλαγή του ημερολογίου αποτελούσε γεγονός τεράστιας σημασίας. Μέχρι την ίδρυση της Δημοκρατίας, η διαίρεση του χρόνου ήταν υπόθεση της θρησκείας και της εκκλησίας. Το νέο ημερολόγιο συνιστούσε μιαν όψη της θρησκευτικής αλλαγής, την εκκοσμίκευση της μέτρησης του χρόνου, τη μετάβαση στη *religion naturelle*». (Pierre Bertaux, *Hölderlin und die Französische Revolution*, Φρανκφούρτη 1980, σελ. 74 κ.ε.).

←

38

Έκτος μήνας του δημοκρατικού ημερολογίου, από 19/20 Φεβρουαρίου έως 20 Μαρτίου. 23 Βαντόζ: 13 Μαρτίου 1801.

←

39

Απριλίου 1801.

←

40

Όγδοος μήνας του δημοκρατικού ημερολογίου, από 20 Απριλίου έως 20 Μαΐου. 7 Φλορεάλ: 26 Απριλίου 1802.

←

41

5 Ιουνίου 1807.

←

42

Κωδικοποίηση του ονόματος του διευθυντή στο Σαραντόν- Σαιν-Μωρίς, κυρίου ντε Κουλμιέ.

«Στη διάρκεια των φυλακίσεών του, ο μαρκήσιος ντε Σαντ διέθετε αρκετή ετοιμότητα πνεύματος ώστε να μετράει καταλεπτώς και με ακρίβεια τις ημέρες της κράτησής του. Διαθέτει άπειρα σημεία αναφοράς – παραμένει πάντα σε επαφή με το περιβάλλον– που του χρησιμεύουν ως μέσα ιδιοποίησης του χρόνου και –μέσω περίπλοκων αλλά και παιδαριωδών συνδυασμών κρυπτογραφημάτων και συμβόλων– για τον υπολογισμό της πιθανής ημερομηνίας της απελευθέρωσής του ή ακόμα μελλοντικών γεγονότων που δεν έπρεπε να παραμελήσει. Στο σημείο αυτό αρκεί η υπόμνηση ότι ο μαρκήσιος συνελήφθη στις 6 Μαρτίου 1801 στου εκδότη του, Νικολά Μασέ: η έρευνα του δωματίου του στις 5 Ιουνίου 1807 έγινε επομένως ύστερα από έξι χρόνια και τρεις μήνες ακριβώς. Στις 27 Απριλίου 1803 μεταφέρθηκε από το Μπισέτρ στο Σαραντόν-Σαιν-Μωρίς: η έρευνα της 5ης Ιουνίου 1807 πραγματοποιήθηκε λοιπόν ακριβώς τέσσερα χρόνια και τριάντα εννέα ημέρες μετά την εισαγωγή του στο ίδρυμα». (Gilbert Lély στο: *Marquis de Sade, Journal inédit*, Παρίσι 1970, σελ. 40). Η παραπάνω έρευνα και κατάσχεση αφορούσε, κατά τον Ζιλμπέρ Λελύ, το χειρόγραφο *Journées de Florbelle*, εκατόν οκτώ τετράδια, που δεν επεστράφησαν ποτέ στο συγγραφέα και που κάηκαν λίγο καιρό μετά το θάνατο του μαρκήσιου, το 1815, κατά διαταγή του Αστυνομικού Διευθυντή Ντελαβώ, μετά από αίτηση του Ντονασιάν-Κλωντ-Αρμάντ, γιου του ντε Σαντ, που παραβρέθηκε και ως μάρτυρας σ' αυτό το *auto da fé*.

Biographie universelle ancienne et moderne, εκδ. Λουί Γκαμπριέλ Μισώ· το άρθρο περί ντε Σαντ βρίσκεται στον 37ο τόμο (1863), σελ. 219 κ.ε. Ο κόμης Ξαβιέ ντε Σαντ, απόγονος του μαρκήσιου, αναφέρει σχετικά με τις προσπάθειες του Ντονασιάν-Κλωντ-Αρμάντ και της οικογένειάς του να εξαλείψουν από το γενεαλογικό τους δέντρο το όνομα του μαρκήσιου ντε Σαντ: «Όταν το 1814 πέθανε ο πατέρας του στο ίδρυμα του Σαραντόν, πήγε εκεί και έκαψε από τα πράγματα που βρίσκονταν στο δωμάτιό του όσα μπορούσαν να καούν... Ήθελε ακόμα να εξαλείψει κάθε ίχνος του πατέρα του, έχοντας απέναντί του την ίδια στάση που τηρούσαν τα πεθερικά του, οι Μοντρέιγ.

Στη συνέχεια διαγράφηκε ο τίτλος του μαρκήσιου από το γενεαλογικό δέντρο και αντικαταστάθηκε από τον τίτλο του κόμη. Ο Ντονασιάν-Κλωντ-Αρμάντ δεν ήθελε, διαδεχόμενος τον πατέρα του, να είναι ο μαρκήσιος ντε Σαντ. Έκτοτε κανείς δεν έφερε πια τον τίτλο αυτό.

Πέρασαν χρόνια και εξαφανίστηκε η ανάμνηση του μαρκήσιου· αρκετά σύντομα στην οικογένεια δεν μιλούσαν καθόλου γι' αυτόν. Οι γονείς μου, οι θείοι και οι θείες μου ποτέ δεν τον ανακάλεσαν στη μνήμη τους.

Όταν αποφάσισα να σπάσω τη σιωπή, παρακινημένος ενδεχομένως από τα θέλητρα του απαγορευμένου καρπού, κυρίως όμως λαμβάνοντας υπόψη ότι, όπως ακριβώς και οι άλλοι, είναι κι αυτός ένας από τους προγόνους της οικογένειάς μου, η τελευταία αντέδρασε σφόδρα...

Απέρριπταν αυτό τον πρόγονο, θύματα του σκοτεινού μύθου για τον μαρκήσιο, θεωρώντας τον ένα τέρας, χωρίς να γνωρίζουν ούτε τη ζωή ούτε τα γραπτά του...

Το μεγαλύτερο τμήμα της οικογένειάς μου εγκρίνει σήμερα την πρωτοβουλία μου, και μερικοί συγκαταλέγουν με υπερηφάνεια τον μαρκήσιο ανάμεσα στους προγόνους τους. Μόνο οι αμαθείς θα προτιμούσαν να συνέχιζε να αγνοείται...

Δεν είναι δυνατόν να εξαφανίσει κανείς έναν άνθρωπο ούτε τις ιδέες του· και είναι ακόμη δυσκολότερο, όταν πρόκειται για έναν μεγάλο συγγραφέα. Τον είχαν εξοστρακίσει για πάρα πολύ καιρό. Η ρήξη έχει ολοκληρωθεί. Ο πρεσβύτερος εγγονός μου φέρει το όνομα Ντονασιάν» (στο: Jean A. Chèrassé / Geneviève Guicheney, *SADÉ, j'écris ton nom LIBERTE, précédé de Comment sortir du Cercle de Famille*, Παρίσι 1976, σελ. 9 κ.ε.).

←

45

Ο δευτερότοκος γιος του ντε Σαντ, Αρμάντ, ενοχλούνταν από το σκάνδαλο γύρω από το όνομα και το έργο του πατέρα του. Ο μαρκήσιος, σε γράμμα που του απευθύνει το 1809, βρίσκει ευκαιρία να υπογραμμίσει τη διαίσθησή του πως το έργο του δεν θα ξεχαστεί: «(...) Η κυρία Κενέ, την οποία είδα χτες, μου είπε ότι σας λυπεί που γράφω συνέχεια, αλλά όταν με αφήνετε να πεθαίνω της πείνας... θα πρέπει να δουλέψω για να ζήσω. Εξάλλου, εφόσον είναι καλά τα έργα μου, τι σας ενοχλεί; Και, μα το Θεό, δεν θα 'πρεπε να σας πειράζει βλέποντας τ' όνομά σας να γίνεται αθάνατο χάρη στα έργα μου, ενώ οι αρετές σας, μολονότι προτιμότερες από τα έργα μου, δεν θα σας είχαν χαρίσει ποτέ την αθανασία». Εφημ. *Liberation*, 23.5.1986, ένθετο, σελ. II.

←

46

Ο δημοσιογράφος και συγγραφέας Νοντιέ είχε γνωρίσει πολλές φυλακές στην εποχή του Ναπολέοντα (και τις περιέγραψε στα απομνημονεύματά του), εξαιτίας ενός πολιτικού άρθρου στο *Citoyen Français*. Στη Σαιντ-Πελαζί, ένα παλιό μοναστήρι του

τάγματος των Μαγδαληνών που μετά την επανάσταση χρησίμευε ως πολιτική φυλακή, συνάντησε τον μαρκήσιο το πρωινό της 14ης Μαρτίου του 1803.

↩

47

Το άσυλο του Σαραντόν, ονομαζόμενο σήμερα Asile National des Convalescents βρίσκεται στα όρια του Παρισιού, στον Μάρνη, λίγο πριν τη συμβολή του με τον Σηκουάνα.

↩

48

Μεταφορά που και ο ντε Σαντ χρησιμοποιούσε συχνά.

↩

2

Δέσμοι του φαύλου κύκλου: Ο δήμιος και το θύμα του

Όπως η ζωή του ντε Σαντ είναι σε μεγάλο μέρος της σημαδεμένη από το θεσμό της φυλακής, έτσι και στα έργα του εμφανίζεται ένα παρόμοιο σχήμα, που συνεχώς επανέρχεται με ασήμαντες παραλλαγές: πρόκειται για τον ερμητικά κλεισμένο τόπο της ακολασίας και της υπέρβασης των ταμπού – τον πύργο της ηδονής. Μέσα σ' αυτό τον μυστηριώδη τόπο που έχει εκτοπιστεί από την κοινωνία και όπου συνενώνονται τα χαρακτηριστικά του απόρθητου κάστρου, του μοναστηριού, του εργοστασίου και της φυλακής (προβάλλουν άλλωστε εντυπωσιακές αναλογίες, κατά την ανάγνωση του έργου του Φουκώ) Επιτήρηση και τιμωρία – Η γέννηση της φυλακής ο ελευθέριος μαιτρ πιστεύει πως έχει αποδεσμευτεί από την κοινωνία· αυτός είναι ο τόπος όπου θα επιχειρήσει να πραγματώσει την ακόρεστη επιθυμία του για ηδονή.

Για την εκπλήρωση του σκοπού αυτού, η αρχιτεκτονική του πύργου πρέπει ήδη να ματαιώνει τόσο την εισβολή σ' αυτόν όσο και τη διαφυγή· διότι η υπέρβαση των νομικών και ηθικών θεσπίσεων αφενός διώκεται νομικά και τιμωρείται όταν καταστεί δημόσια, αφετέρου όμως αποβαίνει αδύνατη όταν υπάρξει για τα θύματα ακόμα και η ελάχιστη δυνατότητα να αποφύγουν το μακελειό, όταν δηλαδή αμφισβητήσουν τη σχέση εξάρτησης και υποταγής μέσω της επιχειρημένης φυγής τους. Ωστόσο, τον πύργο του ντε Σαντ τον χαρακτηρίζει λιγότερο η αποκοπή από την κοινωνία και η προσωπική σχέση εξάρτησης που έχει συγκροτηθεί και διατηρείται με ωμή βία –οιονεί νομιμοποιημένη από έναν κώδικα κυρώσεων–, όσο η απεριόριστη κυριαρχία της λειτουργικότητας. Για μεν τα θύματα η κατάσταση είναι αναπόδραστη και ο τραγικός τους θάνατος απομένει ως μόνη δυνατότητα μιας παράδοξης απελευθέρωσης· αλλά και η ίδια η ύπαρξη του δήμιου οδηγεί μέσα σ' αυτό το καλοδουλεμένο σύστημα απόκτησης ηδονής σε εξίσου σαφές αδιέξοδο. Η επιδιωκόμενη απελευθέρωση των πρωτογενών ερωτικών ενορμήσεων από το κοινωνικό ταμπού και τη μετουσίωσή τους καταντάει καρικατούρα του εαυτού της – όχι μόνο επειδή η αισθησιακή ελευθερία ορισμένων εκλεκτών βασίζεται ακριβώς στην ανελευθερία της μάζας των θυμάτων, αλλά επίσης επειδή και η ίδια η ενόρμηση είναι υποχρεωμένη να υποχωρήσει πίσω από την πειθάρχηση που επιβάλλει η υπέρβαση του

ταμπού. Με την πρωτοκαθεδρία της αφήγησης, του θεωρητικού λόγου, πάνω στη διαστροφή, η ενόρμηση αποστερείται την αμεσότητά της, η αυθορμησία της εξωθείται στο περιθώριο. Η υποτιθέμενη ακοινωνική και εξωτική ερωτική φαντασία των σαδικών ηρώων βρίσκει επομένως τα όριά της: η πειθάρχηση, την οποία ακόμη και σε στιγμές ύψιστης έκστασης επικαλούνται οι ελευθέριοι, επιβάλλεται –εν αγνοία των μετεχόντων– πάνω στην απεριόριστη ελευθερία της επιθυμίας. Έτσι, ο ίδιος ο σαδικός δήμιος καθοδηγείται στις δραστηριότητές του από ετερόνομους προς αυτόν σκοπούς, από τους οποίους πίστευε πως είχε λυτρωθεί.

Πυρήνας του σαδικού οργίου δεν είναι η βάνουση κυριαρχία των σωμάτων, αλλά ακριβώς το αντίθετο, η υπέροχη κυριαρχία των σκοπών, που όλο και περισσότερο ξεφεύγουν από τον έλεγχο των υποκειμένων.

Χυδαία στον ντε Σαντ δεν είναι επομένως η εκάστοτε συγκεκριμένη διάταξη και διαμόρφωση του ερωτικού σκηνικού, αλλά η κυριαρχία ετερόνομων σκοπών που καλύπτεται πίσω του, κυριαρχία που χωρίς διάκριση υποτάσσει ανθρώπους και φύση ως μέσα. Χυδαία δεν είναι η σαδική φαντασία, αλλά μάλλον η κοινωνία εκείνη που χωρίς αμφιβολία υπήρξε ο πνευματικός πατέρας κατά τη σύλληψη και το σχεδιασμό αυτής της διευθέτησης.

Ένας αχόρταγος γίγαντας

Το άτομο που μας μιλούσε, ύψους δυόμισι περίπου μέτρων, με τεράστια στριμμένα μουστάκια κι ένα βαθυμελάχρινο όσο και άγριο πρόσωπο, μας έκανε να πιστέψουμε για μια στιγμή πως είχαμε απέναντί μας τον Πρίγκιπα του Σκότους... Παραξενεμένος από τον τρόπο που τον κοιτάζαμε:

—Τι συμβαίνει; φώναξε, δεν έχετε ακούσει ποτέ να μιλούν για τον ερημίτη των Απεννίνων;

—Σίγουρα, όχι, απάντησε ο Σμπριγκάνι, δεν είχαμε ποτέ την τύχη ν' ακούσουμε να μιλάνε για ένα τόσο τρομακτικό ζώο όσο η αφεντιά σου!

—Τότε λοιπόν, μας λέει ο ερημίτης, ακολουθήστε με και οι τέσσερις. Θα σας δείξω πράγματα ακόμα πιο εκπληκτικά. Αυτά που σας είδα να κάνετε προ ολίγου μου δίνουν τη βεβαιότητα ότι αξίζετε να τα δείτε και να πάρετε μέρος σ' αυτά.

—Γίγαντα, του λέει ο Σμπριγκάνι, μας αρέσουν τα παράξενα πράγματα, και δεν υπάρχει αμφιβολία πως θα κάναμε το καθετί για να τα γνωρίσουμε. Μήπως όμως η ανώτερη μυϊκή σου δύναμη βλάπτει την ελευθερία μας;

—Όχι, γιατί σας θεωρώ άξιους της κοινωνίας μου, είτε το παράξενο εκείνο ον. Αν δεν συνέβαινε αυτό, θα είχατε κάθε λόγο να φοβάστε. Μην ανησυχείτε, λοιπόν, κι ακολουθήστε με.

Αποφασισμένοι για όλα, προκειμένου να δούμε πού θα κατέληγε αυτή η περιπέτεια, στείλαμε τον Ζέφυρο να ειδοποιήσει τη συνοδεία μας να μας περιμένει στο πανδοχείο της Πιέτρα-Μάλα ώσπου να επιστρέψουμε.

Ύστερα απ' αυτό το προφυλακτικό μέτρο, αρχίσαμε την πορεία μας με οδηγό τον παράξενο εκείνο γίγαντα.

—Πρέπει να έχετε υπομονή και να μην κουραστείτε, μας είπε ο οδηγός μας. Η απόσταση είναι αρκετά μεγάλη, αλλά μας μένουν ακόμα επτά ώρες μέρα και υπολογίζω να φτάσουμε στον προορισμό μας πριν τα πέπλα της νύχτας απλωθούν πάνω στον πλανήτη.

Προχωρούσαμε μέσα σε απόλυτη σιωπή, πράγμα που μου έδινε την ευκαιρία να παρατηρώ προσεκτικά το δρόμο και τα τοπία που διασχίζαμε κατά την πορεία μας.

Εγκαταλείποντας την πεδιάδα του ηφαιστείου της Πιέτρα-Μάλα, ανεβήκαμε ένα ψηλό βουνό που υψωνόταν από τη δεξιά της μεριά. Η ανάβαση ήταν κουραστική και μας πήρε μια ολόκληρη ώρα. Από την κορυφή αυτού του βουνού διακρίναμε κάτω μας μια καταπράσινη άβυσσο πάνω από δύο χιλιάδες οργιές και αρχίσαμε να κατεβαίνουμε. Ολόκληρη αυτή η πλευρά ήταν καλυμμένη από ένα τόσο πυκνό δάσος ώστε μόλις και μετά βίας βλέπαμε να περπατάμε. Ύστερα από μια πολύ απότομη κατάβαση τριών περίπου ωρών, φτάσαμε στις όχθες μιας μεγάλης λίμνης στο κέντρο της οποίας υπήρχε ένα νησί. Πάνω στο νησί αυτό ήταν χτισμένο το φρούριο που χρησίμευε σαν διαμονή στον οδηγό μας. Θα πρέπει να πω ότι οι τοίχοι που περιέβαλαν αυτό το χτίσμα ήταν τόσο ψηλοί ώστε δεν σου επέτρεπαν να διακρίνεις τη σκεπή του. Είχαμε κάνει ήδη έξι ώρες δρόμο χωρίς να συναντήσουμε ίχνος ανθρώπινης κατοικίας ή οποιοδήποτε ανθρώπινο πλάσμα. Στην άκρη της λίμνης μας περίμενε μια μαύρη βάρκα που έμοιαζε με τις γόνδολες της Βενετίας.

Από το σημείο αυτό μπορέσαμε ν' αντιληφθούμε πόσο τρομερό ήταν το λεκανοπέδιο που βρισκόμαστε: όπου κι αν κοιτάζαμε ολόγυρά μας δεν διακρίναμε παρά απέραντες σειρές από βουνά που οι απόκρημνες πλευρές τους καλύπτονταν από κωνοφόρα πεύκα και οξιές.

Μου είναι αδύνατον να σας περιγράψω την άγρια μεγαλοπρέπεια αυτού του θαύματος και την απειλητική αίσθηση της μοναξιάς με την οποία μας τύλιγε. Θα νόμιζε κανείς πως βρισκόμαστε στα έσχατα όρια του κόσμου.

Μπήκαμε στη βάρκα που ο γίγαντας χειριζόταν μονάχος του. Από το λιμανάκι μέχρι τον

πύργο η απόσταση ήταν άλλες τριακόσιες γιάρδες· φτάσαμε μπροστά σε μια σιδερένια πόρτα εντοιχισμένη πάνω στη χοντρή πέτρινη μάντρα που περιέβαλλε τον πύργο· περνώντας τη, βρεθήκαμε μπροστά σε μια αρκετά πλατιά και βαθιά τάφρο, την οποία διασχίσαμε, με μια γέφυρα που σηκώθηκε αμέσως μόλις περάσαμε, δίνοντας την εντύπωση πως θα ήταν αδύνατον να προχωρήσουμε πιο πέρα. Κι αληθινά δεν μπορούσαμε, γιατί το δασύλλιο αυτό δεν ήταν στην πραγματικότητα παρά ένας φράχτης από ζωντανά αγκάθια που οι μυτερές τους αιχμές και η πυκνότητά τους δεν άφηναν κανένα πέρασμα. Στη μέση αυτού του φράχτη, σ' ένα διάκενο, υπήρχε η τελευταία πρόσβαση στον πύργο: ένας τοίχος δέκα πόδια πάχος. Ο γίγαντας σήκωσε μια τεράστια πέτρα που μονάχα εκείνος ήταν σε θέση να μετακινήσει, αποκαλύπτοντας μια κατηφορική σκάλα, κι αφού ξανάβαλε την πέτρα στη θέση της, μας οδήγησε μέσα απ' τα έγκατα της γης (και πάντα στο σκοτάδι) μέχρι τα υπόγεια κελάρια του πύργου, απ' όπου μας έβγαλε τελικά σε μια χαμηλοτάβανη αίθουσα, αφού σήκωσε πάλι μια πέτρα σαν αυτή που σας ανέφερα προηγουμένως. Οι τοίχοι της αίθουσας αυτής ήσαν διακοσμημένοι με σκελετούς και τα καθίσματα είχαν φτιαχτεί από κόκαλα νεκρών, έτσι που όταν καθόταν κανείς ο πσινός του ακουμπούσε σε ανθρώπινα κρανία. Καθώς κοιτάζαμε γύρω μας παραξενεμένοι, μας φάνηκε πως ακούσαμε τρομερές κραυγές να βγαίνουν κάτω από τη γη, και ο παράξενος οικοδεσπότης μας έσπευσε να μας πληροφορήσει πως στα υπόγεια αυτής της σάλας βρίσκονταν τα κελιά των θυμάτων του.

—Όπως καταλαβαίνετε, μας είπε μόλις καθήσαμε, σας έχω στην απόλυτη εξουσία μου και μπορώ να σας κάνω ό,τι μου αρέσει. Μην τρομάζετε ωστόσο: αυτά που σας είδα να κάνετε ήσαν αρκετά για να με πείσουν πως τα γούστα μας ταιριάζουν και πως σας αξίζει συνεπώς να γνωρίσετε και ν' απολαύσετε τα δώρα της φιλοξενίας μου. Επιτρέψτε μου τώρα να σας πω ορισμένα πράγματα για τον εαυτό μου μέχρι την ώρα του δείπνου. Θα είναι έτοιμο ώσπου να τελειώσω.

Είμαι Μοσχοβίτης, γεννημένος σε μια μικρή πόλη που βρίσκεται στις όχθες του Βόλγα. Τ' όνομά μου είναι Μίνσκι. Ο πατέρας μου, πεθαίνοντας, μου άφησε τεράστια περιουσία και η Φύση με προίκισε αντίστοιχα με όλα εκείνα τα σωματικά και ψυχικά προσόντα που είναι απαραίτητα για την ευτυχία. Νιώθοντας πως δεν ήμουν πλασμένος για να φυτοζωώ στα βάθη μιας σκοτεινής επαρχίας όπως αυτή όπου είχα την τύχη να γεννηθώ, άρχισα να ταξιδεύω. Το σύμπαν ολόκληρο δεν μου φαινόταν αρκετό για να χωρέσει τις επιθυμίες μου, μια που εκείνες ήταν απεριόριστες κι ο κόσμος περιορισμένος. Από γεννησιμιού μου ελευθέριος, ασεβής, έκφυλος, αιμοβόρος και σκληρός, επισκέφθηκα τις διάφορες χώρες του κόσμου για να γνωρίσω τα βίτσια τους και, υιοθετώντας τα, να τα βελτιώσω. Άρχισα

από την Κίνα, τη Μογγολία και τη χώρα των Τατάρων· γύρισα όλη την Ασία· στρέφοντας πάλι προς το Βορρά, πέρασα την Καμτσάκα και μπήκα στην Αμερική από το φημισμένο κανάλι του Μπέρινγκ. Διέτρεξα όλη την απέραντη αυτή περιοχή του κόσμου, επισκεπτόμενος με τη σειρά όλους τους πολιτισμένους και άγριους λαούς, με μοναδικό σκοπό ν' αντιγράψω τα εγκλήματα, τα βίτσια και τις θηριωδίες τους. Κατεβαίνοντας στην Ευρώπη, έφερα μαζί μου έθιμα και συνήθειες τόσο επικίνδυνες ώστε αντιμετώπισα τις εξής καταδίκες: να με κάψουν στην Ισπανία, να πεθάνω στον τροχό στη Γαλλία, να με κρεμάσουν στην Αγγλία και να με κατακρεουργήσουν στην Ιταλία. Το ότι γλίτωσα απ' όλα αυτά, το χρωστώ στον πλούτο μου.

Πέρασα κατόπιν στην Αφρική, όπου για πρώτη φορά άρχισα ν' αντιλαμβάνομαι ότι αυτό που εσείς έχετε την τρέλα να ονομάζετε διαφθορά, δεν είναι στην πραγματικότητα παρά η φυσική κατάσταση του ανθρώπου, μια κατάσταση που συχνά μάλιστα οφείλεται στο περιβάλλον που η Φύση του έταξε να ζει. Τα γενναία εκείνα παιδιά του ήλιου με κορόιδεψαν όταν θέλησα να τους καταλογίσω τη βαρβαρότητα με την οποία συμπεριφέρονταν στις γυναίκες τους. «Τι είναι λοιπόν η γυναίκα», μου απάντησαν, «αν όχι ένα οικιακό ζώο που η Φύση έβαλε στη διάθεσή μας για την ικανοποίηση των αναγκών και των ηδονών μας; Τι παραπάνω δικαιώματα μπορούν να έχουν από τα κτήνη των σταύλων μας; Η μόνη διαφορά που βλέπουμε εμείς ανάμεσά τους», μου είπαν αυτοί οι σοφοί λαοί, «είναι ότι τα οικιακά μας ζώα αξίζουν από μέρους μας κάποια επιείκεια λόγω του ήπιου χαρακτήρα τους και της υποταγής τους, ενώ οι γυναίκες δεν αξίζουν παρά την αυστηρότερη και βαναυσότερη μεταχείριση διότι είναι πάντα δόλιες, ψεύτρες, κακές και άπιστες. Τις γαμάμε φυσικά· αλλά τι άλλο καλύτερο μπορεί κανείς να κάνει με μια γυναίκα που τη γάμησε, αν όχι να τη χρησιμοποιήσει κατόπιν σαν βόδι, σαν γάιδαρο ή να τη σκοτώσει για να τραφεί από τις σάρκες της;»

Με λίγα λόγια, στα μέρη εκείνα διαπίστωσα ότι ο άνθρωπος είναι κακός από ιδιοσυγκρασία, σκληρός από ένστικτο και θηριώδης εκ προμελέτης. Αυτός ο τύπος μου άρεσε, τον βρήκα πιο κοντά στη Φύση και προτιμούσα τα γνωρίσματά του συγκρίνοντάς τα με την απλή βαναυσότητα του Αμερικάνου, τη δολιότητα του Ευρωπαίου ή την κυνική πλαδαρότητα του Ασιάτη. Έχοντας σκοτώσει ανθρώπους στο κυνήγι με τον πρώτο, έχοντας πει κρασί κι ακούσει ψέματα από τον δεύτερο, έχοντας γαμήσει με τον τρίτο, κατέληξα να τρώγω ανθρώπους με τους Αφρικανούς συντρόφους μου. Διατήρησα αυτήν τη συνήθεια: όλα τα υπολείμματα πτωμάτων που βλέπετε εδώ, δεν είναι παρά τα λείψανα των θυμάτων που καταβροχθίζω· δεν τρέφομαι πλέον παρά με ανθρώπινες σάρκες· ελπίζω να μείνετε ικανοποιημένοι από το γεύμα που θα σας προσφέρω απόψε: σφάξαμε ένα

δεκαπεντάχρονο αγόρι για χάρη σας, που το γάμησα χτες, και πρέπει να είναι νοστιμότατο.

Αφού ταξίδεψα δέκα χρόνια, πήγα να ξαναδώ την πατρίδα μου όπου έμεναν πάντα η μητέρα μου και η αδερφή μου. Όντας φυσικός κληρονόμος και των δύο, και μη θέλοντας να ξαναπατήσω το πόδι μου στα μοσχοβίτικα χώματα, θεώρησα πως είχε έρθει η ώρα να ξεμπερδεύω μαζί τους φροντίζοντας για το συμφέρον μου: τις βίασα λοιπόν και τις έσφαξα και τις δύο την ίδια μέρα. Η μητέρα μου, στο ίδιο ανάστημα με μένα, ήταν ακόμη πολύ όμορφη γυναίκα· όσο για την αδερφή μου, παρόλο που το ύψος της δεν ήταν παραπάνω από έξι πόδια, μπορώ να πω πως ήταν δύσκολο να βρεις πιο υπέροχο πλάσμα από εκείνη και στα δύο κράτη της Ρωσίας.

Συγκέντρωσα όλα τα περιουσιακά μου στοιχεία και βλέποντας ότι είχα εξασφαλίσει δύο περίπου εκατομμύρια το χρόνο, ξαναγύρισα στην Ιταλία με την προοπτική να εγκατασταθώ εδώ. Ήθελα όμως να βρω ένα μέρος παράξενο, πρωτόγονο, απόμακρο και μυστηριακό όπου να έχω τη δυνατότητα να επιδίδομαι σε όλες τις ανόσιες ακρότητες που θα μου υπέβαλλε η φαντασία μου – ακρότητες καθόλου ανώδυνες, φίλοι μου, τις οποίες θα έχετε ελπίζω την ευκαιρία να διαπιστώσετε τις λίγες μέρες που θα περάσουμε μαζί. Δεν υπάρχει κανένα πάθος που να μην το λατρεύω ολόψυχα, κανένα κακούργημα που να μη με ηδονίζει. Αν δεν έχω διαπράξει περισσότερα εγκλήματα, είναι γιατί μου έλειψαν οι ευκαιρίες· δεν μπορώ να μεμφθώ τον εαυτό μου για παραλείψεις σ' αυτό το επίπεδο· αντίθετα, μπορώ να ισχυρισθώ ότι μερικά τα προκάλεσα με τη θέλησή μου. Αν κάτω από ευνοϊκότερες συνθήκες είχα τη δυνατότητα να διπλασιάσω τα κακούργημάτα μου, θα εξασφάλιζα πολύ περισσότερες ευχάριστες αναμνήσεις· γιατί οι αναμνήσεις του εγκλήματος είναι ηδονές που ποτέ δεν θα μπορούσε κανείς να τις βρει υπεράριθμες.

Απ' αυτά που σας είπα ήδη, πιθανόν να με θεωρήσετε μεγάλο εγκληματία· αυτά που θα δείτε μέσα σ' αυτό το σπίτι, θα επιβεβαιώσουν ελπίζω τη γνώμη σας για μένα. Θα έχετε αντιληφθεί νομίζω την έκταση αυτού του οικήματος· είναι πράγματι τεράστια και περικλείνει στους κόλπους του διακόσια αγοράκια από πέντε μέχρι δεκάξι χρονών που περνούν συνήθως από το κρεβάτι μου στη χύτρα της κουζίνας, και σχεδόν τον ίδιο αριθμό από νεαρούς που προορίζονται να με σοδομίζουν. Είμαι ένθερμος θιασώτης αυτής της ηδονής: δεν υπάρχει κατά τη γνώμη μου μεγαλύτερη απόλαυση στον κόσμο από το να έχεις κάποιον πίσω σου να σου λιμάρει την κωλότρυπα, ενώ εσύ επιδίδεσαι σε κάποια άλλης μορφής ψυχαγωγία. Οι ηδονές που με τόση ζέση σας είδα ν' απολαμβάνετε δίπλα στο ηφαίστειο, μου αποδείχνουν ότι συμερίζεστε αυτήν τη μέθοδο σπατάλης του σπέρματος, και αυτός είναι ο λόγος που σας μιλώ με τόση ειλικρίνεια· διαφορετικά, θα

ήσαστε όλοι ξεγραμμένοι.

Διαθέτω δύο χαρέμια. Το πρώτο φιλοξενεί διακόσιες κοπέλες από πέντε μέχρι είκοσι χρονών· μερικές απ' αυτές τις παραδίνω στο μάγειρα όταν, επάνω στην ηδονή, τυχαίνει να πληγωθούν θανάσιμα· άλλες διακόσιες, από είκοσι μέχρι τριάντα χρονών, βρίσκονται στο δεύτερο· πώς τις μεταχειρίζομαι αυτές, θα έχετε την ευκαιρία να το δείτε με τα μάτια σας. Πενήντα υπηρέτες και των δύο φύλων βρίσκονται στην υπηρεσία αυτού του σημαντικού αριθμού αντικειμένων ακολασίας, ενώ παράλληλα, για τη στρατολόγησή τους, διαθέτω εκατό πράκτορες διασκορπισμένους σε όλες τις μεγάλες πόλεις του κόσμου. Θα το πιστέψετε ότι για όλο αυτό το πλήθος δεν υπάρχει άλλο σημείο πρόσβασης στο νησί μου εκτός από αυτό που είδατε σήμερα; Κι όμως, από το μυστηριακό αυτό μονοπάτι περνούν κάθε τόσο ολόκληρα караβάνια και μάλιστα με απόλυτη σιγουριά και ασφάλεια. Αυτό δεν σημαίνει πως δεν έχω να φοβηθώ οτιδήποτε· όλα αυτά τα εδάφη ανήκουν στον μεγάλο δούκα της Τοσκάνης ο οποίος γνωρίζει όλες τις ιδιορρυθμίες μου, αλλά πληρώνεται αρκετά καλά ώστε να με καλύπτει από κάθε πλευρά.

Για να ολοκληρώσω την ενημέρωσή σας, θα πρέπει να σας πω μερικά ακόμη πράγματα γύρω από το άτομό μου. Είμαι σαράντα πέντε χρονών και οι σεξουαλικές μου ικανότητες βρίσκονται σε τέτοιο σημείο ώστε δεν κοιμάμαι ποτέ χωρίς να χύσω δέκα φορές. Είναι αλήθεια ότι οι τεράστιες ποσότητες ανθρώπινου κρέατος με τις οποίες τρέφομαι, συμβάλλουν σημαντικά στην πυκνότητα και την αύξηση της σπερματικής ύλης. Όποιος εφαρμόσει αυτό το διαιτολόγιο, είναι σίγουρο πως θα τριπλασιάσει τις σεξουαλικές του ικανότητες, ενώ παράλληλα θα εξασφαλίσει μεγαλύτερη δύναμη, καλύτερη υγεία και αφάνταστη ζωτικότητα. Δεν θα σας μιλήσω για τη νοστιμιά του ανθρώπινου κρέατος, ένα μόνο θα σας πω: είναι αρκετό να δοκιμάσετε μία φορά τη γεύση του για να μην μπορείτε κατόπιν να φάτε τίποτε άλλο· κανένα άλλο είδος, είτε ζώου είτε ψαριού, δεν μπορεί να συγκριθεί μαζί του. Όλο το θέμα είναι να κατανικήσετε την αρχική σας απώθηση· απ' τη στιγμή που καταφέρετε να την ξεπεράσετε, δεν θα χορταίνετε να τρώτε. Και τώρα κάτι άλλο. Μια που, καθώς ελπίζω, θα εκσπερματώσουμε όλοι μαζί, θεωρώ απαραίτητο να σας προειδοποιήσω για τις τρομερές επιπτώσεις που έχει επάνω μου το στάδιο της εκσπερμάτωσης. Απ' την αρχή του οργασμού και σ' όλη τη διάρκειά του ουρλιάζω τρομακτικά, οι δε εκτινάξεις του σπέρματός μου, που δεν είναι ποτέ λιγότερες από δεκαπέντε με είκοσι, φτάνουν μέχρι το ταβάνι. Ο αριθμός των σεξουαλικών πράξεων δεν έχει καμιά επίδραση επάνω μου: οι εκσπερματώσεις μου είναι το ίδιο συγκλονιστικές, το ίδιο άφθονες ποσοτικά στη δέκατη όσο και στην πρώτη, και, απ' όσο θυμάμαι, ποτέ δεν ένιωσα εξαντλημένος την άλλη μέρα από τις καταχρήσεις της προηγούμενης. Όσον αφορά

το μέλος απ' το οποίο ξεκινούν όλα όσα σας είπα, ιδού αυτό, πρόσθεσε ο Μίνσκι, αποκαλύπτοντας ένα παλαμάρι 46 πόντους μάκρος με 40 περίμετρο και μ' ένα τεράστιο κόκκινο κεφάλι στο μέγεθος ενός στρατιωτικού κράνους. Και λάβετε υπόψη σας, έκανε συμπερασματικά ο γίγαντας, ότι βρίσκεται πάντα στην κατάσταση που το βλέπετε, είτε κοιμάμαι είτε είμαι ξύπνιος είτε περπατώ.

—Κύριε των Δυνάμεων! φώναξα βλέποντας εκείνο το εργαλείο. Μα, ευγενικέ μου οικοδεσπότη, εσείς θα πρέπει να σκοτώνετε κάθε γυναίκα και κάθε αγόρι που περνά απ' το χέρι σας...

—Περίπου, μου απάντησε ο Μοσχοβίτης και δεδομένου ότι τρώω ό,τι γαμώ, αυτό με βγάζει από τον κόπο να διατηρώ χασάπη. Ξέρω βέβαια, χρειάζεται να είναι πολύ φιλοσοφημένος κανείς για να με καταλάβει: είμαι ένα τέρας, ένα ον που το ξέρασε η Φύση για να συνεργάζεται μαζί της στην καταστροφή που της είναι απαραίτητη για να δημιουργήσει... είμαι ένα πλάσμα μοναδικό στο είδος μου... ένα... Ω! ναι, μην αμφιβάλλετε, γνωρίζω όλα τα κοσμητικά επίθετα με τα οποία με στολίζουν οι άνθρωποι, αλλά είμαι αρκετά δυνατός για να μη φοβάμαι κανένα, αρκετά σοφός για να μην υποφέρω από τη μοναξιά μου, για να περιφρονώ όλο το ανθρώπινο γένος, για ν' αψηφώ κάθε ψόγο, για να σαρκάζω τα αισθήματα που τρέφουν απέναντί μου· αρκετά μορφωμένος για να μπορώ να κάνω σκόνη όλα τους τα δόγματα, για να χλευάζω όλες τις θρησκείες και να στέλνω στο διάβολο όλους τους Θεούς· αρκετά περήφανος για να μην ανέχομαι καμιά κυβέρνηση, για να βάζω τον εαυτό μου πάνω από κάθε δεσμό, από κάθε όσιο, απ' όλες τις ηθικές δοξασίες· έτσι, είμαι ευτυχισμένος μέσα στο μικρό μου βασίλειο. Εδώ ασκώ όλα τα δικαιώματα του μονάρχη, απολαμβάνω όλες τις ηδονές του δεσποτισμού, δεν φοβάμαι κανέναν άνθρωπο και ζω ευχάριστα. Οι επισκέψεις μου είναι ελάχιστες, σχεδόν ανύπαρκτες, αν αφαιρέσετε ορισμένα άτομα, όπως εσείς λόγου χάρη, που συναντώ κατά τους περιπάτους μου και τα οποία μου φαίνονται αρκετά φιλοσοφημένα για να τα φέρω εδώ να διασκεδάσουν μερικές μέρες μαζί μου. Χάρη στις δυνάμεις με τις οποίες με έχει προικίσει η Φύση, μπορώ να επεκτείνω όσο θέλω αυτούς τους περιπάτους: δεν υπάρχει μέρα που να μη διατρέχω πεζός δώδεκα με δεκαπέντε λεύγες...

—Και φυσικά που να μη συλλαμβάνετε και κάποιον, τον διέκοψα.

—Αυτό να λέγεται, αποκρίθηκε ο Μίνσκι. Οποιαδήποτε εγκληματική ενέργεια μου περάσει απ' το μυαλό ή μου δοθεί η ευκαιρία να πραγματοποιήσω –απαγωγή προσώπων, κλοπή, πυρκαγιά, φόνο– την εκτελώ με ιδιαίτερη ευχαρίστηση γιατί η Φύση με προίκισε μ' αυτές τις ροπές και μου έδωσε τη δυνατότητα να τις ικανοποιώ και να τις απολαμβάνω.

—Και η Δικαιοσύνη.

—Είναι ανύπαρκτη σ' αυτήν τη χώρα και γι' αυτό τη διάλεξα, άλλωστε: όταν έχεις χρήματα εδώ, κάνεις ό,τι σου καπνίσει... κι εγώ σκορπώ αρκετά. [...]

(1797)

Η τέχνη του εν ψυχρώ εγκλήματος

—Δεν νομίζεις, άγγελέ μου, μου λέει η Κλαιρβίλ, φιλώντας μου το στήθος, ότι δύο γυναίκες σαν εμάς πρέπει να γνωρίζονται μαλακίζοντας η μία την άλλη;

Και με τα λόγια αυτά, η φλογερή τριβάδα μου ανασήκωσε τη φούστα και έχωνε ήδη την πυρωμένη γλώσσα της όσο βαθύτερα μπορούσε μέσα στο στόμα μου, ενώ τα δάχτυλά της κατέβαιναν μαγνητισμένα προς το στόχο τους...

—Εδώ βρίσκεται η ηδονή, μου λέει χαϊδεύοντας το αιδοίο μου. Κοιμάται πάνω σ' ένα κρεβάτι με τριαντάφυλλα. Θέλεις να την ξυπνήσω, γλυκιά μου αγάπη; Ω, Ζυλιέτ θα μου επιτρέψεις να πυρποληθώ απ' τη φωτιά της έκστασης που θέλω ν' ανάψω μέσα σου;... Α, κατεργαρούλα, το στόμα σου μου δίνει την απάντηση: η γλώσσα σου αναζητά τη δική μου, την προσκαλεί στην ηδονή... Αχ! κάνε μου ό,τι σου κάνω κι ας πεθάνουμε από αγαλλίαση.

—Καλύτερα να γδυθούμε, λέω στη φίλη μου· οι ασέλγειες της ηδυπάθειας είναι ωραίες όταν είναι κανείς γυμνός. Εξάλλου, δεν σ' έχω δει καθόλου γυμνή και θέλω να τα δω όλα. Ας απαλλαγούμε απ' αυτά τα ενοχλητικά καλύμματα· δεν είναι ήδη αρκετά αυτά που μας χάρισε η φύση; Αχ! Όταν θα σε κάνω να φλέγεσαι ολάκερη, θα 'θελα να δω την καρδιά σου να πάλλει...

—Τι ιδέα! μου λέει η Κλαιρβίλ. Και μόνο αυτή μου δίνει το χαρακτήρα σου ανάγλυφο Ζυλιέτ, σε λατρεύω: θα κάνω ό,τι θέλεις εσύ.

Και χωρίς αργοπορίες, η φίλη μου μένει γυμνή όπως εγώ. Σταθήκαμε αρκετά λεπτά σιωπηλές, εξετάζοντας προσεκτικά η μία την άλλη. Η Κλαιρβίλ φαινόταν να φλογίζεται κοιτάζοντας τα κάλλη που μου είχε δώσει σπάταλα η φύση, κι εγώ δεν χόρταινα να θαυμάζω τα δικά της. Δύσκολα θα μπορούσε κανείς να βρει πιο ωραία κορμοστασιά, πιο καλοσχηματισμένο στήθος... Αν πεις για τα κωλομέρια της! Ω, θεοί! Η λατρευτή Αφροδίτη των Ελλήνων δεν είχε καλύτερα, κι εγώ δεν έχω δει στη ζωή μου πιο όμορφα λαξεμένα από εκείνα. Αφέθηκα λοιπόν να φιλώ αχόρταγα όλα της τα κάλλη και η φίλη μου, συγκατανεύοντας μ' ευχαρίστηση, μου ανταπέδωσε ακολούθως στο πολλαπλάσιο όλα τα χάδια που επιδαψίλευσα στο κορμί της.

—Άφησέ με τώρα, μου είπε ύστερα απ' όλα αυτά τα προκαταρκτικά, ξαπλώνοντάς με

πάνω στο μιντέρι με τα σκέλια ολάνοιχτα, άφησέ με να σου αποδείξω καλή μου, πόσο ξέρω να δίνω ηδονή σε μια γυναίκα.

Με ένα δάχτυλο από κάθε της χέρι, άρχισε τότε να μου δουλεύει την κλειτορίδα και την κωλότρυπα, ενώ η γλώσσα της, χωμένη βαθιά μέσα στο μουνί μου ρουφούσε άπληστα τα υγρά που μ' έκαναν να χύνω αφειδώς οι γλυκιές δονήσεις της.

Ποτέ στη ζωή μου δεν μ' είχαν μαλακίσει μ' αυτό τον τρόπο: έχυσα τρεις φορές απανωτά μέσα στο στόμα της με τόσο αγαλλίαση που νόμισα πως θα λιποθυμούσα. Η Κλαιρβίλ, μη χορταίνοντας τα υγρά μου και θέλοντας να με κάνει να χύσω για τέταρτη φορά, άλλαξε τεχνική με ευκινησία και επιδεξιότητα. Αυτήν τη φορά μου έχωσε ένα δάχτυλο στο μουνί, μ' ένα άλλο μου δόνιζε την κλειτορίδα, ενώ η απαλή και ασπαιρούσα γλώσσα της διαπερνούσε την τρύπα του κώλου μου...

—Τι τέχνη... τι λεπτότητα! αναφώνησα... Αχ, Κλαιρβίλ, με πεθαίνεις!

Και νέοι κρουνοί υγρών ξεχύθηκαν από μέσα μου χάρη στις θείες μεθόδους της φιλήδονης εκείνης ύπαρξης.

—Λοιπόν, τι λες τώρα; με ρώτησε μόλις κατάφερα να συνέρθω κάπως από την ηδονική παραζάλη μου. Ξέρω να μαλακίζω μια γυναίκα; Λατρεύω τις γυναίκες: πώς θα μπορούσα να μην ξέρω την τέχνη να τους δίνω ευχαρίστηση; Τι τα θέλεις αγαπητή μου, είμαι διεστραμμένη! Είναι λάθος μου μήπως αν η φύση μου έδωσε γούστα αντίθετα από των άλλων ανθρώπων; Δεν υπάρχει τίποτε πιο άδικο από το νόμο ανάμιξης των δύο φύλων για την απόκτηση γνήσιας ηδονής. Ποιο φύλο, αλήθεια, ξέρει καλύτερα από το δικό μας την τέχνη να κεντρίζει μέσα μας την ηδονή, αποδίδοντας στον εαυτό του αυτό που κάνει, και να τέρπεται με τα μέσα που προσιδιάζουν σε μας τις ίδιες; Δεν πρέπει, δεν μπορεί να μας προσφέρει παρά ηδονές που πολύ απέχουν από εκείνες που απαιτεί η γυναικεία μας υπόσταση;

—Πώς! Όστε, Κλαιρβίλ, δεν αγαπάς τους άνδρες;

—Τους χρησιμοποιώ γιατί το απαιτεί η ιδιοσυγκρασία μου, αλλά, στην ουσία, τους περιφρονώ και τους απεχθάνομαι. Με πολλή ευχαρίστηση θα σκότωνα όλους εκείνους που έστω και με το βλέμμα τους μπορούν να με ταπεινώσουν.

—Τι έπαρση!

—Αυτός είναι ο χαρακτήρας μου, Ζυλιέτ· αλλά αυτή η έπαρση συνοδεύεται από την ειλικρίνεια, πράγμα που σε διευκολύνει να με γνωρίσεις πιο γρήγορα.

—Αυτό που είπες προϋποθέτει σκληρότητα: αν επιθυμείς ό,τι εξέφρασες για τους άνδρες, θα το έκανες αν μπορούσες.

—Και ποιος σου λέει πως δεν το έχω κάνει; Η ψυχή μου είναι σκληρή κι απέχω πάρα

πολύ από το να πιστεύω πως η ευαισθησία είναι προτιμότερη από την απάθεια που με χαρακτηρίζει. Ω, Ζυλιέτ, συνέχισε καθώς φορούσαμε πάλι τα ρούχα μας, απατάσαι μάλλον σχετικά με την επικίνδυνη αυτή ευαισθησία που τόσο ηλίθιοι δείχνουν να τη σέβονται.

Η ευαισθησία, αγαπητή μου, είναι ο πυρήνας κάθε αρετής και κάθε κακίας. Αυτή ήταν που οδήγησε τον Καρτούς ^[49] στην αγχόνη, αλλά σ' αυτή επίσης οφείλεται και το ότι το όνομα του Τίτου γράφτηκε με χρυσά γράμματα στα χρονικά της αγαθοεργίας. Ακριβώς επειδή είμαστε πολύ ευαίσθητοι στρεφόμεστε προς την αρετή, αλλά η ίδια ακριβώς αιτία μας κάνει να λατρεύουμε και το έγκλημα. Το άτομο που στερείται ευαισθησίας είναι μια αδρανής μάζα ύλης, ανίκανη τόσο για το καλό όσο και για το κακό, και δεν έχει από τον άνθρωπο παρά μόνο τη μορφή. Αυτή η ευαισθησία, καθαρά φυσική ιδιότητα, εξαρτάται από τη συμφωνία των σωματικών μας οργάνων, από τη λεπτότητα των αισθήσεών μας και –το σημαντικότερο– από τη σύσταση του υγρού που διατρέχει τα νεύρα όπου κατά τη γνώμη μας δημιουργούνται συνήθως οι συγκινήσεις του ανθρώπου. Η αγωγή και, κατόπιν, η συνήθεια, καλουπάρουν κατά κάποιον τρόπο αυτό το ποσοστό ευαισθησίας που δεχόμαστε από τα χέρια της φύσης, ενώ ο εγωισμός... το αίσθημα της αυτοσυντήρησης, έρχεται κατόπιν να υποβοηθήσει την αγωγή και τη συνήθεια στον καθορισμό της άλφα ή βήτα επιλογής. Αλλά καθώς η αγωγή που μας δίνουν μας παραπλανά σχεδόν πάντα, μόλις αυτή τελειώσει, παρεμβαίνει η αναστάτωση που προκαλείται στο ηλεκτρικό υγρό από τη σχέση του με τα εξωτερικά αντικείμενα –διαδικασία που την αποκαλούμε *επίδραση επί των παθών*– και καθορίζει την κλίση μας προς το καλό ή το κακό. Αν αυτή η αναστάτωση είναι μέτρια, εξαιτίας της υποτονικότητας και της πυκνής σύστασης των σωματικών οργάνων, οι οποίες αντιτίθενται στην πίεση που ασκεί το εξωτερικό αντικείμενο πάνω στο νευρικό υγρό, ή εξαιτίας της βραδύτητας με την οποία ο εγκέφαλος μεταβιβάζει το αποτέλεσμα αυτής της πίεσης, είτε ακόμη εξαιτίας της απροθυμίας αυτού του υγρού να τεθεί σε κίνηση, τότε η ποιότητα αυτής της ευαισθησίας μας στρέφει προς την αρετή. Εάν, αντιθέτως, τα εξωτερικά αντικείμενα επιδρούν έντονα επί των σωματικών μας οργάνων, εάν τα προσβάλλουν με βιαιότητα, εάν μεταβιβάζουν ταχέως κίνηση στα μόρια του νευρικού υγρού που κυλά μέσα στις κοιλότητες των νεύρων μας, η ποιότητα της ευαισθησίας μας σ' αυτή την περίπτωση, μας ωθεί προς το κακό. Αν η επίδραση επί των οργάνων μας είναι ακόμη ισχυρότερη, αν η πίεση που δεχόμαστε είναι στο ανώτατο επίπεδο της έντασής της, τότε οδηγούμαστε στο έγκλημα και στην αποτροπιαστική σκληρότητα. Όπως βλέπουμε λοιπόν, κάτω απ' όλες αυτές τις σχέσεις, η ευαισθησία δεν είναι παρά ένας μηχανισμός· ταυτόχρονα όμως και η πηγή απ' όπου ξεκινούν όλα, κι αυτή που καθορίζει τη μοίρα μας. Αν διαπιστώσουμε ότι ένα νεαρό άτομο κατέχει αυτό το

ανώτατο επίπεδο ευαισθησίας, εύκολα μπορούμε να προδικάσουμε το μέλλον του, όντας βέβαιοι πως μια μέρα θα καταλήξει στο έγκλημα· διότι δεν είναι, όπως θα μπορούσε κανείς να πιστέψει, η ποιότητα της ευαισθησίας που οδηγεί στο έγκλημα ή στην αρετή, αλλά η ανώτατη βαθμίδα της. Έτσι, το άτομο που η δράση της μέσα του είναι υποτονική, θα είναι διατεθειμένο για το καλό, ενώ είναι απόλυτα σίγουρο ότι μέσα σ' εκείνο όπου η δράση αυτή είναι ακάθεκτη, θα οδηγηθεί αναπόφευκτα στο κακό – δεδομένου μάλιστα, ότι το κακό είναι πιο συναρπαστικό, πιο γοητευτικό από το καλό. Κατά συνέπεια, οι βίαιες επιδράσεις δεν μπορεί παρά να κατευθυνθούν προς εκείνο, σύμφωνα με τη βασική αρχή που κατά τον ίδιο τρόπο πάντα εναρμονίζει όλες τις επιδράσεις με την ηθική και τη φυσική.

Είναι λοιπόν αναμφισβήτητο πως η αναγκαία διαδικασία σε μια παρόμοια περίπτωση και σε σχέση με τη διάπλαση ενός νεαρού ατόμου, θα ήταν να αμβλύνουμε την ευαισθησία του, διότι η αλλαγή της κατεύθυνσής της είναι σχεδόν αδύνατη. Με την άμβλυνση αυτή θα χάσετε πιθανόν μερικές κατώτερες αρετές, αλλά θ' απαλλαγείτε από ένα πλήθος κακά, δεδομένου ότι κάτω από ένα σύστημα που τιμωρεί αυστηρά όλα τα παραπτώματα και δεν ανταμείβει ποτέ τις αρετές, είναι απείρως προτιμότερο να μάθεις και να μην κάνεις το κακό παρά να προσκολλάσαι στο καλό. Δεν υπάρχει κανένας απολύτως κίνδυνος στο να μην κάνεις το καλό, ενώ αντίθετα η διάπραξη του κακού συνεπάγεται πολλούς πριν από την ηλικία όπου είναι κανείς σε θέση ν' αντιληφθεί την αναγκαιότητα της απόκρυψης των ροπών προς τις οποίες η φύση τον ωθεί ακαταμάχητα. Προχωρώ ακόμη πιο πέρα: το πιο ανώφελο πράγμα του κόσμου είναι να κάνεις το καλό, και το πιο ουσιώδες πράγμα στον κόσμο είναι να μην κάνεις το κακό· όχι όμως από προσωπική άποψη, διότι η μέγιστη των ηδονών προέρχεται συχνότατα από τα έσχατα όρια του κακού· ούτε από την άποψη της θρησκείας, γιατί δεν υπάρχει τίποτε πιο παράλογο από την ιδέα της ύπαρξης ενός Θεού· αλλά αποκλειστικά και μόνο από την άποψη των νόμων, η απροκάλυπτη παραβίαση των οποίων όσο κι αν είναι συναρπαστική, μας οδηγεί πάντα στη δυστυχία όταν δεν έχουμε την απαιτούμενη εμπειρία.

Δεν θα υπήρχε συνεπώς κανένα είδος κινδύνου στο να οδηγήσουμε, διαμέσου της αγωγής, το νεαρό άτομο που μας απασχολεί εδώ, σε μια τέτοια ψυχική κατάσταση ώστε να μη σκέφτεται ποτέ να κάνει μια καλή πράξη αλλά, σε αντιστάθμισμα, να μη διανοείται επίσης ότι θα μπορούσε να διαπράξει και κακή... τουλάχιστον πριν από την ηλικία όπου η πείρα θα του δείξει την αναγκαιότητα της υποκρισίας. Άρα, η μέθοδος που πρέπει να θέσουμε σ' εφαρμογή σε παρόμοια περίπτωση, είναι ν' αμβλύνουμε ριζικά την ευαισθησία ευθύς μόλις αντιληφθούμε ότι η υπερβολικά μεγάλη της ένταση θα μπορούσε να

παρασύρει το άτομο στο κακό. Γιατί ακόμα κι αν υποθέσουμε ότι η απάθεια στην οποία θα περιάγετε την ψυχή του ενέχει κάποιους κινδύνους, οι κίνδυνοι αυτοί θα είναι μικρότεροι από εκείνους που θα προκαλούσε η υπερβολική ένταση της ευαισθησίας του. Τα εγκλήματα που θα διαπραχθούν σε περίπτωση σκληρύνσεως της ευαίσθητης περιοχής, θα διαπράττονται πάντα χωρίς συγκίνηση και κατά συνέπεια ο μαθητής μας θα έχει τον απαιτούμενο χρόνο και τη λογική διαύγεια να τα καλύψει εξαλείφοντας τα ίχνη τους, ενώ εκείνα που θα τελεσθούν μέσα σε συγκινησιακή υπερδιέγερση, δεν θα του αφήνουν καιρό να καλυφθεί και θα τον οδηγήσουν σε σοβαρά μπλεξίματα. Τα πρώτα εγκλήματα θα είναι ίσως πιο άχαρα, γιατί η ψυχραιμία με την οποία θα έχουν διαπραχθεί θα του δώσει την ευχέρεια να τα συγκαλύψει και να μη φοβάται τις συνέπειες· τα δεύτερα, αντιθέτως, διαπραττόμενα με απροκάλυπτο τρόπο και αστόχαστα, θα οδηγήσουν το δράστη τους στην αγχώνη. Και η έγνοια σας δεν πρέπει να στρέφεται στο αν ο υποτιθέμενος μαθητής σας θα διαπράξει ή όχι εγκλήματα όταν θα γίνει άνδρας, δεδομένου ότι το έγκλημα δεν είναι στην πραγματικότητα παρά μια εκδήλωση της φύσεως, της οποίας ο άνθρωπος αποτελεί ακούσιο όργανο, διότι είτε το θέλει είτε όχι, γίνεται άθυρμα στα χέρια της όταν οι παρορμήσεις του το αναγκάζουν· η έγνοια σας πρέπει να στραφεί στο να διδάξετε το μαθητή σας να διαπράττει τα λιγότερο επικίνδυνα εγκλήματα εν σχέσει προς τους νόμους της χώρας που κατοικεί, ούτως ώστε, ακόμη κι αν εκείνα που τιμωρούνται είναι τα ασήμαντα, ενώ τα σοβαρά και αποτρόπαια μένουν ατιμώρητα, εσείς οφείλετε να τον ωθήσετε στα δεύτερα. Διότι, ας το επαναλάβουμε άλλη μια φορά, δεν είναι από το έγκλημα που πρέπει να τον προφυλάξουμε, αλλά από τη ρομφαία που συντρίβει το δράστη του εγκλήματος. Το έγκλημα δεν έχει τίποτε άτοπο καθ'αυτό, ενώ η τιμωρία του συνεπιφέρει οδυνηρές περιπέτειες. Είναι απολύτως ταυτόσημο για την ευτυχία ενός ανθρώπου το αν θα διαπράξει ή όχι εγκλήματα· αλλά είναι πολύ ουσιώδες γι' αυτή την ευτυχία αν ο κάτοχός της παραμείνει ατιμώρητος για κείνα που πιθανόν θα διαπράξει, ανεξάρτητα από το είδος τους και την αγριότητά τους. Το πρώτο καθήκον ενός παιδαγωγού συνίσταται λοιπόν στο να δώσει στο μαθητή που του έχουν εμπιστευτεί τις αναγκαίες εκείνες προϋποθέσεις που θα τον καταστήσουν ικανό να ενδίδει στο λιγότερο επικίνδυνο από τα δύο κακά, αφού δυστυχώς είναι αναπόφευκτο να κλίνει ή προς το ένα ή προς το άλλο· η εμπειρία εξάλλου θα του αποδείξει εύκολα ότι τα πάθη που μπορεί να προέλθουν από τη σκλήρυνση της ψυχής θα είναι πολύ λιγότερο επικίνδυνα από κείνα που προέρχονται από περίσσεια ευαισθησία, πράγμα απόλυτα λογικό εφόσον η ψυχραιμία με την οποία διαπράττονται τα μεν παρέχει στο δράστη τους τα μέσα να προφυλαχτεί από την τιμωρία, ενώ ο δράστης τους δεν είναι αποδεδειγμένως αδύνατον να την αποφύγει

εφόσον, μην έχοντας χρόνο να τα καταστρώσει και να κάνει ασφαλείς προβλέψεις, παραδίδεται τυφλά στις εξάψεις των παθών του. Έτσι, στην πρώτη περίπτωση, δηλαδή στην περίπτωση που αφήνουμε σ' ένα άτομο όλη την ευαισθησία του, θα κάνει μερικές καλές πράξεις που η χρησιμότητά τους έχει αποδειχθεί ανώφελη· στη δεύτερη, δεν θα κάνει καμιά καλή, πράγμα που δεν έχει καμιά απολύτως συνέπεια για το ίδιο· παράλληλα, η αγωγή που θα του έχετε δώσει, δεν θα του επιτρέψει να προβαίνει παρά σε παραβάσεις που δεν συνεπάγονται κινδύνους. Με τέτοια αγωγή, ο μαθητής σας είναι φυσικό να γίνει σκληρός... Και ποια θα είναι τ' αποτελέσματα αυτής της σκληρότητας;

Για άτομο που θα έχει κάποια ισχύ, η σκληρότητα θα συνίσταται στη σθεναρή άρνηση όλων των επιδράσεων του οίκτου που, η διαμορφωμένη από το χέρι σας ψυχή του, θ' απορρίπτει ολοσχερώς. Δεν υπάρχει κανένας κίνδυνος σ' αυτό: απλώς ξεφορτωνόμαστε μερικές αρετές, πράγμα πολύ ευχάριστο καθ'αυτό δεδομένου ότι η αρετή γενικά είναι το πιο ανώφελο πράγμα του κόσμου, εφόσον καθίσταται επώδυνη για κείνον που την ασκεί και ουδέποτε ανταμείβεται στα κλίματά μας. Για άτομο με δυνατή και τραχιά ψυχή, η σκληρότητα αυτή, τιθέμενη εν δράσει, θα έχει σαν αποτέλεσμα μερικά επιμελώς καταστρωμένα εγκλήματα, η έντονη επίδραση των οποίων θα διεγείρει διά της τριβής τα ηλεκτρικά μόρια του υγρού των νεύρων του και θα στοιχίσει ίσως τη ζωή σε μερικά ασημαντα πρόσωπα. Τι πειράζει; Καθώς η έξαψη του πάθους δεν θα έχει αλλοιώσει τις ικανότητές του να κρίνει και να υπολογίζει, θα προχωρήσει με τόση περίσκεψη, τόση μυστικότητα και τόση τέχνη, ώστε ο πυρσός της Θέμιδας δεν θα μπορέσει ποτέ να διαπεράσει το μυστικό του. Θα είναι συνεπώς ευτυχής χωρίς να έχει διακινδυνεύσει τίποτε: αυτό δεν είναι ακριβώς που θέλει; Το επικίνδυνο δεν είναι το κακό, αλλά η γνωστοποίησή του: ακόμα και το πιο απεχθές έγκλημα, όταν είναι καλά κρυμμένο, έχει απείρως λιγότερες συνέπειες από το πιο ελαφρό πταίσμα που αποκαλύφθηκε. Κοιτάξτε τώρα την άλλη περίπτωση. Μην έχοντας υποστεί κανένα περιορισμό της ευαισθησίας του, ο μαθητής που μας απασχολεί, βλέπει ένα αντικείμενο που του αρέσει· οι γονείς του, του το αρνιούνται· συνηθισμένος ν' αφήνεται ολοκληρωτικά στις απαιτήσεις της ευαισθησίας του, θα κάνει ό,τι μπορεί για να πλησιάσει το ποθητό του αντικείμενο, σκοτώνοντας, δηλητηριάζοντας εκείνους που τον εμποδίζουν στην προσέγγισή του, και θα καταλήξει στον τροχό. Όπως εύκολα διαπιστώνεις και στις δύο περιπτώσεις δίνω την υποθετικά χειρότερη εκδοχή: δεν προσφέρω παρά απλώς ένα παράδειγμα των κινδύνων στις δύο αυτές καταστάσεις και αφήνω το πνεύμα σου να κάνει τους δικούς του συνδυασμούς. Όταν θα έχεις καταλήξει στα συμπεράσματά σου και εφόσον, όπως πιστεύω, θα επιδοκιμάζεις την εξαίεση κάθε ευαισθησίας από το μαθητή, το πρώτο κλαδί που πρέπει

να κοπεί από το δέντρο είναι αναμφισβήτητα ο οίκτος. Τι είναι αλήθεια ο οίκτος; Ένα αίσθημα καθαρά εγωιστικό που μας ωθεί να λυπόμαστε τους άλλους στη δυστυχία τους επειδή τη φοβόμαστε για τον εαυτό μας. Βρες μου ένα πλάσμα στον κόσμο που να είναι από την ίδια του τη φύση απαλλαγμένο απ' όλα τα κακά της ανθρωπότητας: ε; Λοιπόν, αυτό το πλάσμα όχι μονάχα δεν θα νιώθει κανένα είδος οίκτου, αλλά δεν θα μπορεί να συλλάβει ούτε το νόημά του. Μια ακόμα μεγαλύτερη απόδειξη ότι ο οίκτος είναι μια συγκίνηση καθαρά παθητική, που επιδρά πάνω στο νευρικό σύστημα εξαιτίας ή σε σχέση με τη δυστυχία που πλήττει τους συνανθρώπους μας, είναι το ότι είμαστε πάντα πιο ευαίσθητοι σ' αυτήν τη δυστυχία όταν προβάλλει άμεσα μπροστά στα μάτια μας, έστω κι αν αφορά κάποιο ξένο, παρά στη δυστυχία του καλύτερου φίλου μας που βρίσκεται εκατό λεύγες μακριά. Γιατί αυτή η διαφορά; Διότι απλούστατα έχει αποδειχθεί ότι το αίσθημα αυτό δεν είναι παρά το φυσικό αποτέλεσμα της ταραχής που προκάλεσε το συμβάν πάνω στα νεύρα μας. Ερωτώ λοιπόν: είναι δυνατόν ν' αποδώσουμε σ' αυτό το αίσθημα οποιαδήποτε αξία και μπορούμε να το δούμε διαφορετικά αν όχι σαν αδυναμία; Επιπλέον, πρόκειται για αίσθημα πολύ οδυνηρό, δεδομένου ότι δεν γεννιέται μέσα μας παρά από μια σύγκριση που μας παραπέμπει στη δυστυχία. Αντίθετα, η εξάλειψή του μας προξενεί χαρά εφόσον η ψύχραιμη ενατένιση της δυστυχίας μας επιτρέπει ν' αντιληφθούμε ότι πρόκειται για μια κατάσταση από την οποία εμείς εξαιρούμαστε, δίνοντάς μας ταυτόχρονα τη δυνατότητα να κάνουμε μια σύγκριση πλεονεκτική για λογαριασμό μας – σύγκριση που ανατρέπεται αμέσως αν χαλαρώσουμε την επαγρύπνησή μας σε σημείο που να συμπάσχουμε με τον δυστυχή, πράγμα που δεν το κάνουμε άλλωστε παρά σκεπτόμενοι ότι ίσως αύριο να πάθουμε κι εμείς τα ίδια. Ας αφηγήσουμε λοιπόν αυτό τον ταπεινωτικό φόβο, ας μάθουμε ν' αντιμετωπίζουμε ψύχραιμα ένα παρόμοιο ενδεχόμενο για τον εαυτό μας, και τότε δεν θα λυπόμαστε πια για τους άλλους.

Μια άλλη απόδειξη ότι το αίσθημα αυτό δεν είναι παρά αδυναμία και μικροψυχία είναι η ιδιαίτερη συχνότητά του στις γυναίκες και στα παιδιά, και η σπανιότητά του στα άτομα εκείνα που τα όργανά τους έχουν αποκτήσει δύναμη και σφρίγγος. Για τον ίδιο λόγο, ο φτωχός, όντας πιο κοντά στη δυστυχία από τον πλούσιο, έχει φυσικώ τω λόγω ψυχή πιο επιδεκτική στην επίδραση που προκαλεί το θέαμα των βασάνων του άλλου: ζώντας κι ο ίδιος τριγυρισμένος απ' αυτά τα βάσανα, μαθαίνει να συμπάσχει περισσότερο. Όλα αυτά αποδείχνουν λοιπόν ότι ο οίκτος, μακριά από του ν' αποτελεί αρετή, δεν είναι παρά μια αδυναμία που έχει την πηγή της στο φόβο και στη δυστυχία – αδυναμία που οφείλει να την καταπολεμήσει κανείς πριν απ' όλες τις άλλες, όταν προσπαθεί ν' αμβλύνει την υπερβολική ευαισθησία των νεύρων του, που είναι καθ' ολοκληρίαν ασυμβίβαστη με τα

αξιώματα της φιλοσοφίας.

—Ορίστε, Ζυλιέτ: να οι αρχές που μ' έχουν οδηγήσει σ' αυτή την ηρεμία, σ' αυτήν τη γαλήνη των παθών, σ' αυτόν το στωικισμό που μου επιτρέπει τώρα να πράττω και να υφίσταμαι το καθετί χωρίς συγκίνηση. Βιάσου, λοιπόν, να μνηθείς σ' αυτά τα μυστήρια. [...]

(1797)

Ο απόκρυφος τόπος της ακολασίας

Οι πραγματικοί ελευθέριοι παραδέχονται πως οι συγκινήσεις που μεταδίδει το όργανο της ακοής ικανοποιούν περισσότερο κι αφήνουν τις πιο ζωντανές εντυπώσεις. Γι' αυτόν το λόγο τα τέσσερα αυτά καθάρματα ^[50] που ήθελαν να διαποτίσει η ηδονή όσο γινόταν πιο βαθιά την καρδιά τους, σκέφτηκαν κάτι αρκετά ιδιόρρυθμο.

Θα φρόντιζαν να τους περιστοιχίσει ό,τι θα μπορούσε καλύτερα να ικανοποιήσει με τρόπο ασελή τις υπόλοιπες αισθήσεις και ν' ακούσουν σ' αυτή την κατάσταση, με την παραμικρή λεπτομέρεια και με τάξη, τις διάφορες παρεκτροπές της κραιπάλης, με όλες τις διακλαδώσεις, κι ό,τι ήταν σχετικό· όλα αυτά δηλαδή που ονομάζουμε στη γλώσσα των ελευθερίων ηθών πάθη. Δεν μπορεί κανείς να φανταστεί σε ποιο βαθμό ο άνθρωπος τα ποικίλλει, όταν φλογιστεί η φαντασία του οι διαφορές ανάμεσά τους, υπέρμετρες σ' όλες τις άλλες τους μανίες, σ' όλες τις άλλες τους πράξεις, μεγαλώνουν ακόμη πιο πολύ· όποιος θα μπορέσει να προσδιορίσει και να καταγράψει λεπτομερώς αυτές τις παρεκτροπές θα δώσει ίσως μίαν από τις ωραιότερες και τις πιο ενδιαφέρουσες μελέτες γύρω από τα ήθη. Έπρεπε λοιπόν να βρουν πρώτα άτομα που να είναι σε θέση να αναφέρουν όλες αυτές τις ακρότητες, να τις αναλύσουν, να τις αναπτύξουν βαθμηδόν σε όλες τους τις λεπτομέρειες και να τις τοποθετήσουν μέσα σε μίαν αφήγηση γεμάτη ενδιαφέρον. Κι έτσι πήραν αυτή την απόφαση. Αφού ερεύνησαν και συγκέντρωσαν αναρίθμητες πληροφορίες, βρήκαν τέσσερις γυναίκες που είχαν περάσει την εμμηνόπαυση (αυτό τους χρειαζόταν, γιατί το πιο βασικό γι' αυτούς ήταν η πείρα)· τέσσερις γυναίκες λοιπόν που έχοντας περάσει τη ζωή τους μέσα στην πιο ακραία κραιπάλη ήταν σε θέση να τους εκθέσουν ό,τι ακριβώς τους χρειαζόταν για όλα αυτά τα θέματα. Φρόντισαν να τις διαλέξουν προικισμένες με μίαν ορισμένη ευφράδεια και με την ευστροφία που ταίριαζε στις απαιτήσεις τους· αφού αυτές συμφώνησαν μεταξύ τους και θυμήθηκαν τα παλιά, ήταν σε θέση να τοποθετήσει η καθεμιά στις περιπέτειες της ζωής

της τις πιο εξαιρετικές παρεκτροπές της κραιπάλης και με τέτοια σειρά που η πρώτη, για παράδειγμα, θα τοποθετούσε στη διήγηση των γεγονότων της ζωής της τις απλούστερες εκατόν πενήντα μορφές του πάθους και τις λιγότερο εκλεπτυσμένες και πιο κοινότοπες παρεκτροπές, η δεύτερη, στο ίδιο πλαίσιο, ισάριθμες μορφές πιο ιδιόρρυθμες ενός ή περισσότερων ανδρών με περισσότερες γυναίκες. Η τρίτη, επίσης με την ιστορία της, έπρεπε να παρουσιάσει εκατόν πενήντα μανίες από τις πιο εγκληματικές και τις πιο προσβλητικές για τους νόμους, τη Φύση και τη θρησκεία· επειδή όλες αυτές οι ακρότητες οδηγούν στο έγκλημα και τα εγκλήματα της ακολασίας ποικίλλουν στο άπειρο, και μάλιστα όσες φορές η εξημμένη φαντασία του ακόλαστου διαλέγει διαφορετικά μαρτύρια, η τέταρτη έπρεπε να συνδυάσει με τα γεγονότα της ζωής της τη λεπτομερή διήγηση εκατόν πενήντα απ' αυτά τα διαφορετικά βασανιστήρια. Στο μεταξύ οι ελευθέριοί μας, περιστοιχισμένοι όπως είπα στην αρχή από τις γυναίκες τους και στη συνέχεια από διάφορα άλλα πρόσωπα όλων των ειδών, θα άκουγαν, θα ερεθίζονταν και τέλος θα 'σβηναν, ή με τις γυναίκες τους ή με τα διάφορα αυτά πρόσωπα, την έξαψη που θα τους είχαν προκαλέσει οι αφηγήτριες. Δίχως άλλο η πιο ηδονική πλευρά αυτού του σχεδίου είναι ο τρόπος που εφαρμόστηκε και επειδή αυτό το έργο που διαβάζετε ασχολείται με την εφαρμογή του και τις διάφορες αυτές διηγήσεις, συμβουλεύω, ύστερα απ' όσα ανέφερα, όλους τους θεοφοβούμενους να το αφήσουν αμέσως κατά μέρος αν δεν θέλουν να τους σκανδαλίσει· τώρα που είδαν ότι το σχέδιο δεν είναι και τόσο αγνό, τολμούμε να τους διαβεβαιώσουμε πως ό,τι ακολουθεί θα είναι ακόμη λιγότερο.

Επειδή οι τέσσερις γυναίκες για τις οποίες μιλάμε εδώ πέρα παίζουν πολύ βασικό ρόλο σ' αυτό το χρονικό, θεωρούμε τον εαυτό μας και πάλι υποχρεωμένο, ακόμη κι αν χρειαστεί να ζητήσουμε συγγνώμη από τον αναγνώστη, να του τις περιγράψουμε. Θα αφηγηθούν, θα δράσουν: είναι δυνατόν μετά απ' αυτά να μην τους τις γνωρίσουμε; Μην περιμένετε πορτρέτα ομορφιάς, παρόλο που σχεδίαζαν δίχως άλλο να επωφεληθούν και από τον ψυχικό κόσμο και από την εξωτερική εμφάνιση αυτών των τεσσάρων γυναικών. Ωστόσο τις διάλεξαν αποκλειστικά για το πνεύμα τους και την πείρα τους και απ' αυτή την άποψη δεν ήταν δυνατόν να βρουν κάτι καλύτερο [...]

Ήρθε όμως η ώρα να περιγράψουμε εδώ στον αναγνώστη τον περίφημο ναό που προοριζόταν στις τόσες λάγνες θυσίες που είχαν σχεδιάσει γι' αυτούς τους τέσσερις μήνες. Θα δει με τι φροντίδα είχαν διαλέξει το καταφύγιό τους για να είναι απόμερο και μοναχικό· λες και η σιωπή, η απομόνωση και η ησυχία ήταν οι τροχοί που πάνω τους θα κύλαγε η ακολασία· λες και αυτή η ατμόσφαιρα, χαράζοντας τον θρησκευτικό τρόπο στις αισθήσεις, μπορεί να δώσει στα λάγνεια ένα θέλγητρο παραπάνω. Δεν θα σας

περιγράψουμε το καταφύγιο όπως ήταν παλιότερα, αλλά στην κατάσταση που βρισκόταν μετά από τις φροντίδες των τεσσάρων φίλων που το είχαν καλλωπίσει και είχαν κάνει τη μοναξιά του ακόμη πιο τέλεια.

Έπρεπε, για να φτάσεις εκεί, να περάσεις πρώτα από τη Βασιλεία· μετά το πέρασμα του Ρήνου ο δρόμος στένευε τόσο που έπρεπε να εγκαταλείψεις τα αμάξια. Λίγο μετά έμπαινες στον Μέλανα Δρυμό, χωνόσουν περίπου δεκαπέντε λεύγες σ' έναν δύσκολο δρόμο, τόσο μπερδεμένο που δεν μπορούσες με κανέναν τρόπο να τον περάσεις χωρίς οδηγό. Σ' αυτό το ύψος περίπου βρισκόταν ένα παλιοχώρι από καρβουνιάρηδες και δασοφύλακες. Εκεί αρχίζουν τα κτήματα του Ντυρσέ και το χωριό του ανήκει. Επειδή σχεδόν όλοι οι κάτοικοι του μικρού χωριού ήταν λαθρέμποροι ή κλέφτες, ο Ντυρσέ δεν δυσκολεύθηκε να τους κάνει φίλους του. Η πρώτη διαταγή που τους έδωσε ήταν η αυστηρή οδηγία να μην αφήνουν κανέναν να πλησιάσει τον πύργο μετά την πρώτη Νοεμβρίου, εποχή όπου όλα τα μέλη της συντροφιάς θα είχαν συγκεντρωθεί. Όπλισε τους πιστούς του υποστατικούς, τους παραχώρησε και ορισμένα προνόμια που του τα ζητούσαν εδώ και καιρό και έτσι έκλεισε το πέρασμα. Η περιγραφή που ακολουθεί μας δείχνει πόσο πραγματικά δύσκολο ήταν να φτάσει κανείς στο Σίλινγκ (έτσι ονομαζόταν ο πύργος του Ντυρσέ) αφού έκλεισε αυτή η δίοδος.

Μόλις περάσεις το χωριό των καρβουνιάρηδων, αρχίζεις να σκαρφαλώνεις σ' ένα βουνό, ψηλό σχεδόν όσο το όρος του Αγίου Βερνάρδου, πολύ πιο απρόσιτο όμως, γιατί δεν μπορείς να φτάσεις στην κορφή του παρά μόνο με τα πόδια. Μπορούν να πάνε και μουλάρια, είναι τόσες πολλές όμως οι χαράδρες που τριγυρίζουν απ' όλες τις μεριές το μονοπάτι που είναι μεγάλος ο κίνδυνος να τις αντιμετωπίσεις. Έξι από τα μουλάρια που μεταφέραν τρόφιμα και σκεύη χάθηκαν εκεί και μαζί τους και δύο εργάτες που τα συνόδευαν. Χρειάζονται σχεδόν πέντε ολόκληρες ώρες για να φτάσει κανείς στην κορφή του βουνού. Εκεί υπάρχει μια άλλου είδους ιδιομορφία που με τις προφυλάξεις που πήραν ήταν σαν ένα ακόμη εμπόδιο, τόσο απροσπέλαστο μάλιστα που μόνο τα πουλιά μπορούσαν να το ξεπεράσουν. Αυτή η ιδιαίτερη παραξενιά της Φύσης είναι μια ρωγμή, πάνω από τριάντα οργιές στην κορφή του βουνού, ανάμεσα στο βορινό και το νότιο κομμάτι του. Κι έτσι, αφού σκαρφαλώσεις στο βουνό, αν δεν προστρέξεις σε κάποιο τέχνασμα, είναι αδύνατον να ξανακατέβεις. Ο Ντυρσέ είχε ενώσει τα δύο μέρη, που τα χωρίζει ένας γκρεμός χίλια πόδια βάθος, με ένα πολύ ωραίο ξύλινο γεφύρι. Το γκρέμισαν μόλις πέρασαν και τα τελευταία φορτία: και από εκείνη τη στιγμή δεν υπήρχε πλέον καμία δυνατότητα επικοινωνίας με τον πύργο του Σίλινγκ. Γιατί αν ξανακατέβεις το βορινό μέρος φτάνεις σε μια μικρή πεδιάδα γύρω στα τέσσερα στρέμματα που την τριγυρίζουν

από παντού μυτεροί βράχοι με κορφές που φτάνουν ως τα σύννεφα· οι βράχοι κλείνουν την πεδιάδα σαν ένα παραπέτασμα και δεν αφήνουν το παραμικρό άνοιγμα ανάμεσά τους. Αυτό το πέρασμα που ονομάζεται «Το μονοπάτι του γεφυριού» είναι και ο μοναδικός τρόπος να κατέβεις και να φτάσεις στην πεδιάδα. Από τη στιγμή που θα καταστραφεί, ούτε ένας άνθρωπος πάνω στη Γη, όποιος κι αν είναι, δεν μπορεί πια να πλησιάσει τη μικρή πεδιάδα.

Στη μέση λοιπόν αυτής της μικρής πεδιάδας, που είναι τόσο καλά αποκλεισμένη και τόσο καλά προστατευμένη, βρίσκεται ο πύργος του Ντυρσέ. Τον περιβάλλει ακόμη ένα τείχος τριάντα πόδια ύψος. Πέρα από το τείχος, μια πολύ βαθιά τάφος γεμάτη νερό προστατεύει ακόμη μια τελευταία περίβολο που σχηματίζει μια κυκλική στοά. Ένα στενό και χαμηλό παραπόρτι προχωράει σε μια μεγάλη εσωτερική αυλή που γύρω της είναι χτισμένες όλες οι κατοικίες. Αυτές οι πολύ ευρύχωρες κατοικίες, που τελευταία τις είχαν επιπλώσει καλά και με όλες τις ανέσεις, έχουν στον πρώτο όροφο έναν στεγασμένο μεγάλο εξώστη. Ας σημειωθεί ότι δεν θα περιγράψω τα διαμερίσματα όπως μπορεί άλλοτε να ήταν αλλά όπως είχαν διαρρυθμιστεί και κατανεμηθεί με βάση το καθορισμένο σχέδιο. Από τον εξώστη έμπαινες στην πολύ ωραία τραπεζαρία. Οι ντουλάπες σε σχήμα πυργίσκων που τη στόλιζαν επικοινωνούσαν με την κουζίνα κι έτσι τα φαγητά προσφέρονταν ζεστά, γρήγορα και χωρίς να υπάρχει ανάγκη να βοηθήσουν υπηρέτες. Από την τραπεζαρία που ήταν στρωμένη με χαλιά και γεμάτη σόμπες, σοφάδες και καταπληκτικές πολυθρόνες και με ό,τι άλλο μπορούσε να την κάνει άνετη και ευχάριστη, περνούσες σ' ένα σαλόνι ή καθιστικό, απλό, χωρίς επιτήδευση, αλλά εξαιρετικά ζεστό και πολύ καλά επιπλωμένο. Αυτό το σαλόνι επικοινωνούσε με μια αίθουσα συγκεντρώσεων που προοριζόταν για τις αφηγήσεις. Εκεί ήταν, που λέει ο λόγος, το πεδίο των μαχών που είχαν προγραμματίσει, η έδρα των λάγων συγκεντρώσεων, κι όπως το είχαν στολίσει κατάλληλα του αξίζει μια μικρή ιδιαίτερη περιγραφή.

Το σχήμα του ήταν ημικυκλικό· στο θολωτό του μέρος υπήρχαν τέσσερις φωλιές με μεγάλους καθρέφτες· την καθεμία τους την κοσμούσε ένας θαυμάσιος σοφάς· αυτές οι τέσσερις φωλιές βρίσκονταν ακριβώς απέναντι στη διάμετρο που έκοβε τον κύκλο. Ακουμπισμένος στον τοίχο που σχημάτιζε τη διάμετρο βρισκόταν ένας θρόνος ψηλός ως τέσσερα πόδια. Προοριζόταν για την αφηγήτρια: έτσι βρισκόταν ακριβώς απέναντι στις τέσσερις φωλιές των ακροατών της· επειδή ο κύκλος ήταν μικρός δεν ήταν πολύ μακριά τους κι έτσι δεν θα 'χαναν ούτε λέξη από την αφήγησή της γιατί είχε τη θέση του ηθοποιού στο θέατρο και οι ακροατές, μέσα στις φωλιές τους, ήταν σαν σε αμφιθέατρο. Στο κάτω μέρος του θρόνου υπήρχαν κερκίδες για τα πρόσωπα που θα χρησιμοποιούσαν

στα όργια για να ηρεμήσουν την έξαψη των αισθήσεων που θα τους προκαλούσαν οι διηγήσεις: Οι κερκίδες, όπως κι ο θρόνος, ήταν ντυμένες με μαύρο βελούδο, στεφανωμένο από χρυσά κρόσια και οι φωλιές ήταν ντυμένες με ίδιο ύφασμα, εξίσου πλούσιο σε χρώμα μπλε σκούρο. Στη βάση της κάθε φωλιάς βρισκόταν κι από μια μικρή πόρτα που οδηγούσε σε μια τουαλέτα· εκεί θα πήγαιναν όποιο άτομο επιθυμούσαν να πάρουν από τις κερκίδες στην περίπτωση που δεν θα ήθελαν να αφεθούν μπροστά σ' όλο τον κόσμο στην ηδονή που θα τους χάριζε. Σ' αυτές τις τουαλέτες υπήρχαν καναπέδες και όποιο άλλο έπιπλο ήταν απαραίτητο για τις μιαιρότητες όλων των ειδών. Από τις δυο μεριές του θρόνου υπήρχε μια απομονωμένη κολόνα που έφθανε ως το ταβάνι· σ' αυτές τις δύο κολόνες θα έδεναν τα άτομα που, έχοντας υποπέσει σε κάποιο σφάλμα, έπρεπε να τιμωρηθούν. Στην κολόνα ήταν κρεμασμένα όλα τα απαραίτητα για την τιμωρία σύνεργα· η επιβλητική τους όψη επέβαλλε την τόσο βασική σ' αυτού του είδους τα γλέντια υποταγή· αυτή η υποταγή γεννάει όλη σχεδόν τη χάρη της ηδονής στην ψυχή των διωκτών.

«... εκεί ήταν το πεδίο των μαχών που είχαν προγραμματίσει, η έδρα των λάγων συγκεντρώσεων ...»

Αυτό το σαλόνι επικοινωνούσε με ένα ιδιαίτερο δωμάτιο που ήταν το ακραίο σημείο της κατοικίας. Αυτό το ιδιαίτερο δωμάτιο ήταν ένα είδος μπουντουάρ· εξαιρετικά απομονωμένο από τους ήχους και καλά κρυμμένο, πολύ ζεστό και σκοτεινό την ημέρα, προοριζόταν για τις μάχες πρόσωπο με πρόσωπο και για ορισμένες άλλες μυστικές ηδονές που θα σας εξηγήσουμε στη συνέχεια. Για να περάσει κανείς στην άλλη πτέρυγα έπρεπε να γυρίσει πίσω, κι από τον εξώστη, στο βάθος του οποίου φαινόταν ένα πολύ όμορφο παρεκκλήσι, μπορούσε να ξαναπεράσει στην παράλληλη πτέρυγα που ολοκλήρωνε την περίβολο της εσωτερικής αυλής. Εκεί βρισκόταν ένας πολύ ωραίος προθάλαμος που επικοινωνούσε με τέσσερα πολύ ωραία διαμερίσματα που το καθένα τους είχε μπουντουάρ και τουαλέτα. Πολύ ωραία τούρκικα κρεβάτια από τρίχρωμο μετάξι της Δαμασκού στόλιζαν αυτά τα διαμερίσματα· στα μπουντουάρ αυτά έβρισκε κανείς ό,τι πιο επιτηδευμένο μπορεί να επιθυμήσει η πιο αισθησιακή λαγνεία. Αυτά τα τέσσερα δωμάτια προοριζόνταν για τους τέσσερις φίλους κι όπως ήταν πολύ ζεστά και πολύ καλά βολεύτηκαν εκεί με όλη τους την άνεση. Επειδή οι γυναίκες τους έπρεπε να κατοικήσουν

σύμφωνα με τα σχέδιά τους τα ίδια διαμερίσματα μ' αυτούς, δεν τους έδωσαν ιδιαίτερες κατοικίες.

Στον δεύτερο όροφο βρίσκονταν σχεδόν ισάριθμα διαμερίσματα με διαφορετική διαρρύθμιση. Υπήρχε πρώτο σε μια μεριά, ένα μεγάλο διαμέρισμα, στολισμένο με οκτώ φωλιές που η καθεμιά τους είχε κι από ένα κρεβατάκι· αυτό ήταν το διαμέρισμα των κοριτσιών και δίπλα του βρίσκονταν δύο μικρά δωμάτια για τις δύο γριές που θα τα φρόντιζαν· πιο πέρα δύο όμοια δωμάτια προορίζονταν για δύο από τις αφηγήτριες. Στο γύρισμα του διαδρόμου υπήρχε ένα παρόμοιο με το πρώτο διαμέρισμα με οκτώ φωλιές σκαμμένες στον τοίχο για τα οκτώ αγόρια που είχε και αυτό δύο δωμάτια δίπλα του για τις δύο βάγιες που θα τα επιτηρούσαν. Πιο πέρα υπήρχαν δύο όμοια δωμάτια για τις άλλες δύο αφηγήτριες. Οκτώ ωραία κελιά, πάνω απ' όλα αυτά, ήταν η κατοικία των γαμιάδων, παρόλο που επρόκειτο πολύ σπάνια να κοιμούνται στα κρεβάτια τους. Οι κουζίνες βρίσκονταν στο ισόγειο, με έξι κελιά για τις έξι μαγείρισσες· τρεις απ' αυτές ήταν πολύ φημισμένες. Τις είχαν προτιμήσει από άνδρες για ένα γλέντι σαν και αυτό και νομίζω ότι είχαν δίκιο. Τις βοήθαγαν τρία ρωμαλέα κορίτσια· αυτές δεν έπρεπε ούτε καν να εμφανίζονται στα γλέντια, δεν προορίζονταν για τις απολαύσεις των κυρίων· κι αν παραβίασαν τους κανονισμούς σ' αυτό το σημείο είναι γιατί τίποτε δεν μπορεί να περιορίσει τα ελευθέρια ήθη και ο καλύτερος τρόπος για να τα επεκτείνει κανείς και να πολλαπλασιάσει τις επιθυμίες του είναι να τους επιβάλλει όρια. Μία απ' αυτές τις τρεις υπηρέτριες θα φρόντιζε και τα θρέμματα που είχαν φέρει γιατί, αν εξαιρέσει κανείς τις τέσσερις γριές υπηρέτριες, δεν υπήρχε άλλο προσωπικό εκτός από τις τρεις μαγείρισσες και τις βοηθούς τους. Η διαφθορά όμως, η σκληρότητα, η αηδία, η ατιμία, όλ' αυτά τα πάθη που είτε τα είχαν προβλέψει είτε τα είχαν δοκιμάσει τους είχαν σπρώξει να υψώσουν ένα άλλο κτίσμα· επιβάλλεται να σας κάνουμε αμέσως μια σύντομη περιγραφή γιατί οι βασικές ανάγκες της διήγησής μας υποχρεώνουν να μη σας το περιγράψουμε με κάθε λεπτομέρεια.

Στον μικρό χριστιανικό ναό που σας δείξαμε στον εξώστη, κάτω από το κεφαλόσκαλο του ιερού, υψωνόταν με τέχνη μια μοιραία πέτρα. Εκεί ξεκινούσε μια στριφτή σκάλα, πολύ στενή και απότομη που με τα τριακόσια σκαλοπάτια της κατέβαινε στα έγκατα της Γης, σ' ένα είδος θολωτό μπουντρούμι, κλεισμένο από τρεις σιδερένιες πόρτες· εκεί βρισκόταν ό,τι πιο τρομερό μπορεί να εφεύρει η πιο σκληρή τέχνη και η πιο εκλεπτυσμένη βαρβαρότητα, ό,τι πιο φοβερό για τις αισθήσεις και ό,τι πιο κατάλληλο για τις πιο φριχτές πράξεις. Τι ηρεμία επικρατούσε εκεί μέσα! Πόσο ήσυχο δεν αισθανόταν το κάθαρμα που το έγκλημα το οδηγούσε εκεί μαζί με το θύμα του! Ήταν σαν στο σπίτι του, έξω απ' τη Γαλλία, σε μια

χώρα σίγουρη, στο βάθος ενός ακατοίκητου δάσους· βρισκόταν όχι μόνο σ' ένα κρησφύγετο μέσα σ' αυτό το δάσος που, με τα μέτρα που είχαν πάρει, μόνο τα πουλιά του ουρανού μπορούσαν να το πλησιάσουν, αλλά και στα έγκατα της Γης. Δυστυχημένο, εκατό φορές δυστυχημένο το άμοιρο πλάσμα που εγκαταλειμμένο πια βρισκόταν στο έλεος ενός καθάρματος χωρίς νόμο και θρησκεία, που διασκέδαζε με το έγκλημα, που εκεί μέσα υποτασσόταν μόνο στο συμφέρον των παθών του και το μόνο μέτρο που του είχε απομείνει ήταν οι επιτακτικοί νόμοι της καταχθόνιας ηδονής του. Δεν ξέρω τι πρόκειται να συμβεί εκεί, αυτό όμως που μπορώ να πω προς το παρόν, χωρίς να βλάψω το ενδιαφέρον της διήγησης, είναι ότι όταν το περιγράψαν στο δούκα εκσπερμάτωσε τρεις φορές απανωτά.

Όταν τέλος όλα ετοιμάστηκαν και τακτοποιήθηκαν στην εντέλεια και όλα τα πρόσωπα εγκαταστάθηκαν εκεί, ο δούκας, ο επίσκοπος, ο Κυρβάλ και οι γυναίκες τους, μαζί με τέσσερις γαμιάδες δεύτερης κατηγορίας, ξεκίνησαν (ο Ντυρσέ και η γυναίκα του όπως και όλοι οι υπόλοιποι είχαν προηγηθεί όπως είπαμε) και μετά από άπειρους κόπους έφτασαν στον πύργο στις 29 Οκτωβρίου το βράδυ. Ο Ντυρσέ που είχε πάει να τους προϋπαντήσει έβαλε να γκρεμίσουν το γεφύρι του βουνού μόλις το πέρασαν. Δεν έφτασαν όμως αυτά: Ο δούκας, αφού εξέτασε το κτίριο, αποφάσισε ότι αφού όλες οι τροφές είχαν συγκεντρωθεί δεν υπήρχε πια λόγος να βγουν έξω. Έπρεπε λοιπόν, για να αποφύγουν τις επιθέσεις απ έξω που λίγο τις φοβόνταν και τις δραπετεύσεις από μέσα που ήταν πιο πιθανές, έπρεπε λέω να χτίσουν όλες τις εξωτερικές πόρτες και να κλειστούν τελείως σ' εκείνο το μέρος σαν σε πολιορκημένο κάστρο, χωρίς ν' αφήσουν την παραμικρή δίοδο είτε στον εχθρό είτε στο λιποτάκτη. Η απόφαση εκτελέστηκε· οχυρώθηκαν σε τέτοιο σημείο που δεν ήταν δυνατόν πια να ξεχωρίσεις πού βρισκόνταν οι πόρτες, και εγκαταστάθηκαν στο εσωτερικό και τακτοποιήθηκαν με τον τρόπο που μόλις διαβάσαμε.

Οι δύο μέρες που απομέναν μέχρι την πρώτη Νοεμβρίου αφιερώθηκαν στην ανάπαυση των προσώπων έτσι ώστε να μπορούν να εμφανιστούν δροσερά όταν θα άρχιζαν οι σκηνές της κραιπάλης· και οι τέσσερις φίλοι επεξεργάστηκαν στο μεταξύ έναν κώδικα νόμων που ανακοινώθηκε στους υποτελείς μόλις τον συνέταξαν και τον υπέγραψαν οι αρχηγοί. Πριν περάσουμε στην ουσία θεωρούμε ότι είναι απαραίτητο να τους γνωρίσουμε στον αναγνώστη· έτσι, τώρα που του τα περιγράψαμε όλα με ακρίβεια, δεν του μένει πια παρά να παρακολουθήσει άνετα την ηδονικότατη αυτή αφήγηση χωρίς τίποτε να ταραξεί το νου του ή να ενοχλήσει τη μνήμη του.

Κανονισμοί

Η συντροφιά θα σηκώνεται κάθε μέρα στις οκτώ το πρωί. Εκείνη τη στιγμή οι τέσσερις γαμιάδες που δεν θα έχουν νυκτερινή υπηρεσία θα επισκέπτονται τους φίλους, φέρνοντας ο καθένας τους κι από ένα αγοράκι· θα περνάνε διαδοχικά από το ένα δωμάτιο στο άλλο· οι γαμιάδες θα κάνουν ό,τι θέλουν κι ό,τι επιθυμούν οι φίλοι· στις αρχές όμως τ' αγοράκια που θα τους φέρνουν θα είναι μόνο διακοσμητικά· γιατί έχουν αποφασίσει και κανονίσει να πάρουν την παρθενιά από τα μουνιά των κοριτσιών τον Δεκέμβριο· από τον κώλο θα την πάρουν τον Ιανουάριο πια, μαζί με δύο από τα οκτώ αγόρια· κι όλα αυτά για να εξάψουν την ηδονή τους, αυξάνοντας μια επιθυμία που θα φουντώνει ολοένα και δεν θα ικανοποιείται ποτέ· μια τέτοια κατάσταση πρέπει απαραίτητα να τους ρίξει σε μια φιλήδονη μανία που θέλουν να προκαλέσουν οι φίλοι γιατί είναι μία από τις πιο απολαυστικές στιγμές της λαγνείας.

Στις έντεκα οι φίλοι θα πηγαίνουν στο διαμέρισμα των κοριτσιών. Εκεί θα προσφέρεται το πρόγευμα που θα το αποτελούν σοκολάτα ή ψητά σβησμένα με ισπανικό κρασί ή άλλα τονωτικά εδέσματα. Το πρόγευμα θα τους το προσφέρουν τα οκτώ κορίτσια γυμνά, που θα τα βοηθούν οι δύο γριές, η Μαρία και η Λουιζόν, που τις απέσπασαν στο χαρέμι των κοριτσιών ενώ τις άλλες δύο τις έχουν για το χαρέμι των αγοριών. Αν οι φίλοι έχουν όρεξη να ασελήσουν με τα κορίτσια όσο κρατάει το πρόγευμα, πριν ή μετά, εκείνα θα αφεθούν με την υποταγή που τους ορίσανε να δείχνουν και που αν τους λείπει θα τιμωρηθούν σκληρά. Έχουν όμως συμφωνήσει να μη γλεντήσουν μυστικά ή χωριστά εκείνη την ώρα, και αν κανείς θελήσει να λαγνέψει για μια στιγμή θα το κάνει ανοιχτά και μπροστά σε όσους βρίσκονται στο πρόγευμα.

Το γενικό έθιμο για τα κορίτσια θα είναι να γονατίζουν πάντα κάθε φορά που θα βλέπουν ή θα συναντούν κάποιον από τους φίλους και να μένουν έτσι μέχρι να τους πουν να ξανασηκωθούν. Αυτός ο νόμος ισχύει γι' αυτά, για τις συζύγους και για τις γριές. Όλοι οι υπόλοιποι απαλλάσσονται· όλος ο κόσμος όμως είναι υποχρεωμένος να αποκαλεί τον καθένα από τους φίλους «άρχοντά μου».

Πριν τα κορίτσια βγουν από το δωμάτιό τους, ο φίλος που θα είναι επιμελητής το μήνα εκείνο (η πρόθεσή τους ήταν κάθε μήνα ένας από τους φίλους να ασχολείται με τα πάντα και ο καθένας να γίνει επιμελητής με την ακόλουθη σειρά: Ο Ντυρσέ τον Νοέμβριο, ο επίσκοπος τον Δεκέμβριο, ο πρόεδρος τον Ιανουάριο και ο δούκας τον Φεβρουάριο) ο φίλος λοιπόν που θα είναι επιμελητής το μήνα εκείνο, πριν τα κορίτσια βγουν από το διαμέρισμά τους, θα τα εξετάζει όλα το ένα μετά το άλλο, για να δει αν είναι στην κατάσταση που θα τα έχουν υποχρεώσει να βρίσκονται· αυτό θα το ορίζουν κάθε πρωί στις γριές και θα κανονίζουν με βάση τις ανάγκες τους να βρίσκονται σ' αυτήν ή σ' εκείνη την

κατάσταση.

Απαγορεύεται αυστηρά να αποπατούν πουθενά αλλού εκτός από το παρεκκλήσι, που το έχουν διαρρυθμίσει και το προορίζουν γι' αυτόν το σκοπό· απαγορεύεται μάλιστα να πάνε εκεί χωρίς ειδική άδεια που συνήθως δεν τους τη δίνουν και με το δίκιο τους· ο επιμελητής συνεπώς θα εξετάζει προσεκτικά, αμέσως μετά το πρόγευμα, όλα τα προσωπικά δοχεία των κοριτσιών, και για όποια από τις δύο περιπτώσεις που αναφέραμε πιο πάνω υπάρξει παράπτωμα θα καταδικάζουν το ένοχο κορίτσι σε σωματική ποινή.

Από κει θα περνούν στο διαμέρισμα των αγοριών για να κάνουν τον ίδιο έλεγχο και να καταδικάσουν με τον ίδιο τρόπο τους ενόχους σε σκληρές ποινές. Τα τέσσερα αγόρια που δεν πήγαν το πρωί στα δωμάτια των φίλων θα τους υποδέχονται αυτήν τη φορά, όταν έρχονται στα δωμάτιά τους, και θα ξεβρακώνονται μπροστά τους· τα άλλα τέσσερα θα στέκονται όρθια χωρίς να κάνουν τίποτε και θα περιμένουν τα παραγγέλματα που θα τους δοθούν. Αν θέλουν οι κύριοι μπορούν να ασελήσουν με τα τέσσερα που δεν τα είδαν από το πρωί· ό,τι όμως κάνουν θα το κάνουν φανερά: όχι ιδιαίτερες συναναστροφές κάτι τέτοιες ώρες.

Στη μία, τα κορίτσια και τ' αγόρια, μικρά ή μεγάλα, που έχουν πάρει άδεια να κάνουν τις επείγουσες ανάγκες τους, δηλαδή τα χοντρά (κι αυτή η άδεια θα παραχωρείται πάντα πολύ δύσκολα και το πολύ στο ένα τρίτο των υποτελών) αυτά λέω, θα πηγαίνουν στο παρεκκλήσι όπου όλα έχουν διαρρυθμιστεί με τέχνη για τις ηδονές αυτού του είδους. Εκεί θα βρίσκουν τους τέσσερις φίλους που θα τους περιμένουν ως τις δύο, ποτέ πιο αργά, και που θα τα χρησιμοποιήσουν όπως αυτοί θα κρίνουν πως αρμόζει στις ηδονές του είδους που θα τους έρθει η όρεξη να απολαύσουν.

Από τις δύο ως τις τρεις θα γίνονται τα δύο πρώτα τραπέζια και όλοι θα γευματίζουν την ίδια ώρα. Το ένα θα γίνεται στο μεγάλο διαμέρισμα των κοριτσιών και το άλλο στον αγοριών· και τα δύο τραπέζια θα τα ετοιμάζουν οι δύο υπηρέτριες της κουζίνας. Στο πρώτο θα κάθονται τα οκτώ κορίτσια και οι τέσσερις γριές· στο δεύτερο οι τέσσερις γυναίκες τους, τα οκτώ αγόρια και οι τέσσερις αφηγήτριες. Όσο κρατάει αυτό το γεύμα οι κύριοι θα βρίσκονται στο καθιστικό για να φλυαρήσουν ως τις τρεις. Λίγο πριν τις τρεις, σ' αυτή την αίθουσα θα εμφανίζονται οι τέσσερις γαμιάδες ντυμένοι και στολισμένοι όσο καλύτερα γίνεται για την περίπτωση.

Στις τρεις θα προσφέρεται το γεύμα των κυρίων και μόνο οι οκτώ γαμιάδες θα έχουν την τιμή να παρευρίσκονται. Αυτό το γεύμα θα το ετοιμάζουν οι τέσσερις γυναίκες τους ολόγυμνες και θα τις βοηθούν οι τέσσερις γριές ντυμένες μάγισσες. Αυτές θα παίρνουν τα πιάτα από τους πυργίσκους όπου θα τα έχουν ακουμπήσει οι υπηρέτριες και θα τα δίνουν

στις συζύγους για να τα φέρνουν στο τραπέζι. Όσο κρατάει το γεύμα οι οκτώ γαμιάδες θα μπορούν να αγγίζουν τα γυμνά σώματα των συζύγων με όποιον τρόπο θέλουν, χωρίς αυτές να μπορούν να τους το αρνηθούν ή να αμυνθούν· μπορούν μάλιστα και να τις εξευτελίσουν, και να καβλώσουν μαζί τους και να τις φορτώσουν με ό,τι βρισιά τους κατέβει.

Από το τραπέζι θα σηκώνονται στις πέντε. Τότε οι τέσσερις φίλοι μόνο (οι γαμιάδες θα αποσύρονται ως την ώρα της γενικής συγκέντρωσης), οι τέσσερις φίλοι, λέω, θα περνούν στο σαλόνι όπου δύο αγόρια και κορίτσια, που θα αλλάζουν κάθε μέρα, θα τους προσφέρουν γυμνά τον καφέ και τα λικέρ. Δεν ήρθε ακόμη η ώρα για να τους επιτραπούν ηδονές που μπορούν να τους αναστατώσουν· θα πρέπει να περιορίζονται σε απλούς χαριεντισμούς.

Λίγο πριν τις έξι τα παιδιά θα αποσύρονται για να πάνε να ντυθούν γρήγορα. Στις έξι ακριβώς οι κύριοι θα περνούν στη μεγάλη αίθουσα που προορίζεται για τις αφηγήσεις και που σας περιγράψαμε πιο πάνω.

Θα βουλευτεί ο καθένας στη φωλιά του· όσο για τους υπόλοιπους μ' αυτό τον τρόπο θα τακτοποιηθούν: στο θρόνο που αναφέραμε θα βρίσκεται η αφηγήτρια· τα δεκαέξι παιδιά θα στολίζουν τις κερκίδες που βρίσκονται στο κάτω μέρος του, τοποθετημένα με τέτοιο τρόπο ώστε ανά τέσσερα, δηλαδή δύο αγόρια και δύο κορίτσια, να βρίσκονται απέναντι από τη κάθε φωλιά, και ούτω καθεξής· κάθε φωλιά θα έχει κι από μία τετράδα απέναντί της: αυτή η τετράδα θα προορίζεται ειδικά για τη φωλιά που βρίσκεται απέναντί της, χωρίς να μπορεί η διπλανή να τη διεκδικήσει· οι τετράδες θα εναλλάσσονται κάθε μέρα κι έτσι ποτέ δεν θα αντιστοιχούν στην ίδια φωλιά. Κάθε παιδί της τετράδας θα έχει μια αλυσίδα από τεχνητά λουλούδια στο μπράτσο που θα φτάνει ως τη φωλιά· όταν ο κάτοχος της φωλιάς θα θελήσει αυτό ή εκείνο το παιδί από την τετράδα του δεν θα έχει παρά να τραβήξει τη γιρλάντα και το παιδί θα τρέξει προς το μέρος του. Πάνω από την τετράδα θα βρίσκεται μια γριά αποσπασμένη στην τετράδα· θα υπακούει στα παραγγέλματα του αρχηγού της φωλιάς που της αντιστοιχεί.

Οι τρεις αφηγήτριες που δεν θα είναι της υπηρεσίας το μήνα εκείνο θα κάθονται σ' έναν πάγκο, στη βάση του θρόνου, κι επειδή δεν θα ανήκουν σε κανένα θα είναι στη διάθεση όλων. Οι τέσσερις γαμιάδες που θα προορίζονται να περάσουν τη νύχτα με τους φίλους θα μπορούν να απέχουν από τη συγκέντρωση· θα βρίσκονται στα δωμάτιά τους και θα ασχολούνται με τις προετοιμασίες της νύχτας που θα απαιτεί πάντα απ' αυτούς ιδιαίτερους άθλους. Όσο για τους τέσσερις άλλους, αυτοί θα βρίσκονται ο καθένας στα πόδια κάθε φίλου· πάνω σε κάθε σοφά θα είναι ο φίλος δίπλα σε μία από τις συζύγους που

θα εναλλάσσονται διαδοχικά. Η σύζυγος θα είναι πάντα γυμνή· ο γαμιάς θα φοράει γιλέκο και βρακί από ταφτά, χρώμα τριανταφυλλί· η αφηγήτρια του μηνός, όπως και οι τρεις φίλες της, θα είναι ντυμένες σαν κομψές εταίρες· τα αγόρια και τα κορίτσια των τετράδων θα είναι πάντα κομψά και διαφορετικά ντυμένα: η μία τετράδα με ασιατική αμφίεση, μια άλλη με ισπανική, άλλη με τούρκικη, η τέταρτη με ελληνική και την επομένη κάτι άλλο, όλα όμως τα ρούχα θα είναι από ταφτά ή από γάζα· τίποτε δεν θα σφίγγει το κάτω μέρος του σώματός τους και θα φτάνει να βγει μια καρφίτσα για να γυμνωθούν.

Όσο για τις γριές, αυτές θα είναι εναλλάξ ντυμένες είτε στα γκρίζα σαν αδελφές του ελέους είτε σαν καλόγριες είτε σαν νεράιδες είτε σαν μάγισσες και μερικές φορές σαν χήρες. Οι ενδιαμέσες πόρτες που θα συνδέουν τις φωλιές με τα ιδιαίτερα δωμάτια θα είναι πάνταμισάνοιχτες και κάθε δωμάτιο, που θα ζεσταίνεται καλά από σόμπες, θα είναι εξοπλισμένο με όλα τα απαραίτητα για τις διάφορες ακολασίες έπιπλα. Τέσσερα κεριά θα καίνε στο καθένα από τα δωμάτια και πενήντα στο σαλόνι.

Στις έξι ακριβώς η αφηγήτρια θα αρχίζει τη διήγησή της που θα μπορούν να διακόψουν οι φίλοι μας όποια στιγμή θελήσουν. Αυτή η διήγηση θα διαρκεί ως τις δέκα το βράδυ και σ' όλη αυτή την ώρα, επειδή θα έχει σκοπό να εξάψει τη φαντασία, θα επιτρέπονται όλες οι ασέλγειες, εκτός απ' αυτές που θα μπορούσαν να βλάψουν τη σειρά που έχουν ορίσει για τα ξεπαρθενέματα· αυτή η σειρά θα διατηρηθεί με ακρίβεια. Κατά τα άλλα όμως ο καθένας θα κάνει ό,τι θέλει με το γαμιά του, τη σύζυγό του την τετράδα και τη γριά της τετράδας, ακόμη και με τις αφηγήτριες, αν του έρθει το κέφι, είτε στη φωλιά του είτε στο ιδιαίτερο δωμάτιο που της αντιστοιχεί. Η διήγηση θα σταματάει ώσπου να ικανοποιήσει τις ορέξεις του ο κύριος που τη διέκοψε.

Στις δέκα θα προσφέρεται το δείπνο. Οι γυναίκες τους, οι αφηγήτριες και τα οκτώ κορίτσια θα πηγαίνουν να δειπνήσουν πρόχειρα, μόνες τους και χωριστά. Δεν θα δέχονται ποτέ γυναίκες στο δείπνο των ανδρών και οι φίλοι θα δειπνούν με τα τέσσερα αγόρια και τους τέσσερις γαμιάδες που δεν θα έχουν νυχτερινή υπηρεσία. Τα τέσσερα άλλα αγόρια θα προσφέρουν το δείπνο και θα τα βοηθούν οι γριές. Αφού σηκωθούν από το τραπέζι θα περνάνε στο μεγάλο σαλόνι όπου θα τελούνται τα όργια. Εκεί θα βρίσκεται όλος ο κόσμος, και αυτοί που θα έχουν δειπνήσει χωριστά και αυτοί που θα έχουν δειπνήσει με τους φίλους. Θα εξαιρούνται όμως πάντα οι τέσσερις γαμιάδες της νυχτερινής υπηρεσίας.

Το σαλόνι θα ζεσταίνεται πολύ καλά και θα το φωτίζουν πολυέλαιοι. Εκεί όλοι θα είναι γυμνοί: οι αφηγήτριες, οι γυναίκες τους, τα κορίτσια, τα αγόρια, οι γριές, οι γαμιάδες, οι φίλοι· θα βρίσκονται ο ένας πάνω στον άλλο, θα κυλιούνται στο πάτωμα πάνω σε μαξιλάρια και σαν τα ζώα θα αλλάζουν, θα ανακατεύονται, θα αιμομικτούν, θα μοιχεύουν,

θα σοδομίζουν και, εξαιρώντας πάντα τα ξεπαρθενέματα, θα αφήνονται σε όποια ακρότητα και όποια ακολασία μπορεί καλύτερα να εξάψει τη φαντασία τους. Αυτή την ώρα θα γίνουν τα ξεπαρθενέματα όταν έρθει ο καιρός τους και αφού ξεπαρθενέψουν το παιδί θα μπορούν να το χαρούν όποτε και με όποιον τρόπο θελήσουν.

Τα όργια θα σταματούν στις δύο η ώρα τη νύχτα ακριβώς. Οι τέσσερις γαμιάδες της νυχτερινής υπηρεσίας θα έρχονται μ' ένα έξωμο κομψό ντύσιμο να παίρνει ο καθένας το φίλο με τον οποίο θα περάσει τη νύχτα· εκείνος θα έχει μαζί του μία από τις συζύγους ή κάποιο από τα ξεπαρθενεμένα παιδιά, όταν θα έρθει η στιγμή ή μια αφηγήτρια ή μια γριά για να περάσει τη νύχτα μαζί της και με το γαμιά του· θα κάνουν ό,τι θέλουν· μόνο που ό,τι γίνεται θα πρέπει να γίνεται με σύνεση έτσι ώστε να αλλάζουν κάθε νύχτα ή τουλάχιστον να μπορούν να αλλάζουν.

Έτσι τακτοποίησαν το καθημερινό τους πρόγραμμα. Εκτός απ' αυτά, η καθεμία από τις δεκαεφτά βδομάδες που θα διαρκέσει η παραμονή τους στο Κάστρο, θα κλείνει με μια γιορτή. Στην αρχή θα γίνουν οι γάμοι: θα αναφερθούμε σ' αυτούς όπου και όταν χρειαστεί. Επειδή όμως πρώτα θα παντρευτούν τα παιδιά μεταξύ τους και δεν θα μπορέσουν να ολοκληρώσουν τους γάμους, δεν θα αλλάξει σε τίποτε η καθιερωμένη για τα ξεπαρθενέματα τάξη. Οι μεγάλοι θα παντρευτούν μετά τα ξεπαρθενέματα, κι έτσι η ολοκλήρωση των γάμων δεν θα ενοχλήσει σε τίποτε γιατί, ό,τι κι αν κάνουν, θα απολαύσουν μόνο ό,τι έχουν ήδη χαρεί.

Οι τέσσερις γριές θα είναι υπεύθυνες για τη συμπεριφορά των τεσσάρων παιδιών. Όταν κάνουν σφάλματα θα τα αναφέρουν στον επιμελητή και μαζί θα τα σωφρονίζουν κάθε Σάββατο βράδυ, την ώρα των οργίων. Μέχρι τότε θα κρατούν ακριβή κατάλογο των σφαλμάτων.

Οι αφηγήτριες που θα κάνουν σφάλματα θα έχουν τη μισή ποινή από τα παιδιά γιατί το ταλέντο τους χρησιμεύει και πρέπει πάντα να σεβόμαστε τα ταλέντα.

Όσο για τις συζύγους ή τις γριές, αυτές θα έχουν τις διπλές ποινές από τα παιδιά.

Όποιο άτομο αρνηθεί κάτι που θα του ζητηθεί, ακόμη κι αν του είναι αδύνατον να το κάνει, θα τιμωρείται πολύ αυστηρά: έπρεπε το ίδιο να το έχει προβλέψει και να έχει πάρει τα μέτρα του.

Το παραμικρό γέλιο ή η παραμικρή έλλειψη προσοχής ή σεβασμού και υπακοής την ώρα των οργίων θα θεωρείται σαν ένα από τα σοβαρότερα σφάλματα και θα τιμωρείται με τις πιο σκληρές ποινές.

Όποιος άνδρας συλληφθεί επ' αυτοφώρω με γυναίκα χωρίς να έχει πάρει άδεια, θα τιμωρείται με ακρωτηριασμό.

Όποιο άτομο εκδηλώσει με οποιονδήποτε τρόπο τα θρησκευτικά του αισθήματα θα καταδικάζεται σε θάνατο.

Έχει ιδιαιτέρως συσταθεί στους φίλους να χρησιμοποιούν σε κάθε συγκέντρωση τα πιο φιλήδονα και τα πιο άσωτα λόγια, τις πιο βρώμικες, τις πιο δυνατές και τις πιο βλάσφημες εκφράσεις.

Το όνομα του Θεού θα συνοδεύεται πάντα από κατάρες και βρισιές και θα επαναλαμβάνεται όσο πιο συχνά γίνεται.

Θα χρησιμοποιούν τον πιο κτηνώδη, τον πιο σκληρό και τον πιο αυταρχικό τόνο με τις γυναίκες και τ' αγόρια. Στους άνδρες όμως οι φίλοι θα πρέπει να φέρνονται με την υποταγή της διαφθοράς, σαν πουτάνες, επειδή θα παίζουν μαζί τους το ρόλο των γυναικών και θα τους θεωρούν συζύγους τους.

Όποιος από τους κυρίους παραλείψει κάτι απ' όλα αυτά ή του περάσει απ' το μυαλό έστω και μία ακτίνα λογικής και κυρίως ζήσει μία μέρα χωρίς να πέσει στο κρεβάτι του μεθυσμένος, θα πληρώσει δέκα χιλιάδες φράγκα πρόστιμο.

Όταν σε κάποιον από τους φίλους του έρθει χοντρή ανάγκη, τότε μια γυναίκα, που θα τη διαλέξει από την τάξη που ο ίδιος θα κρίνει κατάλληλη, θα είναι υποχρεωμένη να τον συνοδεύσει για να ανταποκριθεί στις φροντίδες που θα της υποδείξει γι' αυτή την περίπτωση.

Κανένα άτομο, είτε άνδρας είτε γυναίκα, δεν έχει το δικαίωμα να πλυθεί με οποιονδήποτε τρόπο, ιδιαίτερα μετά τη χοντρή ανάγκη, χωρίς να έχει ρητή άδεια απ' τον επιμελητή. Αν του την αρνηθεί και παρ' όλα αυτά πλυθεί, η τιμωρία του θα είναι από τις πιο σκληρές.

Οι τέσσερις γυναίκες τους δεν θα έχουν κανένα παραπάνω προνόμιο από τις άλλες γυναίκες. Αντίθετα μάλιστα θα τις μεταχειρίζονται πάντα με περισσότερη αυστηρότητα και απανθρωπιά· συχνά θα χρησιμοποιούνται στις πιο ποταπές και επίπονες εργασίες· θα σκουπίζουν, για παράδειγμα, τις κοινές και τις ατομικές τουαλέτες που έχουν εγκαταστήσει στο παρεκκλήσι. Τις τουαλέτες αυτές θα τις αδειάζουν κάθε βδομάδα, πάντα αυτές, και θα τιμωρούνται αυστηρά αν αρνηθούν ή δεν κάνουν σωστά το καθήκον τους.

Αν κάποιο άτομο, όποιο κι αν είναι, προσπαθήσει να ξεφύγει όσο κρατάει η συγκέντρωση, θα καταδικάζεται αυτοστιγμεί σε θάνατο.

Θα σέβονται τις μαγεύρισσες και τις βοηθούς τους και όποιος κύριος παρανομήσει σ' αυτό το σημείο θα πληρώσει χίλια λουδοβίκια πρόστιμο. Όσο για τα πρόστιμα, θα τα χρησιμοποιήσουν ειδικά, όταν επιστρέψουν στη Γαλλία, σαν έξοδα για ένα καινούργιο γλέντι, σαν κι αυτό ή κάτι διαφορετικό.

Στις τριάντα είχαν ολοκληρωθεί όλες αυτές οι φροντίδες και είχαν κοινοποιηθεί οι κανονισμοί. Ο δούκας πέρασε το πρωινό, στις τριάντα μία, ελέγχοντας τα πάντα, βάζοντάς τους να κάνουν τις τελευταίες δοκιμές και κυρίως εξετάζοντας το χώρο για να δει μήπως υπήρχε περίπτωση πολιορκίας ή μήπως κάτι διευκόλυνε τη δραπέτευση. Αφού βεβαιώθηκε ότι για να μπει ή για να βγει κανείς έπρεπε να είναι δαίμονας ή πουλί, έκανε την αναφορά του στην ομήγυρη και πέρασε το βράδυ της τελευταίας μέρας νουθετώντας τις γυναίκες. Με διαταγή του συγκεντρώθηκαν όλες στην αίθουσα των αφηγήσεων και, αφού ανέβηκε στο βήμα, ένα είδος θρόνου που προοριζόταν για την αφηγήτρια, τους είπε πάνω κάτω αυτά τα λόγια:

—Όντα αδύναμα και υπόδουλα, που προορίζεστε αποκλειστικά για τις ηδονές μας, ελπίζω να μη σας πέρασε από το νου πως αυτή η απόλυτη και γελοία ελευθερία κινήσεων που σας αφήνουν να έχετε στον έξω κόσμο θα σας επιτραπεί σ' αυτόν το χώρο. Χίλιες φορές πιο υποταγμένες κι από σκλάβες, μην περιμένετε άλλο από την ταπείνωση· η μόνη αρετή που σας συνιστώ να επιδείξετε είναι η υπακοή: μόνο αυτή ταιριάζει στην κατάστασή σας. Κυρίως μη διανοηθείτε ότι μπορείτε να βασισθείτε στα θέληγτρά σας. Αδιάφοροι όπως είμαστε μπροστά σ' αυτού του είδους τις παγίδες, θα το 'χετε ήδη καταλάβει ότι τέτοια δολώματα δεν πιάνουνε σ' εμάς. Να μην ξεχνάτε ούτε στιγμή ότι θα σας χρησιμοποιήσουμε όλες· ούτε μία όμως δεν έχει το δικαίωμα να καυχηθεί ότι μπορεί να μας εμπνεύσει το συναίσθημα της συμπόνοιας. Αγανακτισμένοι με τους βωμούς που κατάφεραν να μας υποκλέψουν μερικούς σπόρους λιβάνι, αφήνουμε την υπερηφάνεια και την ακολασία που μας κατέχουν να τους γκρεμίσουν μόλις η ψευδαίσθηση ικανοποιήσει τις αισθήσεις: και η περιφρόνηση, που την ακολουθεί σχεδόν πάντοτε το μίσος, αναπληρώνει αμέσως μέσα μας το γόητρο της φαντασίας. Άλλωστε τι έχετε να μας προσφέρετε που να μην το ξέρουμε ήδη τόσο καλά, που να μην είμαστε σε θέση να το ποδοπατήσουμε ακόμη και μες στο παραλήρημά μας;

Περιττό να σας το κρύψω: η δουλειά σας θα είναι επίπονη και σκληρή, τα παραμικρά σφάλματα θα τιμωρούνται στη στιγμή με σωματικές και οδυνηρές ποινές. Πρέπει λοιπόν να σας συστήσω ακρίβεια, υποταγή και ολοκληρωτική αυταπάρνηση για να μην ακούτε παρά μόνο τις επιθυμίες μας: αυτές να γίνουν οι μοναδικοί σας νόμοι, για να τις προλαβαίνετε, να τις προβλέπετε και να τις προξενείτε. Μπορεί να μην κερδίσετε πολλά μ' αυτή σας τη διαγωγή· θα χάσετε όμως πολλά με την ανυπακοή σας.

Να εξετάσετε λίγο την κατάστασή σας, τι είστε και τι είμαστε, κι οι σκέψεις αυτές θα σας φέρουν ρίγη. Να 'στε λοιπόν έξω από τη Γαλλία, στο βάθος κάποιου ακατοίκητου δάσους, πέρα από τα απόκρημνα βουνά· οι δίοδοι κόπηκαν μετά το πέρασμά σας. Βρίσκεστε

αποκλεισμένες σ' ένα απόρθητο κάστρο, κανείς δεν ξέρει ότι βρίσκεστε εδώ· σας πήραμε από τους φίλους σας, από τους συγγενείς σας, για τον κόσμο έχετε ήδη πεθάνει· κι αν αναπνέετε ακόμη, αναπνέετε για τις δικές μας ηδονές. Τι είδους πλάσματα σας έχουν υποτάξει; Είναι γνωστό ότι η παλιανθρωπιά είναι βαθιά ριζωμένη μέσα τους, ότι μοναδικός θεός τους είναι η λαγνεία, μοναδικός τους νόμος η διαφθορά και ότι τους κυβερνά η ασωτία· ακόλαστοι χωρίς Θεό, χωρίς αρχές, χωρίς θρησκεία ο λιγότερο εγκληματίας απ' αυτούς είναι μισασμένος με τόσες ατιμίες που και να προσπαθήσετε δεν θα καταφέρετε να τις μετρήσετε· η ζωή μιας γυναίκας, τι λέω μιας γυναίκας; όλων των γυναικών που κατοικούν στην επιφάνεια της Γης τους αφήνει εξίσου αδιάφορους όσο κι η καταστροφή μιας μύγας. Λίγες ακρότητες θα μας ξεφύγουν δίχως άλλο: καμιά να μη σας απωθήσει, να αφευθείτε χωρίς να πείτε κουβέντα και να τις υποστείτε με υπομονή, υποταγή και θάρρος. Αν κατά κακή της τύχη κάποια από σας υποκύψει στην ακράτεια των παθών μας, ας δεχτεί τη μοίρα της γενναία. Δεν ήρθαμε σ' αυτό τον κόσμο για να ζήσουμε αιώνια και δεν υπάρχει μεγαλύτερη ευτυχία για μια γυναίκα από το να πεθάνει νέα. Οι κανονισμοί που σας διαβάσαμε είναι συνετοί: ταιριάζουν και στην ασφάλειά σας και στις ηδονές μας· να τους εκτελείτε τυφλά και να περιμένετε τα πάντα από μας αν μας εξοργίσετε με την κακή σας συμπεριφορά. Ξέρω ότι οι δεσμοί που έχουμε με μερικές από σας μπορεί να τις ξυπάσουν και να τις κάνουν να ελπίζουν στην επιείκειά μας. Κάνουν μεγάλο λάθος να βασίζονται σ' αυτήν: κανείς δεσμός δεν είναι ιερός για ανθρώπους σαν και μας· κι όσο πιο ιερούς τους θεωρείτε, τόσο περισσότερο η ρήξη τους θα ερεθίζει τις διεστραμμένες μας ψυχές. Κόρες και σύζυγοι, γιατί σε σας απευθύνομαι αυτήν τη στιγμή, μην περιμένετε καμιά ιδιαίτερη μεταχείριση από μας· σας προειδοποιούμε ότι θα σας μεταχειριστούμε πιο αυστηρά κι από τις άλλες, για να σας δείξουμε ακριβώς πόσο πολύ περιφρονούμε τους δεσμούς που μπορεί να θεωρείτε ότι μας δεσμεύουν.

Κατά τα άλλα, μην περιμένετε να σας προσδιορίζουμε πάντα με ακρίβεια τις διαταγές που θα απαιτούμε να εκτελείτε: μια κίνηση, ένα βλέμμα, πολλές φορές και κάποια εσωτερική μας διάθεση, θα σας τις δηλώνουν· κι η τιμωρία σας θα είναι το ίδιο αυστηρή, αν δεν τις μαντέψετε και δεν τις προλάβετε, με την ανυπακοή που θα μπορούσατε να δείξετε μετά την κοινοποίησή τους. Εσείς πρέπει να ξεχωρίσετε τι κρύβεται στις κινήσεις μας, στα βλέμματά μας, στις χειρονομίες μας· να ξεχωρίζετε τι εκφράζουν και κυρίως να μην ξεγελιέστε από τις επιθυμίες μας. Υποθέτω, για παράδειγμα, ότι κάποιος από μας επιθυμεί να δει ένα σημείο του κορμιού σας κι εσείς, αδέξια, του δείχνετε ένα άλλο: καταλαβαίνετε σε τι βαθμό μια τέτοια παρεξήγηση μπορεί να αναστατώνει τη φαντασία μας και πόσο μεγάλος είναι ο κίνδυνος να ψυχρανθεί ο ακόλαστος που ενώ θα περίμενε,

υποθέτω, μονάχα έναν κώλο για να χύσει, εσείς του προσφέρατε ηλίθια κάποιο μουνί.

Σε γενικές γραμμές να δίνετε συνήθως ελάχιστα από μπροστά· να 'χετε το νου σας ότι αυτό το μιαρό κομμάτι που η Φύση έπλασε στον παραλογισμό της μέσα μάς απωθεί πάγια περισσότερο από καθετί άλλο· και με τον κώλο σας όμως πρέπει να λάβετε τα μέτρα σας· να κρύβετε, προσφέροντάς τον, το βδελυρό άντρο που τον συντροφεύει και ν' αποφεύγετε να μας τον παρουσιάζετε καμιά φορά στην κατάσταση που οι άλλοι επιθυμούν να τον βρίσκουν συνέχεια. Οφείλετε να μ' ακούσετε· εξάλλου οι τέσσερις βάγιες θα ολοκληρώσουν τα λεγόμενά μου και δεν θ' αφήσουν κανένα σκοτεινό σημείο στους κανονισμούς.

Με δυο λόγια: να τρέμετε, να μαντεύετε, να υπακούετε, να προβλέπετε, κι έτσι, ακόμη κι αν δεν έχετε την τύχη με το μέρος σας, τουλάχιστον δεν θα 'στε απόλυτα δυστυχημένες. Ούτε δολοπλοκίες μεταξύ σας ούτε δεσμοί· μακριά απ' αυτές τις ηλίθιες κοριτσιίστικες φιλίες που, μαλακώνοντας από τη μια την καρδιά, την κάνουν από την άλλη πιο ονειροπόλα και λιγότερο ανθεκτική στην απλή και μόνη ταπείνωση που σας προορίζουμε. Να 'χετε υπόψη σας ότι δεν θα σας βλέπουμε καθόλου σαν πλάσματα ανθρώπινα, αλλά απλά και μόνο σαν ζώα που τα τρέφουμε για τις υπηρεσίες που θα μας προσφέρουν και που τα τσακίζουμε στο ξύλο όταν μας τις αρνιούνται.

Είδατε σε τι σημείο σας έχουμε απαγορεύσει οτιδήποτε μπορεί να μοιάσει με θρησκευτική λατρεία· σας προειδοποιώ ότι λίγα εγκλήματα θα τιμωρούνται πιο αυστηρά απ' αυτό. Ξέρουμε πολύ καλά ότι υπάρχουν ανάμεσά σας μερικές ηλίθιες που δεν μπορούν να το πάρουν απόφαση να εξορκίσουν την ιδέα αυτού του άτιμου Θεού και να αποστραφούν τη θρησκεία: θα τις εξετάσουμε εξονυχιστικά, δεν σας το κρύβω, και θα φτάσουμε στα άκρα αν κατά κακή τους τύχη τις πιάσουμε επ' αυτοφώρω. Ν' αλλάξουν τα μυαλά τους αυτά τα ανόητα πλάσματα και να πειστούν επιτέλους ότι η ύπαρξη του Θεού είναι μια τρέλα που ζήτημα αν αριθμεί είκοσι οπαδούς σήμερα πάνω στη Γη, κι ότι η θρησκεία που επικαλείται είναι ένας μύθος, ένα γελοίο παραμύθι που σκάρωσαν απατεώνες· και η έννοιά τους να μας κοροϊδέψουν έγινε πια εξόφθαλμη στις μέρες μας. Ένα έχω να σας πω: αποφασίστε μόνες σας: αν υπάρχει Θεός κι αν αυτός ο Θεός είναι ισχυρός, πώς μπορεί να επιτρέψει στην αρετή, που σας χαρακτηρίζει και που τον τιμά, να θυσιαστεί, όπως πρόκειται να θυσιαστεί στη διαστροφή και την ακολασία; Πώς μπορεί να επιτρέψει αυτός ο παντοδύναμος Θεός σ' ένα πλάσμα τόσο αδύναμο όσο είμαι εγώ, που αν με συγκρίνετε μαζί του μοιάζω με σκαθάρι δίπλα σ' ελέφαντα, πώς επιτρέπει λέω σ' αυτό το αδύνατο πλάσμα να τον εξυβρίζει, να τον χλευάζει, να τον προκαλεί, να τον αφηφά και να τον προσβάλλει, όπως μ' αρέσει να κάνω από το πρωί ως το βράδυ;» [...]

Πρώτη μέρα

Σηκώθηκαν την πρώτη Νοεμβρίου στις δέκα το πρωί, όπως όριζαν οι κανονισμοί· είχαν ορκιστεί ο ένας στον άλλο να μη τους παραβιάσουν σε κανένα σημείο. Οι τέσσερις γαμιάδες, που δεν είχαν περάσει τη νύχτα μαζί με τους φίλους, έφεραν, μόλις σηκώθηκαν, τον Ζέφυρο για το δούκα, τον Άδωνι για τον Κυρβάλ, τον Νάρκισσο για τον Ντυρσέ και τον Ζελαμίρ για τον επίσκοπο. Ήταν και τα τέσσερα παιδιά πολύ ντροπαλά και συνεσταλμένα ακόμη· αλλά παίρνοντας θάρρος από τους οδηγούς τους ανταποκρίθηκαν πολύ καλά στα καθήκοντά τους και ο δούκας έχυσε. Οι άλλοι τρεις, πιο επιφυλακτικοί και λιγότερο γενναιόδωροι με το σπέρμα τους, πήραν όσο κι αυτός, χωρίς όμως να δώσουν τίποτα από το δικό τους. Στις έντεκα πέρασαν στο διαμέρισμα των γυναικών όπου τα οκτώ χανουμάκια εμφανίστηκαν γυμνά και τους εσέρβιραν τη σοκολάτα. Η Μαρία και η Λουιζόν, επικεφαλής αυτού του χαρεμιού, βοηθούσαν τα κορίτσια δίνοντας οδηγίες. Οι φίλοι τα πασπάτευαν, τα φίλησαν πολύ, ενώ τα οκτώ κακόμοιρα και δύστυχα πλασματάκια, θύματα της πιο έξοχης λαγνείας, κοκκίνιζαν, σκεπάζονταν με τα χέρια τους, πάλευαν να υπερασπίσουν τις χάρες τους, και, μόλις έβλεπαν πως η συστολή τους ερέθιζε και θύμωνε τους αφέντες τους, τα έδειχναν αμέσως όλα. Ο δούκας, που γρήγορα καύλωσε ξανά, σύγκρινε τη λεπτή και ανάλαφρη μέση της Μισέτ με το μαραφέτι του κι η διαφορά ήταν μόλις τρία δάχτυλα. Ο Ντυρσέ, που ήταν επιμελητής, έκανε τις προγραμματισμένες επισκέψεις και επιθεωρήσεις. Η Ήβη και η Κολόμπα είχαν παραβεί τους κανονισμούς και η τιμωρία τους ορίστηκε και επικυρώθηκε επιτόπου για το επόμενο Σάββατο, στην ώρα των οργίων. Έκλαψαν, μα δεν κατάφεραν να συγκινήσουν. Από κει πέρασαν στ' αγόρια. Τα τέσσερα που δεν είχαν παρουσιαστεί το πρωί, δηλαδή ο Ερωτιδέας, ο Σελαντόν, ο Υάκινθος και ο Ζιτόν, ξεβρακώθηκαν σύμφωνα με τα ταγμένα και διασκέδασαν έτσι οι κύριοι με το στιγμιαίο θέαμα. Ο Κυρβάλ τα φίλησε και τα τέσσερα στο στόμα και ο επίσκοπος τους έπαιξε για λίγο την ψωλή, ενώ ο δούκας και ο Ντυρσέ τους έκαναν άλλα. Έγιναν οι επιθεωρήσεις και δεν βρέθηκε κανένας παραβάτης.

Στη μία οι φίλοι μεταφέρθηκαν στο παρεκκλήσι όπου ξέρουμε ότι είχαν εγκαταστήσει τις τουαλέτες. Οι ανάγκες που είχαν προβλέψει ότι θα έχουν το βράδυ τους έκαναν να αρνηθούν πολλές άδειες και έτσι παρουσιάστηκαν μόνο η Κονστάνς, η Ντυκλό, η Αυγουστίνα, η Σοφία, ο Ζελαμίρ, ο Ερωτιδέας και η Λουιζόν. Είχαν ζητήσει και όλοι οι υπόλοιποι αλλά τους είχαν παραγγείλει να κρατηθούν ως το βράδυ. Οι τέσσερις μας φίλοι κάθισαν γύρω από την ίδια έδρα που είχε κατασκευαστεί γι' αυτόν το σκοπό· έβαλαν πάνω στη λεκάνη το ένα μετά το άλλο και τα επτά αυτά πρόσωπα και αποτραβήχτηκαν αφού χόρτασαν το θέαμα. Κατέβηκαν στο σαλόνι όπου, ενώ γευμάτιζαν οι γυναίκες, φλυάρησαν

μέχρι να έρθει η στιγμή να τους προσφέρουν το γεύμα. Ο καθένας από τους τέσσερις φίλους κάθισε ανάμεσα σε δύο γαμιάδες, ακολουθώντας τον κανόνα που είχαν επιβάλει στον εαυτό τους να μη δέχονται ποτέ γυναίκες στο τραπέζι· οι τέσσερις γυναίκες τους, γυμνές, τους πρόσφεραν το πιο υπέροχο και το πιο εύγευστο γεύμα· τις βοηθούσαν οι τέσσερις γριές ντυμένες στα γκρι, σαν αδελφές του ελέους. Δεν μπορούσαν να βρεθούν πιο λεπτοχέρες και πιο επιδέξιες μαγειρίσες απ' αυτές που είχαν φέρει· τις πλήρωναν τόσο καλά και οι προμήθειες ήταν τόσο καλές που όλα γίνονταν στην εντέλεια. Το γεύμα έπρεπε να είναι πιο ελαφρύ από το δείπνο και έτσι αρκέστησαν σε τέσσερα υπέροχα σερβιρίσματα με δώδεκα διαφορετικά είδη φαγητού στο καθένα. Με τα ορεκτικά τους σέρβιραν κρασί Βουργουνδίας με το δεύτερο πιάτο Μπορντώ και σαμπάνια με τα ψητά· ερμιτάζ με το κυρίως γεύμα, τοκάου και κρασί Μαδέρας με το επιδόρπιο.

Σιγά σιγά τα πνεύματα ζεστάθηκαν. Οι γαμιάδες, στους οποίους είχαν παραχωρήσει, για εκείνη την ώρα, όλα τα δικαιώματα πάνω στις γυναίκες τους, τις κακομεταχειρίστηκαν κάπως. Ο Ηρακλής μάλιστα φέρθηκε άσχημα στην Κονστάνς και τη χτύπησε λίγο γιατί δεν του έφερε αμέσως ένα πιάτο· βλέποντας την εύνοια του δούκα να μεγαλώνει θεώρησε ότι μπορεί να σπρώξει την αναιδεια του τόσο ώστε να δείρει και να χλευάσει τη γυναίκα του, πράγμα που έκανε τον άνδρα της να γελάσει. Ο Κυρβάλ, πολύ ζαλισμένος την ώρα του φρούτου, πέταξε ένα πιάτο στο πρόσωπο της γυναίκας του και θα της είχε ανοίξει το κεφάλι αν δεν έσκυβε. Ο Ντυρσέ βλέποντας ένα διπλανό του καυλωμένο, το μόνο που βρήκε να κάνει, παρόλο που κάθονταν στο τραπέζι, ήταν να ξεκουμπώσει το βρακί του και να του παρουσιάσει τον κώλο του. Ο γείτονας του τον έχωσε και, μόλις τελείωσε η δουλειά, ξανάρχισαν να πίνουν σαν να μην έγινε τίποτε. Ο δούκας μιμήθηκε αμέσως με τον Πρίαπο τη μικρή απρέπεια του παλιού του φίλου και στοιχημάτισε, παρόλο που η ψωλή του ήταν τεράστια, να πει ήρεμα τρεις μπουκάλες κρασί όσο θα τον έπαιρνε. Με τι σιγουριά, με τι άνεση, με τι ψυχραιμία αφέθηκε στην κραιπάλη! Κέρδισε το στοίχημα και επειδή δεν τις ήπιε με άδειο στομάχι, αυτές οι τρεις μπουκάλες ήρθαν να προστεθούν σε περισσότερες από δεκαπέντε άλλες· σηκώθηκε από το τραπέζι λίγο ζαλισμένος. Το πρώτο πρόσωπο που παρουσιάστηκε μπροστά του ήταν η γυναίκα του· έκλαιγε επειδή την κακομεταχειρίστηκε ο Ηρακλής, και το θέαμα τον ερέθισε σε τέτοιο βαθμό που οδηγήθηκε επιτόπου σε ακρότητες μαζί της· μας είναι όμως ακόμα αδύνατον να τις κατονομάσουμε. (Ο αναγνώστης, που βλέπει πόσο δυσκολευόμαστε στην αρχή, ώσπου να βάλουμε μια τάξη στο υλικό μας, θα μας συγχωρήσει που αφήνουμε ακόμη πολλές λεπτομέρειες χωρίς να τις αποκαλύψουμε). Τέλος πέρασαν στο σαλόνι όπου καινούργιες απολαύσεις και καινούργιες ηδονές περίμεναν τους πρωταθλητές μας. Εκεί, μια χαριτωμένη τετράδα τους πρόσφερε

τον καφέ και τα λικέρ: την αποτελούσαν δύο όμορφα αγόρια, ο Άδωνις και ο Υάκινθος, και δύο κορίτσια, η Ζελμίρα και η Φανή. Τα συνόδευε μία από τις βάγιες, η Τερέζα· γιατί ο κανονισμός όριζε ότι όπου υπήρχαν δύο ή τρία παιδιά συγκεντρωμένα έπρεπε να τα συνοδεύει μια βάγια. Οι τέσσερις μας άσωτοι, κι ας ήταν μισομεθυσμένοι, ήταν αποφασισμένοι να υπακούσουν στους κανονισμούς τους κι έτσι αρκέστηκαν σε φιλιά και χαϊδέματα που όμως ήξεραν πώς να τα νοστιμέψουν με όλες τις επιτηδεύσεις της κραιπάλης και της λαγνείας. Για μια στιγμή πίστεψαν ότι ο επίσκοπος πήγαινε να χύσει με κάτι εξαιρετικό που απαιτούσε να του κάνει ο Υάκινθος ενώ του την έπαιζε η Ζελμίρα. Τα νεύρα του είχαν αρχίσει να σκιρτούν και οι σπασμοί της κρίσης απλώνονταν σ' όλο του το σώμα, αλλά συγκρατήθηκε· πέταξε μακριά του τα αντικείμενα του πειρασμού που ήταν έτοιμα να θριαμβεύσουν πάνω στις αισθήσεις του, ξέροντας ότι του έμεναν ακόμη πολλά να κάνει, και συγκρατήθηκε τουλάχιστον ως το τέλος της ημέρας. Ήπιαν έξι διαφορετικά λικέρ και τρία είδη καφέ και, όταν επιτέλους ήρθε η ώρα, τα δύο ζευγάρια αποσύρθηκαν για να πάνε να ντυθούν.

Οι τέσσερις φίλοι, αφού ξάπλωσαν για ένα τέταρτο, πέρασαν στο σαλόνι του θρόνου. Έτσι ονόμασαν το σαλόνι που προοριζόταν για τις αφηγήσεις. Οι φίλοι τακτοποιήθηκαν στους καναπέδες τους· στα πόδια του δούκα βρισκόταν ο καλός του Ηρακλής, δίπλα του γυμνή η Αδελαιΐς, γυναίκα του Ντυρσέ και κόρη του προέδρου· στην τετράδα απέναντί του (με τις γιρλάντες της ν' απλώνονται ως τη φωλιά του, όπως εξηγήσαμε), ήταν ο Ζέφυρος, ο Ζιτόν, η Αυγουστίνα και η Σοφία με φορεσιές ποιμενικές· τα οδηγούσε η Λουιζόν, γριά χωριάτισσα, που έπαιζε το ρόλο της μητέρας τους.

Στα πόδια του Κυρβάλ βρισκόταν ο Πρίαπος· στον καναπέ του η Κονστάνς, γυναίκα του δούκα και κόρη του Ντυρσέ· την τετράδα του την αποτελούσαν τέσσερις νεαροί σπανιόλοι, το κάθε φύλο ντυμένο με τη φορεσιά του που ήταν όσο πιο κομψή γίνεται, δηλαδή: ο Άδωνις, ο Σελαντόν, η Φανή και η Ζελμίρα, που τους οδηγούσε η Φανσόν ντυμένη βάγια.

Στα πόδια του επισκόπου βρισκόταν ο Αντίνοος, και στον καναπέ του η ανιψιά του η Ιουλία· την τετράδα του την αποτελούσαν τέσσερις άγριοι: σχεδόν γυμνοί, τα αγόρια ήταν ο Ερωτιδέας και ο Νάρκισσος και τα κορίτσια η Ήβη και η Ροζέτα· τα οδηγούσε μια γριά αμαζόνα που την έπαιζε η Τερέζα.

Ο γαμιάς του Ντυρσέ ήταν ο Σκιζοκώλης· κοντά του είχε την Αλίν, κόρη του επισκόπου, και απέναντί του τέσσερα χανουμάκια· εδώ τα αγόρια ήταν ντυμένα κορίτσια κι αυτή η αμφίεση πρόβαλλε σε υπέρτατο σημείο τα μαγευτικά προσωπάκια του Ζελαμίρ, του Υάκυνθου, της Κολόμπας και της Μισέτ. Μια γριά σκλάβα αραπίνα, που την έπαιζε η

Μαρία, οδηγούσε την τετράδα. Οι τρεις αφηγήτριες, υπέροχα ντυμένες σαν κορίτσια της καλής κοινωνίας από το Παρίσι, κάθισαν στο κάτω μέρος του θρόνου, σ' έναν καναπέ που είχε τοποθετηθεί εκεί γι' αυτόν το σκοπό· η κυρία Ντυκλό, η αφηγήτρια του μηνός, μ' ένα πολύ ελαφρό έξωμο και πολύ κομψό φόρεμα, με πολλά κοκκινάδια και διαμάντια, αφού τακτοποιήθηκε στο βάθρο, άρχισε να αφηγείται τα γεγονότα της ζωής της· με την ιστορία της έπρεπε να περιγράψει λεπτομερώς τα πρώτα εκατόν πενήντα πάθη που τα είπαν *αλλά πάθη*.

Δεν είναι εύκολη υπόθεση, κύριοι, να μιλήσει κανείς σ' έναν κύκλο σαν και τον δικό σας. Συνηθισμένοι στα πιο λεπτά και τα πιο κομψά δημιουργήματα της λογοτεχνίας, πώς θα μπορέσετε να ανεχθείτε την ασχημάτιστη και χοντροκομμένη διήγηση ενός δυστυχημένου πλάσματος σαν και μένα, που η μόνη μου παιδεία είναι αυτή που μου έδωσαν τα ελευθέρια ήθη; Με καθησυχάζει όμως η επιείκειά σας· η μόνη σας απαίτηση είναι η φυσικότητα και η αλήθεια των λόγων μου· μόνο απ' αυτή την άποψη θα τολμούσα να διεκδικήσω τους επαίνους σας. [...]

Σ' αυτό το σημείο ένα κουδούνι ακούστηκε στο σαλόνι: αυτό εσήμαινε πως το δείπνο ήταν έτοιμο: οπότε και η Ντυκλό, που τη χειροκρότησαν όλοι για τη μικρή ενδιαφέρουσα αρχή της ιστορίας της, κατέβηκε από το βήμα της· και αφού όλοι συγυρίστηκαν, ασχολήθηκαν με τις καινούργιες απολαύσεις πηγαίνοντας βιαστικά να δουν τι θα τους προσφέρει ο θεός της ευθυμίας.

Τα φαγητά θα τα σέρβιραν γυμνά τα οκτώ κορίτσια. Ήταν έτοιμα από τη στιγμή που πήγαν οι άλλοι στο σαλόνι, γιατί είχαν προβλέψει να βγουν μερικά λεπτά νωρίτερα. Οι συνδαιτυμόνες έπρεπε να είναι είκοσι: οι τέσσερις φίλοι, οι οκτώ γαμιάδες και τα οκτώ αγοράκια. Ο επίσκοπος, όμως, που εξακολουθούσε να είναι έξαλλος με τον Νάρκισσο, δεν θέλησε να του επιτρέψει να έρθει στη γιορτή· και όπως είχαν συμφωνήσει να κάνουν ο ένας στον άλλο τέτοιου είδους χάρες, κανείς δεν σκέφτηκε να ζητήσει να ανακληθεί η απόφαση· και έτσι έκλεισαν τον πιτσιρικό μόνο του σ' ένα σκοτεινό μικρό δωμάτιο περιμένοντας τη στιγμή των οργίων όπου μπορεί ο σεβασμιότατος να τα ξανάφτιαχνε μαζί του. Οι γυναίκες τους και οι αφηγήτριες πήγαν να δειπνήσουν βιαστικά στα ιδιαίτερα τους διαμερίσματα για να είναι έτοιμες για τα όργια· οι γριές καθοδηγούσαν τα κορίτσια· κι έτσι κάθισαν στο τραπέζι.

Το δείπνο, πολύ πιο πλούσιο από το γεύμα, ήταν πιο μεγαλοπρεπές, πιο λαμπερό και πιο πολυτελές. Πρώτα σέρβιραν μια σούπα με ζωμό από κυνήγι και είκοσι ειδών ορεκτικά. Ακολούθησαν είκοσι κυρίως φαγητά που κι αυτά με τη σειρά τους έδωσαν τη θέση τους σε άλλα είκοσι πιο ελαφρά, που ήταν αποκλειστικά φτιαγμένα από άσπρο κρέας πουλερικών

και από κυνήγι μαγειρεμένο με πάρα πολλούς τρόπους. Ήρθαν ύστερα τα ψητά κι εκεί πια εμφανίστηκε ό,τι πιο σπάνιο μπορεί να φανταστεί κανείς. Μετά ήρθε η σειρά των κρύων γλυκών που έδωσαν σε λίγο τη θέση τους σε είκοσι έξι επιδόρπια κάθε λογής. Άδειασαν το τραπέζι για να φέρουν αμασιά, κάθε πιάτο είχε και το δικό του: με το πρώτο κρασί Βουργουνδίας, με το δεύτερο και το τρίτο δύο διαφορετικά είδη ιταλικών κρασιών, με το τέταρτο κρασί του Ρήνου, με το πέμπτο κρασί του Ροδανού, με το έκτο τη γεμάτη αφρό σαμπάνια και δύο διαφορετικά είδη ελληνικών κρασιών για δύο διαφορετικά πιάτα. Το κεφάλι τους είχε τρομερά ανάψει. Στο δείπνο δεν είχαν, όπως στο γεύμα, το δικαίωμα να κακοποιήσουν τόσο πολύ τις υπηρέτριες: αυτές, επειδή ήταν η πεμπτουσία απ' όσα μπορούσε να προσφέρει η ομήγυρη, έπρεπε να τις προσέχουν κάπως περισσότερο· σαν αντάλλαγμα όμως επέτρεψαν στον εαυτό τους ένα σωρό τρομερές ασέλγειες μαζί τους.

Ο δούκας, μισομεθυσμένος, είπε ότι ήθελε πια να πει μόνο ούρα από τη Ζελμίρα· και ήπια δύο μεγάλα ποτήρια που του γέμισε, αφού την ανέβασε στο τραπέζι, σκυμμένη πάνω στο πιάτο του. –Σιγά το κατόρθωμα, είπε ο Κυρβάλ, να πεις κατρουλιό παρθένας! και κάλεσε τη Φανσόν κοντά του: –Για έλα εδώ παλιοθήλυκο, της είπε, εγώ θέλω να αντλήσω από την ίδια την πηγή. Και βάζοντας το κεφάλι του ανάμεσα στα μπούτια της παλιόγριας κατάπιε με λαιμαργία τα ακάθαρτα δηλητηριώδη κύματα από τα κάτουρα που του αμόλησε στο στομάχι. Τέλος άναψαν και οι κουβέντες, σκάλισαν διάφορα θέματα φιλοσοφίας και ηθών, και αφήνω τον ίδιο τον αναγνώστη να σκεφτεί πόσο εξαγνίστηκε η ηθική. Ο δούκας ανάλαβε να πλέξει το εγκώμιο των ελευθερίων ηθών αποδεικνύοντας ότι βρίσκονται στη Φύση και ότι όσο πολλαπλασιάζονται οι παρεκτροπές τους τόσο περισσότερο την εξυπηρετούν. Η άποψή του έγινε δεκτή με χειροκροτήματα και σηκώθηκαν για να πάνε να υλοποιήσουν τις αρχές που μόλις είχαν καθορίσει. Τα πάντα ήταν έτοιμα στο σαλόνι των οργίων: οι γυναίκες βρίσκονταν κιόλας εκεί γυμνές, ξαπλωμένες σε στοίβες μαξιλάρια ριγμένα στο πάτωμα, ανάκατα με τους κίναιδους που είχαν σηκωθεί από το τραπέζι γι' αυτόν το σκοπό λίγο μετά το επιδόρπιο. Οι φίλοι μας πήγαν εκεί τρικλίζοντας: τους έγδυσαν δύο γριές κι έπεσαν στη μέση του κοπαδιού σαν λύκοι που χυμάνε σε στάνη. Το πάθος του επισκόπου είχε σκληρά ερεθιστεί από τα εμπόδια που συνάντησε στις επιθέσεις του· άρπαξε λοιπόν τον υπέροχο κώλο του Αντίνοου, ενώ ο Ηρακλής τού την έριχνε από πίσω· αυτή η τελευταία αίσθηση τον νίκησε και με τη σημαντική και τόσο επιθυμητή συνδρομή που του πρόσφερε δίχως άλλο ο Αντίνοος, ξέρασε τέλος κύματα από σπέρμα, με τέτοια δριμύτητα και τόση βιασύνη που λιποθύμησε τη στιγμή της έκστασης. Οι αναθυμιάσεις του Βάκχου ήρθαν να υποτάξουν τις αισθήσεις που είχαν μουδιάσει κιόλας από τις ακρότητες της λαγνείας, και ο ήρωας

μας πέρασε από τη λιποθυμία σ' έναν ύπνο τόσο βαθύ που αναγκάστηκαν να τον κουβαλήσουν στο κρεβάτι του. Ο δούκας αφέθηκε κι αυτός στις απολαύσεις. Ο Κυρβάλ θυμήθηκε ξανά την προσφορά που είχε κάνει η Μαρταίν στον επίσκοπο και την υποχρέωσε να την πραγματοποιήσει· έτσι της τον έχωσε ενώ κάποιος τον γαμούσε. Χίλια ακόμη αίσχη, χίλιες ακόμη ατιμίες συνόδευσαν και ακολούθησαν αυτές εδώ, ώσπου οι τρεις γενναίοι μας πρωταθλητές, γιατί ο επίσκοπος δεν ήταν πια σ' αυτό τον κόσμο, οι άξιοι αθλητές μας, λέω, αποσύρθηκαν με τις ίδιες γυναίκες που είχαν και στους καναπέδες την ώρα της αφήγησης· τους συνόδευσαν οι τέσσερις γαμιάδες της νύχτας που δεν είχαν εμφανιστεί στα όργια. Δυστυχημένα θύματα της βιαιότητάς τους! είναι περισσότερο από πιθανόν ότι τα κακοποίησαν αντί να τα χαϊδέψουν και τους πρόσφεραν περισσότερη αηδία παρά απόλαυση. Αυτά ήταν τα γεγονότα της πρώτης ημέρας. [...]

(Μεταξύ 1782 και 1785)

Σημειώσεις

49

Ιδιοφυής κλέφτης που εκτελέστηκε το 1721.

50

Εννοούνται εδώ οι τέσσερις ελευθέριοι οργανωτές του οργίου: ο δούκας ντε Μπλανζί, ο αδελφός του, επίσκοπος του..., ο δικαστής πρόεδρος Κυρβάλ και ο ανενδοίαστος φοροεισπράκτορας Ντυρσέ.

3

Οι δεσμοί του εγκλήματος

Η ακόρεστη δίψα για ηδονή και παράβαση, που για τους ελευθέριους του προηγούμενου κεφαλαίου συσχετίζεται αναπόσπαστα με την εκμετάλλευση και πραγμάτωση προσωπικών σχέσεων εξάρτησης, αντικατοπτρίζει φυσικά μικρό μόνο μέρος από το φάσμα εκείνο της θέλησης για εξουσία που οι σαδικοί ήρωες ασταμάτητα κηρύττουν και που εντέλει δεν μπορεί παρά να οδηγήσει την τάξη των ελευθερίων να κατασπαράξει τον ίδιο τον εαυτό της. Μολονότι, ανάμεσα στον συστηματικό βασανισμό και τη σφαγή των αντικειμένων ηδονής στο Σίλινγκ, αφενός, και τη ληστεία μετά φόνου που διαπράττει εν μέση οδώ η κλεφτοσυμμορία του Κερ ντε Φερ, αφετέρου, ανοίγεται ευρύ χάσμα, το βήμα αυτό δεν στερείται, ωστόσο, λογικής συνέπειας. Η απολογία του ισχυρότερου η οποία δεν θα μπορούσε ποτέ να αμφισβητήσει τη νομιμότητα της σχέσης βίας, καθώς θεμελιώνεται πάνω σε αιτιότητες φυσικών νόμων, η πάση θυσία επιδίωξη ικανοποίησης του ιδίου συμφέροντος, πράγμα που καταλήγει τελικά στον δοξασμένο πόλεμο όλων εναντίον όλων, δεν θεμελιώνει απλά τους ελευθέριους δεσμούς, δηλαδή τους αισθησιακά ακόλαστους, αλλά και τις κάθε λογής ενώσεις μέσα στο σαδικό σύμπαν της υπέρβασης των υφισταμένων.

Το γεγονός αυτό αποκαλύπτεται ολοφάνερα κατά την ανάγνωση του μικρού εκείνου κεφάλαιου όπου ο ντε Σαντ καταπιάνεται φιλολογικά με τη σουηδική επανάσταση. Μια δράκα συνωμοτών εξεγείρεται ενάντια στην κυριαρχία και την καταπίεση, διαδίδει το σύνθημα της γενικής ελευθερίας με μοναδικό ωστόσο αποτέλεσμα την τελειοποίηση της κυριαρχίας και της ανελευθερίας. Ο ντε Σαντ αντιλαμβάνεται την κοινωνική αλλαγή, την ιστορία δηλαδή, ως προϊόν σκοπούμενης ανθρώπινης πράξης, της αφαιρεί τη μεταφυσική της μεταμφίεση. Μόνο που η ανθρώπινη εκείνη (προ-)ιστορία που δεν τολμά να επιχειρήσει το άλμα για να βρεθεί έξω από το χώρο της κυριαρχίας, παράγεται μεν συνειδητά και σκοπούμενα, κατά παράδοξο όμως τρόπο πραγματοποιείται πίσω από τις πλάτες των ανθρώπων. Η ιστορία συνθηκολογεί πριν από αυτό το άλμα προς το βασίλειο της ελευθερίας και συνεπώς –ακόμα και όταν παρουσιάζεται ως συνισταμένη συνειδητής πράξης– παραμένει φυσική ιστορία· οι κινητήριες δυνάμεις της ιστορίας είναι για τον ντε Σαντ η βουλιμία για εξουσία και η απόλαυση της καταπίεσης. Η ιστορία παράγεται από τους ανθρώπους και, ωστόσο, αυτοί είναι που την υφίστανται.

Η διδασκαλία της εποχής του διαφωτισμού για το «ψέμα των παλάδων» που χρησιμοποιεί αλλού ο ντε Σαντ, διδαχή που μέσα σ' ένα απατηλό πλαίσιο προσωποποιεί την ιστορία κυριαρχίας και εκμετάλλευσης, τροποποιείται εδώ και ερμηνεύεται στη βάση της απεριόριστης θέλησης για εξουσία, θέλησης που όπως θα δούμε συνιστά ένα ολόκληρο πρόγραμμα καταπίεσης και αφανισμού. Χωρίς να θέλουμε με τις αποσπασματικές αυτές παρατηρήσεις να υπαινιχθούμε για λογαριασμό του ντε Σαντ μια φιλοσοφία της ιστορίας, μπορούμε πάντως να παρακολουθήσουμε πώς η διχοτομία κυρίαρχων-κυριαρχουμένων διατρέχει σαν μίτος της Αριάδνης ολόκληρο το έργο του.

Ξενίζει κάπως η ειλικρίνεια με την οποία ο Κερ ντε Φερ και οι λοιποί μισάνθρωποι χαρακτήρες διαλέγονται πάνω στα θεμέλια και την επηρμένη ορθολογικότητα της δικής τους βίαιης εξουσίας. Μέσα στον κόσμο της οικουμενικής απάτης που το σαδικό μυθιστόρημα σκιαγραφεί σε όλες της τις λεπτομέρειες, η βία αποβάλλει το προσωπίο της αρετής, αποκαλύπτοντας την τελευταία ως ιδεολογία κατάλληλη και πρόσφορη να χαλιναγωγήσει τις επιδιώξεις των καταπιεσμένων για χειραφέτηση, να τις στρέψει προς την εσωτερικότητα· ιδεολογία που όμως αποτυγχάνει οικτρά όταν πρόκειται να τεθούν όρια στον ανταγωνισμό των εξουσιαστών. Η κοινωνία, θεμελιωμένη πάνω στον ανταγωνισμό των ατομικών συμφερόντων, εγχαράσσει στα άτομα τους εγωιστικούς και μη κοινωνικούς τρόπους συμπεριφοράς που τους είναι απαραίτητοι για να συνεχίσουν να υπάρχουν μέσα στην άκαμπτη σκληρότητα της κοινωνικής πραγματικότητας. Όποιος, σαν τη Ζυστίν, λατρεύει με αφοσίωση την αρετή, αυτο-υποβαθμίζεται σε θύμα της καταπίεσης και υποκύπτει στον αντιπερισπασμό των εξουσιαστών. Ακόμα και η ακόλαστη Ολυμπία Μποργκέζε δεν μπορεί να διατηρήσει τη θέση της απέναντι στις ανενδοίαστες συμπαίκτριές της, καταντά θύμα της δικής της κάστας η οποία δεν γνωρίζει κανενός είδους φραγμούς στον ανταγωνισμό. Οι δεσμοί που συνάπτουν μεταξύ τους οι εξουσιαστές στη συνωμοσία τους εναντίον των λαών μπορούν ανά πάσα στιγμή να αναιρεθούν – είτε για να απαλλαχθούν από κάποιο αντίπαλο είτε απλά και μόνο για την εξάλωση της εξουσίας τους.

Η αναγκαιότητα της βίας

Τρίχες, φώναξε η Ντυμπουά, με σμιγμένα τα φρύδια, τέτοιοι παραλογισμοί θα σε στείλουν στο άσυλο. Παράτα τον άτιμο Θεό σου, κορίτσι μου. Η επουράνια δικαιοσύνη του, οι τιμωρίες ή οι ανταμοιβές του, όλες αυτές οι ανούσιες έννοιες είναι μόνο για τους βλάκες κι εσύ έχεις αρκετό μυαλό για να μην τις πιστεύεις. Ω Ζυστίν! Η σκληρότητα των πλουσίων

νομιμοποιεί την κακή συμπεριφορά των φτωχών. Ας διατεθούν οι θησαυροί τους για τις ανάγκες μας, ας βασιλέψει η ανθρωπιά στην καρδιά τους και οι αρετές θα εγκατασταθούν στη δική μας καρδιά. Αλλά, όσο η δυστυχία μας, η υπομονή μας γι' αυτήν, η καλή μας πίστη και η υποταγή μας θα χρησιμεύουν μόνο στο να διπλασιάζουν τις αλυσίδες μας, τότε τα εγκλήματα μας θα είναι δικό τους έργο. Και θα ήμασταν χαζοί να τα στερούμαστε όταν με αυτά ελαφρύνουμε το ζυγό που η δική τους σκληρότητα Ρίσους μας φορτώνει. Η φύση μας δημιουργεί όλους Ζυστίν: και αν η άδικη αυστηρότητα της μοίρας ανέτρεπε αυτό το αρχικό σχέδιο των γενικών νόμων, εμείς πρέπει να διορθώσουμε τις ιδιοτροπίες της και να επανορθώσουμε με την επιδεξιότητά μας τους σφετερισμούς του ισχυρότερου. Μου αρέσει να τους ακούω όλους αυτούς τους πλούσιους, τους ευγενείς, τους δικαστές, τους κληρικούς, μου αρέσει να ακούω τα κηρύγματά τους περί αρετής. Είναι τόσο δύσκολο να αποφεύγεις την κλοπή όταν έχεις τρεις φορές περισσότερα απ' ό,τι σου χρειάζονται για να ζήσεις! Τόσο δύσκολο να διανοηθείς το φονικό όταν, συνεχώς περιτριγυρισμένος από κόλακες, τίποτα δεν σε σπρώχνει στην εκδίκηση! Τόσο επίπονα δύσκολο, αλήθεια, να είσαι εγκρατής και λιτός, όταν όλη την ώρα περιβάλλεσαι από τα πιο γευστικά φαγητά. Είναι τόσο επώδυνο να είναι ειλικρινείς αυτοί οι πλούσιοι και αργόσχολοι άνθρωποι, όταν δεν έχουν κανένα συμφέρον από τα ψέματα; Είναι τόσο άξιοι επειδή δεν επιθυμούν τις γυναίκες των άλλων, όταν αδιάκοπα προσφέρεται στις αισθήσεις τους ό,τι το πιο δυνατό έχει να προσφέρει η λαγνεία! Αλλά εμείς Ζυστίν, εμείς που αυτή η βάρβαρη θεία πρόνοια, αυτός ο μανιακός και γελοίος Θεός μας έχει καταδικάσει να σερνόμαστε στην περιφρόνηση όπως το φίδι σέρνεται στα χόρτα – και εσύ τρελή τον έχεις κάνει είδωλό σου· εμάς που μας κοιτάνε με περιφρόνηση επειδή είμαστε φτωχοί· εμάς που μας τυραννούν επειδή είμαστε αδύναμοι· εμείς που τα χείλια μας δεν δοκιμάζουν παρά δηλητήριο και τα πόδια μας δεν πατάνε παρά μόνο αγκάθια, θέλεις να αρνούμαστε το έγκλημα όταν μόνο το χέρι του μας ανοίγει τις πόρτες της ζωής, μας διατηρεί σ' αυτήν, μας συντηρεί και μας βοηθάει να μην τη χάσουμε! Θέλεις, αιώνια υποταγμένοι και εξευτελισμένοι, να κρατήσουμε για μας μόνο τον πόνο, την εξαθλίωση, και τη δυστυχία, μόνο την ανάγκη, τα δάκρυα, τις ατιμώσεις, το ικρίωμα όταν αυτή η τάξη που μας κυριαρχεί έχει γι' αυτή την εύνοια της τύχης! Όχι, όχι Σοφί, ^[51] ή αυτός ο Θεός που βλακωδώς πιστεύεις δεν είναι άξιος παρά για την περιφρόνησή μας ή όλα αυτά δεν είναι η θέλησή του. Έλα, παιδί μου, όταν η φύση μας βάζει σε καταστάσεις όπου το κακό είναι αναγκαίο και ταυτόχρονα μας επιτρέπει να το πραγματοποιήσουμε, σημαίνει ότι το κακό υπηρετεί τους νόμους της όπως το καλό και ότι κερδίζει τόσο με το ένα όσο και με το άλλο. Η φύση μας δημιούργησε σε κατάσταση ισότητας: αυτός που διαταράσσει αυτή την

κατάσταση δεν είναι περισσότερο ένοχος από εκείνον που προσπαθεί να την επαναφέρει· και οι δύο ενεργούν σύμφωνα με τις επιδράσεις που έχουν δεχθεί και οι δύο πρέπει να ακολουθούν τις επιδράσεις αυτές και να απολαμβάνουν ειρηνικά. [...]

—Αλλά, πρώτα πρώτα, γιατί να μην μπορώ να διαλέξω κάτι άλλο;

—Γιατί σας κρατάμε, κοπέλα μου, και γιατί το δίκιο του ισχυρότερου είναι πάντα το καλύτερο. Πράγματι, συνέχισε γρήγορα ο Κερ ντε Φερ, δεν είναι τρομερός παραλογισμός να δίνει κανείς, όπως εσείς, τόση αξία στο πιο μηδαμινό πράγμα; Πώς ένα κορίτσι μπορεί να είναι τόσο απλοϊκό ώστε να πιστεύει ότι η αρετή θα πρέπει να εξαρτάται από το κάπως μεγαλύτερο ή κάπως μικρότερο εύρος ενός από τα μέρη του σώματός του; Και τι ενδιαφέρει τους άνδρες ή το Θεό αν είναι άθικτο ή φθαρμένο αυτό το μέρος; Κι ακόμα περισσότερο, αφού η πρόθεση της φύσης είναι το κάθε άτομο να εκπληρώνει εδώ κάτω όλους τους προορισμούς για τους οποίους έχει δημιουργηθεί και αφού οι γυναίκες δεν υπάρχουν παρά για να προσφέρουν απολαύσεις στους άνδρες, είναι ολοφάνερο ότι προσβάλλετε τη Φύση με το να αντιστέκεστε έτσι στον προορισμό για τον οποίο σας έχει τάξει. Σημαίνει ότι θέλετε να είστε ένα άχρηστο πλάσμα στον κόσμο και κατά συνέπεια άξιο περιφρόνησης. Αυτή η χιμαιρική αγνότητα –την οποία εντελώς παράλογα σας την έχουν παρουσιάσει σαν αρετή από παιδί ακόμα, και που αντί να είναι χρήσιμη στη φύση και την κοινωνία, αντίθετα προσβάλλει φανερά και τη μία και την άλλη– αυτή η αγνότητα, λοιπόν, δεν είναι πια παρά ένα γελοίο και πραγματικά επιλήψιμο πείσμα απ' το οποίο ένα έξυπνο άτομο σαν και σας δεν θα 'πρεπε να θέλει να χαρακτηρίζεται. Δεν πειράζει, συνεχίστε να μ' ακούτε, αγαπητό μου κορίτσι. Θα σας αποδείξω πόσο επιθυμώ να σας αρέσω και να σεβαστώ την αδυναμία σας. Δεν θα αγγίξω καθόλου, Ζυστίν, αυτό το φάντασμα που στην ύπαρξή του χρωστάτε όλα σας τα θέλγητρα. Ένα όμορφο κορίτσι σαν κι εσάς έχει περισσότερες από μία χάρες να δώσει. Κι η Αφροδίτη μπορεί να γιορταστεί σε περισσότερους από έναν ναούς: θα αρκεστώ στον πιο στενόχωρο. Ξέρετε σε ποιον, αγαπητή μου. Κοντά στο λαβύρινθο της Κυπρίδος υπάρχει μια σκοτεινή σπηλιά όπου καταφεύγουν να κρυφτούν οι Έρωτες για να μας αποπλανήσουν με περισσότερη ζέση: αυτός θα είναι ο βωμός όπου θα καύσω θυμίαμα. Εκεί, δεν υπάρχει το παραμικρό μειονέκτημα. Αν οι εγκυμοσύνες σας τρομάζουν μ' αυτό τον τρόπο είναι αδύνατον να συμβούν. Η ωραία σας μέση δεν θα παραμορφωθεί. Αυτός ο πρώιμος ανθός, που σας είναι τόσο πολύτιμος θα διατηρηθεί άθικτος. Κι όποια χρήση κι αν θελήσετε να του κάνετε, θα μπορέσετε να τον προσφέρετε πάναγνο. Τίποτα δεν μπορεί να προδώσει ένα κορίτσι απ' αυτή την πλευρά. Όσο βίαιες και συχνές και αν είναι οι επιθέσεις, μόλις η μέλισσα αντλήσει το νέκταρ, ξανακλείνει ο κάλυκας του ρόδου σε σημείο που σε κάνει να πιστεύεις

ότι δεν έχει ποτέ του ανοίξει. Υπάρχουν πάμπολλα κορίτσια που επί δέκα χρόνια έχουν νιώσει την ηδονή μ' αυτό τον τρόπο και μάλιστα με πολλούς άνδρες κι αυτό δεν τις εμπόδισε να παντρευτούν μετά σαν εντελώς απείραχτες. Πόσοι πατεράδες, πόσοι αδελφοί δεν έχουν έτσι αποπλανήσει τις κόρες τους, τις αδελφές τους, χωρίς αυτές να έχουν γίνει γι' αυτό λιγότερο άξιες για θυσία στον υμέναιο! Σε πόσους εξομολογητές δεν έχει χρησιμεύσει αυτός ακριβώς ο δρόμος χωρίς οι γονείς να το υποψιαστούν! Είναι, με μια λέξη, το άσυλο του μυστηρίου. Είναι το μέρος όπου μυστήριο και Έρωτες σμίγουν με τα δεσμά της φρόνησης. Χρειάζεται να σας πω περισσότερα, Ζυστίν; Ο ναός αυτός δεν είναι μόνο ο πιο απόκρυφος, είναι συνάμα και ο πιο απολαυστικός. Μόνο εκεί βρίσκει κανείς ό,τι χρειάζεται στην ευτυχία. Κι αυτή η ευρύχωρη άνεση του γειτονικού απέχει πολύ απ' το να αξίζει τα πιπεράτα θέλγητρα ενός χώρου όπου μόνο με προσπάθεια εισχωρείς, όπου καταλύεις με κόπο, όπου δεν ηδονίζεσαι παρά με ηδυπάθεια: Και οι γυναίκες κερδίζουν απ' αυτό. Κι αυτές που η λογική ανάγκασε να μην ανοίξουν παρά αυτόν το δρόμο, δεν μετανιώνουν ποτέ γι' αυτό όταν δοκιμάσουν και τον άλλο. Προσπαθήστε, Ζυστίν, προσπαθήστε. Χαρίστε μου το θεϊκό κωλαράκι σας και θα είμαστε και οι δύο ευχαριστημένοι.

« ...επειδή το επιχείρημα του ισχυρότερου είναι πάντα το καλύτερο ...»

—Κύριε, απάντησε η Ζυστίν, βάζοντας τα δυνατά της να ξεφύγει απ' τις επιθέσεις αυτού του ακόλαστου, που γινόταν ακόμα πιο επικίνδυνος αφού συνδύαζε το πνεύμα και τη γοητεία με τη μεγάλη σωματική δύναμη και τα πολύ διεφθαρμένα ήθη· ω, κύριε, δεν έχω καμιά πείρα απ' τα φρικτά αυτά πράγματα για τα οποία μου μιλάτε. Έχω όμως ακούσει να λένε ότι αυτό το ανόμημα, που τόσο θερμά συνιστάτε, προσβάλλει ταυτόχρονα και τη γυναίκα και τη φύση. Το ουράνιο χέρι το τιμωρεί σ' αυτό τον κόσμο. Και οι πέντε πόλεις Σόδομα, Γόμορρα, κ.λπ. που ο Θεός τις εξαφάνισε μέσα στις φλόγες, είναι ένα χτυπητό παράδειγμα του μεγέθους της φρίκης με την οποία ο Παντοδύναμος αντιμετωπίζει αυτή την πράξη. Η ανθρώπινη δικαιοσύνη μιμήθηκε όσο μπόρεσε την τιμωρία του Αιωνίου όντος και οι δυστυχισμένοι που παρασύρονται απ' αυτήν τη διαστροφή ρίπτονται στην πυρά.

—Τι αθώοτης! Τι παιδική αφέλεια! συνέχισε ο Κερ ντε Φερ. Ω Ζυστίν, ποιος μπόρεσε να

σας εντυπώσει τόσο ανόητες προκαταλήψεις; Λίγη προσοχή ακόμη, αγαπητή μου, και θα επανορθώσω τις ιδέες σας.

Η απώλεια του σπέρματος που προορίζεται για την εξάπλωση του ανθρωπίνου γένους, αγαπητό μου κορίτσι, είναι και το μοναδικό έγκλημα που μπορεί να υπάρχει στην περίπτωση αυτή. Αν αυτός ο σπόρος είναι μέσα μας με μοναδικό σκοπό την αναπαραγωγή συμφωνώ μαζί σας, το να τον εκτρέψετε απ' τον προορισμό του είναι αμάρτημα. Αλλά αφού έχει αποδειχθεί ότι τοποθετώντας η φύση αυτόν το σπόρο στα σπλάχνα μας δεν σημαίνει αναγκαστικά ότι ο σκοπός της είναι και να χρησιμοποιηθεί εξολοκλήρου στην αναπαραγωγή, τι πειράζει, Ζυστίν, σ' αυτή την υπόθεση, να ξοδεύεται στο μουνί της γυναίκας, τον κόλλο, το στόμα ή το χέρι; Ο άνδρας που τον σπαταλάει δεν κάνει περισσότερο κακό από τη φύση που δεν τον χρησιμοποιεί. Επομένως, αυτές οι απώλειες της φύσης, που από μας εξαρτάται αν θα τις μιμηθούμε, δεν συμβαίνουν σε πάμπολλες περιπτώσεις; Η δυνατότητα και μόνο να τις πραγματοποιήσεις είναι μια πρώτη απόδειξη ότι αυτές οι διασκεδάσεις δεν την προσβάλλουν καθόλου. Θα ήταν απόλυτα αντίθετο προς τους νόμους της και τη σοφία της να επιτρέπει κάτι που θα την πρόσβαλλε. Μια τέτοια ασυνέπεια θα έβλαπτε την ενιαία πορεία της, θα διατάραζε τα σχέδιά της, θα αποδείκνυε την αδυναμία της και θα νομιμοποιούσε τις προσβολές μας. Δεύτερον, αυτές οι απώλειες είναι εκατό εκατομμύρια φορές τη μέρα και συμβαίνουν από μόνες τους. Οι ονειρώξεις, το ανώφελο του σπέρματος όταν η γυναίκα είναι έγκυος, το αβέβαιο όταν έχει την περίοδό της, όλα αυτά δεν αποδεικνύουν ότι η φύση εγκρίνει αυτές τις απώλειες ή ότι τις επιτρέπει και ότι, ελάχιστα ευαίσθητη στο τι μπορεί να προκύψει απ' τη ροή αυτού του υγρού στο οποίο έχουμε την αφέλεια να προσδίδουμε τόση αξία, μας επιτρέπει την απώλεια με την ίδια αδιαφορία με την οποία ενεργεί κάθε μέρα... Ότι ανέχεται την αναπαραγωγή, αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι είναι και ο μοναδικός της στόχος. Ότι θέλει πολύ να πολλαπλασιαζόμαστε, αλλά ότι η επιλογή που μπορούμε να κάνουμε της είναι αδιάφορη. Ότι αφήνοντάς μας ελεύθερους να δημιουργούμε ή να μη δημιουργούμε ή να καταστρέφουμε, δεν θα την ευχαριστήσουμε ούτε όμως και θα την προσβάλλουμε, επιλέγοντας από τη μια ή την άλλη θέση αυτή που μας ταιριάζει καλύτερα. Κι ότι η θέση που θα επιλέξουμε, όντας το αποτέλεσμα της δύναμής της ή της επιρροής της επάνω μας, θα της αρέσει πάντοτε και δεν θα την προσβάλλει ποτέ. Α, πίστεψέ με, αγαπημένη μου Ζυστίν, η φύση πολύ λίγο ανησυχεί γι' αυτά τα μικροπράγματα για τα οποία εντελώς παράλογα τη λατρεύουμε. Και, περιπαίζοντάς μας για τους αστείους νόμους μας, για τους άνευ σημασίας συνδυασμούς μας, βαδίζει προς το σκοπό της με βήμα ταχύ, αποδεικνύοντας κάθε μέρα σ' αυτούς που τη μελετούν ότι δεν δημιουργεί παρά για να

καταστρέφει και ότι η καταστροφή, πρώτος απ' όλους τους νόμους της, αφού χωρίς αυτή δεν θα πετύχαινε καμία δημιουργία, της αρέσει πολύ περισσότερο απ' την αναπαραγωγή που μια ομάδα ελλήνων φιλοσόφων αποκαλούσε, πολύ δίκαια, αποτέλεσμα φόνων. Να είσαι λοιπόν απόλυτα πεπεισμένη, μικρή μου, ότι σ' όποιον ναό και αν θυσιάζουμε, απ' τη στιγμή που η φύση επιτρέπει να κάνουμε σ' αυτόν θυμίαμα, σημαίνει ότι η σπονδή δεν την προσβάλλει. Ότι η άρνηση της αναπαραγωγής, η απώλεια του σπέρματος που χρησιμεύει στην αναπαραγωγή, η εξαφάνιση αυτού του σπόρου όταν βλαστήσει, ο αφανισμός αυτού του σπόρου πολύ μετά το σχηματισμό του, η καταστροφή αυτού του σπόρου όταν πια έχει φτάσει στο απόγειο της ωριμότητάς του, με δυο λόγια, η καταστροφή όλων των ανθρώπων, ναι, Ζυστίν, να είσαι απόλυτα πεπεισμένη, όλα αυτά είναι φανταστικά εγκλήματα, που σε τίποτα δεν ενδιαφέρουν τη φύση και για τα οποία μας περιγελά, όπως και για τους άλλους μας θεσμούς που την προσβάλλουν αντί να την υπηρετούν. Μου μιλάς τώρα για ένα Θεό που τιμώρησε παλιά αυτά τα ηδονικά σφάλματα σε κάτι άθλιες πολίχνες της Αραβίας που ποτέ κανένας γεωγράφος δεν ανακάλυψε. Πρώτα πρώτα, θα έπρεπε εδώ να ξεκινήσουμε αποδεχόμενοι την ύπαρξη ενός Θεού κι αυτό είναι κάτι απ' το οποίο απέχω πάρα πολύ, αγαπητή μου. Έπειτα να αποδεχτούμε ότι αυτός ο Θεός για τον οποίο πιστεύετε ότι είναι ο άρχων και ο δημιουργός του σύμπαντος, καταδέχτηκε να κατέβει τόσο χαμηλά ώστε να έρθει να διαπιστώσει αν οι άνδρες βάζουν το πέος τους σε μουνί ή σε κώλο: τι μικρότητα! Τι παραλογισμός! Ε, όχι Ζυστίν, δεν υπάρχει Θεός. Κι αυτό γιατί από τα βάθη της άγνοιας, των κινδύνων και της δυστυχίας οι θνητοί άντλησαν τις σκοτεινές και αηδιαστικές ιδέες τους για το θείο. Ας εξετάσουμε όλες τις θρησκείες και θα δούμε ότι οι ιδέες αυτών των ισχυρών και φανταστικών όντων ήταν ανέκαθεν συνδεδεμένες με τον τρόμο. Τρέμουμε σήμερα γιατί και οι πρόγονοί μας ανατρίχιαζαν εδώ και πολλούς αιώνες. Αν ανατρέχαμε στις πηγές των τωρινών μας φόβων και των θανατερόν σκέψεών μας που ορθώνονται μέσα στο μυαλό μας κάθε φορά που ακούμε να προφέρεται το όνομα του Θεού, θα τις βρίσκαμε στους κατακλυσμούς, τις επαναστάσεις και τις καταστροφές που εξαφάνισαν ένα μέρος του ανθρώπινου γένους και συγκλόνισαν τους δύστυχους που γλίτωσαν από τις αναταραχές της Γης. Ο Θεός των διαφόρων εθνών δεν γεννήθηκε μόνο υπό το κράτος του φόβου, αλλά και απ' τον πόνο που έκανε τον κάθε άνθρωπο ξεχωριστά να δημιουργήσει την άγνωστη δύναμη: έτσι λοιπόν ο δυστυχισμένος άνθρωπος δημιούργησε τη γελοία αυτή φαντασίωση που την έκανε Θεό του, μέσα στο εργαστήρι του τρόμου και της θλίψης. Και τι ανάγκη έχουμε απ' αυτή την κινητήρια δύναμη αφού η εμπειριστατωμένη μελέτη της φύσης μας αποδεικνύει ότι η αέναη κίνηση είναι ο πρώτος της νόμος; Αν τα πάντα κινούνται από μόνα τους,

αενάως η υπέρτατη κινητήρια δύναμη που υποθέτετε ότι υπάρχει δεν έδρασε λοιπόν παρά μία μόνο μέρα: επομένως πώς θα ήταν θεμιτό να λατρεύετε ένα Θεό που αποδεδειγμένα δεν χρησιμεύει πια σε τίποτα σήμερα; Αλλά ας ξαναγυρίσουμε στο θέμα μας, Ζυστίν! Σταματήστε να πιστεύετε ότι το χέρι αυτού του μάταιου φαντάσματος κατέστρεψε τις αραβικές πολίχνες για τις οποίες μου μιλάτε. Καθώς ήταν χτισμένες πάνω σ' ένα ηφαίστειο, καταποντίστηκαν, όπως αργότερα καταποντίστηκαν οι γειτονικές στον Βεζούβιο και την Αίτνα πόλεις, λόγω ενός φαινομένου της φύσης που έχει εντελώς φυσικά αίτια και δεν αποφαινεται ούτε υπέρ ούτε κατά της διαγωγής των ανθρώπων που κατοικούν σ' αυτές τις επικίνδυνες πόλεις. Η ανθρώπινη δικαιοσύνη θέλησε, λέτε, να μιμηθεί τη θεϊκή. Αλλά μόλις τώρα σας απέδειξα ότι δεν ήταν θεία δίκη, αλλά ένα φαινόμενο... ένα ατύχημα της φύσης που κατέστρεψε αυτές τις πόλεις. Και για να ξαναγίνω νομομαθής μετά από φιλόσοφος, θα σας πω, Ζυστίν, ότι ο νόμος αυτός που άλλοτε καταδίκασε στην πυρά αυτούς που είχαν αυτό το πάθος είναι ένα παλιό διάταγμα του αγίου Λουδοβίκου εναντίον της αίρεσης των Βουλγάρων που είχαν αυτό το πάθος. [52] Όταν έσβησε η αίρεση αυτή, από ασυγχώρητο λάθος συνέχισαν να καταδιώκουν την ηθική συμπεριφορά αυτού του λαού και να τον τιμωρούν με το ίδιο μαρτύριο όπως έκαναν παλιά εναντίον των αιρέσεων. Αλλά έχοντας εγκαταλείψει αυτό τον παραλογισμό, αρκούμαστε σήμερα σε μια όχι τόσο μοιραία τιμωρία. Κι όταν ο άνθρωπος θα έχει φθάσει σ' αυτόν το βαθμό της φιλοσοφίας στον οποίο τον διαπαιδαγωγεί ο αιώνας μας καθημερινά, θα καταργήσουμε ακόμα κι αυτή την άχρηστη τιμωρία και θα αισθανθούμε ότι, αφού δεν είμαστε κατά κανέναν τρόπο κύριοι των ορέξεών μας, δεν είμαστε πιο ένοχοι πραγματοποιώντας τες, όσο διεφθαρμένες κι να είναι, απ' ό,τι αν ήμαστε στραβοπόδαροι ή καλοφτιαγμένοι.

Ο Κερ ντε Φερ άναβε εκθέτοντας τα σοφά αυτά αξιώματα. Ξαπλωμένος χάμω πάνω στην πλάτη της Ζυστίν και για την ακρίβεια στη θέση που την ποθούσε για να την απολαύσει κατά τις ορέξεις του, ανασήκωνε ανεπαίσθητα τα φουστάνια της ηρωίδας μας η οποία, μισοφοβισμένη, μισογοητευμένη, δεν τολμούσε ακόμη να προβάλει αντίσταση. Ο ακόλαστος δεν πρόλαβε καλά καλά να γίνει κύριος της θέσης και αμέσως ξεπέταξε το φλογισμένο του κεντρί που δεν περίμενε παρά τη θέα της σχισμής για να βυθιστεί μέσα της. Με το δεξί του χέρι, ο άσωτος οδηγούσε το όργανό του, ενώ με το αριστερό συγκρατούσε και έφερνε με δύναμη προς το μέρος του τα καπούλια της Ζυστίν που, σχεδόν σαγηνευμένη, αρκούνταν, υποχωρώντας λίγο, να περισώσει αυτό που της φαινόταν πιο ουσιαστικό, χωρίς να σκεφτεί τους κινδύνους που την περιτριγύριζαν, επιτρέποντας σ' έναν ταύρο να εισχωρήσει στο πιο στενό μέρος του σώματός της.

—Αυτό ήταν, διάολε, αναφώνησε τότε αυτός, είναι δικιά μου!

Και μ' ένα βίαιο τίναγμα αγγίζει τόσο σκληρά τη λεπτεπίλεπτη μικρή τρύπα όπου ήθελε να εισχωρήσει, που η Ζυστίν, τρομοκρατημένη, βγάζει μια κραυγή, ανασηκώνεται και τρέχει γρήγορα στην παρέα της Ντυμπουά.

—Τι έγινε; αναφώνησε η πόρνη, που μόλις είχε αποκοιμηθεί, εξαντλημένη από τις πολλές θυσίες που τρεις άνδρες μόλις προ ολίγου είχαν προσφέρει στους βωμούς της.

—Αλίμονο, κυρία, εγώ είμαι απάντησε τρέμοντας η Ζυστίν... ο αδελφός σας... θέλει...

—Ναι, θέλω να γαμήσω, φώναξε ο Κερ ντε Φερ κυνηγώντας το θύμα του. Και αρπάζοντάς την απότομα για να την τραβήξει απάνω του είπε: Θέλω να της τον χώσω από πίσω αυτής της μικρής, μ' οποιοδήποτε τίμημα.

Και η Ζυστίν ξανααιχμαλωτισμένη θα διέτρεχε τους πιο μεγάλους κινδύνους, αν ο θόρυβος ενός αμαξιού δεν ακουγόταν την ίδια στιγμή πάνω στον μεγάλο δρόμο.

Ο ατρόμητος Κερ ντε Φερ εγκαταλείπει αμέσως την ευχαρίστησή του για τα καθήκοντά του. Ξυπνάει τους ανθρώπους του και φεύγει πετώντας για άλλα κρίματα.

—Ωραία! αναφωνεί η Ντυμπουά, ξύπνια και καθιστή ακούγοντας με προσοχή, ωραία! Να οι φωνές! Η δουλειά έγινε. Τίποτα δεν μ' ευχαριστεί όσο αυτά τα σίγουρα σημάδια της νίκης. Μου δείχνουν ότι οι άνθρωποί μας έχουν πετύχει και είμαι ήσυχη.

—Όμως, κυρία, λέει η ωραία μας τυχοδιώκτρια, και τα θύματα;

—Τι σημασία έχει; Πρέπει να υπάρχουν και αυτά στη Γη... Κι αυτοί που χάνονται στους πολέμους;

—Ναι, αλλά για λόγους...

—Αλείφω πιο ασήμαντους από τούτους δω. Αν οι τύραννοι δίνουν διαταγή στους στρατηγούς να συνθλίβουν τα έθνη δεν το κάνουν για να ζήσουν, αλλά από υπεροψία. Εμείς υποκινούμενοι απ' τις ανάγκες μας, ριχνόμαστε στους περαστικούς με την πρόθεση μόνο και μόνο να ζήσουμε. Κι ο νόμος αυτός, ο πιο επιτακτικός απ' όλους, νομιμοποιεί απόλυτα τις πράξεις μας.

—Ναι, αλλά κυρία, μπορούμε να εργαζόμαστε... να έχουμε ένα επάγγελμα.

—Ε, λοιπόν κορίτσι μου, αυτό είναι το δικό μας, αυτό ασκούμε από παιδιά, μ' αυτό μεγαλώσαμε. Κι είναι το επάγγελμα των πρώτων λαών της Γης. Μόνο αυτό αποκαθιστά την ισορροπία που θα κλόνιζε εντελώς η ανισότητα του πλούτου. Η κλοπή έχαιρε εκτιμήσεως σ' όλη την Ελλάδα. Πολλοί λαοί ακόμη την παραδέχονται, την ευνοούν, την ανταμείβουν σαν μια πράξη που απαιτεί τόλμη, και που δείχνει ταυτόχρονα και θάρρος και επιδεξιότητα... σαν την αρετή, με μια λέξη ουσιαστική για ένα έθνος με δυναμισμό...»

[...]

—Στην πραγματικότητα, είπε ο ένας απ' αυτούς, δεν ήταν ανάγκη να κάνουμε έξι φόνους για ένα τόσο μικρό ποσό.

—Σιγά, φίλοι μου, είπε η Ντυμπουά, δεν είναι για το ποσό που, όταν φύγατε, εγώ η ίδια σας παρότρυνα να μη δείξετε κανέναν οίκτο γι' αυτούς τους ταξιδιώτες, αλλά μόνο και μόνο για τη δική μας ασφάλεια. Αυτά τα εγκλήματα οφείλονται στα σφάλματα των νόμων και όχι στα δικά μας: όσο οι κλέφτες θα τιμωρούνται, θα δολοφονούν για να μην αποκαλύπτονται. Και άλλωστε από πού βγάζετε, συνέχισε η μέγαιρα αυτή, ότι διακόσια λουδοβίκια δεν αξίζουν έξι φόνους; Πρέπει πάντα να εκτιμάμε τα πράγματα μόνο και μόνο σε σχέση με τα συμφέροντά μας. Το να πάψουν να υπάρχουν θύματα δεν έχει καμιά απολύτως σχέση με μας: σίγουρα δεν θα δίναμε δεκάρα τσακιστή για να είναι ζωντανά ή στον τάφο τα άτομα αυτά. Συνεπώς, αν ακόμα και το παραμικρό συμφέρον προσφέρεται σε μας από μια τέτοια περίπτωση, οφείλουμε χωρίς καμιά τύψη να τη χρησιμοποιήσουμε προς όφελός μας. Γιατί, σ' ένα πράγμα εντελώς αδιάφορο, οφείλουμε, αν είμαστε σοβαροί και κύριοι αυτού του πράγματος, να το κάνουμε αδιαφιλονίκητα να στραφεί προς όφελός μας, αδιαφορώντας για το οτιδήποτε μπορεί να συμβεί στον αντίπαλο, γιατί δεν υπάρχει καμιά λογική σχέση ανάμεσα σ' αυτό που μας αφορά και σ' αυτό που αφορά τους άλλους. Το ένα έχει να κάνει με τη φύση μας, το άλλο μας αφορά ηθικά. Και τα αισθήματα που βασίζονται στην ηθική είναι απατηλά: οι μόνες αληθινές είναι οι υλικές αισθήσεις. Έτσι, όχι μόνο τα διακόσια λουδοβίκια είναι αρκετά για τους έξι φόνους, αλλά ακόμα και τριάντα σόλδια θα αρκούσαν για να τους νομιμοποιήσουν. Γιατί αυτά τα τριάντα σόλδια θα μας είχαν δώσει μια ικανοποίηση που, αν και μικρή, πρέπει παρ' όλα αυτά να μας συγκινεί πολύ πιο ζωηρά απ' ό,τι οι έξι φόνοι που δεν μας στενοχωρούν και δεν μας αγγίζουν σ' οτιδήποτε και για την αδικία των οποίων δεν νιώθουμε παρά ένα αρκετά ευχάριστο γαργαλητό, σύμφωνα με την έμφυτη κακία των ανθρώπων, των οποίων η πρώτη αντίδραση, αν θέλουμε να τη μελετήσουμε σοβαρά, είναι πάντα ένα είδος ικανοποίησης για τη δυστυχία και την κακοτυχία των άλλων.

Η αδυναμία των οργάνων μας, η έλλειψη σκέψης, οι καταραμένες προκαταλήψεις με τις οποίες μας έχουν μεγαλώσει, οι μάταιοι φόβοι της θρησκείας και των νόμων: να τι σταματάει τους ηλίθιους για μια καριέρα στο έγκλημα, να τι τους εμποδίζει να μείνουν για πάντα ζωντανοί στις μνήμες των ανθρώπων. Αλλά κάθε άτομο γεμάτο δύναμη και σφρίγος, προικισμένο με ζωηρή ψυχή, που, προτιμώντας τον εαυτό του, όπως οφείλει, από τους άλλους, θα ξέρει να ζυγίσει τα συμφέροντά τους στη ζυγαριά των δικών του συμφερόντων, να αδιαφορεί για το Θεό και τους ανθρώπους να αφηφά το θάνατο και να περιφρονεί τους νόμους, κάθε άτομο που είναι πεπεισμένο ότι πρέπει να συσχετίζει τα

πάντα με τον εαυτό του, θα αισθανθεί ότι και ο μεγαλύτερος ακόμη αριθμός των αδικιών σε βάρος των άλλων, για τις οποίες δεν πρέπει να νιώθει τίποτα, δεν μπορεί να αντισταθμιστεί ούτε και με την πιο μικρή απόλαυση που αποκτιέται απ' αυτό τον ανήκουστο αριθμό εγκλημάτων. Η απόλαυση τον ευχαριστεί, είναι δικιά του. Το αποτέλεσμα του εγκλήματος δεν τον αγγίζει, είναι έξω απ' αυτόν. Ρωτώ, λοιπόν, ποιος λογικός άνθρωπος δεν θα προτιμήσει αυτό που τον τέρπει απ' αυτό που του είναι ξένο, και δεν θα συγκατατεθεί να κάνει αυτή την ανώδυνη πράξη, για την οποία δεν αισθάνεται τίποτα το δυσάρεστο, και να έχει αυτό που τον συγκινεί ευχάριστα;

—Ω, κυρία, είπε η Ζυστίν στην Ντυμπουά, ζητώντας της την άδεια να απαντήσει, δεν αισθάνεσθε λοιπόν καθόλου ότι η καταδίκη σας είναι γραμμένη σ' αυτό που μόλις τώρα σας ξέφυγε; Το πολύ πολύ μόνο σ' ένα αρκετά δυνατό ον που να μην έχει τίποτα να φοβηθεί απ' τους άλλους θα μπορούσαν να ταιριάξουν τέτοιες αρχές. Εμείς όμως, πάντα προγραμμαμένοι απ' όλους τους τίμιους ανθρώπους, καταδικασμένοι απ' όλους τους νόμους πρέπει να ασπαστούμε θεωρίες που το μόνο που μπορούν να κάνουν είναι να ακονίσουν εναντίον μας τον πέλεκυ της δικαιοσύνης που κρέμεται πάνω απ' τα κεφάλια μας; Αν δεν βρισκόμασταν σ' αυτήν τη θλιβερή θέση, αν δεν ήμασταν στο περιθώριο της κοινωνίας, αν ήμασταν τέλος εκεί που θα 'πρεπε να είμαστε χωρίς την κακή μας διαγωγή ή χωρίς τις δυστυχίες μας... θα θεωρούσατε, κυρία, ότι τέτοιες αρχές θα μας ταίριαζαν περισσότερο; Πώς θέλετε να μη χαθεί αυτός που, από τυφλό εγωισμό, θα θελήσει να παλέψει μόνος εναντίον του συνασπισμού των συμφερόντων των άλλων; Δεν έχει η κοινωνία το δικαίωμα να αποβάλει από τους κόλπους της αυτόν που δηλώνει ότι είναι εναντίον της; Και μπορεί το μοναχικό άτομο να παλέψει εναντίον όλων, μπορεί να εφησυχάζει ότι είναι ευτυχισμένο και ήσυχο, αν –μη αποδεχόμενο την κοινωνική συνθήκη– δεν συγκατατίθεται να παραχωρήσει ένα μικρό μέρος της ευτυχίας του προκειμένου να εξασφαλίσει το υπόλοιπο; Η κοινωνία δεν στηρίζεται παρά από τις συνεχείς ανταλλαγές καλών πράξεων. Αυτές είναι οι βάσεις που τη συγκροτούν, αυτοί είναι οι δεσμοί που την παγιώνουν. Αυτός που, αντί αυτών των καλών πράξεων, δεν προσφέρει παρά εγκλήματα, και επομένως είναι επίφοβος θα δεχθεί αναγκαστικά επιθέσεις, αν είναι ο πιο δυνατός. Θα σκοτωθεί απ' τον πρώτο που θα προσβάλλει αν είναι ο πιο αδύνατος, αλλά έτσι κι αλλιώς θα καταστραφεί απ' την ισχυρή λογική που υποχρεώνει τον άνθρωπο να εξασφαλίζει τη γαλήνη του και να χτυπάει αυτόν που θέλει να του τη διαταράξει. Αυτή είναι η λογική που κάνει σχεδόν αδύνατες για μεγάλο χρονικό διάστημα τις συμμορίες εγκληματιών, που απειλούν τα συμφέροντα των άλλων με καλοακονισμένες λόγχες. Γιατί όλοι οι άλλοι συνενώνονται αμέσως για να λειάνουν αυτές τις κοφτερές αιχμές... Ακόμα και ανάμεσά μας, κυρία, πρόσθεσε η Ζυστίν,

πως εφησυχάζετε ότι θα διατηρήσετε την ομόνοια, όταν συμβουλευέτε τον καθένα μας να μη λογαριάζει παρά τα δικά του συμφέροντα; Θα έχετε από δω κι εμπρός να αντιτάξετε κάποιο λογικό επιχείρημα σ' αυτόν από εμάς που θα θελήσει να μαχαιρώσει τους άλλους... και που θα το κάνει, για να συγκεντρώσει για τον εαυτό του και μόνο όλα τα μερίδια; Και υπάρχει ωραιότερο εγκώμιο για την αρετή απ' την απόδειξη της αναγκαιότητάς της ακόμα και σε μια συμμορία εγκληματιών... από τη βεβαιότητα ότι αυτός ο συνεταιρισμός δεν θα στεκόταν ούτε στιγμή χωρίς αρετή;

—Τι φοβερές σοφιστείες! είπε ο Κερ ντε Φερ. Τις συμμορίες των εγκληματιών δεν τις συγκρατεί η αρετή, αλλά το συμφέρον, ο εγωισμός. Οδηγεί σε λάθος συμπεράσματα, Ζυστίν, αυτό το εγκώμιο της αρετής, που στηρίζατε σε μια χιμαιρική υπόθεση. Δεν είναι κατά κανέναν τρόπο για λόγους αρετής που —θεωρώντας πως είμαι ο ισχυρότερος της ομάδας— δεν μαχαιρώνω τους συντρόφους μου για να τους ληστέψω. Αλλά γιατί, απομένοντας έτσι μόνος μου, δεν θα έχω πια τα μέσα που μπορούν να μου εξασφαλίσουν την περιουσία που περιμένω να έχω με τη βοήθειά τους. Αυτό είναι και το μοναδικό κίνητρο που συγκρατεί επίσης και τα δικά τους χέρια εναντίον μου. Επομένως, αυτό το κίνητρο, το βλέπετε, Ζυστίν, δεν είναι παρά εγωιστικό και δεν έχει το παραμικρό χαρακτηριστικό της αρετής. Αυτός που θέλει να παλέψει μόνος, λέτε, ενάντια στα συμφέροντα της κοινωνίας, πρέπει να περιμένει ότι θα αφανιστεί. Αλλά δεν είναι πολύ πιο σίγουρο ότι θα χαθεί αν δεν έχει για να ζήσει παρά τη φτώχεια του και την εγκατάλειψη των άλλων; Αυτό που αποκαλούν συμφέρον της κοινωνίας δεν είναι παρά το άθροισμα όλων μαζί των συμφερόντων. Αλλά ένα μεμονωμένο συμφέρον δεν μπορεί ποτέ να εναρμονιστεί και να συνδεθεί με τα γενικότερα παρά μόνο υποχωρώντας. Όμως, τι θέλετε να παραχωρήσει αυτός που δεν έχει σχεδόν τίποτα; Αν το κάνει θα παραδεχτείτε ότι έχει ακόμα περισσότερο άδικο, αφού στην περίπτωση αυτή προσφέρει πολύ περισσότερα απ' όσα παίρνει. Κι από τη στιγμή αυτή, η ανισότητα της συναλλαγής πρέπει να τον εμποδίσει να την κάνει. Σ' αυτήν τη θέση, αυτό που απομένει σ' έναν τέτοιο άνθρωπο, δεν είναι να ξεφύγει απ' αυτή την άδικη κοινωνία, και να συνταχθεί με μια διαφορετική κοινωνία που βρισκόμενη στην ίδια μ' αυτόν θέση να έχει συμφέρον να πολεμήσει, με τη συνένωση των μικρών της δυνάμεων, τον ισχυρότερο εκείνο που ήθελε να υποχρεώσει αυτόν το δυστυχημένο να παραχωρήσει τα λίγα που είχε και να μην πάρει τίποτα απ' τους άλλους; Όμως θα δημιουργηθεί, λέτε, απ' αυτό μια κατάσταση διαρκούς πολέμου. Έστω. Δεν είναι η μόνη που μας ταιριάζει πραγματικά; Δεν είναι γι' αυτή που μας δημιούργησε η φύση; Οι άνθρωποι γεννήθηκαν απομονωμένοι, ζηλόφθονοι, σκληροί και δεσποτικοί, θέλοντας να τα έχουν όλα και να μην παραχωρούν τίποτα και αλληλοσυγκρούονται διαρκώς για να

διατηρήσουν ή τις φιλοδοξίες τους ή τα δικαιώματά τους. Και ήρθε ο νομοθέτης, και είπε: «Σταματήστε να κατασπαράξετε έτσι. Παραχωρώντας ένα μικρό μέρος απ' αυτά που έχετε, θα αποκατασταθεί η γαλήνη...». Δεν μέμφομαι καθόλου την πρόταση αυτής της συνθήκης. Αλλά υποστηρίζω ότι υπάρχουν δύο είδη ατόμων που δεν χρειάστηκε ποτέ να υποταχθούν σ' αυτήν: αυτοί, που νιώθοντας ότι είναι οι πιο δυνατοί, δεν έχουν ανάγκη να υποχωρήσουν σε τίποτα για να είναι πιο ευτυχιμένοι, κι αυτοί που όντας οι πιο αδύναμοι, αναγκάζονται να παραχωρήσουν απείρως περισσότερα απ' όσα τους εξασφάλιζαν. Όμως η κοινωνία δεν αποτελείται παρά από αδύναμους και ισχυρούς: επομένως, αφού η συνθήκη αυτή αναγκαστικά ενοχλεί και τους ισχυρούς και τους αδύναμους, απέχει πολύ απ' το να ταιριάζει στην κοινωνία. Και η κατάσταση πολέμου, που επικρατούσε πριν, θα έπρεπε να θεωρείται απείρως προτιμότερη, αφού θα άφηνε τον καθένα να ασκήσει ελεύθερα τις δυνάμεις του και την επινοητικότητά του απ' τις οποίες τον στερούσε η άδικη συνθήκη μιας κοινωνίας που παίρνει πάντοτε πάρα πολλά απ' τον ένα και δεν δίνει ποτέ αρκετά στον άλλο. Ο πραγματικά, λοιπόν, σώφρων άνθρωπος είναι αυτός που διακινδυνεύοντας να ξαναβρεθεί στην κατάσταση πολέμου που επικρατούσε πριν από τη συνθήκη, εξεγείρεται απολύτως εναντίον της συνθήκης αυτής, την παραβιάζει όσο μπορεί, σίγουρος ότι αυτό που θα αποκομίσει θα είναι πάντοτε ανώτερο απ' ό,τι μπορεί να χάσει ανήκοντας στους πιο αδύναμους· γιατί σ' αυτούς ανήκε όταν σεβόταν τη συνθήκη. Παραβιάζοντάς την μπορεί να γίνει ισχυρότερος. Κι αν οι νόμοι τον επαναφέρουν στην κοινωνική τάξη απ' την οποία ήθελε να βγει, το χειρότερο είναι ότι θα χάσει τη ζωή του, κάτι που είναι μεν συμφορά, αλλά απείρως μικρότερη απ' το να ζει μέσα στην ντροπή και την αθλιότητα. Υπάρχουν λοιπόν δύο ευκαιρίες για μας: ή το έγκλημα που μας κάνει ευτυχιμένους, ή το ικρίωμα που μας εμποδίζει να είμαστε δυστυχείς. Κι ερωτώ, υπάρχει περιθώριο αμφιταλάντευσης;» [...]

(1797)

Η αδίστακτη επιθυμία για εξουσία

Όταν εγώ έφτασα στη Σουηδία, ^[53] η πρωτεύουσα, όπως και ολόκληρο το βασίλειο, βρισκόταν σε μια περίοδο ταραχής όπου κυριαρχούσε ο ανταγωνισμός δύο ισχυρών κομμάτων! Το ένα, απογοητευμένο από την Αυλή και απ' το ότι εξαρτιόταν απ' αυτήν, φλεγόταν από επιθυμία να κατακτήσει το θρόνο. Το άλλο, το κόμμα του Γουσταύου του ζου, φαινόταν αποφασισμένο να θυσιάσει τα πάντα για να διατηρήσει το δεσποτισμό στο

θρόνο. Το δεύτερο κόμμα αποτελούσε η Αυλή και ό,τι την περιτριγύριζε. Στο πρώτο κόμμα είχε προσχωρήσει η γερουσία και ορισμένες μερίδες της στρατιωτικής ηγεσίας. Οι δυσαρεστημένοι έκριναν ότι η στιγμή ευνοούσε μια νέα βασιλεία! Προτιμούσαν μια αρχή εν τη γενέσει από μια παγιωμένη εξουσία. Οι συγκλητικοί το συνειδητοποίησαν βαθιά αυτό και πρότειναν να μη διστάσουν μπροστά σε τίποτα προκειμένου να διατηρήσουν δικαιώματα που από καιρό προσπαθούσαν να σφετεριστούν· η επιτροπεία που εξασκούσαν ήταν ιδιαίτερα σκληρή! Τόλμησαν να τη φτάσουν μέχρι του σημείου ν' ανοίγουν τα γράμματα του βασιλιά στις συγκεντρώσεις τους με σκοπό να απαντήσουν οι ίδιοι σ' αυτά ή να τα ερμηνεύσουν όπως τους συνέφερε στον παραλήπτη τους. Σιγά σιγά, η ισχύς αυτών των αρχόντων αυξήθηκε σε σημείο τέτοιο που ο Γουσταύος σχεδόν αδυνατούσε να διαθέτει αυτοπροσώπως τις θέσεις του βασιλείου του.

Ιδού λοιπόν η κατάσταση της Σουηδίας όταν εγώ παρουσιάστηκα στο γερουσιαστή Στένο [\[ix\]](#) ο οποίος κατά κάποιον τρόπο ήταν η ψυχή του γερουσιαστικού κόμματος. Έγινα δεκτός από τον νεαρό άρχοντα και τη σύζυγό του με την πιο ευχάριστη ένδειξη ευγένειας και, τολμώ να πω, με το πιο ζωηρό ενδιαφέρον. Με παρατήρησαν που δεν είχα πάρει μαζί μου τη σύντροφό μου την πρώτη κιόλας μέρα της γνωριμίας μας. Και μόνο αφού δέχτηκα να δειπνήσουμε όλοι μαζί την επόμενη μέρα κατάφερα να κατασιγάσω τις παρατηρήσεις του νεαρού γερουσιαστή.

Η Έμμα την οποία θεωρούσαν όλοι γυναίκα μου και που συγκέντρωνε όλα εκείνα τα προσόντα που μπορούσαν να ικανοποιήσουν την καλή κοινωνία, έγινε δεκτή το ίδιο ευχάριστα όσο κι εγώ. Και πολύ σύντομα, δεσμοί μιας τρυφερότατης φιλίας ήρθαν να επισφραγίσουν τη σχέση του τρισαγατωμένου αυτού πλάσματος και της αξιαγάπητης συζύγου του γερουσιαστή.

Εάν ο νεαρός Σουηδός, είκοσι επτά μόλις χρονών, μπορούσε δίκαια να θεωρηθεί ένας από τους περισσότερο αξιαγάπητους, περισσότερο πλούσιους και περισσότερο πνευματώδεις ευγενείς της Σουηδίας, ομοίως και η Ερνεστίνα, η γυναίκα του, μπορούσε εξίσου δίκαια και χωρίς υπερβολή να θεωρηθεί σαν το πιο όμορφο πλάσμα που εμφανίστηκε ποτέ σ' όλα τα βασίλεια του Βορρά. Δεκαεννιά χρονών, με τα ομορφότερα ξανθά μαλλιά, την πιο χαριτωμένη μέση... τα ωραία μαύρα μάτια... τα γλυκύτερα χαρακτηριστικά, αυτές κι άλλες πολλές ήταν οι χάρες με τις οποίες η φύση είχε προικίσει την αγγελική εκείνη γυναίκα η οποία, χωρίς να επαναπαύεται καθόλου σ' όλ' αυτά, πρόσθετε στα φυσικά της χαρίσματα και το πιο πλούσιο πνεύμα μαζί με τον σταθερό χαρακτήρα και την πιο αδιαφιλονίκητη φιλοσοφία.

Από την τέταρτη κιόλας φορά που ειδωθήκαμε, ο Στένο μου ζήτησε να μάθει σε ποιον

απευθύνονταν οι υπόλοιπες συστατικές μου επιστολές. Εγώ του τις έδειξα κι όταν εκείνος διάβασε στις υποδείξεις το όνομα αρκετών αυλικών, μου είπε:

—Αγαπητέ μου Γάλλε, από τη στιγμή που θα θελήσετε να χρησιμοποιήσετε αυτά τα γράμματα θα πρέπει αναγκαστικά να παραιτηθείτε της ευχαρίστησης να εξακολουθήσουμε να βλέπόμεστε. Ισχυρά συμφέροντα διαχωρίζουν σαφώς τη θέση μου από τα άτομα στα οποία σας παραπέμπουν οι επιστολές σας. Ορκισμένοι εχθροί του δεσποτισμού της Αυλής, οι συνάδελφοι, οι φίλοι, οι συγγενείς μου δεν συναντούν κανέναν απ' αυτούς που υπηρετούν ή συμμετέχουν στην εξάσκηση αυτού του δεσποτισμού.

—Ω, κύριέ μου, του απάντησα τότε, ο τρόπος σκέψης σας είναι πολύ κοντά στο δικό μου ώστε μου είναι αδύνατον να μην κάνω για σας έστω και την πιο παραμικρή θυσία που θα συνέτεινε στο να προσχωρήσω στο κόμμα το οποίο υποστηρίζετε και όχι το αντίθετο! Απεχθάνομαι τους βασιλιάδες και την τυραννία τους. Με τι κριτήρια μπορεί λοιπόν να υποθέσει κανείς ότι η φύση μπόρεσε να αναθέσει ποτέ τη φροντίδα της διακυβέρνησης των ανθρώπων σ' ένα τέτοιο υποκείμενο; Η ευκολία με την οποία ένα τέτοιο υποκείμενο μπορεί να παρασυρθεί και να σφάλλει δεν είναι τάχα αρκετή για να προκαλέσει σ' όλους τους λογικούς ανθρώπους απέχθεια προς το μοναρχικό πολίτευμα; Βιαστείτε, γενναίοι μου γερουσιαστές, να ξαναδώσετε στον σουηδικό λαό την ελευθερία που προσπαθεί να τους στερήσει ο Γουσταύος ακολουθώντας το παράδειγμα των προγόνων του. Μακάρι οι προσπάθειες που καταβάλλει ο νεαρός σας πρίγκιπας για να σταθεί στην εξουσία και ν' αυξήσει την κυριαρχία του ν' αποβούν το ίδιο ουτιδανές μ' εκείνες που επιχείρησε πρόσφατα ο Αδόλφος. Όμως, κύριέ μου, συνέχισα εγώ με θέρμη, για να μη μείνει καμιά αμφιβολία στο μυαλό σας μελλοντικά σχετικά με την ειλικρινή μου πρόταση να συμεριστώ το κόμμα σας όσον καιρό παραμείνω στη Σουηδία, σας παραδίδω αυτήν τη στιγμή τα γράμματα που φέρω και απευθύνονται στους φίλους του Γουσταύου, να 'τα λοιπόν, ας τα κάψουμε μαζί κι επιτρέψτε μου να βασιστώ σε σας και μόνο αναφορικά με το ζήτημα της επιλογής των φίλων που οφείλω ν' αναζητήσω στην πόλη σας.

Πάνω σ' αυτά τα λόγια, ο Στένο μ' αγκαλιάζει και η νεαρή σύζυγός του, μάρτυρας της συνομιλίας μας, δεν μπορεί να εμποδίσει τον εαυτό της από το να μου εκδηλώσει με τον πιο ζωηρό τρόπο πόσο κολακευμένη την κάνει να αισθάνεται το γεγονός ότι προσχώρησε στο κόμμα της ένας άνδρας της δικής μου αξίας.

—Μπορώ, μου είπε αμέσως μετά ο Στένο, μας ανοίξατε πριν λίγο τον εαυτό σας με πολλή ειλικρίνεια ώστε να μην μπορώ πλέον να αμφιβάλω για τον τρόπο σκέψης σας. Είστε ειλικρινά ικανός ν' αγκαλιάσετε με θέρμη τα συμφέροντά μας και να συνδεθείτε μαζί μας με δεσμούς που χαρακτηρίζουν και ενώνουν μόνο τους φίλους και τους

συνωμότες;

—Γερούσιαστή, απάντησα με θέρμη εγώ, σας δίνω τον ιερό όρκο να αγωνιστώ μαζί σας μέχρι να πέσει και ο τελευταίος τύραννος της Γης αν το μαχαίρι που θα τους σκοτώσει βρεθεί για χάρη δική σας στο χέρι μου.

Κι αμέσως διηγήθηκα στο γερούσιαστή την περιπέτειά μου με την πριγκίπισσα της Ολλανδίας για να του αποδείξω πόσο απεχθανόμουν και την τυραννία και όσους την ασκούσαν.

—Φίλε μου, μου απάντησε ο γερούσιαστής, η γυναίκα σας σκέφτεται μήπως όπως κι εσείς;

—Θα βεβαιωθείτε γι' αυτό όταν σας πληροφορήσω ότι εγκατέλειψε κι εκείνη την πριγκίπισσα της Ολλανδίας, η οποία της πρόσφερε μια θαυμάσια ζωή, για τους ίδιους λόγους που έσπρωξαν κι εμένα να το κάνω.

—Θαυμάσια! Αναφώνησε τότε ο Στένο, ελάτε αύριο το βράδυ και οι δύο να δειπνήσουμε μαζί με τους φίλους μου κι εκεί θα μάθετε πράγματα τα οποία σίγουρα θα σας καταπλήξουν.

Πληροφόρησα την Έμμα γι' αυτήν τη συζήτηση.

—Πριν μπούμε σ' αυτό τον κύκλο αγαπητέ μου φίλε, μου είπε εκείνη, σκέψου καλά πού μπορεί να μας οδηγήσει αυτό. Κυρίως μάλιστα θυμήσου πως, όπως βέβαια νομίζω εγώ, εγκατέλειψες τη Σοφί περισσότερο γιατί σ' άφηναν αδιάφορο οι κρατικές υποθέσεις παρά εξαιτίας ιδεολογικών διαφορών.

—Όχι, κάνεις λάθος, της απάντησα εγώ. Το σκέφτηκα πολύ από τότε που κατέληξα στο συμπέρασμα ότι η απέχθειά μου και μόνο, απέχθεια που έτρεφα σ' όλη μου τη ζωή για τον απόλυτο δεσποτισμό, με οδήγησε ν' αρνηθώ την πρόταση της γυναίκας του τοποτηρητή. Αν ίσως οι βλέψεις της ήταν διαφορετικές, τότε μπορεί να δεχόμουν...

—Μα όμως φίλε μου, μου ανταπάντησε η Έμμα, εγώ δεν βλέπω καμιά συμφωνία στις αρχές σου. Είσαι τύραννος, απεχθάνεσαι όμως την τυραννία. Τα γούστα, η καρδιά, η φαντασία σου αποπνέουν όλα δεσποτισμό, αλλά εσύ καταφέρεις εναντίον του. Εξήγησέ μου λοιπόν όλες αυτές τις αντιφάσεις διαφορετικά αρνούμαι να σ' ακολουθήσω.

—Έμμα, είπα τότε στη φίλη μου, θέλω να παρουσιαστείς μαζί μου μόνο και μόνο για λόγους διατήρησης των προσχημάτων, για να διεισδύσω καλύτερα στο κύκλωμά τους· θυμήσου πως σε συνέστησα. Η γερούσια της Σουηδίας δεν έχει αποφασίσει να οπλιστεί ενάντια στον ανώτατο άρχοντά της επειδή μισεί την τυραννία! Το κάνει από ζήλια, από τη ζήλια που δοκιμάζει βλέποντας αυτόν το δεσποτισμό σε χέρια διαφορετικά από τα δικά της· να 'σαι βέβαιη πως μόλις πάρει την εξουσία στα δικά της χέρια τότε θα πάψει πια ν'

απεχθάνεται το δεσποτισμό και, αντίθετα, θα τον μεταχειριστεί για να τελειοποιήσει την ευδαιμονία της. Με το να δεχτώ την πρόταση του Στένο, παίζω αυτόματα τον ίδιο ρόλο μαζί του και, όπως ακριβώς κι εκείνος, δεν έχω πρόθεση να πετάξω το σκήπτρο, αλλά να το πάρω στα χέρια μου. Βάλε καλά στο μυαλό σου πως θα εγκαταλείψω αυτή την κοινωνία αμέσως μόλις τη δω να ταραάζεται από άλλες αρχές και ιδέες. Μη με κατηγορείς λοιπόν πως είμαι αντιφατικός, Έμμα, κι ομοίως μην κατηγορείς αυτούς που βλέπεις να μάχονται την τυραννία χρησιμοποιώντας το δεσποτισμό ως μέσο! Όλος ο κόσμος επιθυμεί το θρόνο κι αυτό που μισούν οι άνθρωποι δεν είν' ο θρόνος, αλλά όποιον κάθεται επάνω του.

Πιστεύω πως έχω τις προϋποθέσεις για να παίξω κάποιον ρόλο στον κόσμο. Αυτό που χρειάζεται δεν είναι ούτε προκαταλήψεις ούτε αρετές για να πετύχει κανείς! Μια μορφή αρπακτικού, μια διεφθαρμένη ψυχή και σταθερότητα του χαρακτήρα είναι όλα που χρειάζονται κι εγώ τα διαθέτω και τα τρία. Η τύχη μου απλώνει το χέρι της κι εγώ το δέχομαι· στολίσου λοιπόν αύριο, νιώσε περήφανη, πνευματώδης και πόρνη· σε βεβαιώ πως αυτές είναι οι απαραίτητες αρετές για να σταθείς στο σπίτι του Στένο. Αυτές οι αρετές θ' αρέσουν στους φίλους μου, δείξ' τους τες λοιπόν και, κυρίως μη φοβάσαι για τίποτα.

Φτάσαμε στο σπίτι την ορισμένη ώρα και σημειώσαμε ότι, αμέσως μόλις μπήκαμε μέσα, ένας λακές πήγε κι είπε στον πορτιέρη:

—Είναι όλοι εδώ, μην αφήσεις κανέναν άλλο να μπει.

Βρίσκονταν όλοι συγκεντρωμένοι σ' ένα περίπτερο στην άκρη του κήπου του απέραντου εκείνου παλατιού. Μεγάλα δέντρα περίζωναν το κιόσκι εκείνο που εύκολα θα 'λεγε κανείς πως είναι ναός αφιερωμένος στο θεό της σιωπής. Ένας βαλές μας δείχνει απλώς πού θα πάμε χωρίς να μας συνοδεύσει. Έτσι μπαίνουμε μέσα και να ποιους ακριβώς συναντάμε εκεί:

Ο Στένο κι η γυναίκα του, τους γνωρίζετε ήδη, σηκώθηκαν αμέσως να μας προϋπαντήσουν και να μας συστήσουν στα έξι πρόσωπα που θα σας περιγράψω αμέσως. Ήταν τρεις γερουσιαστές με τις γυναίκες τους. Ο πιο ηλικιωμένος απ' τους άνδρες θα 'ταν πενήντα περίπου χρονών και λεγόταν Έρικσον! Είχε έναν ευγενή και μεγαλόπρεπο αέρα, αλλά κάτι στο βλέμμα του φάνταζε σκληρό κι επίσης, υπήρχε κάτι το απότομο στον τρόπο που μιλούσε. Η σύζυγός του λεγόταν Φρειδεγόνδη κι ήταν τριάντα πέντε χρονών. Η ομορφιά της ήταν μεγαλύτερη απ' την ευγένειά της, τα χαρακτηριστικά της κάπως αρρενωπά αλλά περήφανα και, γενικά, ήταν αυτό που αποκαλούμε ωραία γυναίκα. Ο δεύτερος γερουσιαστής ήταν σαράντα χρονών και λεγόταν Βολφ! Είχε μια σκανδαλώδη ζωντάνια, αστείρευτο πνεύμα, αλλά και μια κακία ζωγραφισμένη στα χαρακτηριστικά του. Η Αμέλια, η γυναίκα του, ήταν μόλις είκοσι τριών χρονών. Ήταν σίγουρα η πιο πικάντικη

φιγούρα εκεί μέσα, με την πιο δροσερή μέση, το πιο ζωντανό στόμα, τα πιο πονηρά μάτια και την ομορφότερη επιδερμίδα που μπορεί να δει κανείς σε άνθρωπο. Η Αμέλια μ' εντυπωσίασε, το παραδέχομαι. Ο τρίτος γερουσιαστής λεγόταν Μπραχέ κι ήταν μόνο τριάντα πέντε χρονών. Λεπτός, ξερακιανός, με καχύποπτο βλέμμα και αφηρημένο ύφος καθώς επίσης και με τη μεγαλύτερη ψυχρότητα, τον μεγαλύτερο κυνισμό και την περισσότερη αγριάδα απ' όλους τους συναδέλφους του. Η Ουλρίκη, η σύζυγός του, ήταν μία απ' τις ομορφότερες γυναίκες της Στοκχόλμης και μαζί η πιο κακιά κι η πιο πνευματώδης. Επίσης, η πιο στενά συνδεδεμένη με το γερουσιαστικό κόμμα και η πιο ικανή να το εκμεταλλευτεί σωστά. Ήταν δύο χρόνια μικρότερη απ' τον άνδρα της.

—Φίλοι μου, είπε ο Στένο μόλις ξανάκλεισαν οι πόρτες πίσω μας, αν δεν είχα εμπιστευτεί τον Γάλλο αυτό ευγενή και την αντάξιά μας γυναίκα του, δεν θα τους βλέπατε σήμερα μέσα σ' αυτό το σπίτι. Σας παρακαλώ θερμά λοιπόν να τους δεχτείτε κι εσείς στην κοινωνία σας.

—Κύριέ μου, μου είπε τότε ο Μπραχέ απευθύνοντάς μου το λόγο με ευγένεια όσο κι ενεργητικότητα, ό,τι μας λέει ο Στένο για σας είναι αρκετό για να μας εμπνεύσει εμπιστοσύνη. Ας μην κρυβόμαστε όμως να πούμε πως η εμπιστοσύνη αυτή θα εδραιωθεί πιο στέρεα όταν απαντήσετε δημόσια στις ερωτήσεις που πρόκειται να σας τεθούν.

Ε – Ποια κίνητρα σας κάνουν ν' απεχθάνεστε το δεσποτισμό των βασιλιάδων; ^[54]

Α – Η ζήλια, η φιλοδοξία, η αλαζονεία, η απελπισία που προκαλεί το συναίσθημα πως κάποιος σε κυριαρχεί, η επιθυμία να κυβερνήσω κι εγώ τους άλλους τυραννικά. ^[x]

Ε – Μήπως η ευτυχία του λαού έχει κι αυτή κάποια θέση στις βλέψεις σας;

Α – Δεν σκέφτομαι παρά μόνο την προσωπική μου ευτυχία.

Ε – Και τι ρόλο παίζει το πάθος στον τρόπο που έχετε ν' αντιμετωπίζετε καθετί πολιτικό;

Α – Το μεγαλύτερο· δεν πίστεψα ποτέ στη ζωή μου ότι αυτός τον οποίο αποκαλούν πολιτικό άνδρα έχει πραγματικά τάσεις ισχυρότερες από τον πόθο της πλήρους ικανοποίησης των ηδονών του! Τα σχέδιά του, οι συμμαχίες που δημιουργεί, τα προγράμματά του, οι φόροι του, ως κι οι νόμοι του ακόμα, όλα σχετίζονται άμεσα και απορρέουν από την υποκειμενική του ευτυχία. Η δημόσια ευτυχία δεν υπεισέρχεται ποτέ και με κανέναν τρόπο στους συλλογισμούς του κι αυτό που κάνει για να παραμυθιάσει τον αδαή λαό δεν είναι παρά το μέσο που θα τον κάνει πλουσιότερο κι ευτυχέστερο.

Ε – Αν δηλαδή εσείς ήσασταν στη θέση του ενός ή του άλλου, θα κοιτάζατε να στρέψετε τα δύο αυτά πλεονεκτήματα προς όφελος των απολαύσεων ή των ηδονών σας;

Α – Τα δύο αυτά είναι οι μοναδικοί θεοί που αναγνωρίζω, τα μόνα θέλγητρα της ψυχής μου.

Ε – Και πώς βλέπετε τη θρησκεία σε σχέση μ' όλ' αυτά;

Α – Σαν την πρώτη στιγμή της τυραννίας, σαν αυτό που κάθε δεσπότης πρέπει πάντα να υπηρετήσει αν θέλει να διατηρήσει το θρόνο του. Το λάβαρο της προκατάληψης στάθηκε πάντα η αυγή του δεσποτισμού κι ο τύραννος μεταχειρίζεται πάντα ευλογημένα σιδηρικά για να χτυπήσει μ' αυτά το λαό του.

Ε – Προτίθεστε λοιπόν να τη μεταχειριστείτε κι εσείς;

Α – Φυσικά· αν θέλετε να κυβερνήσετε αρκεί να μιλά κάποιος θεός για λογαριασμό σας κι οι άνθρωποι υποτάσσονται αμέσως. Όταν ο δικός του κεραυνός, ριγμένος απ' τα δικά σας χέρια, τους τραντάξει για τα καλά, θα 'χετε αμέσως τα πλούτη και τη ζωή τους στη διάθεσή σας. Πείστε τους πως κάθε ατυχία και δυστυχία που δοκίμασαν κάτω απ' το καθεστώς που εσείς θέλετε να τους κάνετε να ανατρέψουν, προήλθε από την έλλειψη πίστης τους και μόνο απ' αυτήν. Κάνοντάς τους να πέσουν μπροστά στα πόδια της χίμαιρας που θα τους προσφέρετε, πολύ σύντομα θα λειτουργήσουν σαν μοχλός της φιλοδοξίας, της αλαζονείας και της ακολασίας σας.

Ε – Δεν πιστεύετε λοιπόν στο Θεό;

Α – Υπάρχει λογικός άνθρωπος που θα μπορούσε να δώσει πίστη σε τέτοιου είδους ψέματα; Η φύση που διαρκώς βρίσκεται σε κίνηση, θα μπορούσε ποτέ να 'χει ανάγκη από κινητήρια δύναμη; Θα 'θελα πολύ το ζωντανό κορμί του πρώτου απατεώνα που μίλησε για τη φρικαλέα αυτή χίμαιρα να εγκαταλειφθεί απροστάτευτο στα μαρτύρια που θα του επέβαλλε η μανία όλων αυτών των δύστυχων που πέθαναν για χάρη της παραπάνω χίμαιρας.

Ε – Πώς αντιμετωπίζετε εσείς τις πράξεις που ο κόσμος αποκαλεί εγκληματικές;

Α – Σαν εμπνεύσεις της φύσης στις οποίες είναι απολύτως παράλογο να μην υπακούσει κανείς. Σαν τα πιο βέβαια μέσα στα οποία μπορεί να καταφύγει ένας πολιτικός άνδρας για να συγκεντρώσει γύρω του όλα εκείνα που συνιστούν την ευτυχία του· σαν τα ελατήρια κάθε καθεστώτος, σαν τους μοναδικούς νόμους της φύσης.

Ε – Έχετε διαπράξει τέτοια εγκλήματα εσείς;

Α – Δεν υπάρχει έγκλημα με το οποίο να μην έχω λερώσει τα χέρια μου και το οποίο να μην είμαι έτοιμος να διαπράξω ξανά.

Σ' αυτό το σημείο, ο Μπραχέ έκανε μια σύντομη ανάλυση της ιστορίας του Τάγματος των Ναϊτών. Αφού εξήγησε διεξοδικά και ενεργητικά το μαρτύριο, άδικο όσο και φρικτό, που ο Φίλιππος ο Ωραίος ανάγκασε τον Μολέ, [55] τελευταίο αρχηγό του παραπάνω τάγματος, να υποστεί με μόνο σκοπό να οικειοποιηθεί τ' αγαθά αυτών των πολεμιστών, συνέχισε!

—Στα πρόσωπά μας βλέπετε τους αρχηγούς της Στοάς του Βορρά την οποία συνέστησε ο ίδιος ο Μολέ από τα βάθη της φυλακής της Βαστίλης όπου βρισκόταν κλεισμένος. Αν σας δεχόμαστε στους κόλπους μας αυτό γίνεται μόνο υπό τον άκρως απαράβατο όρο να ορκιστείτε πάνω στο θύμα που θα παρουσιαστεί μπροστά σας την εκδίκηση του αξιοσέβαστου εκείνου μεγάλου αρχηγού και να τηρήσετε έμπρακτα αυτόν σας τον όρκο... Διαβάστε προφέροντας συνειδητά!

«Ορκίζομαι να εξοντώσω όλους τους βασιλιάδες της Γης. Να κηρύξω αιώνιο πόλεμο κατά της θρησκείας της καθολικής εκκλησίας και του πάπα. Να διακηρύξω την ελευθερία των λαών. Και να θεμελιώσω μια οικουμενική Δημοκρατία». [56]

Και τότε ακούστηκε μια τρομερή βροντή· το περίπτερο όπου βρισκόμασταν δονήθηκε συθέμελα· το θύμα αναδύθηκε μέσα από μια καταπακτή βαστώντας στο χέρι του το μαχαίρι με το οποίο επρόκειτο να το χτυπήσω και παραδίνοντάς μου το. Ήταν ένα όμορφο δεκαεξάχρονο αγόρι, ολόγυμνο. Έτσι λοιπόν, παίρνω το φονικό όπλο και του το χώνω στην καρδιά.

Ο Μπραχέ αρπάζει ένα χρυσό ποτήρι, μαζεύει εκεί μέσα το αίμα και μου το δίνει να πω πρώτος δίνοντάς το στη συνέχεια σ' όλους τους παρευρισκόμενους κι ο καθένας τους πίνει προφέροντας μια βάρβαρη φράση η οποία έχει την εξής σημασία! «Καλύτερα να πεθάνουμε παρά να προδώσουμε ο ένας τον άλλο». Η καταπακτή κλείνει και το πτώμα εξαφανίζεται μέσα της ενώ ο Μπραχέ συνεχίζει τις ερωτήσεις του.

Ε – Δείξατε μόλις πως είστε αντάξιός μας, μου είπε. Είδατε πως η σταθερότητά μας ανταποκρινόταν στη δική σας και πως ακόμα και οι γυναίκες μας έμειναν ατάραχες. Το έγκλημα λοιπόν το οποίο μόλις διαπράξατε σας είναι τόσο αδιάφορο ώστε να διατίθεστε να το διαπράττετε και πάνω στις ηδονές σας;

Α – Τις εντείνει, τις ηλεκτρίζει. Το θεωρούσα ανέκαθεν σαν την ψυχή των ακόλαστων ηδονών· τα αποτελέσματά του πάνω στη φαντασία είναι ανυπολόγιστα και η ακολασία δεν σημαίνει τίποτα αν οι πυρσοί της δεν ανάβουν από τη διαφθορά του νου.

Ε – Παραδέχεστε πως υπάρχουν περιορισμοί στις φυσικές ηδονές; Όλα τα φύλα, όλες οι ηλικίες, όλες οι καταστάσεις, όλοι οι βαθμοί συγγένειας, όλοι οι τρόποι με τους οποίους μπορεί να απολαύσει κανείς τα άτομα, όλ' αυτά λέγω σας είναι απολύτως αδιάφορα;

Α – Απολύτως.

Ε – Φαντάζομαι όμως πως θα υπάρχουν και κάποιες απολαύσεις της ιδιαίτερης προτίμησής σας, τι λέτε;

Α – Μάλιστα, οι πιο έντονες, αυτές που οι ανόητοι τολμούν να αποκαλούν ανώμαλες, αφύσικες, γελοίες, σκανδαλιστικές... αντίθετες προς τους νόμους, προς την κοινωνία...

άγριες. Αυτές τις ηδονές προτιμώ κι αυτές θ' αποτελούν πάντα την ευτυχία της ζωής μου.

—Αδελφέ, μου λέει τότε ο Μπραχέ, πάρτε τη θέση σας ανάμεσά μας, η κοινωνία μας σας δέχεται...

Και μόλις κάθησα:

—Στηριζόμαστε αποκλειστικά και μόνο στο λόγο σας για να βεβαιωθούμε αν η γυναίκα σας πρεσβεύει τις ίδιες αρχές μ' εσάς.

—Τ' ορκίζομαι για λογαριασμό της, απάντησα εγώ.

—Ακούστε με λοιπόν, συνέχισε τότε ο γερουσιαστής. Η Στοά του Βορρά της οποίας είμαστε επικεφαλής, έχει αρκετή βαρύτητα στη Στοκχόλμη. Οι απλοί όμως μασόνοι αγνοούν τα ήθη μας, τα μυστικά, τις συνήθειές μας! Απλώς έρχονται σε μας και πειθαρχούν στις γενικές αρχές. Δεν μου μένουν λοιπόν παρά δύο ακόμα πράγματα στα οποία οφείλω να σας μνήσω! Τα ήθη και οι προθέσεις μας.

Πρόθεσή μας λοιπόν είναι να ανατρέψουμε το θρόνο της Σουηδίας όπως και όλους τους θρόνους της Γης. Ιδίως μάλιστα όσους καταλαμβάνουν Βουρβώνοι. Οι αδελφοί μας όμως στις άλλες γωνίες της οικουμένης θ' αναλάβουν αυτήν τη φροντίδα. Εμείς θα κοιτάξουμε μόνο τη δική μας πατρίδα. Όταν ανέβουμε στον βασιλικό θρόνο, δεν θα υπάρχει πλέον μορφή τυραννίας ισοδύναμη με τη δική μας, δεν θα υπάρχει κι ούτε θα 'χει ποτέ υπάρξει δεσπότης που να βάλει ή να 'χει βάλει στα μάτια του λαού πέπλο χοντρότερο απ' αυτό που θα βάλουμε εμείς. Η απόλυτη άγνοια στην οποία θα βυθίσουμε το λαό θα τον κάνει σύντομα άβουλο υποχείριο των επιδιώξεών μας. Ποταμοί αίματος θα χυθούν, τα ίδια μας τ' αδέρφια δεν θα 'ναι τότε παρά λακέδες των βιαιοτήτων μας και μόνο στα δικά μας χέρια θα συγκεντρώνεται η απόλυτη κυριαρχία και εξουσία των πάντων. Κάθε ελευθερία θα αρθεί. Η ελευθερία του Τύπου, της θρησκείας, η ίδια η ελευθερία της σκέψης θα απαγορευτούν αυστηρά. Πρέπει να προσέξουμε καλά να μη διαφωτιστεί ο λαός ούτε να σπάσει τις αλυσίδες του αν θέλουμε να τον καθοδηγούμε απόλυτα.

Στο μοίρασμα της εξουσίας εσείς, Μπορσάμ, δεν θα συμπεριληφθείτε καθόλου γιατί δεν το επιτρέπει η ξενική σας καταγωγή· θα σας εμπιστευτούμε όμως τη διοίκηση του στρατού και κυρίως τη διοίκηση των ταγμάτων που θα σπείρουν το φόνο και την καταστροφή στη Σουηδία για να εγκαθιδρυθεί έτσι η εξουσία μας. Όταν λοιπόν φτάσει ο καιρός, θα ορκιστείτε πίστη σε μας!

—Το κάνω από τώρα.

—Τότε λοιπόν δεν μένει παρά να σας μιλήσουμε για τα ήθη μας. Η διαστροφή τους φίλε μου, είναι κάτι το φρικτό. Ο πρώτος ηθικός όρκος που μας ενώνει, μετά από εκείνον της πολιτικής που μόλις αναφέρθηκε, είναι να εκπορνεύουμε αμοιβαία τις γυναίκες μας, τις

μητέρες, τις αδελφές και τα παιδιά μας. Ν' απολαμβάνουμε όλοι μαζί αυτά τα πλάσματα χωρίς διακρίσεις... ο ένας μπροστά στον άλλο και, κατά προτίμηση, με τον τρόπο που εφάρμοσε ο Θεός την τιμωρία του στα Σόδομα. Θύματα και των δύο φύλων χρησιμοποιούνται στα όργιά μας και πάνω τους ξεσπά όλο το αφύσικο των επιθυμιών μας. Η γυναίκα σας είναι το ίδιο αποφασισμένη μ' εσάς να λάβει μέρος σ' αυτές τις ανηθικότητες;

—Τ' ορκίζομαι, είπε η Έμμα.

—Δεν είναι μόνο αυτό, συνέχισε ο Μπραχέ. Διασκεδάζουμε με τις πιο φρικτές ακολασίες, δεν υπάρχει ακρότητα στην οποία να μην επιδιδώμαστε. Συχνά, η φρικαλεότητά μας φτάνει σε σημείο να κλέβουμε, να δολοφονούμε στους δρόμους, να δηλητηριάζουμε πηγάδια, ποτάμια, να βάζουμε φωτιές, να προκαλούμε τεχνητά ελλείψεις τροφίμων, να σπέρνουμε το θάνατο στα κοπάδια κι όλ' αυτά όχι τόσο για δική μας ευχαρίστηση, αλλά για να κάνουμε το λαό ν' απαυδήσει πλέον από την κυβέρνηση που κυριαρχεί σήμερα ώστε να του εξάψουμε έτσι τον πόθο μιας επανάστασης προετοιμασμένης από τα δικά μας χέρια. Σας ξενίζουν αυτές οι πράξεις ή μπορείτε να τις συνδιαπράξετε με την κοινωνία μας χωρίς τύψεις;

—Το συναίσθημα που μόλις κατονομάσατε στάθηκε ανέκαθεν κάτι ξένο στην ψυχή μου! Κι όλος ο κόσμος να εξοντωνόταν απ' το χέρι μου αυτό δεν θα μου στοίχιζε ούτε ένα δάκρυ.

[1797]

Η παντοδυναμία της προδοσίας

Δειπνήσαμε μαζί με την Μποργκέζε. Κανονίσαμε τα πάντα για την εκδρομή που θα κάναμε την επόμενη μέρα στον Βεζούβιο. Το βράδυ πήγαμε στην Όπερα· ο βασιλιάς ήρθε να μας επισκεφτεί στο θεωρείο μας, πράγμα που έκανε όλα τα μάτια να στραφούν επάνω μας. Όταν επιστρέψαμε σπίτι, προτείναμε στην Μποργκέζε να περάσουμε λίγες ώρες της νύχτας τρώγοντας ψητά με συνοδεία κυπριώτικου κρασιού και μαλακιζόμενες· εκείνη συμφώνησε· κι έτσι φτάσαμε, η Κλαιρβίλ κι εγώ, την προσποίηση σε σημείο να κάνουμε τη γυναίκα εκείνη που καταδίκασε η παλιανθρωπιά μας να χύσει επτά με οκτώ φορές και να χύσουμε κι εμείς άλλες τόσες στην αγκαλιά της. Ύστερα την αφήσαμε να κοιμηθεί για να περάσουμε, η φίλη μου κι εγώ, την υπόλοιπη νύχτα μαζί· χάσαμε ακόμα τρεις με τέσσερις φορές το χύμα μας η καθεμία στη σκέψη της έξοχης ιδέας να προδώσουμε, τη μέρα που

ερχότανε, όλα τα συναισθήματα φιλίας και εμπιστοσύνης. Μόνο μυαλά σαν τα δικά μας μπορούν να συλλάβουν τέτοιες διαστροφές, το ξέρω· αλίμονο όμως σ' όποιον δεν τις γνωρίζει στερείται θεϊκές απολαύσεις. Τολμώ μάλιστα να πω πως δεν έχει ιδέα από ηδονή.

Σηκωθήκαμε νωρίς νωρίς το πρωί. Δεν κοιμάται κανείς όταν έχει στο νου του να κάνει κάποιο έγκλημα· η σκέψη του και μόνο φλογίζει όλες τις αισθήσεις· την κλωθογυρίζεις από δω κι από κει στο μυαλό σου, την απολαμβάνεις από κάθε της πλευρά και χαίρεσαι χιλιάδες φορές εκ των προτέρων την ηδονή που ξέρεις πολύ καλά ότι θα δοκιμάσεις όταν την εκτελέσεις.

Ένα αμάξι με έξι άλογα μας οδήγησε στους πρόποδες του ηφαίστειου. Εκεί συναντήσαμε κάτι ξεναγούς που σκοπός τους ήταν να μας προσδέσουν στα σχοινιά που βοηθούν στην ανάβαση του βουνού· χρειάζονται δύο ώρες για να φτάσει κανείς στην κορυφή. Τα καινούργια παπούτσια που φοράτε σ' αυτή την ανάβαση είναι πια καμένα όταν φτάνετε επάνω. Ανεβήκαμε χαρωπά κοροϊδεύοντας την Ολυμπία· εκείνη η δύστυχη έπρεπε να 'χε καταλάβει τι σήμαιναν οι προδοτικοί κι όλο υπονοούμενα σαρκασμοί μας.

Η ανάβαση σε αυτό το βουνό είναι μια φριχτή αγγαρεία! Στάχτες παντού μέχρι το λαιμό, αν κάνεις τέσσερα βήματα μπροστά πας έξι πίσω κι έχεις συνέχεια το φόβο πως θα σε καταπιεί ζωντανό κάποια λάβα. Φτάσαμε πάνω εκνευρισμένες και σταθήκαμε να ξαποστάσουμε. Εκεί λοιπόν παρατηρήσαμε με τρομερό ενδιαφέρον την ήρεμη σχισμή εκείνου του ηφαίστειου που όταν εξοργίζεται κάνει το βασίλειο της Νάπολης να τρέμει.

—Πιστεύετε πως υπάρχει φόβος σήμερα; ρωτήσαμε τους ξεναγούς μας.

—Όχι, απάντησαν εκείνοι· ίσως μπορούν ακόμα να εκτοξευτούν ορισμένα κομμάτια πίσσας ή ελαφρόπετρας αλλά έκρηξη αποκλείεται πια να γίνει.

—Πολύ καλά φίλοι μας, δώστε μας λοιπόν το πανέρι με τα τρόφιμα και γυρίστε πίσω στο χωριό, τους είπε τότε η Κλαιρβίλ. Εμείς θα περάσουμε εδώ πάνω τη μέρα! Θέλουμε να κάνουμε ορισμένα σχέδια.

—Μα κι αν συμβεί τίποτα;

—Δεν είπατε πως δεν πρόκειται να συμβεί το παρα-μικρό;

—Δεν μπορούμε όμως και να το διαβεβαιώσουμε.

—Ε, αν λοιπόν συμβεί κάτι, τότε θα κατεβούμε ως εκ θαύματος στο χωριό που σας βρήκαμε.

Με τρία τέσσερα όντσια που τους γλιστρήσαμε στο χέρι δεν άργησαν καθόλου να μας αφήσουν μόνες.

Δεν είχαν καλά καλά προλάβει να κάνουν τετρακόσια βήματα όταν είπα στην Κλαιρβίλ:

—Θα χρησιμοποιήσουμε πονηριά;

—Όχι, μου απάντησε εκείνη, βία...

Κι έτσι ριχτήκαμε αμέσως κι οι δύο στην Ολυμπία!

—Πουτάνα! της είπαμε μ' ένα στόμα, σε βαρεθήκαμε πια, ήρθαμε εδώ πάνω για να σε ξαποστείλουμε... Θα σε ρίξουμε ζωντανή στα σπλάχνα του ηφαιστείου...

—Ω, φίλες μου! Τι σας έκανα λοιπόν;

—Τίποτα. Σε βαριόμαστε, δεν φτάνει αυτό;...

Πάνω σ' αυτά τα λόγια, της χώνουμε ένα μαντίλι στο στόμα και κόβουμε στη στιγμή τις φωνές και τις ιερεμιάδες της. Τότε η Κλαιρβίλ της έδωσε τα χέρια μ' ένα μεταξωτό σχοινί που είχε φέρει επίτηδες· έκανα κι εγώ το ίδιο στα πόδια της· όταν έμεινε απόλυτα ανυπεράσπιστη σταθήκαμε και οι δύο να την κοιτάζουμε διασκεδάζοντας αφάνταστα· δάκρυα κυλούσαν απ' τα όμορφα μάτια της κι έρχονταν να πέσουν σαν μαργαριτάρια πάνω στον ωραίο της λαιμό. Τη γδύσαμε, την πασπατέψαμε και τη βιάσαμε σ' όλα τα σημεία του κορμιού της· τσιμπήσαμε τον όμορφο λαιμό της· μαστιγώσαμε τον χαριτωμένο της κώλο, της πληγώσαμε τους γλουτούς και μαδήσαμε το μουνί της· εγώ τις δάγκωσα την κλειτορίδα μέχρι που μάτωσε.

Τέλος, ύστερα από δύο ώρες φριχτών βασανιστηρίων, της λύσαμε τα δεσμά της και τη σπρώξαμε στο κέντρο του ηφαιστείου απ' όπου παρατηρούσαμε πάνω από έξι λεπτά το κορμί της να πέφτει κλυδωνιζόμενο και τραμπαλιζόμενο ακανόνιστα χτυπώντας στα αιχμηρά τοιχώματα που το ξέσκιζαν κομματάκια. Σιγά σιγά ο θόρυβος απ' την πτώση ελαττώθηκε... ώσπου δεν τον ακούγαμε πια καθόλου.

« ...και τη σπρώξαμε στο κέντρο του ηφαιστείου απ' όπου παρατηρούσαμε πάνω από έξι λεπτά το κορμί της να πέφτει κλυδωνιζόμενο ...»

—Πάει κι αυτό, είπε τότε η Κλαιρβίλ που δεν είχε πάψει να μαλακίζεται από τη στιγμή που είχε ρίξει εκείνο το σώμα στο ηφαίστειο. Ω, γαμώ το, αγάπη μου, ας χύσουμε τώρα κι οι δυο μας ξαπλωμένες πάνω στο στρώμα τούτου εδώ του ηφαιστείου! Διαπράξαμε μόλις ένα έγκλημα, μία από τις υπέροχες αυτές πράξεις που οι άνθρωποι επιμένουν ν' αποκαλούν φριχτές! Ε, λοιπόν, αν ισχύει πράγματι ότι η πράξη αυτή παραβιάζει τη φύση, ότι η φύση την εκδικείται, τότε μπορεί να το κάνει, ας γίνει στη στιγμή μια έκρηξη, ας ξεχυθεί αμέσως τώρα μια λάβα κι ας μας καταπιεί...

Δεν ήμουν πλέον σε κατάσταση να της απαντήσω· κολυμπώντας στη μέθη κι εγώ, ανταπόδωσα στο εκατονταπλάσιο στη φίλη μου ό,τι χάδι μου χάριζε. Δεν μιλούσαμε πια. Σφιγμένες δυνατά η μία στην αγκαλιά της άλλης, έτσι καθώς μαλακιζόμαστε σαν τριβάδες δίναμε σάμπως την εντύπωση πως θέλαμε ν' ανταλλάξουμε τις ψυχές μας μέσα από τα ξέφρενα, όλο πάθος, αναστενάγματα μας. Κάποιες λέξεις ηδονής, κάποιες βλαστήμιες ήταν τα μοναδικά λόγια που μας ξέφευγαν. Προσβάλλαμε τη φύση, την αφηφούσαμε, δεν της δίναμε την παραμικρή σημασία! Θριαμβεύοντας λοιπόν πάνω στην ατιμωρησία που μας χάριζαν η αδυναμία και η αδιαφορία της, εμείς εκμεταλλευόμασταν την επιείκειά της για να την ερεθίσουμε ακόμα πιο σοβαρά.

—Βλέπεις λοιπόν Ζυλιέτ, μου είπε η Κλαιρβίλ που συνήλθε πρώτη από τον αμοιβαίο μας οργασμό, αν η φύση προσβάλλεται ή όχι από τα υποτιθέμενα εγκλήματα του ανθρώπου! Θα μπορούσε κάλλιστα να μας πνίξει στη λάβα, θα πεθαίναμε κι οι δυο στους κόλπους της ηδονής... Το 'κανε όμως; Α! μείνε ήσυχη, δεν υπάρχει στον κόσμο έγκλημα ικανό να στρέψει την οργή της φύσης επάνω μας. Όλα τα εγκλήματα την εξυπηρετούν, της είναι όλα χρήσιμα κι όταν μας τα εμφυσει δεν αμφιβάλλει καθόλου ότι πράγματι τα χρειάζεται.

Η Κλαιρβίλ δεν πρόφτασε ν' αποτελειώσει τα λόγια της όταν ένα πλήθος πέτρες ξεπετιέται απ' το ηφαίστειο και πέφτει σαν βροχή τριγύρω μας.

—Αχ! Αχ! της λέω δίχως να τολμώ να σηκωθώ. Η Ολυμπία μας εκδικείται! Τούτα δω τα κομμάτια στάχτης και κατραμιού είναι το αποχαιρετιστήριό της, το προειδοποιητήριο που μας στέλνει πως βρίσκεται ήδη στα έγκατα της Γης.

—Τίποτα απλούστερο απ' αυτό το φαινόμενο, μου απάντησε η Κλαιρβίλ. Κάθε φορά που ένα βαρύ σώμα πέφτει στο ηφαίστειο ενεργοποιεί τα υλικά που βράζουν κοχλάζοντας αδιάκοπα μέσα στη μήτρα του κι έτσι δημιουργείται μια μικρή έκρηξη.

—Ελπίζω λοιπόν να μη μας ενοχλήσει τίποτ' άλλο Κλαιρβίλ, ας γευματίσουμε τώρα αν και πιστεύω πως κάνεις λάθος σχετικά με τη βροχή απ' τις πέτρες που μόλις μας έπεσε στο κεφάλι! Δεν είναι παρά η παράκληση της Ολυμπίας να της δώσουμε τα πράγματά της εκεί κάτω. Πρέπει να της τα επιστρέψουμε λοιπόν.

Αφού βγάλαμε το χρυσάφι και τα κοσμήματα που στόλιζαν τα ρούχα της, τα πακετάραμε και τα ρίξαμε στην ίδια εκείνη τρύπα που δέχτηκε και τη δύσμοιρη φίλη μας. Στη συνέχεια γευματίσαμε. Δεν ακούστηκε ο παραμικρός θόρυβος· το έγκλημα είχε διαπραχθεί και η φύση ήταν ικανοποιημένη. Κατεβήκαμε κάτω και συναντήσαμε τους ανθρώπους μας στους πρόποδες του βουνού.

—Μας συνέβη κάτι τρομερό, τους είπαμε πλησιάζοντάς τους με δάκρυα στα μάτια... η άμοιρη η συντρόφισσά μας... πλησίασε πολύ στο χείλος και... αλίμονο έπεσε μέσα... Ω,

γενναίοι εσείς, λέτε να μπορούμε να κάνουμε τίποτα;

—Τίποτα, απάντησαν εκείνοι μ' ένα στόμα· έπρεπε να μας αφήσετε να μείνουμε μαζί σας, δεν θα συνέβαινε τίποτα· τώρα πια πάει, χάθηκε, δεν θα την ξαναδείτε ποτέ.

Τα ψεύτικα δάκρυά μας διπλασιάστηκαν στο άκουσμα της σκληρής αυτής αλήθειας κι αφού ανεβήκαμε στο αμάξι μας, ύστερα από τρία τέταρτα ήμασταν ξανά πίσω στη Νάπολη.

Ανακοινώσαμε την ίδια κιόλας μέρα τη συμφορά που μας βρήκε· ο Φερδινάνδος ήρθε να μας συλλυπηθεί αυτοπροσώπως πιστεύοντας πως ήμασταν αληθινές αδελφές και φίλες· όσο διεφθαρμένος κι αν ήταν, δεν διανοήθηκε ούτε μια στιγμή πως θα μπορούσαμε να 'χαμε κάνει εκείνο το έγκλημα κι έτσι τα πράγματα έμειναν όπως είχαν. Πριν περάσει μεγάλο διάστημα, στείλαμε πίσω στη Ρώμη τους ανθρώπους της πριγκίπισσας ντε Μποργκέζε μαζί με πιστοποιητικά του θανάτου της και μηνύσαμε στην οικογένειά της να μας υποδείξει τι να κάνουμε με τα κοσμήματα και τα χρυσαφικά της που ανέρχονταν, όπως τους γράφαμε, σε τριάντα χιλιάδες φράγκα ενώ στην πραγματικότητα βέβαια αναλογούσαν σε εκατό περίπου χιλιάδες τις οποίες εύκολα καταλαβαίνετε ότι μοιραστήκαμε αναμεταξύ μας. Όταν όμως η απάντηση της οικογένειάς της έφτασε, εμείς δεν βρισκόμαστε πλέον στη Νάπολη κι έτσι απολαύσαμε με την ησυχία μας τη ληστεία που κάναμε στη φίλη μας.

Η Ολυμπία, πριγκίπισσα Μποργκέζε, ήταν μια γυναίκα γλυκιά, αξιαγάπητη, παρασυρμένη από την ηδονή, ελευθέρια από ιδιοσυγκρασία, γεμάτη φαντασία, αλλά δεν είχε ποτέ της εμβαθύνει στις αρχές που πρέσβευε· ντροπαλή, επηρεασμένη πάντα από τις προκαταλήψεις της, επιρρεπής στην πρώτη ατυχία που θα της συνέβαινε δεν ήταν αντάξια δύο γυναικών διεφθαρμένων τόσο όσο εμείς.

[...] (1797)

Σημειώσεις

51

Αν και στο επεισόδιο αυτό πρόκειται αναμφίβολα για διάλογο μεταξύ της Ζυστίν και της Ντυμπουά, ο ντε Σαντ χρησιμοποιεί (εσφαλμένα) τα ονόματα Ζυστίν και Σοφί για το ίδιο πρόσωπο: ενώ στην εκδοχή του 1797, που παρουσιάζεται εδώ, η αναφορά στην Οδύσεια της Ζυστίν γίνεται από τον αφηγητή σε τρίτο πρόσωπο, στις δύο προηγούμενες εκδοχές ο ντε Σαντ παραχωρούσε στην ίδια το λόγο. Η Ζυστίν αποκρύπτει εδώ την ταυτότητά της, για να διαφυλάξει την τιμή των νεκρών γονιών της και στην αφήγησή της κάνει χρήση του ψευδωνύμου Σοφί. (Πρβλ. *Oeuvres*

52

Η λέξη boulgre ή bougre με την έννοια του σοδομίτη προέρχεται ως γνωστόν από το «Βούλγαρος». Δες για το θέμα αυτό την εμπειριστατωμένη μελέτη που περιλαμβάνεται στο έργο *Venus dévoilée* του ίδιου συγγραφέα.

53

Σε αντίθεση προς τα ιστορικά γεγονότα –όπου με το πραξικόπημα του Γουσταύου του ΙΙου η ως τότε ισχυρή γερουσία χάνει τις εξουσίες της και αποκαθίσταται η προσωπική απολυταρχία του μονάρχη–, στη φιλολογική εκδοχή εξεγείρεται η γερουσία εναντίον του θρόνου, το ανακτορικό πραξικόπημα αποτυγχάνει χάρη στην προδοσία και οι συνωμότες πέφτουν σαν ώριμοι καρποί στα χέρια του μονάρχη.

---

ix

Ειδοποιούμε εκ των προτέρων τον αναγνώστη ότι τα ονόματα των συνομοτών σ' αυτή την περίφημη υπόθεση μεταφέρονται αλλάγμένα στο κείμενο.

54

Όπως πιστοποιούν η βιογραφία και οι επιστολές του, ο ντε Σαντ δεν υπήρξε καθόλου ουδέτερος και απόμακρος παρατηρητής και σχολιαστής της Γαλλικής Επανάστασης, αλλά είχε απεναντίας συμμετάσχει ενεργά στην εξέλιξή της στο Παρίσι. Έτσι, η παρέμβαση αυτή πρέπει να εκτιμηθεί ως μία από τις αναρίθμητες ψηφίδες που, συναρμολογούμενες, θα αποδώσουν την εικόνα της σαδικής επαναστατικής θεωρίας. Δεν μπορούν να αποκλειστούν κάποιες αναλογίες ανάμεσα στη Γαλλική και τη Σουηδική Επανάσταση. Ωστόσο, ασαφής παραμένει η συγκεκριμένη αναφορά αυτής της υποσημείωσης: πρόκειται για την πτώση των *Φυλλίνων*, των *Γιρονδίνων*, των *Ορεινών*, μήπως είναι ένας υπαινιγμός στο Σύνταγμα του Διευθυντηρίου του 1795 ή, τέλος, μια σημείωση που προστέθηκε εκ των υστέρων στο χειρόγραφο μετά το πρώτο πραξικόπημα του Ναπολέοντα Βοναπάρτη;

---

x

Πνεύμα της επανάστασης της Στοκχόλμης, δεν θα μπορούσες τάχα να περάσεις για

λίγο και από το Παρίσι;

55

Ο Ζακ Μολέ, τελευταίος μεγάλος μάγιστρος του τάγματος των Ναϊτών ιπποτών, βασανίστηκε το 1314 από τον Φίλιππο τον Ωραίο και κήκε στην πυρά ως αιρετικός· το τάγμα των Ναϊτών συνέχισε όμως να υφίσταται και μετά το θάνατό του ως συνωμοτική οργάνωση.

56

Ο ντε Σαντ έχει πάρει τον όρκο αυτό σχεδόν αυτολεξεί από το *Le Tombeau de Jacques Molay ou le secret des Conspirateurs. A ceux qui veulent tout savoir*, του Charles-Louis Cadet de Gassicourt, Παρίσι 1795.

Ας συγκριθούν τα πρωτότυπα:

Η ιστορία της Ζυλιέτ: «Je jure (...) d'exterminer tous les rois de la terre; de faire une guerre éternelle à la religion catholique et au pape; de prêcher la liberté des peuples, et de fonder une république universelle». (*Oeuvres Complètes*, τ. 23, σελ. 116).

Le Tombeau de Jacques Molay: «Les quatre loges des franc-maçons créées par le grand maître s'organisent, et tous les membres y prêtent serment d'exterminer tous les rois et la race des Bourbons; de détruire la puissance du pape; de prêcher la liberté des peuples, et de fonder une république universelle» (σελ. 11).

4

Περί δεσποτισμού και αναρχίας

Η αυθαίρετη εξάσκηση βίας, που δεν έχει πλέον ανάγκη εκλογίκευσης και η οποία απαντά τόσο στο σενάριο του οργίου όσο και στη μακιαβελική πολιτική που ασκούν ακόλαστοι δυνάστες, έχει πλέον φτάσει σε τέτοιο βαθμό αναλγησίας και απάθειας ώστε να εργαλειοποιεί ανθρώπους και φύση αδιακρίτως –εξετάζοντάς τους υπό το πρίσμα της ιδιοτελούς υπολογιστικής λογικής– ως μέσα κυριαρχίας και ηδονής («Η συνείδηση ότι έχεις εξουσία είναι σχεδόν σεξουαλική αίσθηση» Χένρι Κίσινγκερ). Μέσα στο σύμπαν του θριαμβεύοντος κακού και της γενικής διαφθοράς, η ενάρετη διαγωγή οδηγεί αναγκαστικά στην καταστροφή, όχι μόνο επειδή οι αρετές της εσωτερικότητας, της γενικής ευημερίας και της αλληλοβοήθειας απαιτούν την απάρνηση της ίδιας ευτυχίας, αλλά και επειδή βρίσκονται σε αντίφαση με τους κοινωνικά διαμορφωμένους τρόπους συμπεριφοράς· η αρετή, δηλαδή η απάρνηση και καταδίκη του εγωισμού, μόνο στη δυστυχία θα οδηγήσει μέσα στην ανταγωνιστική κοινωνία. Γλαφυρό παράδειγμα για τα παραπάνω δεν αποτελεί μόνο η Οδύσσεια της Ζυστίν· και για την ίδια τη Ζυλιέτ η αρετή θα αποβεί σχεδόν μοιραία στη διάρκεια της ακόλαστης καριέρας της: αρκεί να ριγήσει για λίγο στο άκουσμα του σχεδίου του μέντορά της Σαιν Φον που σκοπεύει να εξολοθρεύσει τα δύο τρίτα του γαλλικού πληθυσμού με έναν προγραμματισμένο λιμό, για να στρέψει την εκδίκησή του πάνω της. Μόνο η εσπευσμένη φυγή της θα τη γλιτώσει από τη μοίρα εκείνη, στην οποία θα σπρώξει αργότερα η ίδια την Μποργκέζε.

Έτσι όμως, ακόμα και οι νόμοι που σκοπούν στη γενική και όχι την ατομική ευτυχία, τη μη εκλογικευμένη ηδονή, γίνονται εργαλεία της αρετής, κι αυτά δηλαδή μέσα κυριαρχίας. Καθλώνουν την ανθρώπινη συμπεριφορά σε ένα status quo και επιβάλλουν κυρώσεις σε κάθε υπέρβασή του. Παρ' όλα αυτά, ο νόμος δεν προσφέρεται για να νομιμοποιηθεί και να στηριχθεί η θέληση για εξουσία στην επεκτατική της ροπή. Ο νόμος ευνοεί, βέβαια, το κακό, τον ανταγωνισμό και την εγωιστική επιδίωξη του κέρδους, δεδομένου ότι η τάξη εκείνη η οποία ελέγχει την ανθρώπινη ύλη που βαθύτατα περιφρονεί, διαθέτει και επαρκή μέσα ώστε να αποτρέπει τις νομικές κυρώσεις εις βάρος της· ωστόσο, ο νόμος τιμωρεί μόνο κατόπιν εορτής, δύσκολα μπορεί να ανατρέψει τετελεσμένα. Ανάμεσα στις κινητήριες ιδέες της αυτοσυντήρησης και της επιδίωξης αισθησιακής ηδονής, αποφασιστική σημασία για τους σαδικούς δυνάστες έχει το καταλογίσιμο των πράξεων. Η

τυχαία και αυθόρμητη εμφάνιση του ανταγωνισμού οφείλει να εξαλειφθεί, ώστε η εξουσία να μπορεί να αναπαράγεται χωρίς κίνδυνο: το άτομο πρέπει να υποβαθμιστεί στο επίπεδο μιας καλορυθμισμένης μηχανής που λειτουργεί χωρίς προβλήματα· και με τα λόγια της Ζυλιέτ:

«Όταν ο νόμος δεν μπορεί τίποτα πια να κατορθώσει, πρέπει να πέφτει το ξίφος».

Η δρακόντεια νομοθεσία αίματος που προτείνει ο Φρανκαβίλ συνιστά το πρώτο βήμα της εξόντωσης του υποκειμένου, νομιμοποιεί τα προγράμματα εξόντωσης που συνέλαβαν ο Σαιν Φον και ο επίσκοπος της Γκρενόμπλ. Η εξολόθρευση μειονοτήτων, ακόμα και ολόκληρων λαών που πραγματοποίησε ο φασισμός και που συγκαταλέγονται και σήμερα ακόμα στο ματωμένο οπλοστάσιο του νεο-ιμπεριαλισμού, δεν αποτελούν απότοκο της πρόνοιας κάποιων διψασμένων για εξουσία πολιτικών, αλλά το ενδεχόμενό τους ενυπάρχει στην κυριαρχία των νόμων, επομένως και στην αστική αντίληψη του εργαλείου Λόγου που ο ντε Σαντ κατέχει και χειρίζεται με δεξιοτεχνία. Ακόμα και εκείνη η παραλλαγή της εμπόλεμης κατάστασης που διακηρύσσει ο Σιγκύ, η αναρχία ή – καλύτερα– η μεσοβασιλεία, οδηγεί εντέλει σε παρόμοιες συνέπειες.

Η αλαζονεία της εξουσίας

Ο κύριος ντε Σαιν Φον ήταν ένας άνδρας περίπου σαράντα ετών, εξαιρετικά έξυπνος, αλλά με απαίσιο χαρακτήρα: δόλιος, ακόλαστος, σκληρός, με απέραντη αλαζονεία, κατείχε την τέχνη να κλέβει τη Γαλλία στον υπέρτατο βαθμό και να εκδίδει εντάλματα συλλήψεως, απλώς και μόνο για να ικανοποιήσει τα πιο μικρά του πάθη. Πάνω από είκοσι χιλιάδες άτομα, αδιακρίτως φύλου και ηλικίας, στέναζαν εκείνη τη στιγμή εξαιτίας του μέσα στα σκοτεινά βασιλικά φρούρια από τα οποία βρήθει ολόκληρη η Γαλλία. «Κι ανάμεσα σ' αυτές τις είκοσι χιλιάδες», μου έλεγε μια μέρα χαριτολογώντας, «δεν υπάρχει, σου ορκίζομαι, ούτε ένας ένοχος». Προσκεκλημένος στο δείπνο ήταν επίσης ο ντ' Αλμπέρ, πρώτος πρόεδρος του Κοινοβουλίου των Παρισίων· [57] ο Νουαρσέιγ μου μίλησε για την παρουσία του μόλις την τελευταία στιγμή της εισόδου μας στο μέγαρο του Σαιν Φον.

—Οφείλεις, μου είπε, τον ίδιο σεβασμό στο πρόσωπο αυτό όπως και στο άλλο· δεν έχουν περάσει δώδεκα ώρες που είχε τη ζωή σου στα χέρια του· είπα στον Σαιν Φον να τον προσκαλέσει κι εκείνον για να σου δώσω την ευκαιρία να τον αποζημιώσεις για την ευγενική του χειρονομία: μπορούσα να τον ανταμείψω καλύτερα;

Τέσσερις χαριτωμένες κοπέλες, η κυρία ντε Νουαρσείγ και εγώ, αποτελούσαν το χαρέμι που είχαν στη διάθεσή τους οι κύριοι αυτοί. Οι κοπέλες, παρθένες ακόμα, ήταν της εκλογής της Ντυβερζιέ. Η πιο νέα απ' όλες άκουγε στο όνομα Εγκλέ· ήταν ξανθιά, ηλικίας δεκατριών χρόνων και μ' ένα πρόσωπο εξαίσιο. Ακολουθούσε η Λολότ – πιστό αντίγραφο της Φλόρας· η φρεσκάδα της είχε κάτι απaráμιλλο και ήταν το πολύ πολύ δεκαπέντε χρονών. Η Εριέτα ήταν δεκάξι και συγκέντρωνε στο πρόσωπό της περισσότερα θέλγητρα απ' όσα επιδαψίλευσαν ποτέ οι ποιητές στις τρεις Χάριτες. Η Λιντάν ήταν δεκαεπτά: σωστή ζωγραφιά, με μάτια που έλαμπαν παράξενα, είχε το πιο ωραίο σώμα του κόσμου.

Έξι νεαρά αγόρια, ηλικίας δεκαπέντε ετών, μας υπηρετούν γυμνά, με τα μαλλιά τους χτενισμένα σε γυναικείο στυλ· έτσι καθένας από τους ελευθέρους που συμμετείχαν στο δείπνο είχε στη διάθεσή του –όπως εύκολα αντιλαμβάνεται κανείς από την αριθμητική αυτή αναλογία– τέσσερα αντικείμενα ασέλγειας: δύο γυναίκες και δύο αγόρια. Καθώς κανένα από τα άτομα αυτά δεν βρισκόταν στο σαλόνι όταν μπήκα, ο ντ' Αλμπέρ και ο Σαιν Φον, αφού με φίλησαν, με χάιδεψαν και με γέμισαν επαίνους για ένα τέταρτο της ώρας, άρχισαν ν' αστειολογούν γύρω από την περιπέτειά μου.

—Είναι μια χαριτωμένη μικρή κακούργα, είπε ο Νουαρσείγ, η οποία, με την πιο τυφλή υποταγή της στα πάθη των δικαστών της, θα τους ευχαριστήσει για τη ζωή που τους οφείλει.

—Θα με λυπούσε πολύ αν της την αφαιρούσαν, είπε ο ντ' Αλμπέρ. Δεν είναι τυχαίο βέβαια που η Θέμις φορά επίδεσμο στα μάτια της, κι ελπίζω να συμφωνήσετε μαζί μου ότι δεν επιβάλλεται λιγότερο να φοράμε κι εμείς κάτι ανάλογο στα δικά μας, προκειμένου να δικάσουμε τόσο γλυκά πλασματάκια όσο αυτό εδώ.

—Εγώ της υπόσχομαι το ατιμώρητο των εγκλημάτων της εφ' όρου ζωής, είπε ο Σαιν Φον· μπορεί να κάνει απολύτως ό,τι της αρέσει χωρίς κανέναν φόβο. Της παρέχω την αμέριστη υποστήριξη μου για όλες της τις παρεκτροπές και είμαι διατεθειμένος να εκδικηθώ, όπως θα απαιτήσει η ίδια, όλους εκείνους που θα θελήσουν να παρεμποδίσουν τις απολαύσεις της, όσο εγκληματικές κι αν είναι αυτές.

—Επιτρέψτε μου να της υποσχεθώ κι εγώ το ίδιο, είπε ο ντ' Αλμπέρ· προχωρώ μάλιστα ακόμα περισσότερο και την πληροφορώ ότι αύριο θα έχει στα χέρια της μια επιστολή του Αρχιγραμματέως που θα την εξασφαλίζει από κάθε δίωξη η οποία ενδεχομένως θα επιχειρούταν εναντίον της, από οποιοδήποτε δικαστήριο, σ' ολόκληρη την επικράτεια... Αλλά, Σαιν Φον, απαιτώ κάτι περισσότερο. Αυτό που κάνουμε τώρα αποβλέπει απλώς στην απαλλαγή του εγκλήματος· πρέπει να το ενθαρρύνουμε – δεν νομίζεις; Σου ζητώ λοιπόν να τακτοποιήσεις έτσι τα πράγματα ώστε η Ζυλιέτ να παίρνει, υπό μορφή επιδόματος, ένα

είδος βραβείου για κάθε έγκλημα που θα διαπράττει, το ύψος του οποίου θα είναι ανάλογο με τη σοβαρότητα του εγκλήματος και θα κυμαίνεται από τρεις μέχρι είκοσι πέντε χιλιάδες φράγκα.

—Ζυλιέτ, είπε ο Νουαρσέιγ, ιδού νομίζω επαρκή κίνητρα τόσο για την πλήρη ανάπτυξη των παθών σου όσο και για την απροθυμία απόκρυψης των παρεκτροπών σου. Επιτρέψτε μου να παρατηρήσω κύριοι, συνέχισε ο εραστής μου χωρίς να μου αφήσει χρόνο ν' απαντήσω, ότι, με τον τρόπο αυτό, κάνετε θαυμάσια χρήση της εξουσίας που σας έχουν αναθέσει οι νόμοι και ο μονάρχης αυτής της χώρας.

—Την καλύτερη δυνατή, απάντησε ο Σαιν Φον ποτέ δεν εργάζεται κανείς καλύτερα παρά όταν εργάζεται για τον εαυτό του· αυτή η εξουσία μας έχει ανατεθεί για να εξασφαλίζουμε την ευτυχία των ανθρώπων· δεν κάνουμε το καθήκον μας εξασφαλίζοντας τη δική μας και του αξιολάτρευτου αυτού κοριτσιού;

—Επιτρέψτε μου να επεκτείνω αυτές τις παρατηρήσεις, είπε ο ντ' Αλμπέρ. Το κράτος, περιβάλλοντάς μας μ' αυτή την εξουσία, δεν μας είπε να φροντίσουμε για την ευημερία του άλφα ή του βήτα συγκεκριμένου προσώπου· απλώς μας είπε: οι εξουσίες που σας μεταβιβάζω προορίζονται για την ευτυχία ολόκληρης της κοινότητας. Δυστυχώς, όμως, συνέχισε ο ντ' Αλμπέρ, είναι αδύνατον να καταστήσεις ευτυχείς όλους εξίσου τους ανθρώπους· κατά συνέπεια, από τη στιγμή που υπάρχουν ανάμεσά μας μερικοί ευχαριστημένοι, μπορούμε να υποστηρίξουμε ότι η αποστολή μας εκπληρώνεται.

—Εντούτοις, είπε ο Νουαρσέιγ –που έκανε πως διαφωνεί δήθεν για να δώσει την ευκαιρία στους φίλους του να προβληθούν– διασώζοντας τον ένοχο και καταδικάζοντας τον αθώο συμβάλλετε μάλλον στη γενική δυστυχία της κοινωνίας.

—Σ' αυτό ακριβώς διαφωνώ, είπε ο Σαιν Φον· η κακία κάνει πολύ περισσότερους ανθρώπους ευτυχείς από την αρετή: συνεπώς, υπηρετώ καλύτερα το γενικό καλό προστατεύοντας την κακία παρά ανταμείβοντας την αρετή.

—Ιδού επιχειρήματα καθ' όλα άξια για κατεργάρηδες σαν και σας! παρατήρησε ο Νουαρσέιγ.

—Φίλε μου, είπε ο ντ' Αλμπέρ, τα συμμερίζεστε κι εσείς μετά χαράς· δεν βλέπω το λόγο να παραπονείσθε.

—Έχετε δίκιο, παραδέχτηκε ο Νουαρσέιγ· νομίζω, άλλωστε, πως είναι προτιμότερο να κάνουμε κάτι αντί να φλυαρούμε. Δεν θέλετε λίγο τη Ζυλιέτ πριν να 'ρθουν οι άλλοι;

—Εγώ όχι, έκανε ο ντ' Αλμπέρ· δεν έχω καμιά κλίση προς τα τετ-α-τετ· νιώθω πιο αδέξια... Θεωρώ απολύτως αναγκαίο να με βοηθούν πάντα σε τέτοιου είδους διαδικασίες, οπότε προτιμώ να κάνω υπομονή και να περιμένω ωσότου να συγκεντρωθούν όλοι.

—Εγώ δεν σκέφτομαι καθόλου έτσι, είπε ο Σαιν Φον. Θα μου επιτρέψετε λοιπόν ν' απασχολήσω για λίγο τη Ζυλιέτ σ' εκείνο το μουντουάρ.

Μόλις βρεθήκαμε μέσα, ο Σαιν Φον μου είπε να γδυθώ. Κι ενώ εγώ έσπευσα να υπακούσω:

—Με βεβαίωσαν, μου λέει, πως θα δείξετε απόλυτη συγκατάβαση προς τις ιδιορρυθμίες μου· είναι κάπως απωθητικές, το ξέρω, αλλά βασίζομαι στη γενναιοφροσύνη σας. Γνωρίζετε τι έχω κάνει για σας, θα κάνω ακόμα περισσότερα. Είσαστε κακιά κι εκδικητική ε, λοιπόν, συνέχισε, απλώνοντάς μου έξι εντάλματα συλλήψεως, στα οποία δεν χρειαζόταν παρά να συμπληρώσω το όνομα οιαδήποτε θα έκρινα σκόπιμο να στερήσω την ελευθερία, ορίστε μερικά παιχνίδια για να παίζετε· ορίστε επίσης αυτό το διαμάντι: αξίζει χίλια λουδοβίκια· σας το προσφέρω σαν αμοιβή για τη χαρά που μου έδωσε η γνωριμία σας απόψε... Πάρτε το, μη διστάζετε, δεν μου κοστίζει απολύτως τίποτε: είναι χρήματα του κράτους.

—Αληθινά, εξοχότατε, μένω κατάπληκτη από τη γενναιοδωρία σας.

—Ω! και πού να δείτε ακόμα... Ακούστε, Ζυλιέτ, θέλω να σας προσλάβω στην υπηρεσία μου. Έχω ανάγκη από μια γυναίκα, όπως εσείς, που να 'ναι ικανή για όλα· θέλω να σας αναθέσω το τμήμα των δηλητηριών.

—Τι είπατε, άρχοντά μου; Χρησιμοποιείτε τέτοια πράγματα;

—Δεν μπορώ να κάνω διαφορετικά. Υπάρχουν τόσοι άνθρωποι που είμαστε υποχρεωμένοι να παραμερίζουμε απ' το δρόμο μας... Έχετε ενδοιασμούς μήπως;

—Ενδοιασμούς; Ούτε τον παραμικρό, εξοχότατε! Σας ορκίζομαι: δεν βρίσκεται έγκλημα στον κόσμο ικανό να με τρομάξει, και δεν υπάρχει ούτε ένα που να μην το διαπράττω με απόλαυση.

—Ω! είσαστε αξιολάτρευτη ύπαρξη! Φιλήστε με, Ζυλιέτ, είπε ο Σαιν Φον. Και τώρα: σύμφωνα με την υπόσχεση που μου δίνετε, σας επαναλαμβάνω τον όρκο που σας έδωσα προηγουμένως: θα σας παράσχω την πλήρη ατιμωρησία των εγκλημάτων σας. Κάνετε ό,τι νομίζετε συμφέρον σας και ό,τι σας ευχαριστεί: σας διαβεβαιώ πως θα σας προφυλάξω από κάθε δυσάρεστη περιπέτεια που ενδεχομένως θα προκύψει. Αλλά θα πρέπει να μου αποδείξετε αμέσως πως είστε ικανή να φέρετε εις πέρας την αποστολή για την οποία σας προορίζω. Πάρτε αυτό εδώ, μου λέει δίνοντάς μου ένα μικρό κουτί: στο αποψινό δείπνο θα βάλω να καθίσει δίπλα σας μία από τις κοπέλες που θα διαλέξω για το πείραμά μας. Φανείτε ευγενική μαζί της: η προσποίηση είναι το ένδυμα του εγκλήματος· ξεγελάστε την όσο πιο επιδέξια μπορείτε και κατά τα επιδόρπια ρίξτε αυτήν τη σκόνη στο ποτήρι με το κρασί που θα της σερβίρουν: το αποτέλεσμα θα είναι σύντομο. Θα βεβαιωθώ έτσι αν είστε

η γυναίκα που χρειάζομαι· και, σ' αυτή την περίπτωση, η θέση σας περιμένει.

—Ω, άρχοντά μου! απάντησα με θέρμη, είμαι στις διαταγές σας! Βασιστείτε σε μένα: θα δείτε πως θα τα καταφέρω...

—Έκτακτα!... Υπέροχα!... Ας διασκεδάσουμε τώρα, δεσποινίς μου· το ελευθέριο ήθος σας με καυλώνει... Επιτρέψτε μου, ωστόσο, να θέσω υπόψη σας πριν απ' όλα έναν τύπο συμπεριφοράς από τον οποίο είναι ουσιώδες να μην απομακρύνεστε καθόλου: σας προειδοποιώ ότι δεν πρέπει να ξεχνάτε ποτέ τον βαθύ σεβασμό που απαιτώ και που μου οφείλετε για πολλούς λόγους. Είμαι τρομερά υπερήφανος άνθρωπος. Δεν θα με ακούσετε ποτέ να μιλώ σε κάποιον στον ενικό αριθμό· μιμηθείτε με· προπάντων μη με προσφωνείτε ποτέ διαφορετικά από «εξοχότατε»· όταν απευθύνεστε σ' εμένα χρησιμοποιείτε τρίτο πρόσωπο —όσο τούτο είναι δυνατόν— και μπροστά μου τηρείτε πάντα την αρμόζουσα στο πρόσωπό μου στάση: δηλονότι, εκείνη του απολύτου σεβασμού. Εκτός από τη διακεκριμένη θέση που κατέχω, η καταγωγή μου είναι από τις πλέον επιφανείς, η περιουσία μου τεράστια και το κύρος μου μεγαλύτερο και από του βασιλέως ακόμη. Είναι αδύνατον, υπ' αυτές τις συνθήκες, να μην έχει κανείς μεγάλη ματαιοδοξία. Ο ισχυρός άνθρωπος, που από μίαν εσφαλμένη αντίληψη λαϊκότητας δεν τηρεί την απαιτούμενη απόσταση από το πλήθος, σύντομα χάνει το κύρος του και ξεπέφτει. Η φύση τοποθέτησε τους ισχυρούς επί της Γης όπως τα άστρα επί του στερεώματος: οφείλουν να φωτίζουν τους ανθρώπους, αλλά ουδέποτε να κατεβαίνουν στο επίπεδό τους. Η αλαζονεία μου είναι τόσο ισχυρή, ώστε θα ήθελα οι υπηρέτες να με σερβίρουν γονατιστοί, και να μην ομιλώ παρά μονάχα δι' αντιπροσώπου με το συρφετό όλης αυτής της πόλης που αποκαλείται λαός. Περιφρονώ τους πάντες που δεν ευρίσκονται στο δικό μου ύψος.

—Εν τοιαύτη περιπτώσει, είπα, ο εξοχότατος θα πρέπει να μισεί πολύ κόσμο, διότι στην κοινωνία μας ελάχιστοι είναι οι άνθρωποι που θα μπορούσαν να εξομοιωθούν μαζί του.

—Ελάχιστοι, πράγματι: έχετε δίκιο, δεσποινίς. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο βδελύσσομαι το σύμπαν ολόκληρο, εκτός των δύο φίλων μου που γνωρίζετε και μερικούς άλλους· για τους υπόλοιπους τρέφω απεριόριστο μίσος.

—Μα, εξοχότατε, πήρα το θάρρος να παρατηρήσω σ' αυτό τον τύραννο, οι ιδιορρυθμίες σας ως ελευθέριου, δεν σας κατεβάζουν λίγο από αυτή την ανωτερότητα στην οποία, κατά τη γνώμη μου, θα έπρεπε να επιθυμείτε πάντα να βρίσκεστε;

—Καθόλου, είπε ο Σαιν Φον· αντιθέτως συνδέονται στενά μαζί της· για πνεύματα σαν τα δικά μας, οι ταπεινώσεις ορισμένων ελευθέριων πράξεων τρέφουν την αλαζονεία μας. [...]

Ο Σαιν Φον μας ανέπτυξε ακολούθως ένα φοβερό σχέδιο αφανισμού της Γαλλίας που είχε καταστρώσει.

—Φοβόμαστε, μας είπε, πως όπου να 'ναι θα ξεσπάσει επανάσταση στη χώρα· βλέπουμε ήδη τα συμπτώματά της μέσα σ' ένα διαρκώς αυξανόμενο πληθυσμό. Όσο ο λαός πολλαπλασιάζεται τόσο πιο επικίνδυνος γίνεται· κι όσο περισσότερο μορφώνεται τόσο πρέπει να τον φοβάσαι· ο μόνος τρόπος να τον κρατάς σε υποδούλωση είναι η άγνοια. Σκεφτόμαστε λοιπόν, συνέχισε ο υπουργός, να καταργήσουμε καταρχήν όλα εκείνα τα δημόσια σχολεία που παρέχουν δωρεάν εκπαίδευση και που, πολλαπλασιαζόμενα διαρκώς, δεν κάνουν τίποτε άλλο από το να μας κατακλύζουν με ζωγράφους, ποιητές και φιλοσόφους αντί να μας προμηθεύουν αχθοφόρους και υποζύγια που έχουμε ανάγκη. Τι το χρειαζόμαστε το ταλέντο τόσων ανθρώπων και για ποιο λόγο το ενθαρρύνουμε; Πρέπει να ελαττώσουμε τον αριθμό των μορφωμένων· η Γαλλία έχει ανάγκη από μια σοβαρή αφαίμαξη και ο τομέας που πρέπει να χτυπηθεί πρώτος είναι τα πιο εξαθλιωμένα κοινωνικά στρώματα. Θ' αρχίσουμε λοιπόν με μια απηνή καταδίωξη των επαιτών: στις τάξεις αυτών των ανθρώπων βρίσκονται σχεδόν πάντα οι ταραξίες και οι επαναστάτες. Κατόπιν θα κλείσουμε όλα τα πτωχοκομεία και τα φιλανθρωπικά ιδρύματα, στερώντας έτσι από τις μάζες και το τελευταίο καταφύγιο που μπορεί να θρέψει την αναίδειά τους. Κάτω απ' το βάρος αυτών των αλυσίδων, που θα 'ναι χίλιες φορές βαρύτερες από εκείνες που φοράνε στην Ασία, θα προσπαθήσουμε να κρατήσουμε τον όχλο υποταγμένο και, για να το πετύχουμε, δεν θα διστάσουμε να χρησιμοποιήσουμε όλα τα μέσα που έχουμε στη διάθεσή μας.

—Τα μέσα αυτά θα σας πάρουν πολύ χρόνο, είπε η Κλαιρβίλ. Αν έχετε ανάγκη από μια απότομη ελάττωση του πληθυσμού, σας χρειάζονται πιο δραστικά πράγματα: ο πόλεμος, ο λιμός, η πανούκλα.

—Ο πρώτος είναι σίγουρος, είπε ο Σαιν Φον, τον έχουμε μέσα στο πρόγραμμα. Την τελευταία δεν τη θέλουμε γιατί, όπως καταλαβαίνεις, υπάρχει κίνδυνος ν' αποτελέσουμε εμείς τα πρώτα της θύματα. Όσο για το λιμό, το μονοπώλιο των σιτηρών που σκοπεύουμε να εφαρμόσουμε, χώρια από τα τεράστια κέρδη που θα μας φέρει, θα οδηγήσει σύντομα το λαό στον αλληλοσπαραγμό. Ελπίζουμε πολλά απ' αυτό το μέτρο. Το Συμβούλιο των Υπουργών το ψήφισε ομόφωνα γιατί το θεωρεί γρήγορο, αποτελεσματικό και πολύ προσοδοφόρο...

Πάει πολύς καιρός, συνέχισε ο υπουργός, που έχω αποδεχτεί τις αρχές του Μακιαβέλι και που είμαι απολύτως πεπεισμένος ότι τα άτομα δεν έχουν καμιά αξία για την πολιτική. Συμπληρωματικά μηχανήματα της κυβερνήσεως, οι άνθρωποι οφείλουν να εργάζονται για την ευημερία αυτής της κυβερνήσεως και ποτέ η κυβέρνηση για την ευημερία των ανθρώπων. Κάθε κυβέρνηση που φροντίζει για τον άνθρωπο είναι αδύναμη· δεν υπάρχει

παρά ένα είδος ισχυρής κυβερνήσεως: αυτή που δίνει τα πάντα στον εαυτό της και στους ανθρώπους τίποτα. Περισσότεροι ή λιγότεροι σκλάβοι σ' ένα κράτος είναι κάτι αδιάφορο· εκείνο που έχει σημασία είναι οι αλυσίδες να πέφτουν βαριές πάνω στο λαό και ο μονάρχης να είναι απόλυτος δεσπότης. Η Ρώμη κατάντησε τρυφηλή κι αδύναμη όταν θέλησε να κυβερνηθεί δημοκρατικά· αντίθετα, κατάκτησε τον κόσμο όταν την εξουσία κατέλαβαν οι τύραννοι. Όλη η δύναμη πρέπει να συγκεντρώνεται στο πρόσωπο του μονάρχη, αλλά καθώς η δύναμη αυτή είναι απλώς ηθική, μια που ο λαός σαν σώμα είναι πολύ ισχυρότερος, η κυβέρνηση δεν μπορεί ν' αποκτήσει τη δύναμη που της λείπει παρά μονάχα με μια σειρά δεσποτικών ενεργειών· χωρίς αυτές η δύναμή της υπάρχει μόνο σε ιδεατό επίπεδο. Όταν θέλουμε να επιβληθούμε στους άλλους, πρέπει να τους συνηθίσουμε σιγά σιγά να βλέπουν στο πρόσωπό μας μια ανώτερη διάσταση που δεν υπάρχει στην πραγματικότητα· αλλιώς θα μας βλέπουν όπως είμαστε, πράγμα που θα οδηγήσει ασφαλώς στην καταστροφή μας.

—Πάντοτε πίστευα, παρατήρησε η Κλαιρβίλ, ότι η τέχνη του να κυβερνάς τους ανθρώπους απαιτεί μεγάλη δολιότητα και απάτη.

—Αυτό είναι αλήθεια και ο λόγος είναι απλός, αποκρίθηκε ο Σαιν Φον: δεν μπορείς να κυβερνήσεις τους ανθρώπους παρά με την απάτη· άρα, πρέπει να είσαι απατεώνας για να το πετύχεις. Ο μορφωμένος άνθρωπος δεν θ' αφεθεί ποτέ να τον σύρεις από τη μύτη· πρέπει λοιπόν να του στερήσεις τη δυνατότητα να μορφωθεί, να τον κρατήσεις στο σκοτάδι, αν θέλεις να τον χειραγωγείς· κι αυτό δεν γίνεται παρά με την υποκρισία και την απάτη.

—Μα η απάτη δεν είναι κάτι κακό; ρώτησα τον Σαιν Φον.

—Εγώ τη βλέπω μάλλον σαν αρετή, απάντησε ο υπουργός. Είναι το μοναδικό κλειδί για την καρδιά του ανθρώπου· θα ήταν αδύνατον να συμβιώσουμε μαζί του αν του φερόμασταν με τιμιότητα και ειλικρίνεια. Καθώς μάλιστα μοναδική απασχόληση και του ίδιου είναι να μας εξαπατά, τι θα γινόμαστε αν δεν μαθαίναμε κι εμείς την τέχνη να τον εξαπατούμε; Η πρωταρχική απασχόληση του ανθρώπου και ιδιαίτερα του κρατικού λειτουργού είναι να διαβάζει τις σκέψεις των άλλων χωρίς ν' αφήσει να φανούν οι δικές του· αυτό είναι το μόνο ταλέντο που διαθέτει. Αλλά αν δεν φτάνει κανείς εκεί παρά μονάχα με την απάτη, τότε η απάτη είναι αρετή. Μέσα σ' έναν κόσμο απόλυτα διεφθαρμένο, δεν υπάρχει κίνδυνος να μολυνθεί κανείς περισσότερο, απ' τους άλλους· το θέμα είναι να εξασφαλίσει για τον εαυτό του όλη την ευτυχία και τη γαλήνη που θα του εξασφάλιζε η αρετή σε μια κυβέρνηση ηθική και τίμια. Ποτέ όμως η μηχανή που οδηγεί μια κυβέρνηση δεν θα μπορούσε να είναι ενάρετη, διότι είναι αδύνατον να προλάβεις όλα τα εγκλήματα ή να

προστατευθείς απ' αυτά χωρίς να είσαι κι ο ίδιος εγκληματίας· ό,τι λοιπόν οδηγεί τους διεφθαρμένους ανθρώπους πρέπει να είναι διεφθαρμένο και το ίδιο· δεν μπορεί ποτέ η αρετή που είναι μια μορφή αδυναμίας και αδράνειας, να κυριαρχήσει πάνω στο κακό που είναι πάντα μια αέναη κίνηση. Αυτός που κυβερνά πρέπει να είναι πιο δυναμικός από τον κυβερνώμενο· άρα, αν ο κυβερνώμενος διατηρεί τη δυνατότητα να διαπράττει εγκλήματα, πώς μπορεί εκείνος που κυβερνά να τον αντιμετωπίσει αν δεν είναι κι ο ίδιος εγκληματίας; Τι είναι οι ποινές που επιβάλλει το κράτος στον πολίτη αν όχι εγκλήματα; Τι τις δικαιολογεί; Η ανάγκη του κυβερνήτη. Ιδού λοιπόν το έγκλημα ένα από τα βασικά μέσα της κυβερνήσεως. Και σας ρωτώ τώρα: με ποια έννοια μπορεί να είναι αναγκαίο για τον κόσμο αυτό που ονομάζετε *αρετή*, όταν είναι βέβαιο ότι δεν μπορείτε να το κατακτήσετε παρά με εγκλήματα; Άλλωστε, είναι απόλυτα αναγκαίο, για το καλό της ίδιας της κυβερνήσεως, η μεγάλη μάζα των ανθρώπων να είναι διεφθαρμένη: όσο περισσότερο είναι, τόσο καλύτερα κυβερνάται. Εν ολίγοις, εξετάστε την αρετή από όλες τις απόψεις της και θα διαπιστώσετε ότι είναι πάντοτε ανώφελη και επικίνδυνη.

Θα ήθελα, Ζυλιέτ, συνέχισε ο Σαιν Φον απευθυνόμενος πλέον αποκλειστικά σε μένα, ν' απαλλαγείτε ριζικά απ' όλες τις προκαταλήψεις επ' αυτού του θέματος, διότι ασφαλώς απειλούν την ευτυχία σας. Θα ήθελα να σας βεβαιώσω ότι οι αρχές που διέπουν τη ζωή σας είναι απόλυτα σωστές, διότι είναι τρομερό να έχετε γεννηθεί με κλίση προς το κακό και να μην μπορείτε να παραδοθείτε σ' αυτό χωρίς να τρομάζετε. Βεβαιωθείτε, άγγελέ μου, ότι καθήκον σας είναι ν' αναστατώνετε και να προσβάλλετε την τάξη της Φύσης με κάθε δυνατό τρόπο· ενεργώντας έτσι, δεν θα κάνετε τίποτα περισσότερο από το να χρησιμοποιείτε τις δυνατότητες με τις οποίες σας προίκισε η ίδια – δυνατότητες που ήξερε καλά ότι θα τις χρησιμοποιούσατε ακριβώς γι' αυτό, και για τη χρήση των οποίων αναμφιβόλως δεν σας μέμφεται, εφόσον αντί να σας τις στερήσει, σας εμπνέει κάθε στιγμή την επιθυμία να τις βάλετε σ' ενέργεια. Κάντε λοιπόν κάθε είδους κακό που σας ευχαριστεί χωρίς να χάνετε ούτε στιγμή την ηρεμία σας: να είστε βέβαιη πως όποια μορφή κακού κι αν επινοήσετε, ποτέ δεν θα είναι τόσο αποτρόπαιη όσο η ίδια η Φύση θα την επιθυμούσε· να είστε βέβαιη ότι η Φύση επιθυμεί την καταστροφή... ότι την αγαπά... ότι τρέφεται απ' αυτήν και ότι ποτέ δεν της είστε περισσότερο ευάρεστη όσο όταν τα χέρια σας επιδίδονται στην καταστροφή όπως τα δικά της· κι ακόμα ότι ποτέ δεν την προσβάλλετε περισσότερο, ποτέ δεν σφετερίζετε τόσο τα δικαιώματά της όσο όταν ασχολείστε με τον πολλαπλασιασμό του ανθρώπινου γένους που η ίδια αποστρέφεται ή όταν αφήνετε ανενόχλητη τη μάζα εκείνη των ανθρώπων που βλάπτουν τις λειτουργίες της· γιατί οι αληθινοί νόμοι της Φύσης είναι το έγκλημα και ο θάνατος και ποτέ δεν τους υπηρετούμε

καλύτερα παρά όταν θερίζουμε, όπως εκείνη, καθετί που μπορεί να φτάσει τα χέρια μας.

[...] (1797)

Το πρόγραμμα της καταπίεσης

—Αυτή η γυναίκα δεν αγαπά τους βασιλιάδες, είπε τότε ο Φερδινάνδος.

—Ούτε τους θεούς, απάντησα. Θεωρώ τους μεν τύραννους, τους δε φαντάσματα και βρίσκω πως δεν πρέπει ποτέ ούτε να εξουσιάζουμε ούτε να εξαπατούμε τους ανθρώπους. Η φύση που μας έσπειρε σ' αυτό τον κόσμο, μας δημιούργησε ελεύθερους και άθεους· η δύναμη ποδοπάτησε την αδυναμία, να τι έκαναν οι βασιλιάδες· η απάτη παραπλάνησε την ανοησία, να τι έκαναν οι θεοί· όμως, δεν βλέπω σ' αυτούς παρά απατεώνες και φαντάσματα δίχως την παραμικρή έμπνευση από τη φύση.

—Τι θα 'καναν οι άνθρωποι χωρίς βασιλιάδες και θεούς;

—Θα γίνονταν πιο ελεύθεροι... πιο σοφοί και συνεπώς πιο αντάξιοι απέναντι στις βλέψεις που έχει η φύση γι' αυτούς που δεν τους έπλασε ούτε για να φυτοζωούν κάτω απ' το σκήπτρο ενός ανθρώπου, που δεν είναι σε τίποτα ανώτερός τους, ούτε για να έρπονται κάτω απ' την τροχοπέδη ενός θεού που δεν είναι παρά καρπός της φαντασίας ορισμένων φανατικών.

—Μια στιγμή, είπε ο Φρανκαβίλ· συμφωνώ εν μέρει με το συλλογισμό της Ζυλιέτ! Καθόλου Θεός... έχει σαφώς δίκιο· αν όμως καταστραφεί αυτή η τροχοπέδη, τότε ο λαός θα χρειάζεται μια νέα! Ο φιλόσοφος βέβαια δεν την έχει ανάγκη, το ξέρω, τη χρειάζεται όμως ο όχλος και πάνω του πρέπει να γίνει αισθητή η κυριαρχία των βασιλιάδων.

—Είμαστε σύμφωνοι, απάντησε η Ζυλιέτ, όπως κι εσείς υποχώρησα στον Φερδινάνδο πάνω σ' αυτό το σημείο την πρώτη φορά που συζητήσαμε μαζί.

—Λοιπόν, συνέχισε ο Φρανκαβίλ, οι θρησκευτικές χίμαιρες πρέπει να αντικατασταθούν από τον πιο ακραίο τρόπο· λυτρώστε το λαό από το φόβο της επερχόμενης κόλασης, κάτι που δεν θα προλάβει καλά καλά να γίνει κι αυτός θα παραδοθεί αμέσως στα πάντα, αλλά αντικαταστείτε τον χιμαιρικό αυτό τρόπο με ποινικούς νόμους σκανδαλώδους αυστηρότητας, που δεν θα πλήττουν παρά μόνο αυτόν εφόσον αυτός είναι ο μόνος που προβληματίζει το κράτος! Μόνο στη δική του τάξη γεννιούνται πάντα δυσारेστημένοι. Τι σημασία έχει για τον πλούσιο άνθρωπο η ιδέα του φρένου που δεν βαραίνει ποτέ πάνω του εφόσον εξαγοράζει το ματαιόπονο αυτό πρόσχημα με το δικαίωμα να βλάπτει όσο καίρια θέλει όσους ζουν κάτω απ' το ζυγό του; Δεν θα βρείτε ούτε έναν απ' αυτή την τάξη

που να μη σας επιτρέπει να εξασκείτε, μαζί μ' αυτόν, την πιο σκοταδιστική τυραννία εφόσον θα το κάνει και ο ίδιος στους άλλους. Όταν λοιπόν τεθούν αυτές οι βάσεις θα 'ναι πια αναγκαίο ο βασιλιάς να κυβερνά με την πλέον ακραία αυστηρότητα ενώ για να 'χει το αδιαφιλονίκητο δικαίωμα να κάνει το λαό να υφίσταται τα πάντα θ' αφήνει όσους κρατούν μαζί με τον ίδιο τη ρομφαία να κάνουν κι αυτοί με τη σειρά τους ό,τι θέλουν. Πρέπει να περιβάλλει τους τελευταίους αυτούς με την εμπιστοσύνη και το κύρος του, την ισχύ του, την υπόληψή του· πρέπει να τους πει: «Θεσπίστε κι εσείς νόμους με την προϋπόθεση όμως να στηρίζετε τους δικούς μου· και για να 'ναι τα πλήγματά μου στέρα, για να 'ναι ο θρόνος μου ακλόνητος, στηρίξτε την ισχύ μου με όλη την ελευθερία που σας αφήνω και απολαύστε ειρηνικά αυτή την ελευθερία έτσι ώστε να μη διαταραχτεί ποτέ κι η δική μου...».

—Αυτή είναι η συμφωνία που έκλεισαν οι βασιλιάδες με τον κλήρο, είπε η Κλαιρβίλ.

—Ναι! Ο κλήρος όμως, στηρίζοντας την εξουσία του πάνω σ' αυτήν ενός φανταστικού Θεού, γινόταν ισχυρότερος απ' τους βασιλιάδες· τους δολοφονούσε αντί να τους υποστηρίζει κι εγώ δεν ζητάω αυτό. Εγώ θέλω η απόλυτη εξουσία να παραμείνει στα χέρια της κυβέρνησης κι η εξουσία που αφήνει η κυβέρνηση στα χέρια των πλούσιων και των φιλοσόφων να μη χρησιμοποιείται απ' αυτούς παρά μόνο για τα πάθη τους και υπό τον όρο οτιδήποτε κάνουν να υποστηρίζει το κράτος· καθώς το κράτος δεν μπορεί ποτέ να κυβερνηθεί αποκλειστικά και μόνο ούτε από το θεοκρατικό ούτε από το δεσποτικό καθεστώς· το χρήμα αυτού του κράτους πρέπει να μπορεί να εξοντώσει στη στιγμή την πρώτη εξουσία, που θα μπορούσε να καταστρέψει τη δική του, και να μοιραστεί την τελευταία αυτή εξουσία μ' εκείνους οι οποίοι, κερδίζοντας να το βλέπουν να ορθώνεται υπεράνω τους, θα συγκατατεθούν στο να του παραχωρήσουν κάποιες φορές τις δυνάμεις που αυτό τους αφήνει να απολαμβάνουν εν ειρήνη, όταν βρίσκεται και το ίδιο εν ειρήνη, στην περίπτωση που όλοι μαζί, και η κινητήρια δύναμη και οι φορείς της συνενώνονται για να αντιμαχηθούν, να αποδεκατίσουν, να υποτάξουν τη λαϊκή ύδρα οι προσπάθειες της οποίας μοναδικό σκοπό έχουν να σπάσουν τα δεσμά που της επιβάλλουν.

—Μα τότε, είπε η Κλαιρβίλ, είναι βέβαιο πως οι νόμοι, καμωμένοι εναντίον του, δεν θα μπορούσαν να είναι εξαιρετικά σκληροί.

—Πρέπει να είναι οι νόμοι του Δράκοντα, απάντησε ο Φρανκαβίλ, πρέπει να 'ναι νόμοι γραμμένοι με αίμα, να μην αποζητούν, να μην τρέφονται παρά μόνο από αίμα, να κάνουν το αίμα να κυλά καθημερινά, να βαστούν το λαό στην πιο οικτρή μιζέρια· ο λαός δεν είναι ποτέ πιο επικίνδυνος απ' όσο όταν ζει μέσα στην άνεση...

—Κι όταν έχει παιδεία; είπε η Κλαιρβίλ.

—Και τότε φυσικά! Πρέπει να κρατηθεί στην πιο βαθιά άγνοια, είπε ο πρίγκιπας· η σκλαβιά του πρέπει να είναι τόσο σκληρή όσο και αιώνια και, κυρίως, να μην απομείνει στα χέρια του κανένα μέσο να ελευθερωθεί απ’ αυτή, κάτι που επιτυγχάνεται αναμφισβήτητα όταν αυτός που στηρίζει και περιβάλλει το καθεστώς είναι έτοιμος να εμποδίσει το λαό να τραντάξει τις αλυσίδες που ο ίδιος έχει μέγιστο συμφέρον να επιβάλλει και να διατηρήσει. Δεν φαντάζεστε σε τι σημείο πρέπει να εξαπλωθεί μια τυραννία τέτοιου είδους.

—Το καταλαβαίνω, είπε η Κλαιρβίλ· θα ’πρεπε να φτάσει στο σημείο όλα αυτά τα υποκείμενα να παίρνουν δικαίωμα ζωής και αναπνοής από το βασιλιά ή όσους τον περιβάλλουν.

—Ακριβώς, συνέχισε ο πρίγκιπας αδράχνοντας με ζέση αυτή την ιδέα! Το ίδιο το καθεστώς πρέπει να ρυθμίζει τον πληθυσμό, να ’χει στα χέρια του κάθε μέσο που θα μπορεί να τον εξαλείψει αν χρειαστεί, να τον αυξήσει αν το θεωρεί απαραίτητο και να μην έχει ποτέ στη δικαιοσύνη του ζυγαριά άλλη από κείνη των συμφερόντων ή των παθών του, συνδυασμένων αποκλειστικά με τα συμφέροντα ή τα πάθη εκείνων που, όπως είπαμε παραπάνω, δέχτηκαν από το ίδιο όλα τα αναγκαία μερίσματα εξουσίας που μπορούν να εκατονταπλασιάσουν τη δική του όταν θα της υποταχθούν. ^[58] Ρίξτε τη ματιά σας στα καθεστώτα της Αφρικής και της Ασίας· όλα τους διέπονται απ’ αυτές τις αρχές κι όλα τους υποστηρίζονται αδιάλειπτα απ’ αυτές.

—Σε πολλά απ’ αυτά, είπε η Καρλότα, ο λαός δεν είναι τόσο μηδαμινός όσο τον παρουσιάζετε.

—Αυτό είν’ αλήθεια, είπε ο Φρανκαβίλ, γιατί έχει ήδη στασιάσει σε ορισμένα από τα καντόνια που αναφέρουμε και πρέπει να τον φέρουνε σε τέτοια κατάσταση τρόμου και αποδυνάμωσης ώστε να μην μπορεί καν να συλλάβει την επαναστατική ιδέα. [...]

(1797)

[...] Μη φανταστείτε παρ’ όλα αυτά, φίλοι μου, ότι με το λαός εννοώ την κάστα που προσδιορίζεται με το χαρακτηρισμό *τρίτη τάξη*, όχι βέβαια. ^[59] Ονομάζω λαό αυτή την ποταπή και αξιοκαταφρόνητη τάξη που, πεταμένη χύμα στον πλανήτη μας σαν το ξέπλυμα της φύσης, μπορεί να ζήσει μόνο με πολύ μόχθο και ιδρώτα... που μας κλέβει, που μας εκβιάζει, που μας εξαπατά κάθε φορά που δεν μπορεί να μας κάνει να συνεισφέρουμε διαφορετικά. Αυτή την προορίζω για διαρκή υποδούλωση και ταπείνωση, γι’ αυτήν βεβαιώνω ότι δεν υπάρχει στον κόσμο παρά για να υπηρετεί τους άλλους. Όλοι όσοι αναπνέουν πρέπει να συνασπιστούν εναντίον αυτής της χαμερπούς τάξης. Ολόκληρο το σύμπαν πρέπει να βοηθήσει να χαλκεύσουμε τα δεσμά αυτών των ποταπών σκλάβων,

με την ακλόνητη πεποίθηση ότι αν δείξουμε οίκτο ή λιγοψυχήσουμε, κάποτε θα ζημιωθούμε. Εσείς, που σας διαπαιδαγωγώ και που αναγνωρίζω τα δικαιώματά σας, μη διστάζετε καθόλου να υποταχτείτε στην πιο δεσποτική κυβέρνηση. Μόνο αυτή θα διατηρήσει τα προνόμιά σας και θα τους δώσει ισχύ. Ευχαριστημένη που θα σας βλέπει να συνεισφέρετε μαζί της στην υποδούλωση των μόνων πλασμάτων που πρέπει να φοβάται, θα σας παραχωρήσει, όποτε το θελήσετε, ένα μέρος της εξουσίας της για να εξασφαλίσει το υπόλοιπο. Και οι νόμοι τους οποίους θα έχει θεσπίσει το μόνο που θα κάνουν θα είναι να ψάσουν ελαφρά τα κεφάλια σας για να κόψουν τα δικά τους. Υπάρχει άλλο κράτος απ' την Τουρκία που να είναι πιο ευτυχισμένοι οι μεγάλοι; Φοβούνται τον απαγχονισμό, συμφωνώ, αλλά αυτό το μαρτύριο σπάνια είναι γι' αυτούς. Προορίζεται μόνο για κάποια εγκλήματα κατά του κράτους, ποτέ τα ιδιαίτερα τους εγκλήματα, ποτέ ο κρυφός δεσποτισμός τους δεν διατρέχει τον κίνδυνο να κατασταλεί. Η απόλαυση χίλιων ηδονικών εγκλημάτων τους είναι λοιπόν εξασφαλισμένη και μόνο για ένα δυο πρέπει να φοβούνται!... Ω! ζήτω, ζήτω για πάντα μια τέτοια κυβέρνηση! Θα πηγαίνω πάντα να μένω κατά προτίμηση σε χώρες που υποδουλώνουν γιατί μ' αρέσει ο βούρδουλας που δεν με χτυπάει και με τον οποίο μπορώ να τρομοκρατώ τους άλλους. Τι με νοιάζει και αν με φωνάζουν σκλάβο όταν έχω το δικαίωμα να υποδουλώνω κι εγώ άλλους; Ο αληθινός σκλάβος είναι αυτός που συμφωνεί να ζει κάτω από μια κυβέρνηση που οι νόμοι της χτυπούν όλους το ίδιο, γιατί γίνεται σκλάβος εξαιτίας αυτών των νόμων για τους οποίους μια δεσποτική κυβέρνηση αδιαφορεί και η τυραννία του ανθρώπου που δεν χτυπάει παρά όποιον του αρέσει είναι πολύ πιο γλυκιά από το νόμο που χτυπάει όλους αδιακρίτως. Ναι, το επαναλαμβάνω ευχαρίστως, το ακάθαρμο αίμα του λαουτζίκου, αν ήμουν ηγεμόνας, θα έρρεε σε κάθε στιγμή της ζωής μου. Θα τον τρομοκρατούσα συνεχώς με αιματηρούς παραδειγματισμούς. Ένοχο ή όχι θα τον σφαγιάζα, για να διατηρήσω την εξάρτησή μου. Θα τον αποστερούσα απ' οτιδήποτε θα μπορούσε να του δώσει ενεργητικότητα. Θα τον έστρωνα με την ακατάπαυστη δουλειά και θα έκανα την επιβίωσή του τόσο επίπονη που και η σκέψη και μόνο να τραντάξει τις αλυσίδες του θα του ήταν αδιανόητη...

—Θα έπρεπε να τους κάνετε υποζύγια, είπε ο αβάς, που θα επιτρεπόταν να τα σκοτώνεις όπως τα βόδια που πουλιούνται στα κρεοπωλεία μας. Θα έπρεπε να τους συνθλίψετε με φόρους, εισφορές...

—Μην αμφιβάλλετε, συνέχισε ο επίσκοπος ότι αυτό το σκυλολόι υποσκάπτει το κράτος με τη διαβρωτική σκουριά του. Ας το ξεριζώσουμε, ας το καταστρέψουμε απ' τη ρίζα του και για να το πετύχουμε αυτό, να τα κύρια μέσα που θα χρησιμοποιούσα:

1ου. Πρώτα πρώτα είναι σημαντικό, όχι μόνο να επιτρέψουμε αλλά ακόμα και να

κατοχυρώσουμε την παιδοκτονία. Μ' αυτό το σοφό μέτρο ελάττωσε και η Κίνα τον υπερπληθυσμό που την απομυζούσε, που την καταδυνάστευε με τόση βιαιότητα και που ίσως να κατέληγε στην ολοκληρωτική ανατροπή του καθεστώτος της. Ο σοφός Κινέζος, σκοτώνοντας με θάρρος το παιδί που δεν μπορεί να θρέψει, ούτε καν υποψιάζεται ότι εγκληματεί με το να ξεφορτώνεται λίγο νωρίτερα ή αργότερα ό,τι του είναι βάρος.

Ας επιβάλλουμε έναν τέτοιο νόμο στο λαό που θέλουμε να υποτάξουμε. Ας επιφυλαχτούμε κυρίως να μην ιδρύσουμε κανένα άσυλο για τους καρπούς της ακολασίας του. Αυτή που θα το κουβαλάει μέσα της, υποχρεωμένη να το γεννήσει μέσα στη φτώχεια, να μην μπορεί να το σώσει με κανένα μέσο. Να τιμωρείται η ίδια με θάνατο, αν θέλει να διατηρήσει αυτό τον άχρηστο καρπό, όπως στο νησί Ταϊτή όπου οι γυναίκες της φυλής των Αρρέων ποδοπατούνται, αν αφήσουν να έρθουν στον κόσμο τα παιδιά τους ή αν δεν τα σκοτώσουν μόλις γεννηθούν. [60]

2ον. Έπειτα πρέπει οι επόπτες να κάνουν κανονικές ετήσιες επισκέψεις σ' όλους τους χωρικούς και να αποσπούν αλύπητα ό,τι πλεονάζει από κάθε αρχηγό οικογένειας. Αυτές οι επισκέψεις θα είναι απροσδόκητες και ανελέητες. Κι ο δήμιος, που θα συνοδεύει πάντα αυτούς που τις κάνουν, θα σφάζει χωρίς οίκτο τα πλεονάζοντα μέλη μιας οικογένειας. Για κάθε οικογένεια που έχει πάνω από τρία παιδιά που δικαιούνται, ο πλεονάζων αριθμός θα πέφτει θύμα της μάχαιρας των εποπτών. Μη φοβάστε, με τέτοια μέτρα, κανένας χωρικός δεν θα τολμήσει να φέρει στον κόσμο περισσότερα παιδιά απ' όσα του επιτρέπει ο νόμος. Τσακίστε τον με αβάσταχτους φόρους, αν παραβιάζει τους νόμους. Κι ακόμα περισσότερο: αν συνηθίσει να τους αψηφά, σφάξτε τη γυναίκα του μπροστά στα μάτια του. Και μην ξεχνάτε ότι όλες οι δυστυχίες μιας κυβέρνησης είχαν πάντα σαν αιτία τον πλεονάζοντα πληθυσμό. Πολεμήστε λοιπόν δραστικά την πολυτέλεια και την άνεση αυτής της ποταλής τάξης, αν θέλετε να κόψετε το κακό από τη ρίζα του. Αμφιβάλλετε μήπως γι' αυτή την πολυτέλεια;... Ε, λοιπόν, πηγαίνετε στα άσυλα αυτού του αναιδούς λαού και θα δείτε με τι αλαζονεία τολμάει να την επιδεικνύει σήμερα! Σας ερωτώ, λοιπόν, αν δεν είναι αυτή η πολυτέλεια που, μαλθακώνοντάς τον και εξαχρειώνοντάς τον κάθε μέρα, τον κάνει να πολλαπλασιάζεται έτσι σκανδαλωδώς. Καταργήστε, λοιπόν, αυτή την παράλογη γι' αυτόν πολυτέλεια. Περιορίστε αυτούς τους άξεστους στα απολύτως αναγκαία. Κι έτσι υποχρεωμένοι να μοχθούν πολύ για να τα αποκτήσουν, θα δείτε ότι δεν θα γεννούν πια τόσο. Αυτός ο λαός που τόσο λυπάστε, που τόσο κανακεύετε στην Ευρώπη, έχει την ίδια μεταχείριση στην Κεϋλάνη όπου δουλεύει σαν άλογο, χωρίς να έχει τίποτα δικό του; Την ίδια στην Πολωνία, όπου φυτοζωεί ακόμα κάτω από καθεστώς άκρας δουλείας; Στην Περσία και στις όχθες του Γάγγη όπου τον σκοτώνουν όπως εμείς εδώ τους λαγούς;

Επιβαρύνετε τον λοιπόν ελεύθερα: η ράχη του αντέχει πολύ περισσότερο απ' όσο νομίζετε. Πεισθείτε ακράδαντα ότι η φύση δεν έπλασε αυτά τα δεύτερης κατηγορίας πλάσματα παρά για να τα έχουν οι άλλοι άνθρωποι σαν παιχνίδια: αυτή είναι η επιθυμία της. Ο φτωχός πλάστηκε μόνο και μόνο για να είναι χρήσιμος στον πλούσιο, για να χρησιμοποιείται για τις ανάγκες του... τις ορέξεις του, για να χρησιμεύει σαν δεμάτι στα ταμπούρια, όπως έκανε ο Μωάμεθ στην Κωνσταντινούπολη. Πιέστε τον λοιπόν χωρίς κανένα ενδοιασμό. Υποχρεώστε τον, με τη φτώχεια στην οποία θα τον καταδικάσετε, να μην παίζει πια κανένα ρόλο στη Γη. Αναγκάστε τον να φέρνει ο ίδιος τα παραπανίσια του παιδιά στους χώρους των απολαύσεών σας, όπου θα τα ατιμάζετε, όπου και θα τα σκοτώνετε αν σας αρέσει. Αυτός είναι ο μόνος τρόπος να εξαφανίσετε αυτήν τη λέρα, που, αργά ή γρήγορα, αν δεν προσέξουμε, θα κλονίσει τα θεμέλια του κράτους.

3ον. Μια άλλη σημαντική εκτίμηση είναι να επαναφέρουμε το λαό κάτω απ' το ζυγό της δουλείας, απ' τον οποίο τον έβγαλε η απληστία και η κακή πολιτική των βασιλέων μας. Φοβούμενοι την παντοδυναμία των ευγενών, απελευθέρωσαν το λαό για να διατηρήσουν μια ισορροπία, χωρίς να δώσουν προσοχή στην ανισότητα των βαρών... χωρίς να προσέξουν ότι η αριστοκρατία αυτή που ήθελαν να αποδυναμώσουν, δεν θα εξουδετερωνόταν ποτέ χωρίς να συμπαρασύρει στην πτώση της και το θρόνο. Αν οι βασιλείς δεν θέλουν να παραδώσουν στους ευγενείς τους χωριάτες αυτούς που τους ανήκαν, ας τους κρατήσουν για τον εαυτό τους, συμφωνώ, αλλά να μην τους γλιτώσουν από τη δουλεία. Γιατί δεν υπάρχει πιο επικίνδυνο πράγμα από την ελευθερία του λαού. Μόνο με την πιο ολοκληρωτική καταπίεση αυτής της τάξης, με μια λέξη, μόνο με την υποταγή της στο πιο σκληρό καθεστώς δουλείας, με την ελάττωση των τροφίμων, την ολική εξαφάνιση της πολυτέλειας, την υποχρέωση να εξαγοράζει με τίμημα την πιο σκληρή δουλειά τα αναγκαία, θα καταφέρετε να ελαττώσετε τον πληθυσμό που είναι η καταστροφική αδυναμία όλων των κυβερνήσεων, το φοβερό μειονέκτημα που τις οδηγεί πάντα στον όλεθρο. Κανένας οίκτος επ' αυτού. Θα ήταν ολέθριο. Όταν το δέντρο είναι εξασθενημένο από τον μεγάλο αριθμό κλώνων και ο θρεπτικός χυμός δεν μπορεί πια να μοιραστεί εξίσου, κλαδεύουν, κόβουν, ελαττώνουν. Έτσι ο κορμός ωφελείται και το δέντρο συντηρείται. Ο Ερρίκος ο 4ος ήθελε να έχει ο κάθε χωρικός κότα για το φαγητό της Κυριακής. Αλλά ο Ερρίκος μιλούσε σαν πολιτικός και όχι σαν μονάρχη. Κι έχοντας πολύ περισσότερο δίκιο, με δεδομένη την αδυναμία στην οποία βρισκόταν, να θέλει να τον αγαπούν μάλλον παρά να τον φοβούνται, πολύ καλά έκανε και μιλούσε έτσι και θα είχε άδικο να πραγματοποιήσει τόσο γελοίες υποσχέσεις. Ας μην κοροϊδευόμαστε: η πηγή της ευημερίας του λαού είναι πηγή δημόσιας συμφοράς. Και θα πεθαίνουμε πάντα της πείνας,

όταν ο χωριάτης γίνει πλούσιος. Και επαναλαμβάνω ακόμα μια φορά, ο κορμός πρέπει να ευημερεί και όχι τα κλωνάρια. Ποια είναι η αιτία της μικρής απόδοσης των μεγάλων ιδιοκτησιών; Ο πλούτος του λαού. Γιατί δεν πλουτίζει ποτέ παρά μόνο σε βάρος των ευπόρων. Μη φοβάστε λοιπόν καθόλου να του αρπάξετε με τη σειρά σας την τροφή που σας έχει πάρει. Αν τα πλούτη αυτά δεν ανήκαν στο χωριάτη, δεν θα ήταν στην τσέπη σας; Γιατί λοιπόν πρέπει να τα στερείστε ενώ ο φτωχός, αυτό το αδύναμο και ποταπό πλάσμα, που η φύση έπλασε μόνο και μόνο για να είναι υποδουλωμένο, να τα απολαμβάνει σε βάρος σας; Ξαναπάρτε λοιπόν πίσω χωρίς ενδοιασμό αυτά που σας ανήκουν. Αν δεν το κάνετε, σημαίνει ότι ανατρέπετε όλους τους κοινωνικούς θεσμούς, ότι αγνοείτε τις παραινέσεις της φύσης. Και η ανοχή τόσο χονδροειδών καταχρήσεων, να είστε σίγουρος, δεν θα μας οδηγήσει παρά στην πιο φριχτή και πολύ άμεση αναταραχή. Και η νόθευση του γένους, που σύντομα θα προκληθεί από την αναπόφευκτη ανισογαμία σ' έναν τόσο πολυάριθμο πληθυσμό, είναι ένα άλλο μειονέκτημα που θα επιταχύνει την κατάρρευση του κράτους και συνεπώς από μειονέκτημα σε μειονέκτημα, θα γκρεμιστούμε σε μια άβυσσο από την οποία τίποτα δεν θα μπορεί πια να μας βγάλει.

Κι όλα αυτά από αισθήματα ενός ψεύτικου οίκτου. Σάμπως ο οίκτος να μην υπήρχε για τη διατήρηση των νόμων της φύσης, αλλά για την ανατροπή τους!... Σάμπως η αληθινή ανθρωπιά να μας υποχρέωνε να χάσουμε την πιο σημαντική τάξη των υπηκόων για να πλουτίσουμε την άλλη! Μακριά από μας αυτά τα απατηλά αισθήματα! Καλύτερα να είμαστε απάνθρωποι και βάρβαροι, αν με μοναδικό τίμημα αυτήν τη στάση μπορούμε να τιμούμε τη φύση και να διατηρήσουμε, στα πάντα, τη θεσπέσια τάξη της με την οποία μας δίνει το παράδειγμα. Και ποιος αμφιβάλλει ότι ο οίκτος δεν είναι αδυναμία, όταν οδηγεί σε βλάβη αυτής της δύναμης; Και ποιος είναι λοιπόν αυτός ο ψεύτικος οίκτος που αποσκοπεί στην ανατροπή όλων των αρχών του δικαίου και των φυσικών νόμων; Θα χαρακτηρίζατε αξιέπαινο ένα αίσθημα του οποίου οι κίνδυνοι θα ήταν τόσο έκδηλοι; Θα ήταν σαν να λέγαμε ότι ένας αφέντης κάνει καλή πράξη με το να στερείται το βραδινό του φαγητό για να το δώσει στο σκύλο του. Ας αναλύσουμε καλύτερα την αληθινή δυναμική της φύσης. Ο οίκτος, χωρίς καμιά αμφιβολία, είναι σε όλες τις περιπτώσεις αδυναμία, αλλά σ' αυτή την περίπτωση γίνεται πραγματικό έγκλημα... έγκλημα του κράτους. Κι όποιος υποκύπτει σ' αυτόν είναι πραγματικά άξιος τιμωρίας.

4ον. Μια άλλη ενέργεια, ακόμα πιο αναγκαία απ' ό,τι ήδη έχει εκτεθεί, είναι η απόλυτη κατάργηση των δημόσιων και ιδιωτικών ελεημοσυνών. Θα ήθελα να υπάρχει ένα γερό πρόστιμο που θα επιβαλλόταν σ' όποιον θα τολμούσε να επιδίδεται σ' αυτή την ολέθρια πράξη, όταν θα του είχαν αποδείξει τα αρνητικά της. Παραπονιόμαστε για τους ζητιάνους,

αλλά τους δελεάζουμε με φιλανθρωπίες! Δεν θα γελούσαμε μ' έναν ηλίθιο που θα παραπονιόταν ότι ενοχλείται από τις μύγες και που, για να τις διώξει, θα έβαζε τριγύρω του κερήθρες γεμάτες μέλι; Καμιά ελεημοσύνη, το επαναλαμβάνω. Ας αποφύγουμε να συντηρούμε τη φυγοπονία. Να θυμόμαστε πως αν αυτό το αλητόπαιδο ο Ιησούς την κήρυξε το έκανε γιατί και ο ίδιος δεν ήταν παρά ένας ζητιάνος... ένας περιπλανώμενος που οι Ρωμαίοι αντί να τον περιφρονήσουν, θα έπρεπε να τον υποβάλουν στα πιο σκληρά και ταπεινωτικά μαρτύρια. Προτάθηκε, επί Λουδοβίκου 14ου, να εξοντώσουν όλους τους φτωχούς, να τους κρεμάσουν όλους αλύπητα. Αυτό το σχέδιο, αντάξιο ενός τόσο σοφού καθεστώτος, θα είχε επηρεάσει και την εποχή μας και δεν θα μας κατέτρωγε σήμερα αυτό το σκυλολόι και το γεννοβολητό του. Ας τολμήσουμε να επανέλθουμε σ' αυτό το μεγαλόπνοο σχέδιο και ας είμαστε απόλυτα πεπεισμένοι ότι εφαρμόζοντάς το με ακρίβεια, ίσως να προλάβουμε πολλά κακά. Να έχετε κατά νου ότι ένα κράτος που θυσιάζει τους φτωχούς δεν χάνει τίποτα, αντίθετα κερδίζει πολλά. Με ποιο αιτιολογικό λοιπόν θα το αποφεύγατε; Θα κατακρίνατε έναν άνθρωπο με μεγάλη δυσθυμία που θα έπαιρνε κάποιο γιατρικό, για να γίνει καλά και πιο ευδιάθετος; Είναι ακριβώς το ίδιο πράγμα. Και για να επιδράσει καλύτερα στο έθνος μας – που είναι απέραντα βεβαρημένο απ' αυτά τα ολέθρια λαϊκά απόβλητα – το δραστικό μέτρο που απαιτώ, θα ήθελα στα λαϊκά θεάματα με ταύρους ή μονομάχους να θυσιάζουν σμήνη απ' αυτό τον ποταπό συρφετό, όπως έκαναν άλλοτε στη Ρώμη με τους χριστιανούς. Να τους δίνουν βορά στα άγρια θηρία, να διαμελίζουν τα αγόρια τους... να ξεκοιλιάζουν τις γυναίκες τους... να βασανίζουν τα κορίτσια τους, να ανακαλυφτούν γι' αυτούς τα πιο άγρια και βάρβαρα βασανιστήρια, να τους προορίζουν, τέλος, για το πιο μελετημένο βασανιστήριο που θα μπορούσε να σκαφιστεί και η πιο εσκεμμένη σκληρότητα. Θα βλέπατε πως, μ' αυτά τα μέτρα, σύντομα η Γη θα καθάριζε απ' αυτές τις εκβλαστήσεις που τη μιάνουν! Εκ πρώτης όψεως νιώθει κανείς φρίκη, το καταλαβαίνω, γι' αυτούς τους προγραμματισμούς απάνθρωπων διασκεδάσεων. Ποιος αμφιβάλλει παρ' όλα αυτά ότι δεν θα καθιερωθούν σύντομα όπως έγινε με τους χορούς σας και τις κωμωδίες σας;

Ποιος αμφιβάλλει ότι οι όλο νεύρο και σπονδή φιλεναδίτσες σας δεν θα έρχονται συνεχώς να διασκεδάζουν με τις σφαγές του λαού; Οι Πορκίες και οι Κορνηλίες έκλαιγαν με τις τραγωδίες του Σοφοκλέους και παρ' όλα αυτά δεν παρέλειπαν να χαϊδεύουν με λαγνεία την κλειτορίδα τους στις σφαγές των χριστιανών, στο ιπποδρόμιο της Ρώμης. Ο Νέρων έπαιζε υπέροχα τον Οιδίποδα και έκοβε φιλήδονα, βγαίνοντας απ' το θέατρο, κομματάκια τα όμορφα βυζάκια της Αγίας Καικιλίας ή τα ωραία οπίσθια της αδελφής Αγαθής, που είχαν και η μία και η άλλη την ηλιθιότητα να πιστεύουν στο Χριστό. Τα

θεάματα αυτά ευγενικά και ερεθιστικά συνάμα... αντάξια της μεγαλοφυίας ενός μεγάλου έθνους, θα μας αγανακτούσαν μόνο και μόνο γιατί τα μάτια μας θα ήταν ασυνήθιστα. Θα ριγούσαμε ίσως στα πρώτα, θα ποδοπατιόμασταν όμως στα δεύτερα για να δούμε. Μήπως οι δημόσιες πλατείες μας δεν είναι γεμάτες κάθε φορά που σκοτώνουν κάποιον ύστερα από δικαστική απόφαση; [xi] Το ίδιο θα γινόταν και εδώ. [61] Θα ήμασταν πραγματικά ανόητοι να δείχνουμε επιφυλακτικοί μ' αυτές τις σαχλαμάρες την ώρα που μυστικά επιτρέπουμε στους εαυτούς μας τόσες αγριότητες.

Και ποιος ξέρει αν, αφήνοντας έτσι ελεύθερη την κακία των ανθρώπων, δεν θα στέρευε η πηγή των μυστηριωδών εγκλημάτων τους; Ίσως ο διάσημος στρατάρχης ντε Ρε [62] να μην είχε δολοφονήσει τετρακόσια ή πεντακόσια παιδιά, για να εκτοξεύσει το σπέρμα του με μεγαλύτερο ενθουσιασμό, αν υπήρχαν θεάματα όπου το έκλυτο πάθος του θα μπορούσε να βρει διέξοδο. Τι ικανοποίηση θα έβρισκε, μ' αυτό το σχέδιο, το μίσος που τόσοι καθώς πρέπει άνθρωποι νιώθουν γι' αυτή την ποταπή τάξη! Μάλιστα ο άγιος Πουάνζ, αρχιεπίσκοπος της Τουλούζης, δεν μπορούσε να αντικρίσει ένα μέλος της χωρίς να το φορτώσει με βρισιές ή με χτυπήματα ή να βάλει να το ξυλοκοπήσουν άγρια, μπροστά του. Όσο για μένα, το ομολογώ, συνέχισε με ζέση αυτός ο ακόλαστος, δεν θα ήμουν ο τελευταίος που θα παρευρισκόμουν στα θεάματα αυτά... Μα τι λέω; Η υπερβολική φρίκη που τρέφω γι' αυτή την αισχρή ράτσα θα με οδηγούσε ίσως σε πολύ πιο δυνατά πράγματα, και με απόλαυση θα ανακάλυπτα ο ίδιος βασανιστήρια γι' αυτήν και με τα χέρια μου θα την έβαζα να τα υποφέρει... Ας συνεχίσουμε όμως.

5ον. Προσθέστε σ' αυτά τα πρώτα μέτρα αποδεκατισμού του πληθυσμού την καθιέρωση της συνήθειας να τιμώνται οι άγαμοι, οι παιδεραστές, οι λεσβίες, οι αυνάνες, τέλος όλα αυτά τα πλάσματα που όντας ορκισμένοι εχθροί των παιδιών, δεν έχουν άλλες αρχές παρά την αρπαγή του σπέρματος και την καταστροφή του. Ακόμα κι ο φονιάς να τιμάται από το κράτος. Απ' τη στιγμή που το θέμα είναι η ελάττωση αυτής της άφθονης περιττής σαβούρας που υποσκάλπει το έθνος, αποφύγετε να τιμωρήσετε αυτόν που, καταστρέφοντας, κατεξοχήν συμβάλλει στους σκοπούς σας. Τιμήστε τον, ανταμείψτε τον μάλιστα και ο σκοπός σας θα εκπληρωθεί.

6ον. Για να υποστηρίξετε τα μέτρα για τα οποία μόλις τώρα σας μίλησα, πρέπει όλα τα σιτηρά να μεταφέρονται σε δημόσια καταστήματα, που θα ιδρυθούν στις κυριότερες πόλεις της Γαλλίας και εκεί να πληρώνεται η αξία τους στους παραγωγούς, με εντολή να μην κρατήσουν για τον εαυτό τους παρά τα απολύτως αναγκαία για να ζήσουν. Το πρόσχημα αυτό σας δίνει το δικαίωμα να καθιερώσετε τις κατ' οίκον επισκέψεις, που θα κάνετε με αρκετή αυστηρότητα για να πάρετε κιάλας απ' τον δύστυχο αυτό ό,τι του είχατε

αφήσει προηγουμένως για τη χρονιά του. Θα τον βάλετε να μεταφέρει αυτό το υποτιθέμενο πλεόνασμα στα καταστήματα, διαβεβαιώνοντάς τον ότι θα πληρωθεί γι' αυτό. Και θα κρατήσετε το λόγο σας: τρεις μήνες μετά, θα τον φορολογήσετε με το διπλάσιο του ποσού που ξέρετε ότι εισέπραξε. Θα τον αναγκάσετε να πληρώσει αμέσως. Και να λοιπόν που θα μπαίνει ο χειμώνας και αυτός θα είναι χωρίς χρήματα και χωρίς τρόφιμα. Μόλις και μετά βίας θα έχει διατηρήσει τη σπορά του. Η ίδια διαδικασία θα ακολουθήσει και την επόμενη χρονιά. Πώς θέλετε, όταν περάσουν έτσι τρία ή τέσσερα χρόνια, ο δύστυχος αυτός, εντελώς κατεστραμμένος, να μην υποχρεωθεί να εγκαταλείψει την καλύβα του για να πάει να ζητιανέψει;... Αυτό θα κάνει. Μην εναντιώνεστε σ' αυτό, προσέξτε μόνο να το ενισχύσετε. Έξι μήνες μετά, θεσπίστε τους πιο αυστηρούς νόμους κατά της επαιτείας. Σφάξτε τους ζητιάνους, κρεμάστε τους χωρίς κανέναν οίκτο. Κι έτσι, σε δέκα χρόνια μ' αυτή την πολύ απλή μέθοδο, ο πληθυσμός σας θα μειωθεί κατά το ένα τρίτο. Και τότε να διακηρύξετε σ' όσους απομείνουν ότι για να προφυλαχθούν από τέτοιες διώξεις, το καλύτερο που έχουν να κάνουν οι χωρικοί είναι να επανυπαχθούν σε σύστημα φεουδαρχικής υποτέλειας. Κι ότι, παραχωρώντας στο αφεντικό τους όλα τα υπάρχοντά τους, αυτό που θα τους απομείνει θα είναι τουλάχιστον δικό τους, αφού η περιουσία των ευγενών είναι απαραβίαστη. Δώστε τους να καταλάβουν ότι μ' αυτήν τη δέσμευση, αυτός με τον οποίο την κάνουν, θα αναλάβει να τους προστατεύει, να τους υπερασπίζεται. Ότι θα τους κρατήσει στον μικρό του κλήρο και ότι από εκείνη τη στιγμή, θα απολαμβάνουν χωρίς κανέναν κίνδυνο και αυτό με μόνο τον όρο μιας πάγιας εισφοράς. Και για να μην τους εξαπατούν, όπως έχει συμβεί, για να μην κινδυνεύουν να πεθάνουν της πείνας σαν καλλιεργητές ή να χαθούν σαν ζητιάνοι, οι δύστυχοι αυτοί θα αναγκαστούν να δεχτούν τα πάντα. Κι έτσι θα ξαναγίνουν δουλοπάροικοι. Αλλά αν και υπόδουλοι, αν και απόλυτα περιορισμένοι στην πιο λιτή διαβίωση, ίσως ξαναρχίσουν και πάλι να γεννοβολάνε. Ξαναβάλτε σε εφαρμογή όλα τους τα εμπόδια γιατί το θύμα σάς ανήκει και έτσι τα μέσα που διαθέτετε μπορούν να είναι πια πολύ πιο απλά. Θεσπίστε ένα νόμο που να μην επιτρέπει το γάμο παρά από τα τριάντα και μετά... που να τον απαγορεύει όταν υπάρχει και η πιο αμυδρή ακόμα συγγένεια. Συνεχίστε την εξόντωσή τους όπου πλεονάζουν. Η κατάσχεση των αγαθών του παραβάτη να είναι πάντοτε προς όφελος του αφέντη, έτσι ώστε ανεπαίσθητα να σβήσει η ράτσα αυτή και όλες οι ιδιοκτησίες να περιέλθουν στον άρχοντα. Δεν θα υπάρχει πλέον κανένας φόβος στάσης ή εξέγερσης από εδώ και εμπρός γιατί οι στασιαστές σας θα βρεθούν ή δέσμιοι ή θανατωμένοι και σε κάθε περίπτωση ελαττωμένοι κατά το ήμισυ. Μια δεσποτική κυβέρνηση πρέπει να μεριμνά τώρα για την εφαρμογή αυτών των ενεργειών, να τις παγιώνει με τα πιο βίαια μέσα κι έτσι η χώρα θα

Μια αποτρόπαιη λογική

—Οι δύο άνδρες που βλέπεις εδώ, μου είπε η Ολυμπία παρουσιάζοντάς μου τους συνδαιτυμόνες της, είναι (μιλούσε αναφερόμενη πρώτα στον πιο ηλικιωμένο ανάμεσά τους) ο κύριος Σιγκύ, συγγενής πολλών πριγκίπων που επάνδρωσαν κατά καιρούς την Αγία Έδρα· σήμερα είναι διευθυντής της Αστυνομίας της Ρώμης· αυτός είναι ο άνθρωπος που έχει κέρδος από την πυρπόληση για την οποία σου μίλησα και που μου προσφέρει εκατό χιλιάδες νομίσματα για την πραγματοποίησή της. Ο άλλος είναι ο κύριος Μπρακιάνι, ο οποίος, με την ιδιότητα του μεγαλύτερου ευρωπαϊού φυσικού, θα επιφορτιστεί με την εκτέλεση του σχεδίου. Και, πλησιάζοντας στο αυτί μου, μου ψιθύρισε: Είναι και οι δύο φίλοι μου, Ζυλιέτ· μην τους αρνηθείς τίποτα, σε εξορκίζω, αν βέβαια απαιτήσουν κάτι από σένα.

—Μήπως δεν σου ανήκω; της απάντησα εγώ.

Κι αφού η πριγκίπισσα έδωσε στους υπηρέτες της τις αυστηρότερες διαταγές να μη μας ενοχλήσει κανείς, αρχίσαμε τη συζήτηση.

—Σας κάλεσα να δειπνήσετε, είπε η Ολυμπία, μαζί με μία από τις διασημότερες απατεώνισσες της Γαλλίας· κάθε μέρα διαπράττει διαφορετικά είδη εγκλημάτων· μη διστάζετε λοιπόν καθόλου, φίλοι μου, να συζητήσετε μπροστά της το σχέδιο που ετοιμάζουμε.

—Στην πραγματικότητα κυρία, είπε ο διευθυντής της αστυνομίας, αποδώσατε το χαρακτηρισμό «έγκλημα» σε μια, σίγουρα, απλούστατη πράξη. Θεωρώ τα νοσοκομεία σαν το πιο επικίνδυνο πράγμα μέσα σε μια μεγάλη πόλη· απορροφούν την ενέργεια του λαού, ευνοούν και εξαπλώνουν την τεμπελιά χαμηλώνοντας, ταυτόχρονα, και εξασθενώντας σημαντικά το σθένος και το θάρρος του· με μια λέξη, είναι καταστρεπτικά από κάθε άποψη. Ο ενδεής αποτελεί για το κράτος ό,τι το παρασιτικό κλαδί για το δέντρο! Το ξεραίνει τρεφόμενο από τους χυμούς του χωρίς να του παρέχει τίποτα. Τι κάνει λοιπόν ο γεωργός όταν αντιλαμβάνεται ένα τέτοιο κλαδί; Το κόβει αμέσως χωρίς τύψεις. Ο υπάλληλος, λοιπόν, του κράτους οφείλει να αντιμετωπίσει αυτή την περίπτωση όπως και ο γεωργός! Ένας από τους πρωταρχικούς νόμους της φύσης πρεσβεύει πως δεν πρέπει να υπάρχει τίποτα άχρηστο στον κόσμο. Να είστε σίγουρη πως ο ζητιάνος και ο άπορος είναι

βλαβερός σε κάθε περίπτωση και όχι μόνο όταν του λείπει ο οβολός σας. Επιθυμώ λοιπόν να πάψω να ασχολούμαι με τέτοιους δυστυχείς αντί να τους φροντίζω· θέλω να τους εξαφανίσουμε· να μεταχειριστώ τη σωστή λέξη; Θέλω να τους σκοτώσουμε όπως θα κάναμε και με μια αγέλη δηλητηριωδών ζώων. Αυτός είναι, λοιπόν, ο πρώτος λόγος που με ώθησε να προτείνω εκατό χιλιάδες ρωμαϊκά νομίσματα στην πριγκίπισσα Μποργκέζε για να καταστρέψει τα κτίσματα που συντηρούν αυτά τα άτομα. Ο δεύτερος λόγος είναι πως, στη θέση των νοσοκομείων πρόκειται να ανεγείρω ένα τεράστιο οίκημα προορισμένο για τη στέγαση ταξιδιωτών, γεγονός που δεν εγκυμονεί κανένα δυσάρεστο απρόοπτο. Για την ανέγερση αυτού του οικήματος θα απαιτήσω τα εισοδήματα των νοσοκομείων· όταν τα πάρω, θα κερδίζω εκατό χιλιάδες από τους τόκους τους! Πράγμα που σημαίνει ότι το ποσό που θυσιάζω για την κυρία ντε Μποργκέζε αποτελεί εισόδημα ενός, μόνο, χρόνου. Ο κόμης Μπρακιάνι είναι ο άνθρωπος που θα φέρει τη Ρώμη σε κατάσταση να μην έχει πλέον κανένα από τα άθλια αυτά οικοδομήματα και, αντί γι' αυτά, να χρειάζεται τον ξενώνα τα σχέδια του οποίου σας εξέθεσα μόλις και ο οποίος θα μου αποφέρει ικανοποιητικά εισοδήματα που θα περιέλθουν στα χέρια μου μετά την απόσβεση των χρεών των νοσοκομείων. [xii]

Υπάρχουν είκοσι οκτώ τέτοια ιδρύματα στη Ρώμη, συνέχισε ο Σιγκύ, καθώς επίσης και εννέα διδασκαλεία, στα οποία ζουν οικότροφα χίλια οκτακόσια φτωχά κορίτσια που, όπως καταλαβαίνετε, έχω συμπεριλάβει στις προγραφές μου. Όλα αυτά τα ιδρύματα πρέπει να καούν ταυτόχρονα· υπολογίζω ένα σύνολο τριάντα ή σαράντα χιλιάδων θυμάτων, παρασιτικών ατόμων θυσιασμένων... κατ' αρχήν για το κράτος... και κατά δεύτερο για την απόλαυση της Ολυμπίας, η οποία θα κερδίσει εκατό χιλιάδες νομίσματα απ' αυτή την επιχείρηση· κατά τρίτο, η υπόθεση αυτή θα ωφελήσει την προσωπική μου παρουσία καθώς, μαζί με τα ήδη υπάρχοντα στοιχεία μου, γίνομαι ένας από τους πλουσιότερους εκκλησιαστικούς πατέρες της Ρώμης, εάν βέβαια επιτύχει τελικά το σχέδιό μου.

—Θα αρρώ, είπε τότε ο Μπρακιάνι, πως εγώ που πρόκειται να εκτελέσω και το δυσκολότερο έργο είμαι ο πιο ριγμένος απ' όλους· καθώς βλέπω, ούτε καν σας πέρασε από το μυαλό να μου προσφέρετε ένα, έστω, σεκίνι από τα χρήματα που θα κερδίσετε.

—Ο Σιγκύ νόμισε, τον έκοψε η Ολυμπία, πως θα τα μοιραζόμασταν μεταξύ μας, αλλά πέφτει έξω· αυτά που μου δίνει δεν είναι και τόσο πολλά και δεν προτίθεμαι να τα μοιραστώ· εξάλλου, πού αλλού θα μπορούσε να βρει τέτοιους συνένοχους ο Σιγκύ;

—Ηρεμήστε, είπε τότε εκείνος, ας μην τα χαλάσουμε πάνω που ξεκινάμε μια τόσο σημαντική επιχείρηση, διαφορετικά θα αποτύχουμε παντελώς και θα καταστραφούμε και οι τρεις. Προσφέρω στον κόμη το ίδιο ποσό που δίνω και στην κυρία ντε Μποργκέζε· και

προσφέρω εκατό χιλιάδες φράγκα επιπλέον, εν είδει δωροδοκίας, στη χαριτωμένη αυτή γυναίκα, συνέχισε ο Σιγκύ δείχνοντας εμένα! Σαν φίλη της Ολυμπίας πρέπει να της μοιάζει οπότε και αξίζει μια συμπεριφορά ισάξια συνένοχου από μέρους μου.

—Διαθέτει όλα τα προσόντα για κάτι τέτοιο, συμπλήρωσε η πριγκίπισσα και σας εγγυώμαι πως θα μείνετε ευχαριστημένος απ' αυτή. Ας τελειώνουμε λοιπόν, μ' αυτό το θέμα, πρόσθεσε η Μποργκέζε· δέχομαι την προσφορά που κάνατε και στους δύο φίλους μου· ας καταπιαστούμε με την επιτυχία του σχεδίου μας τώρα.

—Αυτό είναι δική μου δουλειά, είπε ο Μπρακιάνι, και θα το κάνω με τρόπο που δεν θα γλιτώσει ούτε ένα από τα θύματα που η διορατική πολιτική ή, μάλλον, η ηδονοβλεπτική κακία του Σιγκύ καταδικάζει σε θάνατο.

—Και πού θα μπορούν να κάνουν τις έρευνές τους οι γιατροί μετά την καταστροφή των νοσοκομείων; ρώτησα εγώ.

—Πράγματι, πρόσθεσε η Ολυμπία, για τους περισσότερους απ' αυτούς αυτή ήταν η ασφαλέστερη μέθοδος επιτυχίας των φαρμάκων τους, τους δημιουργείται όντως σημαντικό πρόβλημα. Επί τη ευκαιρία, συνέχισε, θα σας διηγηθώ μια συζήτηση που είχα κάποτε με το νεαρό Ιμπέρτι, το γιατρό μου, μια φορά που με επισκέφθηκε αμέσως μετά από κάποιο πείραμά του...

—Μα τι κερδίζει το κράτος από τα αργόσχολα αυτά πλάσματα που απασχολούν συνήθως τέτοια ιδρύματα; μου απάντησε όταν εγώ τον κατηγόρησα περιμένοντας το επιχείρημα που θα μου πρόβαλλε σαν δικαιολογία. Θα ήταν εξαιρετικά επιβλαβές για την κοινωνία το να μην επιτρεπόταν η εκπαίδευση προικισμένων ανθρώπων πάνω σ' αυτά τα αποβράσματα. Η ίδια φύση μας υποδεικνύει ποιον πρέπει να εκμεταλλευόμαστε και ποιον όχι και, αν αρνούμαστε να το κάνουμε, θα απατούσαμε τους σκοπούς της.

—Μα όμως, του είπα εγώ βγαίνοντας κάπως από το θέμα μας, όταν κάποιο ευτελές συμφέρον ωθεί κάποιον άνθρωπο πολύ πλούσιο ή εξέχοντα κοινωνικά να εκμεταλλευτεί την κατάσταση ενός ασθενούς για να καλύψει το έγκλημα που διαπράττει συνειδητά κατά του ασθενούς αυτού επιφορτίζοντας κάποιον γιατρό να τον εκτελέσει, τότε ο γιατρός αυτός δεν εγκληματεί στην περίπτωση που δέχεται την πρόταση;

—Σίγουρα, όχι, μου απάντησε ο νεαρός μου Ασκληπιός, οπωσδήποτε όχι αν πληρώνεται καλά γι' αυτό... και θα φροντίσει για τη σιωπή του νεκρού που αποκλείει την αντιπαράστασή του με τον εντολέα που τον ώθησε σ' αυτή την πράξη. Σε τι θα τον ωφελούσε να προδώσει το συνένοχό του εφόσον ξέρει πως σε καμιά περίπτωση δεν θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί η αντιπαράσταση; Η άρνησή του δεν θα αποτελούσε καθαρή βλακεία του γιατρού καθώς δεν θα μπορούσε να καυχηθεί ποτέ του για μια

πρόταση που του έγινε και δείχνει πως δεν τον θεωρούν τίμιο άνθρωπο! Έτσι, το μόνο που θα κέρδιζε από την περιφρόνησή του απέναντι σ' αυτή την πρόταση θα ήταν μια εγκεφαλική και μονομερής ικανοποίηση, κατά πολύ κατώτερη από το είδος της ικανοποίησης που θα του απέφερε το προσφερόμενο ποσό. Ακόμα κι αν καυχιόταν πως αρνήθηκε την πρόταση, δεν θα άκουγε το παραμικρό εγκώμιο! Όλοι θα έλεγαν πως έκανε το καθήκον του.

Και, καθώς εκείνοι που πράττουν το καθήκον τους δεν αποζημιώνονται ποτέ, είναι εντελώς άχρηστο να κοπιάζεις για να αποδείξεις πως το πράττεις. Αν, μάλιστα, συγκρίνουμε αυτό που θα του αποφέρει η αποδοχή και η άρνηση της πρότασης, θα διαπιστώσουμε πως η άρνηση ή θα βυθίσει την πράξη του στην αιώνια λήθη οπότε, κατά συνέπεια, θα χάσει κάθε αίσθηση ικανοποίησης στην οποία τυχόν υπολόγιζε ή, αντίθετα, θα κάνει την πράξη του να λάμψει καταστρέφοντας, φυσικά, το συνένοχό του (τι περισσότερο κερδίζει όμως εξοντώνοντας το συνένοχο αντί τον ασθενή;) και κερδίζοντας μια προσωπική ικανοποίηση που θα σταματά στη βεβαιότητα ότι έπραξε το καθήκον του. Σε ρωτώ όμως αν, το αδύνατο αυτό εγκώμιο και η ασήμαντη ικανοποίηση που συνεπάγεται αξίζει όσο το ένα τέταρτο του ποσού που θα προσφερόταν στο γιατρό για το έγκλημα. Θα ήταν λοιπόν τρελός ή όχι να διστάζει; Οφείλει να το κάνει και να αποσιωπήσει το συμβάν αφού πρώτα πληρωθεί με το παραπάνω.

—Αυτά μου ανέπτυσε λοιπόν ο Ιμπέρτι, ^[63] ο ομορφότερος, πνευματωδέστερος και πιο αξιαγάπητος γιατρός της Ρώμης. ^[xiii] Εύκολα φαντάζεστε πως δεν δυσκολεύτηκε και πολύ να με πείσει... Ας επιστρέψουμε, όμως, στο δικό μας σχέδιο, συνέχισε η Ολυμπία. Είστε βέβαιος για το πώς θα κινηθείτε Μπρακιάνι; Δεν φοβάστε πως κάποια ύπουλη βοήθεια που τυχόν προσφερθεί θα καταστρέψει αυτό που ετοιμάζουμε; Φοβάμαι την ανθρωπότητα όσο την απεχθάνομαι! Πόσα και πόσα υπέροχα εγκλήματα δεν ναυάγησαν εξαιτίας της καταστρεπτικής της παρέμβασης!

—Δεν φοβάμαι τίποτα, απάντησε ο κόμης, θα δράσω από την κορυφή ενός βουνού που βρίσκεται το κέντρο της Ρώμης. Οι τριάντα επτά αόρατες βόμβες που θα εξαπολύσω προς τα τριάντα επτά νοσοκομεία θα ακολουθηθούν και από άλλες οι οποίες θα περάσουν το ίδιο απαρατήρητες. Ανάμεσα στις βολές μου θα υπάρξουν διαλείμματα απαραίτητα για την κλήση βοήθειας, υπολογισμένα έτσι ώστε η πυρκαγιά να εξαπλώνεται κατ' αναλογία με τα μέσα που θα επιστρατεύουν για την κατάσβεσή της και με τις προσπάθειες που θα καταβάλλουν για τον έλεγχό της.

—Κόμη, του είπε η Ολυμπία, σκοπεύετε λοιπόν να παραδώσετε στις φλόγες μια πόλη ολόκληρη χρησιμοποιώντας τέτοια φριχτά μέσα;

—Φυσικά, απάντησε ο φυσικός, μόνο αυτό είναι ικανό να καταστρέψει τη μισή πόλη.

—Υπάρχουν νοσοκομεία χτισμένα στις φτωχότερες συνοικίες της Ρώμης, είπε ο Σιγκύ, κι αυτές οι περιοχές θα χαθούν μαζί τους.

—Και σας προβληματίζει αυτό; τον ρώτησε η Ολυμπία.

—Κάθε άλλο κυρία μου, απάντησαν μ' ένα στόμα οι δύο αυτουργοί εκείνης της φρικαλεότητας.

—Οι κύριοι είναι αμετάπειστοι, είπα εγώ στην Μποργκέζε· θαρρώ πως έχουν σκεφτεί τα πάντα και πως το έγκλημα που θα διαπράξουν δεν τους δημιουργεί σοβαρούς ενδοιασμούς.

—Δεν υπάρχει ίχνος εγκληματικής ενέργειας στο σχέδιό μας, είπε ο Σιγκύ. Καθετί που θεωρούμε εσφαλμένο ηθικά απορρέει από το παράλογο της άποψής μας πάνω στο καλό και το κακό.

Αν είχαμε πεισθεί βαθιά για την αδιαφορία κάθε μας πράξης, αν είχαμε συνειδητοποιήσει βαθιά πως οι πράξεις που εμείς θεωρούμε δίκαιες δεν σημαίνουν τίποτα ιδιαίτερο για τη φύση και πως εκείνες που θεωρούμε άδικες αποτελούν, ίσως γι' αυτήν το τελειότερο μέτρο σταθμίσιματος λογικής και δικαιοσύνης, τότε θα γλιτώναμε σίγουρα από πολλούς λανθασμένους υπολογισμούς. Οι προκαταλήψεις, όμως, με τις οποίες μας γαλουχούν από την παιδική μας ηλικία, μας απατούν, όσο είμαστε τόσο αδύναμοι ώστε να τις εμπιστευόμαστε, κι έτσι δεν θα σταματήσουν ποτέ να μας παρασύρουν σε πλάνες. Φαίνεται πως η φλόγα της λογικής μάς φωτίζει μόνο όταν έχουμε πλέον χάσει κάθε ικανότητα να εκμεταλλευτούμε τη λάμψη της και, μονάχα μετά από σωρούς ανοησιών, φτάνουμε να ανακαλύψουμε την πηγή των ανοησιών που διαπράξαμε εξαιτίας της άγνοιας. Σχεδόν πάντα, επίσης, οι κρατικοί νόμοι μας χρησιμεύουν σαν πυξίδες διαφορισμού του δίκαιου από το άδικο. Λέμε: Ο νόμος απαγορεύει την τάδε πράξη άρα αυτή η πράξη είναι άδικη. Αδύνατον να υπάρχει τίποτα πιο απατηλό απ' αυτό τον τρόπο κρίσης καθώς ο νόμος διαμορφώνεται σύμφωνα με το γενικό συμφέρον και τίποτα δεν βρίσκεται σε μεγαλύτερη αντίθεση προς το γενικό συμφέρον από το ατομικό ενώ, ταυτόχρονα, τίποτα δεν είναι πιο δίκαιο από το ατομικό συμφέρον. Απ' όπου και συνεπάγεται λοιπόν ότι το πιο άδικο πράγμα είναι ο νόμος που θυσιάζει το ατομικό στο γενικό συμφέρον. Ο άνθρωπος, υποστηρίζεται, είναι κοινωνικό ον· οφείλει, συνεπώς, να θυσιάσει ένα μέρος της προσωπικής του ευτυχίας στη γενική ευτυχία. Ας είναι· πώς όμως θέλετε να κάνει έναν τέτοιο συμβιβασμό χωρίς πρώτα να βεβαιωθεί πως θα πάρει τουλάχιστον αυτό που δίνει; Ωστόσο με την υποταγή του στο νόμο δεν παίρνει τίποτα απ' ό,τι δίνει· εφόσον παραβιάζουμε το νόμο πολύ περισσότερο απ' ό,τι τον ακολουθούμε και,

αν ο νόμος αυτός μας ικανοποιεί μια φορά, μας ενοχλεί χίλιες! Αυτή είναι η αλήθεια απ' όπου συνεπάγεται πως ο άνθρωπος δεν έπρεπε να συμβιβαστεί με τους νόμους, αλλά να προσπαθήσει να τους κάνει απείρως ηπιότερους. Το μόνο που ωφέλησαν οι νόμοι, ήταν η διατήρηση και επιβίωση των προλήψεων, η διαρκέστερη αιχμαλωσία μας στο ζυγό των πλανών όπου οδηγούν αυτές οι προλήψεις. Ο νόμος είναι ένα φρένο που έδωσε ο άνθρωπος στον άνθρωπο όταν διαπίστωσε με πόση ευκολία περιφρονούσε ο τελευταίος όλα τα υπόλοιπα φρένα! Πώς λοιπόν, μετά απ' αυτήν τη διαπίστωση, μπόρεσε να πιστέψει πως το έσχατο αυτό φρένο θα μπορούσε να χρησιμεύσει ποτέ σε κάτι; Υπάρχουν λογής λογής ποινές για τον ένοχο! Σ' όλες τους διακρίνω βία και δεν βλέπω κανένα μέσο που να κάνει τον άνθρωπο καλύτερο, πράγμα το οποίο θα έπρεπε, κατά τη γνώμη μου, να αποτελεί το μοναδικό μέλημά του. Εξάλλου, πάντα μπορούμε να αποφύγουμε την ποινή όταν το επιδιώκουμε κι αυτή η σιγουριά ενθαρρύνει την ψυχή εκείνου που έχει ξεπεράσει κάθε όριο. Ας πειστούμε μια και καλή, λοιπόν, πως οι νόμοι είναι άχρηστοι και επικίνδυνοι: μοναδικό τους αντικείμενο είναι ο πολλαπλασιασμός των εγκλημάτων ή, επειδή επιβάλλουν την απόκρυψη, η ατιμώρητη διάπραξή τους. Δεν μπορείτε να διανοηθείτε το βαθμό δόξας και μεγαλείου που θα είχαν αγγίξει σήμερα τα ανθρώπινα επιτεύγματα χωρίς τους νόμους και τις θρησκείες· είναι ανήκουστο το πόσο τα φαύλα αυτά φρένα καθυστέρησαν και ανέστειλαν την πρόοδο· αυτή είναι και η μόνη τους αποστολή. Τολμάμε να διαδηλώνουμε κατά των παθών. Τολμάμε να τα δεσμεύουμε με τους νόμους· ας συγκρίνουμε, όμως, τα μεν και τους δε, ας δούμε ποιο απ' τα δύο, τα πάθη ή οι νόμοι, προσέφεραν περισσότερα καλά στον άνθρωπο. Ποιος αμφιβάλλει, όπως είπε και ο Ελβέτιος, πως τα πάθη δεν αποτελούν για την ψυχή ό,τι η κίνηση για το σώμα; Η επινόηση και τα αριστουργήματα της τέχνης, εξάλλου, οφείλουν εξολοκλήρου την ύπαρξή τους στα πάθη· οφείλουμε να προσέχουμε τα πάθη μας, συνεχίζει ο ίδιος συγγραφέας, σαν τον παραγωγικό σπόρο του πνεύματος και την αστείρευτη πηγή των μεγάλων πράξεων. Τα άτομα που δεν συγκλονίζονται από ισχυρά πάθη είναι άτομα χωρίς ιδιαίτερη αξία. Μόνο τα δυνατά πάθη ήταν και θα είναι πάντοτε ικανά να γαλουχήσουν μεγάλους άνδρες· από τη στιγμή που παύουμε να είμαστε παθιασμένοι, αποβλακωνόμαστε. Βασισμένος σ' αυτές, λοιπόν, τις αρχές, διερωτώμαι πώς είναι δυνατόν να μην αποτελούν κίνδυνο οι νόμοι για τα πάθη; Ας συγκρίνουμε τους αναρχούμενους αιώνες με τους αιώνες της νομικής τάξης κάτω από οποιαδήποτε μορφή πολιτεύματος! Εύκολα θα πειστούμε πως μόνο κατά τις περιόδους όπου η φωνή των νόμων δεν ακουγόταν πραγματοποιήθηκαν μεγάλα έργα. Μόλις οι νόμοι επανέκτησαν το δεσποτισμό τους, ένας επικίνδυνος λήθαργος νάρκωσε την ψυχή όλων των ανθρώπων· κι αν δεν βλέπουμε πια βίτσια, δεν διακρίνουμε όμως ούτε

αρετές! Τα δεσμά σκουριάζουν και οι επαναστάσεις προετοιμάζονται.

—Όμως, τον διέκοψε η Ολυμπία, υποστηρίζετε πως μια αυτοκρατορία δεν χρειάζεται πλέον νόμους;

—Όχι. Όταν οι άνθρωποι επιστρέψουν στη φυσική τους κατάσταση, κι αυτό το τονίζω, θα είναι πολύ πιο ευτυχισμένοι απ' όσο μπορούν να είναι κάτω από τον παράλογο ζυγό των νόμων. Δεν θέλω ν' αρνηθεί ο άνθρωπος κανένα μέρος της δύναμης και της ισχύος του. Δεν έχει καθόλου ανάγκη τους νόμους για να θεσπίσει δικαιοσύνη· η φύση τον προίκισε με το ένστικτο και την απαραίτητη ενέργεια που απαιτείται για να τη δημιουργήσει χωρίς τη βοήθεια νόμων· και η δικαιοσύνη αυτή θα είναι πάντα πολύ πιο σαφής και πιο ενεργητική από κείνη που μπορεί να ελπίζει πως θα του διανεμίει το άπληστο χέρι του συνανθρώπου του διότι ο τελευταίος αυτός, απονέμοντας μια τέτοια δικαιοσύνη, δεν θα λάβει υπόψη του παρά μόνο το προσωπικό του συμφέρον και την προσωπική του πιθανή ζημία ενώ, αντίθετα, οι νόμοι ενός λαού, που πρέπει να αντιπροσωπεύουν πάντοτε τη μάζα, δεν αποτελούν παρά το συγκερασμένο αποτέλεσμα των συμφερόντων όλων των νομικών που συνεργάστηκαν για την εγκαθίδρυσή τους.

—Χωρίς όμως τους νόμους θα είστε καταπιεσμένος.

—Τι σημασία έχει αυτή η καταπίεση εφόσον μπορώ κάλλιστα να την ανταποδώσω κι εγώ στον άλλο; Προτιμώ να με καταπιέζει ο γείτονάς μου, τον οποίο μπορώ να καταπιέσω κι εγώ με τη σειρά μου, παρά να καταπιέζομαι από το νόμο απέναντι στον οποίο είμαι εντελώς ανίσχυρος. Τα πάθη του γείτονά μου είναι απείρως πιο ακίνδυνα από την αδικία του νόμου καθώς τα πάθη αυτού του γείτονα δεσμεύονται και οριοθετούνται από τα δικά μου ενώ, αντίθετα, τίποτα δεν είναι ικανό να αναχαιτίσει την αδικία του νόμου. Όλα τα ελαττώματα του ανθρώπου προέρχονται από τη φύση· δεν μπορεί συνεπώς, να υπάρξει νόμος καλύτερος από εκείνον της φύσης. Πράγμα που συνεπάγεται από το γεγονός ότι κανείς άνθρωπος δεν μπορεί να αναστείλει ό,τι προέρχεται από τη φύση. Η φύση όμως, δεν θέσπισε απολύτως κανέναν νόμο· αρκέστηκε να θέσει μία και μοναδική επιταγή στην καρδιά των ανθρώπων: την επιταγή να ικανοποιούμε πάντα τον εαυτό μας να μην αρνιόμαστε τίποτα στα πάθη μας έστω κι αν έτσι βλάπτουμε τους άλλους. Μη διανοήστε, λοιπόν, να παραβιάσετε τις επιταγές του καθολικού αυτού νόμου, όποιες κι αν είναι οι πιθανές του συνέπειες· δεν έχετε το δικαίωμα να αναστείλετε αυτές τις συνέπειες· αφήστε αυτήν τη φροντίδα σ' εκείνον που θα πληγεί άμεσα απ' αυτές· αν οι εν λόγω συνέπειες τον θίξουν θα βρει τρόπο να τις καταστείλει. Οι άνθρωποι που πίστεψαν πως η αναγκαιότητα να επικοινωνήσουμε ο ένας με τον άλλο γεννά αναπόφευκτα την αναγκαιότητα θέσπισης νόμων, έπεσαν στη βαθύτερη πλάνη· απομονωμένοι ή μαζί με τους άλλους, δεν είχαν την

παραμικρή ανάγκη νόμων. Μια καθολική δικαστική εξουσία είναι πέρα για πέρα άχρηστη: η εξουσία αυτή αποδίδεται από την ίδια τη φύση στα χέρια του καθενός από μας.

—Έτσι όμως, ο καθένας θα χρησιμοποιήσει αυτή την εξουσία κατά το συμφέρον του και η αδικία θα εξαπλωθεί στους πάντες και τα πάντα...

—Αυτό είναι αδύνατον, ο Πέτρος δεν θα φερθεί ποτέ άδικα στον Παύλο όταν ξέρει πως ο Παύλος θα μπορεί οποτεδήποτε να τον εκδικηθεί. Θα του φερθεί, όμως, άδικα αν ξέρει πως το μόνο που θα έχει να φοβηθεί θα είναι οι νόμοι τους οποίους μπορεί να καταπατήσει ή να αποφύγει. Προχωρώ ακόμα μακρύτερα και υποστηρίζω πως το έγκλημα αποκτά τρομακτικές διαστάσεις χωρίς τους νόμους, πως χωρίς αυτούς το σύμπαν μεταβάλλεται σ' ένα ηφαίστειο απ' όπου κάθε στιγμή ξεπηδούν φοβερά ανομήματα: ακόμα και σ' αυτή την περίπτωση όμως θα υπήρχαν λιγότερες αδικίες. Πολύ λιγότερες απ' ό,τι συμβαίνουν υπό την αυτοκρατορία των νόμων καθώς ο νόμος χτυπά πολύ συχνά τον αθώο κι έτσι, στη μάζα των θυμάτων του εγκληματία προστίθεται και το θύμα της αδικίας του νόμου! Σε κατάσταση αναρχίας δεν θα υπάρχουν τα θύματα αυτά. Σίγουρα, το θύμα του εγκλήματος θα υπάρχει πάντα· δεν θα υπάρχει όμως το θύμα της αδικίας του νόμου εφόσον ο καταπιεσμένος θα έχει το δικαίωμα να πάρει ο ίδιος εκδίκηση για τον εαυτό του κι έτσι θα αρκестεί να τιμωρήσει μόνο εκείνον που τον έβλαψε.

—Η αναρχία όμως, και μόνο από το γεγονός πως ανοίγει το δρόμο στις αυθαιρεσίες γίνεται, αναγκαστικά, η πιο βίαιη μορφή δεσποτισμού...

—Λάθος και πάλι. Εκείνο που οδηγεί στο δεσποτισμό είναι η κατάχρηση εξουσίας. Δεσπότης είναι εκείνος που δημιουργεί το νόμο... που του προσδίνει ισχύ ή που τον μεταχειρίζεται για την εξυπηρέτηση των συμφερόντων του. Αφαιρέστε από το δεσπότη τη δυνατότητα αυτής της κατάχρησης και δεν θα υπάρχει, πλέον, τύραννος. Δεν υπάρχει τύραννος που να μην προφασίζεται το νόμο για να διαπράξει τις βιαιότητες του· παντού όπου τα δικαιώματα του ανθρώπου θα είναι αρκετά ισχυροποιημένα σε σημείο που καθένας να εκδικείται προσωπικά τις προσβολές που δέχεται, εκεί δεν πρόκειται να υπάρξει ποτέ δεσπότης γιατί θα ανατραπεί από το πρώτο θύμα που θα επιχειρήσει να βλάψει. Η αναρχία δεν γεννά ποτέ τυράννους! Μόνο στη σκιά του νόμου και κάτω από τη δύναμη της εξουσίας του θα τους δείτε να ξεφυτρώνουν. Η βασιλεία, λοιπόν, των νόμων είναι καταστρεπτική· είναι χειρότερη από την κυριαρχία της αναρχίας! Μεγαλύτερη απόδειξη αυτού που υποστηρίζω είναι η υποχρέωση κάθε κυβέρνησης να καταφύγει στην ίδια αναρχία όταν θέλει να επανακτήσει τη χαμένη ισχύ της. Για να καταργήσει τους παλιούς της νόμους, κάθε κυβέρνηση αναγκάζεται να εγκαθιδρύσει ένα επαναστατικό

καθεστώς όπου δεν κυριαρχεί κανένας νόμος! Από το καθεστώς αυτό απορρέουν στο τέλος οι νέοι νόμοι. Το δεύτερο όμως αυτό κράτος είναι, αναγκαστικά, λιγότερο αγνό από το πρώτο εφόσον γεννιέται από την κατάλυσή του, εφόσον απαιτήθηκε η κατάσταση της αναρχίας για την επίτευξη του αγαθού της αναστύλωσης του κράτους. Οι άνθρωποι μόνο στη φυσική τους κατάσταση είναι αγνοί όσο απομακρύνονται απ' αυτή, εκφυλίζονται. Παραιτηθείτε, σας το ξαναλέω, παραιτηθείτε από την ιδέα να βελτιώσετε τον άνθρωπο μέσω του νόμου! Μόνο πιο απατεώνα και πιο κακό θα καταφέρετε να τον κάνετε έτσι... ποτέ πιο αγαθό.

—Το έγκλημα όμως, αποτελεί μάλιστα για την ανθρωπότητα· όσο περισσότεροι νόμοι υπάρχουν, τόσο τα εγκλήματα περιορίζονται.

—Κι άλλη πλάνη! Ίσα ίσα, η πολλαπλότητα των νόμων δημιουργεί και την αύξηση των εγκλημάτων.

[1797]

Σημειώσεις

57

Στη συγκεντροποίηση της διοίκησης του απολυταρχικού κράτους, τα «παρλαμέντα» διέθεταν μια σημαντική λειτουργία: αποφάσιζαν τελεσίδικα εν ονόματι του βασιλιά και πρωτοκολλούσαν τους βασιλικούς νόμους. Το «parlement» του Παρισιού περιλάμβανε την Grande Chambre, όπου γίνονταν η ακροαματική διαδικασία και οι αγορεύσεις, τρία ανακριτικά τμήματα (Chambres des Enquetes), την Chambre de Requetes, αποκλειστικά για τα αιτήματα των προνομιούχων τάξεων και, ως βαθμίδα για τις ποινικές δίκες, την Chambre de la Tournelle. Δεδομένου ότι είχαν αντιποιηθεί και το δικαίωμα αναπομπής, δηλαδή άρνησης της υπερψήφησης βασιλικών νόμων, μεταβλήθηκαν κατά τον 18ο αιώνα σε ισχυρό όπλο της αριστοκρατίας κατά των δημοσιονομικών μεταρρυθμίσεων που αποπειράθηκαν οι Μασώ, Μωπόν και Τυργκό. Μέσω της δυνατότητας εξαγοράς των δημοσίων αξιωμάτων και κληρονομικής διαδοχής (της λεγόμενης «paulette»), έγιναν προπύργια της αριστοκρατικής αντίδρασης κατά των προσπαθειών διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων της εποχής του Λουδοβίκου XVου και του Λουδοβίκου XVIου, ενώ ήταν συγκροτημένα ως οιονεί αυτόνομη πολιτική εξουσία και στις επαρχίες.

←

58

Δείτε, σχετικά μ' αυτό το θέμα, το λόγο του επίσκοπου της Γκρενόμπλ στον πρώτο

59

Η διάκριση που γίνεται εδώ ανάμεσα στο «peuple» με την αρνητική έννοια του όχλου, του συρφετού, και στο «tiers état» που αντιστοιχεί στην ετερογενή κοινωνική σύνθεση της Τρίτης Τάξης, στην έννοια της οποίας συγκαταλέγεται αδιακρίτως το σύνολο των μη ευγενών και μη κληρικών κατοίκων των πόλεων και της υπαίθρου. Ο ντε Σαντ υπαινίσσεται ότι είναι ιδεολόγημα η αστική νομιμοποιητική διατύπωση περί γενικού συμφέροντος, το οποίο θα ένωνε τις ανταγωνιστικές τάξεις· αποκαλύπτει έτσι τη Γαλλική Επανάσταση ως αστική, ως επανάσταση που δεν είχε τη δυνατότητα να ξεφύγει από τη σκιά της.

60

Βλ. *Ταξίδια γύρω από τον κόσμο* του Τζέιμς Κουκ.

χι

Το εντυπωσιακό είναι ότι γεμίζουν σχεδόν πάντα από γυναίκες που έχουν λοιπόν μεγαλύτερη κλίση από μας στη σκληρότητα. Κι αυτό γιατί έχουν πιο ευαίσθητη δομή. Να κάτι που δεν καταλαβαίνουν οι ηλίθιοι.

61

Πρβλ. και Giacomo Casanova, *Geschichte meines Lebens*, Φρανκφούρτη-Βερολίνο-Βιέννη 1967, τόμ. 5, σελ. 81 κ.ε., όπου τα παραπάνω εικονογραφούνται από την εμπειρία του κατά την εκτέλεση του Νταμιάν το 1757.

62

Ο Ζιλ ντε Ρε, ένας από τους ευπορότερους γάλλους άρχοντες, εγκατέλειψε στα 27 του χρόνια την καριέρα αριστοκράτη στην αυλή και το στρατό αποσυρόμενος στον πύργο του, όπου αφιερώθηκε σε απίστευτες ακολασίες. Η παράδοση αναφέρει ότι, για να εντείνει τις οργιαστικές ηδονές του, παρέσυρε πάνω από εκατό παιδιά στον πύργο του και τα ακρωτηρίασε κατά φρικτό τρόπο. Λόγω αυτών των συμβάντων εκτελέστηκε την 25η Οκτωβρίου του 1440.

---

xii

Το οχεδιο αυτό πραγματοποιήθηκε όντως την εποχή που βρισκόμουν στη Ρώμη. Το μόνο που αλλάζει εδώ είναι το όνομα των πρωταγωνιστών του.

63

Ο ιταλός γιατρός που αναφέρει ο ντε Σαντ και στο «μεγάλο γράμμα» του.

---

xiii

Επιτρέψτε μου να σας κάνω αυτή την τιμή, αγαπητέ μου φίλε που δεν θα ξεχάσω ποτέ. Είσαι ο μόνος που δεν θέλησα να αλλάξω το όνομα του σ' αυτές τις Αναμνήσεις. Ο ρόλος του φιλοσόφου που σου προσδίνω εδώ ταιριάζει εξαιρετικά στην προσωπικότητα σου ώστε νομίζω πως θα με συγχωρήσεις που σε κάνω γνωστό και σε παρουσιάζω σ' ολόκληρο τον κόσμο.

5

«Γάλλοι, ακόμη μία προσπάθεια για να γίνετε δημοκράτες» ή Η σχοινοβασία του ντε Σαντ

Κατά τη διάρκεια των ετών 1791 ως 1793, ο «πρώην αριστοκράτης» ντε Σαντ έλαβε ενεργά μέρος στην επαναστατική διαδικασία. Άσκησε πολεμική κατά των νόμων, όπως επίσης και κατά της μεσοβασιλείας, αυτής που με πάθος υποστηρίζει στη λογοτεχνική μυθοπλασία του (*Idée sur le mode de la sanction des lois*, 1792), αγόρευσε από τα έδρανα της Εθνοσυνέλευσης κατά της μυστικής πολιτικής των νέων κυβερνητών και υπήρξε ένθερμος υποστηρικτής της πολιτικής των αβράκωτων για τον αποχριστιανισμό, πολιτικής που η ροβεσπερική επαναστατική κυβέρνηση επανέφερε σύντομα στα πλαίσια της αστικής δημοκρατίας. Για το λόγο αυτό δεν εντυπωσιάζει το γεγονός ότι ο ντε Σαντ, στο πρώτο μέρος του παμφλέτου του (που δεν δημοσιεύεται εδώ επειδή οι βασικές ιδέες έχουν ήδη εξεταστεί στα προηγούμενα κείμενα και επαναλαμβάνονται στις πρώτες φράσεις της πραγματείας για «τα ήθη»), επανεισάγει στη συζήτηση τα σημαντικότερα επιχειρήματά του κατά του θεϊσμού, τα συστηματοποιεί και τα επικαιροποιεί, αποκαθιστώντας συγκεκριμένους συσχετισμούς με την πορεία της επανάστασης.

Διαφωτιστικότερο πάντως είναι το δεύτερο και περισσότερο εκτεταμένο μέρος, που γι' αυτό παρουσιάζεται εδώ χωρίς συντομεύσεις. Μήπως δεν έχουμε κερδίσει με αγώνες το δικαίωμα να λέμε τα πάντα; ρωτάει ο ντε Σαντ, και, δύο χρόνια αργότερα, τονίζει στην Ιστορία της Ζυλιέτ ή η Προκοπή της διαφθοράς: «Γιατί να φοβάται κανείς τη δημοσιότητα όταν η ίδια η αλήθεια αποκαλύπτει τα μυστικά της φύσης, και μάλιστα σε βαθμό που κάνει τους ανθρώπους να τρομάζουν; Η φιλοσοφία οφείλει να τα λέει όλα». Αυτό το σημείο κορεσμού επιτυγχάνεται στο παμφλέτο *Français, encore un effort, si vous voulez être républicains* και συμπίπτει με την απόλυτη ελευθερία της πράξης. Διότι στη σκιά του νόμου δεν γεννιώνται μόνο η τυραννία και η καταπίεση, αλλά ορίζεται και το ίδιο το έγκλημα. Χωρίς το νόμο δεν υπάρχει η δυνατότητα μεταβίβασής του. Με τον τρόπο αυτό είναι δεδομένη η απόλυτη ελευθερία της πράξης, κάθε ενδεχόμενο *status quo* μπορεί να καταγγελθεί ανά πάσα στιγμή, η αυθορμησία του ατόμου –και μαζί μ' αυτήν και το αυτεξούσιο του υποκειμένου– είναι εγγυημένη: τα επιμέρους συμφέροντα δεν οφείλουν πλέον να υποτάσσονται στους ετερογενείς προς αυτά σκοπούς ενός υφιστάμενου

κοινού, αλλά αντίθετα, η γενική ευτυχία συγκροτείται, στην ιδανική περίπτωση, από την ευτυχία των ατόμων. Ήδη στο σημείο αυτό του συλλογισμού φανερώνονται αναλογίες με την ιδεολογία του φιλελευθερισμού, κατά την οποία η (τυφλή) επιδίωξη των επιμέρους συμφερόντων συγκροτεί και αυτή –σαν από μηχανής Θεός– τη γενική κοινωνική αρμονία. Ο ντε Σαντ όμως είχε μέχρι στιγμής αρνηθεί αυτή την αλληλουχία και είχε προωθήσει τον ανταγωνισμό με βάνανυση λογική ως το απόγειό του.

Όταν αποτιναχτούν τα δεσμά του νόμου, όταν υπάρχουν μόνο λίγοι και ήπιοι νόμοι, τότε εξοστρακίζεται η στατικότητα από την κοινωνία – η ιδεώδης σαδική δημοκρατική πολιτεία είναι δυναμική, ο πολίτης της βρίσκεται σε συνεχή αναταραχή. Σύμφωνα με τα παραπάνω, ένα δημοκρατικό κράτος θα ήταν μια αντίφαση καθαυτή. Διότι το κράτος ορίζεται από έναν νομικό κώδικα και από την επικυριαρχία του πάνω στους υπηκόους του· η δημοκρατική πολιτεία, απεναντίας, εκπροσωπεί αποκλειστικά την αδιάκοπη κίνηση, την αντίθεση στην ηθικότητα και τη στατικότητα του κράτους. Η αναταραχή σημαίνει επομένως και εξέγερση κατά των κανόνων του *status quo ante*: εναντίον της καταστολής του αισθησιασμού της υποδούλωσης της γυναίκας (και –όπως αναφέρει μάλλον εν παρόδω, σε μια δευτερεύουσα πρόταση– εναντίον της εξουσίας μιας τάξης πάνω σε μια άλλη), εναντίον της απαγόρευσης του μη νομιμοποιημένου φόνου, κοντολογίς εναντίον κάθε κώδικα ηθικής που διδάσκει η χριστιανική ηθική.

Όμως, στο συλλογισμό αυτόν ενυπάρχει η μετάπτωση σε ανορθολογικότητα και σε νέες σχέσεις κυριαρχίας: δεν είναι μόνο η εξίσωση «πλήρους υποταγής» των αντικειμένων για την ικανοποίηση των ενορμήσεων αυτή που αναστρέφει το στόχο της ολοκληρωτικής απόκτησης ηδονής στο αντίθετό του· αλλά και η ισότητα, που μόλις είχε ανακηρυχθεί αναγκαίο θεμέλιο της δημοκρατίας, εννουχίζεται σε ισότητα ενώπιον του νόμου· τέλος, η ελευθερία της πράξης αποκτά ως μέτρο το σεβασμό και την εκτίμηση του φόνου. Το δίκαιο του ισχυροτέρου αποβαίνει τελικά καθοδηγητικός κανόνας της δημοκρατικής πολιτείας, παραδόξως όμως αποκλείει τον επεκτατισμό και τον ιμπεριαλισμό. Οι αρχές της πάση θυσία αυτοσυντήρησης και της επιδίωξης της αισθησιακής ηδονής βρίσκουν τη θέση τους μέσα στη δημοκρατική πολιτεία, η κλοπή (μέσο που κατατείνει στην εξίσωση των εισοδημάτων για την πραγματοποίηση της οικονομικής ισότητας) προσφέρει τη δυνατότητα συσσώρευσης ιδιοκτησίας και εξουσίας, οι ελάχιστοι νόμοι που πρέπει να θυσιαστούν έχουν τη ρητή αποστολή της χειραγώγησης του λαού.

Αν και μέσα απ' αυτό τον ολέθριο δρόμο είναι προγραμματισμένη η επιστροφή στο σύμπαν της ανταλλαγής και του ανταγωνισμού, πρέπει να λάβουμε υπόψη ακόμη έναν συλλογισμό που ο ντε Σαντ αναφέρει μάλλον εν παρόδω:

«Δεν είναι δυνατόν, ο πολίτης ενός ελεύθερου κράτους να συμπεριφέρεται όπως ο σκλάβος ενός τυραννικού βασιλιά (...). Το πολίτευμα διαμορφώνει τον άνθρωπο».

Η παραπομπή στην καθολική απελευθέρωση, που αφορά τον άνθρωπο στο σύνολό του, όπως επίσης και ο αθεμελίωτος ισχυρισμός ότι κάθε κοινωνία αναπτύσσει στα άτομα τις εκάστοτε ειδικές μορφές συμπεριφοράς τους, οδηγούν τη σκέψη του ντε Σαντ και πάλι πίσω στη βαρβαρότητα, ανοίγουν ωστόσο για μια στιγμιαία λάμψη την πύλη προς το βασίλειο της ελευθερίας. Αν στη μέχρι τώρα ιστορία τα πάθη και η απόλαυση φέρονταν δέσμια του Λόγου, στη δημοκρατική πολιτεία όλα τα άτομα θα έχουν εφεξής τη δυνατότητα ολοκληρωμένης ικανοποίησης. Η βίαιη μορφή στην οποία εκφυλίζεται η τελευταία είναι αποτέλεσμα μιας (κατά τον ντε Σαντ) φυσικής ορίζουσας, μιας σταθερής ανθρωπολογίας της ανθρώπινης φύσης. Εάν, αφετέρου ληφθεί υπόψη όπως υποστηρίζει ο Χέρμπερτ Μαρκούζε (Ενόρμηση και κοινωνία, μια φιλοσοφική συμβολή στον Σίγκμουντ Φρόυντ, Έργα, τ. 5, Φρανκφούρτη 1979) πως η μεταβολή των ιστορικών μορφών εξουσίας δεν αφήνει άθικτες τις σχέσεις που έχει η αρχή της πραγματικότητας προς την αρχή της ηδονής και αν στη συνέχεια υποτεθεί πως, ύστερα από αμέτρητους αιώνες καταστολής της, δεν έχει απομείνει από την ενόρμηση τίποτε άλλο πέρα από τις καταστροφικές της ενέργειες (συμβαδίζοντας ως εδώ με τις εκτιμήσεις του ντε Σαντ), γίνεται σαφές πως ο ντε Σαντ παραμένει ακόμα δέσμιος στο χώρο μιας ιστορίας στηριγμένης σε σχέσεις κυριαρχίας. Βάσει των ιστορικών όρων και συνθηκών –όπως είναι γνωστό, έγραφε σε μια εποχή όπου η πολιτική και οικονομική ανάπτυξη της αστικής κοινωνίας βρισκόταν ακόμη στις απαρχές της– δεν διείσδυσε μέχρι την υπόθεση εκείνη, κατά την οποία μέσα σε μια ζωή απελευθερωμένη από εξουσία και κυριαρχία, η αρχή της ηδονής θα μπορούσε να απαλλαγεί κατά σημαντικό μέρος από την, ιστορική πλέον, καταστροφικότητά της.

Μόνο η πορεία της ιστορίας θα μπορέσει να επιβεβαιώσει το αληθές ή να ανασκευάσει αυτές τις αντικρουόμενες υποθέσεις.

Τα ήθη

Γάλλοι, είστε πολύ έξυπνοι για να μην αντιλαμβάνεστε ότι ένα καινούργιο καθεστώς θ' απαιτήσει καινούργια ήθη. Είναι αδύνατον να συμπεριφέρονται οι πολίτες μιας ελεύθερης πολιτείας σαν σκλάβοι ενός δεσποτικού βασιλιά: οι διαφορές των συμφερόντων, των καθηκόντων και των μεταξύ τους σχέσεων καθορίζουν με τρόπο ουσιαστικό έναν ριζικά διαφορετικό κώδικα συμπεριφοράς στα πλαίσια της κοινωνίας· ένα πλήθος ελασσόνων

σφαλμάτων και κοινωνικών εγκλημάτων που θεωρούνταν εξαιρετικά ουσιώδη από τη διακυβέρνηση των βασιλιάδων, των οποίων οι απαιτήσεις ήταν ανάλογες με την ανάγκη που αισθάνονταν να επιβάλλουν φραγμούς που θα τους έκαναν να φαίνονται σεβαστοί κι απλησίαστοι από τους υπηκόους τους, είναι προορισμένα να χάσουν τη σημασία τους· άλλα εγκλήματα, γνωστά σ' εμάς με τα ονόματα βασιλοκτονία και ιεροσυλία, πρέπει κατά τον ίδιο τρόπο να εξαφανιστούν σε μια δημοκρατική Πολιτεία, σ' ένα σύστημα όπου θρησκεία και βασιλεία θα είναι πράγματα άγνωστα. Σκεφτείτε, πολίτες, αν, εφόσον δίνουμε ελευθερία στη συνείδηση και στον Τύπο, δεν θα πρέπει να δοθεί ελευθερία και στη συμπεριφορά – αφού ουσιαστικά πρόκειται για το ίδιο πράγμα· αν εξαιρεθούν άμεσες συγκρούσεις προς τις καθοδηγητικές αρχές της κυβέρνησης, είναι σχεδόν αδύνατον να πούμε πόσο λίγα εγκλήματα μένει να τιμωρηθούν διότι, πράγματι, υπάρχουν πολύ λίγες εγκληματικές πράξεις σε μια κοινωνία που θεμέλιά της έχει την ελευθερία και την ισότητα. Αν ζυγιστούν και μελετηθούν καλά τα πράγματα, θα φανεί ότι πραγματικά εγκληματικό είναι μόνο ό,τι απορρίπτει το νόμο· διότι εφόσον η Φύση μας υπαγορεύει ελαττώματα κι αρετές εξίσου, εξαιτίας της δομής του οργανισμού μας ή, ακόμα πιο φιλοσοφικά, εξαιτίας της ανάγκης που έχει η ίδια και για τα μεν και για τα δε, οι απαγορεύσεις της θα παρείχαν ένα πολύ αμφίβολο μέσο για να σταθμίσουμε τι είναι καλό και τι κακό. Αλλά, για ν' αναπτύξω καλύτερα τις ιδέες μου πάνω σ' ένα τόσο θεμελιώδες ζήτημα, θα ταξινομήσω πρώτα τις διάφορες ανθρώπινες πράξεις τις οποίες μέχρι τώρα προτιμούσαμε να ονομάζουμε εγκληματικές, και μετά θα τις συγκρίνω με τις πραγματικές υποχρεώσεις ενός δημοκράτη.

Σ' όλες τις εποχές τα καθήκοντα του ανθρώπου κατατάσσονται στις ακόλουθες τρεις κατηγορίες:

- 1) Εκείνα που η συνείδηση κι η ευκολοπιστία του, του επιβάλλουν σε σχέση με το υπέρτατο ον.
- 2) Αυτά που υποχρεώνεται να εκπληρώσει απέναντι στ' αδέρφια του.
- 3) Τέλος, εκείνα που αναφέρονται στον εαυτό του και μόνο.

Η υποχρεωτική βεβαιότητα ότι κανένας Θεός δεν αναμειγνύεται στις υποθέσεις μας κι ότι, σαν αναγκαστικά δημιουργήματα της Φύσης, όπως τα ζώα και τα φυτά, είμαστε εδώ διότι, απλούστατα, δεν θα μπορούσαμε να μην είμαστε, η βεβαιότητα αυτή, είναι πασιφανές, εξαλείφει μονομιώς την πρώτη ομάδα καθηκόντων, θέλω να πω αυτών για τα οποία εσφαλμένα θεωρούμε τον εαυτό μας υπόλογο απέναντι στη θεότητα· και, μαζί μ' αυτά, εξαφανίζονται όλα τα θρησκευτικά εγκλήματα που ήταν γνωστά με τα θολά κι

αόριστα ονόματα: ασέβεια, ιεροσυλία, βλασφημία, αθεϊσμός κ.λπ., όλα όσα, με μια λέξη, τιμώρησε τόσο άδικα η Αθήνα στο πρόσωπο του Αλκιβιάδη κι η Γαλλία στο πρόσωπο του Λα Μπαρ. [64] Αν υπάρχει κάτι παράδοξο σ' αυτό τον κόσμο, είναι να βλέπουμε ανθρώπους, στους οποίους η φτώχεια των ιδεών και η ρηχάδα της σκέψης τους, και μόνο αυτές, προκαλούν τη γέννηση της ιδέας του Θεού και του τι ο Θεός αυτός περιμένει από εκείνους επιπλέον ν' αποφασίσουν για τη φύση αυτού που ικανοποιεί ή δυσαρεστεί το γελοίο δημιούργημα της φαντασίας τους. Δεν θα ήθελα λοιπόν να περιοριστούμε στην αδιάφορη ανοχή όλων των θρησκειών· θα ήθελα να είναι κανείς πλήρως ελεύθερος να τις περιγελά και να τις κοροϊδεύει· θα ήθελα οι άνθρωποι που θα μαζεύονται σ' οποιονδήποτε ναό για να επικαλεστούν τον Αιώνιο που τις χρησιμοποιεί σαν προσωπεία να θεωρούνται ηθοποιοί θεάτρου, όπου στον καθένα επιτρέπεται να 'ρχεται και να γελά με το παίξιμό τους. Από οποιαδήποτε άλλη σκοπιά κι αν ιδωθούν, οι θρησκείες απαιτούν πάλι τη σοβαρότητα που τις καθιστά σημαντικές· θα ξεσηκώσουν πάλι και θα πατρонаρουν την κοινή γνώμη και δεν χρειάζεται πολύ για να ξανακατρακυλήσουν οι άνθρωποι κι από αρνητές των θρησκειών να ξαναβρεθούν οπαδοί τους. [xiv] Η κυβέρνηση θα εξαφανιστεί γοργά αφού η ισότητα θα έχει ναυαγήσει εξαιτίας της προτίμησης ή της προστασίας που θα 'χει παρασχεθεί σε μία απ' αυτές κι από την παλινορθωμένη θρησκεία θα ξαναγεννηθεί η αριστοκρατία στο άψε σβήσε. Θα το επαναλαμβάνω συνέχεια: όχι πια θεούς, Γάλλοι, όχι πια θεούς μήπως, κάτω από την ολέθρια επιρροή τους, επιθυμήσετε να ριχτείτε πάλι στις φρικωδίες του δεσποτισμού· όμως μονάχα με την κοροϊδία θα τους καταστρέψετε· όλοι οι κίνδυνοι που τους συνοδεύουν θ' αναβιώσουν μαζικά αν τους κολακέψετε ή τους αποδώσετε και την παραμικρή σημασία. Παρασύρεστε από το θυμό σας και γκρεμίζετε τα είδωλά τους; Δεν καταφέρνετε τίποτα· παίξτε λίγο μαζί τους και θα γίνουν ψίχουλα: η πίστη, τότε θα καταρρεύσει από μόνη της.

Ελπίζω ότι έχω πει αρκετά για να κάνω σαφές ότι δεν θα έπρεπε να εκδοθούν νόμοι ενάντια στα θρησκευτικά εγκλήματα· ό,τι προσβάλλει μια ψευδαίσθηση δεν προσβάλλει τίποτα και θα ήταν το άκρον άωτο της ασυνέπειας να τιμωρήσουμε εκείνους που κακοποιούν ή απεχθάνονται μια πίστη ή μια λατρεία που τίποτε δεν αποδεικνύει ότι έχει μεγαλύτερη σπουδαιότητα από άλλες. Όχι, κάτι τέτοιο θα σήμαινε αναγκαστικά ότι υιοθετούμε ένα κόμμα και, συνεπώς, θα βάραινε στη ζυγαριά της ισότητας, αυτού του πρωταρχικού νόμου της καινούργιας σας κυβέρνησης.

Ερχόμαστε σε μια δεύτερη κατηγορία ανθρώπινων καθηκόντων, στα καθήκοντα που μας δένουν με τους συνανθρώπους μας· αυτά είναι και τα πιο πολυάριθμα.

Εξαιρετικά ασαφή όσον αφορά τις σχέσεις του ανθρώπου προς τ' αδέρφια του, τα

χριστιανικά ήθη προτείνουν βάσεις τόσο παραγεμισμένες από σοφιστείες, που βρισκόμαστε σε πλήρη αδυναμία να τις αποδεχτούμε διότι, αν κανείς θέλει να δημιουργήσει αρχές, θα 'πρεπε ν' αποφεύγει επιμελώς να τις θεμελιώσει πάνω σε σοφίσματα. Αυτή η παράλογη ηθική μας λέει ν' αγαπάμε τον πλησίον μας όπως και τον εαυτό μας. Φυσικά τίποτε δεν θα ήταν πιο υπέροχο, με την προϋπόθεση ότι μπορεί να θεωρηθεί ωραίο ό,τι είναι λαθεμένο. Το θέμα δεν είναι καθόλου ν' αγαπά κανείς τους άλλους όπως τον εαυτό του διότι κάτι τέτοιο αντιβαίνει στους νόμους της Φύσης και διότι η φωνή της Φύσης και μόνο πρέπει να κατευθύνει τις πράξεις μας· το πρόβλημα είναι ν' αγαπάμε τους άλλους σαν αδελφούς, σαν φίλους που μας έδωσε η Φύση και με τους οποίους θα πρέπει να μπορούμε να ζήσουμε πολύ καλύτερα σε μια δημοκρατική Πολιτεία, εφόσον η εξαφάνιση των αποστάσεων πρέπει αναγκαστικά να συσφίγγει τους δεσμούς.

Η ανθρωπιά, η αδελφότητα, η καλή προαίρεση ας υποδείξουν, με ανάλογο τρόπο, τις αμοιβαίες μας υποχρεώσεις κι εμείς, ως άτομα, ας τις εκπληρώσουμε με το βαθμό της ενεργητικότητας που μας χορήγησε η Φύση γι' αυτόν το σκοπό· ας το κάνουμε αυτό χωρίς να κατηγορούμε, και, προπάντων, χωρίς να τιμωρούμε εκείνους οι οποίοι, έχοντας πιο ψυχρό ή πιο πικρόχολο χαρακτήρα, δεν βλέπουν σ' αυτούς τους πολύ συγκινητικούς δεσμούς όλη τη γλυκύτητα κι ευγένεια που ανακαλύπτουν οι άλλοι· διότι, εδώ συμφωνούμε, το να επιδιώξουμε να επιβάλλουμε καθολικούς νόμους θα ήταν προφανής παραλογισμός: μια τέτοια προσπάθεια θα ήταν γελοία όσο κι εκείνη ενός στρατηγού που θα ζητούσε να ντυθούν όλοι οι στρατιώτες του με στολές ίδιου μεγέθους· είναι τρομερή αδικία να ζητάμε να κυβερνήσει ο ίδιος νόμος ανθρώπους διαφορετικού χαρακτήρα: ό,τι είναι καλό για τον ένα δεν είναι αναγκαστικά και για τον άλλο.

Πρέπει να παραδεχτούμε ότι δεν μπορούμε να διαμορφώσουμε τόσους νόμους όσοι είναι κι οι άνθρωποι· αλλ' οι νόμοι πρέπει να είναι ήπιοι και τόσο λίγοι που όλοι οι άνθρωποι, ανεξάρτητα από το χαρακτήρα τους, να μπορούν να τους ακολουθούν. Επιπλέον, ζητώ οι λίγοι αυτοί νόμοι να είναι τέτοιοι που να μπορούν να προσαρμόζονται σε κάθε είδους χαρακτήρα· αυτοί που διατυπώνουν τον κώδικα θα έπρεπε ν' ακολουθήσουν την αρχή της ελαστικής εφαρμογής του, ανάλογα με το ενδιαφερόμενο πρόσωπο. Έχει αποδειχθεί ότι υπάρχουν ορισμένες αρετές που είναι αδύνατον να τις επιδείξουν ορισμένοι άνθρωποι, όπως, ακριβώς, ορισμένα φάρμακα δεν ταιριάζουν σ' ορισμένες ιδιοσυγκρασίες.

Η αδικία σας, λοιπόν, δεν θα ξεπερνούσε κάθε όριο εάν βάζατε το νόμο να χτυπήσει έναν άνθρωπο που είναι αδύνατον να προσαρμοστεί σ' αυτόν; Θα ήταν, σ' αυτή την περίπτωση, η αδικία σας μικρότερη απ' ό,τι αν αναγκάζατε με τη βία έναν τυφλό να

διακρίνει τα διάφορα χρώματα;

Απ' αυτές τις πρώτες αρχές μπορεί κανείς να συμπεράνει την αναγκαιότητα να γίνουν ελαστικοί, επιεικείς νόμοι και, κυρίως, να εξαλειφθεί για πάντα η φρικωδία της θανατικής ποινής, διότι ο νόμος που στρέφεται ενάντια στην ανθρώπινη ζωή είναι μη πρακτικός, άδικος, απαράδεκτος. Όχι ότι δεν υπάρχει ένας άπειρος αριθμός περιπτώσεων στις οποίες, χωρίς να προσβάλλουμε τη Φύση (αυτό θα το αποδείξω), οι άνθρωποι αφαίρεσαν ελεύθερα τη ζωή ο ένας του άλλου ασκώντας το προνόμιο που τους έδωσε η κοινή τους μητέρα· είναι όμως αδύνατον για το νόμο ν' αποσπάσει το ίδιο προνόμιο εφόσον αυτός, ψυχρός κι απρόσωπος, είναι τελείως ξένος προς τα πάθη που μπορούν να δικαιώσουν στον άνθρωπο τη σκληρότατη ενέργεια του φόνου. Ο άνθρωπος σχηματίζει τις εντυπώσεις του από τη Φύση, η οποία μπορεί να του συγχωρήσει αυτή την ενέργεια· ο Νόμος, αντίθετα, καθώς πάντα αντιπαρατίθεται στη Φύση και δεν παίρνει τίποτε απ' αυτήν, δεν είναι δυνατόν να εξουσιοδοτηθεί να επιτρέψει στον εαυτό του τις ίδιες υπερβολές: αφού δεν έχει τα ίδια κίνητρα, ο νόμος δεν μπορεί να έχει τα ίδια δικαιώματα. Αυτές εδώ είναι διακρίσεις λεπτές και σοφές που διαφεύγουν από τους πολλούς επειδή πολύ λίγοι σκέφτονται· αλλά θα συλληφθούν και θα συγκρατηθούν από τους μορφωμένους στους οποίους τις προτείνω και ελπίζω ότι θ' ασκήσουν κάποια επιρροή στον νέο κώδικα που ετοιμάζεται για λογαριασμό μας.

Ο δεύτερος λόγος για τον οποίο η θανατική ποινή πρέπει να εξαλειφθεί είναι ότι ποτέ δεν απέτρεψε το έγκλημα· εγκλήματα εκτελούνται κάθε μέρα στα πόδια της λαιμητόμου. Η τιμωρία τούτη πρέπει να καταργηθεί, εν ολίγοις, διότι θα ήταν αδύνατον να συλλάβουμε φτωχότερη επιχειρηματολογία από εκείνη σύμφωνα με την οποία ένας άνθρωπος εκτελείται επειδή έχει σκοτώσει κάποιον άλλο: το προφανές αποτέλεσμα της παρούσας διευθέτησης είναι όχι ένας άνθρωπος λιγότερος, αλλά στα καλά καθούμενα, δύο· τέτοια αριθμητική χρησιμοποιοούν μόνο οι δήμιοι και οι τρελοί.

Πέρα απ' αυτά, οι βλάβες που μπορούμε να επιφέρουμε στους αδελφούς μας μπορούν ν' αναχθούν σε τέσσερις τύπους: *συκοφαντία*, *κλοπή*, εγκλήματα *ακολασίας* μπορούν να θίξουν δυσάρεστα τους άλλους, και *φόνος*. Όλες αυτές οι πράξεις θεωρούνταν μεγάλης σημασίας κατά τη διάρκεια της μοναρχίας· αλλά είναι το ίδιο σοβαρές και για μια δημοκρατική Πολιτεία; Αυτό ακριβώς θ' ανακαλύψουμε με τη βοήθεια του δαυλού της φιλοσοφίας, διότι μόνο κάτω από το δικό της φως μπορεί ν' αναληφθεί μια τέτοια έρευνα. Κανείς ας μη με κατηγορήσει ότι είμαι επικίνδυνος ανανεωτής· κανείς ας μην πει ότι με τα γραφτά μου προσπαθώ ν' αμβλύνω τις τύψεις στις καρδιές των κακοποιών, ότι η ανθρώπινη ηθική μου είναι διεστραμμένη διότι τάχα ενισχύει τη ροπή των κακοποιών

προς το έγκλημα. Επιθυμώ εδώ να δηλώσω υπεύθυνα κι επίσημα ότι δεν έχω καμιά τέτοια ανώμαλη πρόθεση. Εκθέτω εδώ ιδέες οι οποίες, από την εποχή που άρχισα να σκέφτομαι, έχουν ταυτιστεί με την ύπαρξή μου και των οποίων την έκθεση και πραγμάτωση έχει εμποδίσει ο μιαρός δεσποτισμός των τυράννων επί αναρίθμητες εκατονταετίες. Τόσο το χειρότερο για όσους θα διαφθείρονταν από παρόμοιες μεγάλες ιδέες· τόσο το χειρότερο για όσους ξέρουν να βρίσκουν μόνο ό,τι βλαβερό υπάρχει στις φιλοσοφικές ιδέες, για όσους είναι έτοιμοι να διαφθαρούν από το καθετί. Ποιος ξέρει, μήπως αυτοί δεν θα δηλητηριάζονταν κι από το διάβασμα του Σενέκα και του Σαρόν; [65] Δεν απευθύνομαι σ' αυτούς· απευθύνομαι μονάχα στους ικανούς να με καταλάβουν κι αυτοί θα με διαβάσουν χωρίς κίνδυνο.

Με τη μεγαλύτερη ειλικρίνεια ομολογώ ότι ποτέ δεν θεώρησα τη συκοφαντία σαν έγκλημα και ειδικά με μια κυβέρνηση όπως η δική μας, κάτω από την οποία όλοι μας, στενότερα συνδεδεμένοι, έχουμε προφανώς μεγαλύτερο συμφέρον να γνωριστούμε ο ένας με τον άλλο. Δύο τινά συμβαίνουν λοιπόν: η συκοφαντία, ή αφορά έναν πράγματι κακό άνθρωπο ή λέγεται ενάντια σε κάποιον ενάρετο. Θα συμφωνήσουμε ότι στην πρώτη περίπτωση λίγο ενδιαφέρει αν κανείς προσάπτει λίγο περισσότερη κακία σε κάποιον γνωστό για τις εγκληματικές του πράξεις· ίσως, μάλιστα, το κακό που δεν υπάρχει να βγάλει στο φως άλλα υπαρκτά και, να 'τος ο εγκληματίας εκτεθειμένος κι αποκαλυφθείς όσο ποτέ άλλοτε.

Ας πούμε, τώρα, ότι υπάρχει στο Ανόβερο ανθυγιεινή ατμόσφαιρα αλλά πηγαίνοντας εκεί, όπου ο αέρας είναι νοσηρός, δεν διακινδυνεύω περισσότερα από μια κρίση πυρετού· μπορώ να κατακρίνω εκείνον που, για να μ' εμποδίσει να πάω εκεί, μου λέει ότι μόλις φθάσω θα πέσω νεκρός; Όχι βέβαια διότι, χρησιμοποιώντας μια μεγάλη συμφορά για να με τρομάξει, με γλίτωσε από μια μικρότερη.

Αν, αντίθετα, συκοφαντείται ένας τίμιος άνθρωπος, ας μην ταραζέται· φτάνει να δείξει ποιος πραγματικά είναι κι όλο το φαρμάκι του συκοφάντη θα πέσει πάνω στις ίδιες του τις πλάτες. Για ένα τέτοιο άνθρωπο η συκοφαντία είναι απλώς μια δοκιμασία αγνότητας από την οποία η αρετή του θ' αναδυθεί ακόμα πιο λαμπερή. Υπάρχει, μάλιστα, κέρδος, εδώ, για τη μάζα των ενάρετων της δημοκρατίας· γιατί αυτός ο τίμιος και λογικός άνθρωπος, κεντρισμένος από την αδικία που του έγινε, θα καλλιεργήσει την αρετή του ακόμα περισσότερο· θα θελήσει να γίνει ανώτερος από τη συκοφαντία, από την οποία νόμιζε τόσο καιρό πως ήταν προφυλαγμένος, κι οι θαυμάσιες πράξεις του θα γίνονται με περισσότερη ενεργητικότητα. Έτσι, στην πρώτη περίπτωση, ο συκοφάντης επιτυγχάνει ευεργετικά αποτελέσματα μεγεθύνοντας τα ελαττώματα του στόχου της επίθεσής του· στη

δεύτερη δε, τα επιτευχθέντα αποτελέσματα είναι άριστα διότι η αρετή αναγκάζεται να μας προσφερθεί ακέραια πλέον.

Δεν μπορώ, λοιπόν, να καταλάβω για ποιον λόγο πρέπει να φοβάστε το συκοφάντη, κάτω από ένα καθεστώς, μάλιστα, για το οποίο έχει ουσιώδη σημασία η αποκάλυψη των διεφθαρμένων κι η ενεργοποίηση των καλών. Ας αποφύγουμε, συνεπώς, προσεκτικά οποιαδήποτε καθιέρωση ποινής για τη συκοφαντία· ας τη θεωρήσουμε πηγή φωτός και δυναμωτικό, πράγματα, και τα δύο, εξαιρετικά χρήσιμα. Ο νομοθέτης, οι ιδέες του οποίου πρέπει να είναι τόσο πλατιές όσο μεγάλο είναι και το έργο που αναλαμβάνει, πρέπει να μην ασχολείται ποτέ με το αποτέλεσμα του εγκλήματος το οποίο πλήττει μόνο συγκεκριμένα άτομα. Πρέπει να μελετήσει το γενικό, το συνολικό αποτέλεσμα· και, όταν μελετήσει κατ' αυτό τον τρόπο τις απόρροιες της συκοφαντίας, τον προκαλώ να εύρει σ' αυτήν οτιδήποτε το αξιόποιο. Αμφισβητώ το ότι θα μπορέσει να μολιάσει με σκιά, ίχνος έστω δικαιοσύνης, το νόμο που τυχόν θα τιμωρούσε· ο νομοθέτης μας θα είναι εντελώς δίκαιος και ακέραιος μόνο όταν την ενθαρρύνει και την επιβραβεύσει.

Μαν Ρέι, φανταστικό πορτρέτο του μαρκήσιου ντε Σαντ, 1938.

Η κλοπή είναι το δεύτερο από τα ηθικά αδικήματα τα οποία αποφασίσαμε να μελετήσουμε.

Αν ρίξουμε μια ματιά στην ιστορία των αρχαίων χρόνων, θα δούμε ότι όλες οι ελληνικές δημοκρατίες επέτρεπαν, επιβράβευαν την κλοπή· η Σπάρτη κι η Λακεδαίμων την ευνοούσαν ανοιχτά· πολλοί άλλοι λαοί τη θεωρούσαν αρετή για τον πολεμιστή· είναι βέβαιο ότι η κλοπή δυναμώνει το κουράγιο, εκτρέφει τη δύναμη, την επιδεξιότητα, τη λεπτότητα, όλες με λίγα λόγια τις αρετές που είναι χρήσιμες σ' ένα δημοκρατικό σύστημα, συνεπώς και στο δικό μας. Αφήστε κατά μέρος τη μεροληψία κι απαντήστε μου: πρέπει η κλοπή, της οποίας αποτέλεσμα είναι η κανονικότερη κατανομή του πλούτου, να χαρακτηριστεί σαν αδίκημα στις μέρες μας, κάτω από μια κυβέρνηση που, όπως η δική μας, έχει σαν στόχο την ισότητα; Η απάντηση, προφανώς, είναι όχι: η κλοπή επιτείνει την

ισότητα και, το κυριότερο, παρακινεί στην καλύτερη προστασία της ιδιοκτησίας. Υπήρξε ένας λαός που τιμωρούσε όχι τον κλέφτη αλλ' αυτόν που αφηνόταν να γίνει θύμα της κλοπής, με σκοπό να τον διδάξει να φροντίζει την περιουσία του. Αυτό προσθέτει στο σκεπτικό μας ακόμα μεγαλύτερη εποπτικότητα.

Προς Θεού, δεν προτίθεμαι ν' αντιτεθώ στον όρκο που μόλις έδωσε το έθνος σχετικά με την προστασία της ιδιοκτησίας· ^[66] επιτρέψτε μου, όμως, μερικές παρατηρήσεις για το άδικο αυτού του όρκου. Ποιο είναι το πνεύμα του; Δεν είναι η διατήρηση μιας τέλει ισότητας ανάμεσα στους πολίτες, δεν είναι η υπαγωγή όλων εξίσου στο νόμο που προστατεύει τις περιουσίες όλων; Ρωτώ, λοιπόν, είναι πράγματι δίκαιος ο νόμος εκείνος που επιτάσσει σ' εκείνον που δεν έχει τίποτα να σεβαστεί κάποιον άλλο που έχει τα πάντα; Ποιες είναι οι στοιχειώδεις αρχές του κοινωνικού συμβολαίου; Δεν συνίστανται στο να στερείται κανείς λίγη από την ελευθερία και την περιουσία του με σκοπό να εξασφαλίσει και να στηρίξει την επιβίωση όλων;

Εδώ επάνω θεμελιώνονται όλοι οι νόμοι· εδώ στηρίζονται οι τιμωρίες που υφίσταται αυτός που καταχράται την ελευθερία του· εδώ επίσης στηρίζεται η επιβολή περιορισμών: οι τελευταίοι αυτοί εμποδίζουν έναν πολίτη να διαμαρτυρηθεί για όσα απαιτούνται από μέρους του· διότι ξέρει ότι δίνοντας ορισμένα, εξασφαλίζει το σύνολο των υπόλοιπων αγαθών του· αλλά, ξαναρωτώ, με ποιο δικαίωμα επιβάλλονται δεσμεύσεις σ' εκείνον που δεν έχει τίποτα από ένα συμβόλαιο που προστατεύει μονάχα εκείνον που τα έχει όλα; Εάν ο όρκος σας αποτελεί πράξη ισότητας επειδή κατοχυρώνει την περιουσία των πλουσίων, δεν αποτελεί και αδικία στο βαθμό που επιβάλλεται στον ιδιοκτήτη του μηδενός; Τι κερδίζει ο τελευταίος; Και πώς είναι δυνατόν ν' απαιτείτε για λογαριασμό του να ορκιστεί για κάτι που ευεργετεί αποκλειστικά όσους, λόγω του πλούτου τους, διαφέρουν τόσο πολύ από τον ίδιο; Ασφαλώς τίποτα δεν είναι πιο άδικο· ένας όρκος πρέπει να έχει τις ίδιες συνέπειες για όλους όσοι τον δίνουν· το να δεσμεύει εκείνον που δεν έχει να κερδίσει τίποτα από την τήρησή του είναι παράλογο διότι τότε δεν θ' αποτελούσε πια συμβόλαιο ανάμεσα σ' ελεύθερα άτομα· θα γινόταν όπλο των ισχυρών ενάντια στους αδύναμους οι οποίοι θα εξεγείρονταν ακατάπαυστα εναντίον τους. Αυτή ακριβώς την κατάσταση δημιουργεί η υποχρέωση σεβασμού της ιδιοκτησίας, την αποδοχή της οποίας έχει απαιτήσει πρόσφατα το έθνος δι' όρκου· μ' αυτόν μονάχα οι πλούσιοι δεσμεύουν τους φτωχούς, οι πλούσιοι και μόνο ωφελούνται από μια συναλλαγή στην οποία οι φτωχοί λαμβάνουν τόσο άσκεφτα μέρος μη βλέποντας ότι, μέσω του όρκου που τους αποσπάται εξαιτίας της καλής πίστης τους, αναλαμβάνουν την υποχρέωση να κάνουν κάτι που είναι αδύνατον να γίνει.

Πεπεισμένοι, λοιπόν, γιατί πρέπει να σας έχω πείσει πια, γι' αυτήν τη βάρβαρη ανισότητα, μην προχωρήσετε και χειροτερέψετε την αδικία σας με το να τιμωρήσετε εκείνον που, μην έχοντας τίποτα, τόλμησε να τσιμπήσει κάτι απ' αυτόν που τα έχει όλα· το άνισο συμβόλαιό σας του παρέχει αυτήν τη δυνατότητα περισσότερο από κάθε άλλη φορά. Παρασύροντάς τον στην επιορκία, με το να τον αναγκάσετε να δώσει μια υπόσχεση που, για τον ίδιο, είναι παράλογη, δικαιώνετε όλα τα εγκλήματα στα οποία αυτή η ίδια η επιορκία θα τον οδηγήσει· δεν σας είναι επιτρεπτό να τιμωρήσετε κάτι που εσείς οι ίδιοι προκαλείτε. Δεν χρειάζεται να πω περισσότερα για να σας κάνω ν' αντιληφθείτε την τρομερή σκληρότητα που αποτελεί η τιμωρία των κλεφτών. Μιμηθείτε τον σοφό νόμο για τον οποίο μίλησα πριν από λίγο· τιμωρήστε τον άνθρωπο που η αμέλειά του του επιτρέπει να γίνεται θύμα κλοπής· αλλά μην κηρύξετε ποινές ενάντια στην τελευταία. Σκεφτείτε μήπως το συμβόλαιό σας εξουσιοδοτεί τους άλλους να προβούν σε παρόμοιες ενέργειες και σκεφτείτε ακόμα ότι αυτός που κλέβει δεν κάνει τίποτε παραπάνω από το να εναρμονιστεί με την πιο ιερή επιταγή της φύσης, δηλαδή τη διατήρηση της ζωής ανεξάρτητα από οποιαδήποτε ζημία προκαλεί στους άλλους.

Οι υπερβάσεις τις οποίες μελετούμε στα πλαίσια της δεύτερης κατηγορίας, που αναφέρονται δηλαδή στα καθήκοντα του ανθρώπου προς τους συνανθρώπους του, περιλαμβάνουν κι ενέργειες για τη διάπραξη των οποίων υπεύθυνη μπορεί να είναι η ελευθεριότητα· ανάμεσα σ' αυτές που θεωρούνται ιδιαίτερα ασυμβίβαστες με την αποδεκτή συμπεριφορά είναι η *πορνεία*, η *μοιχεία*, η *αιμομιξία*, ο *βιασμός* και η *σοδομία*. Δεν πρέπει, φυσικά, ν' αμφιβάλλουμε ούτε λεπτό για το ότι όλα όσα είναι γνωστά σαν εγκλήματα ηθών, όλες δηλαδή οι πράξεις που μοιάζουν μ' αυτές που αναφέραμε πιο πάνω, δεν έχουν καμιά απολύτως συνέπεια για ένα καθεστώς του οποίου μοναδικό καθήκον είναι να διατηρήσει, με οποιαδήποτε μέσα, τη μορφή που είναι ουσιώδης για τη συνέχιση της ύπαρξής του: ιδού η μοναδική ηθική ενός δημοκρατικού καθεστώτος. Λοιπόν, τη στιγμή που η δημοκρατία απειλείται συνεχώς από τα έξω, από τους δεσπότες που την περισφίγγουν, ^[67] τα μέσα της αυτοσυντήρησής της ούτε καν μπορεί κανείς να τα φανταστεί σαν *μέσα ηθικά*, διότι η δημοκρατία θα διατηρηθεί μόνο με πόλεμο και τίποτα δεν είναι λιγότερο ηθικό απ' αυτόν. Ρωτώ, τώρα, πώς θα είναι κανείς σε θέση ν' αποδείξει ότι, για ένα *κράτος* που οι υποχρεώσεις του το καθιστούν *ανήθικο*, έχει ουσιαστική σημασία το να είναι οι πολίτες *ηθικοί*; Προχωρώ περισσότερο: θα ήταν πολύ καλύτερα να μην είναι. Οι Έλληνες νομοθέτες αντιλαμβάνονταν πολύ καλά την εξαιρετική αναγκαιότητα του να είναι οι πολίτες διεφθαρμένοι κατά τρόπο ώστε, με το να έρχεται η *ηθική* τους διάλυση σε σύγκρουση με το κατεστημένο και τις αξίες του, να επέρχεται η

εξέγερση η οποία είναι πάντοτε απαραίτητη σ' ένα πολιτικό σύστημα απόλυτης ευτυχίας το οποίο, όπως η δημοκρατική κυβέρνηση, θα πρέπει αναγκαστικά να εξαπτεί το μίσος και το φθόνο όλων των ξένων γειτόνων του. Η εξέγερση, στοχάζονταν οι σοφοί αυτοί νομοθέτες, δεν αποτελεί καθόλου *ηθική κατάσταση*: πρέπει όμως να είναι η συνεχής κατάσταση στην οποία θα βρίσκεται μια δημοκρατία. Θα ήταν, συνεπώς, παράλογο κι επικίνδυνο ν' απαιτούμε απ' αυτούς που πρόκειται να διασφαλίσουν τη συνεχή και *ανήθικη* ανατροπή της εκάστοτε καθεστηκυίας τάξης, να είναι οι ίδιοι *ηθικοί*: η κατάσταση ενός *ανήθικου* είναι κατάσταση συνεχούς ανησυχίας που τον σπρώχνει και τον ταυτίζει με την αναγκαία εξέγερση την οποία πρέπει πάντα να συντηρεί ο δημοκρατικός άνθρωπος για λογαριασμό της κυβέρνησης της οποίας μετέχει.

Ας προχωρήσουμε, τώρα, στις λεπτομέρειες κι ας αρχίσουμε αναλύοντας την αιδώ, αυτήν τη λιγόψυχη παρόρμηση που αντιπαρατίθεται στις όχι αγνές προσεγγίσεις. Αν ήταν μέσα στις προθέσεις της Φύσης να έχει ο άνθρωπος αιδώ, σίγουρα δεν θα επέτρεπε να γεννιέται γυμνός: αναρίθμητοι λαοί, που ο πολιτισμός τους έχει υποβιβάσει λιγότερο απ' ό,τι εμάς, περιφέρονται γυμνοί χωρίς να ντρέπονται· δεν μπορεί να υπάρξει αμφιβολία ότι το έθιμο της ένδυσης είχε σαν μοναδική αφορμή τη σκληρότητα του κλίματος και την κοκεταρία των γυναικών οι οποίες προτιμούν να διασφαλίζουν τ' αποτέλεσμα της επιθυμίας προκαλώντας την οι ίδιες. Στοχάστηκαν επίσης οι γυναίκες ότι, εφόσον η Φύση δεν τις δημιούργησε άμοιρες ελαττωμάτων, θα εξασφάλιζαν καλύτερα τα μέσα που θα τους επέτρεπαν ν' αρέσουν, αν έκρυβαν τα ψεγάδια τους πίσω από στολίδια· έτσι η αιδώς, πολύ απέχοντας από το να είναι αρετή, υπήρξε απλώς μία από τις πρώιμες συνέπειες της διαφθοράς, ένα από τα πρώτα μηχανεύματα της γυναικείας κοκεταρίας.

Ο Λυκούργος κι ο Σόλωνας, γνωρίζοντας πολύ καλά ότι αποτέλεσμα του άσεμνου είναι η συντήρηση της ανήθικης κατάστασης του πολίτη, που είναι απαραίτητη για τη λειτουργία της δημοκρατικής κυβέρνησης, υποχρέωναν τα κορίτσια να εκτίθενται γυμνά στο θέατρο.
[xv]

Η Ρώμη μιμήθηκε γρήγορα το παράδειγμα τούτο. Στ' Ανθεστήρια όλοι χόρευαν γυμνοί· έτσι εορτάζονταν το μεγαλύτερο μέρος των παγανιστικών μυστηρίων· ανάμεσα σε μερικούς λαούς, μάλιστα, η γυμνότητα θεωρήθηκε αρετή. Οπωσδήποτε, από το άσεμνο γεννιούνται φιλήδονες ροπές· η απόρροια αυτών των τάσεων συνιστά την κατ' όνομα εγκληματικότητα την οποία μελετούμε και της οποίας η πορνεία αποτελεί την πρώτη και σπουδαιότερη εκδίκηση.

Τώρα που σταθήκαμε και πάλι στα πόδια μας και διαρρήξαμε το δίχτυ των προκαταλήψεων που μας κρατούσαν αιχμάλωτους, τώρα που έχουμε έρθει κοντύτερα στη Φύση λόγω των πολλών προλήψεων που έχουμε πρόσφατα εξαλείψει, ακούμε μονάχα τη

δική της φωνή κι είμαστε πεπεισμένοι ότι, αν υπάρχει κάτι το εγκληματικό, αυτό είναι η αντίδραση προς τις κλίσεις τις οποίες μας εμπνέει κι όχι η αποδοχή τους. Έχουμε πεισθεί ότι η λαγνεία, όντας προϊόν αυτών των κλίσεων, δεν πρέπει να καταπνιγεί με νομοθετήματα κι ότι το πρόβλημα είναι πώς να βρούμε τα μέσα με τα οποία το πάθος θα ικανοποιούνταν με ειρηνικό τρόπο. Πρέπει, λοιπόν, να προσπαθήσουμε να βάλουμε τάξη σ' αυτόν το χώρο και να καθιερώσουμε τις διασφαλίσεις εκείνες που θα επιτρέπουν στον πολίτη, που η ανάγκη τον κάνει να πλησιάζει τ' αντικείμενα της ηδονής, να μπορεί να επιδοθεί στη διάπραξη όλων εκείνων που απαιτούν τα πάθη του χωρίς να τον εμποδίζει τίποτε, γιατί δεν υπάρχει στη ζωή του ανθρώπου άλλη στιγμή που η ελευθερία, σ' όλο το πλάτος της, να του είναι πιο σημαντική. Σε διάφορα σημεία της κάθε πόλης θ' ανυψωθούν ιδρύματα πρόσχαρα, υγιεινά, ευρύχωρα, κατάλληλα επιπλωμένα κι από κάθε άποψη ασφαλή· εδώ, όλα τα φύλα, όλες οι ηλικίες, όλα τα πλάσματα θα προσφέρονται στα καπρίτσια των φιλήδονων που θα έρχονται για να διασκεδάσουν, και κανόνας για τα άτομα που θα συμμετέχουν θα είναι η πιο απόλυτη υποταγή· η παραμικρότερη άρνηση και δυστροπία θα τιμωρείται αμέσως κι αυθόρμητα από εκείνον στον οποίο έχει προταχθεί. Το τελευταίο τούτο πρέπει να το εξηγήσω πληρέστερα και να το σταθμίσω με τα δημοκρατικά ήθη· υποσχέθηκα ότι θα εφαρμόσω την ίδια λογική από την αρχή μέχρι το τέλος και θα κρατήσω το λόγο μου.

Αν και, όπως σας είπα λίγο πριν, κανένα πάθος δεν έχει μεγαλύτερη ανάγκη όλης της έκτασης της ελευθερίας από τούτο, κανένα επίσης, χωρίς αμφιβολία, δεν είναι τόσο δεσποτικό· εδώ είναι που ο άνθρωπος αγαπά να διατάζει, να τον υπακούουν, να τον περιβάλλουν σκλάβοι υποχρεωμένοι να τον ικανοποιήσουν· όταν λοιπόν αποσπάτε από τον άνθρωπο τα κρυφά μέσα με τα οποία εκτονώνει τη δόση του δεσποτισμού που η Φύση ενστάλαξε στα βάθη της καρδιάς του, αυτός θα βρει άλλες θύρες διαφυγής, θα ξεθυμάνει πάνω στα αντικείμενα που τον περιβάλλουν· θα δημιουργήσει δυσκολίες στην κυβέρνηση. Αν θέλετε ν' αποφύγετε αυτό τον κίνδυνο, αφήστε το χαλινάρι για να πετάξουν ελεύθερα αυτές οι τυραννικές επιθυμίες που, παρά τη θέλησή του, τον βασανίζουν ατελεύτητα· αρκούμενος στη δυνατότητα ν' ασκήσει τη μικρή κυριαρχία του στη μέση ενός χαρεμιού από χανούμισσες και νέους, την υπακοή των οποίων θα του εξασφαλίζουν τα χρήματά του κι οι καλές σας υπηρεσίες, θα φύγει καταπραϊμένος και τρέφοντας αισθήματα αγάπης μόνο για μια κυβέρνηση που, τόσο υποχρεωτικά, του χορηγεί τα μέσα της ικανοποίησης της φιληδονίας του· ακολουθήστε όμως διαφορετικές μεθόδους, επιβάλετε σ' αντικείμενα της ηδονής τις γελοίες απαγορεύσεις που είχε εφεύρει άλλοτε η υπουργική τυραννία, και με τη λαγνεία [68] των Σαρδανάπαλών μας, [xvi] ο πολίτης, πολύ σύντομα θυμωμένος με το

καθεστώς σας, θυμωμένος με το δεσποτισμό σας, θ' ανατρέψει το ζυγό που του έχετε επιβάλει και έχοντας βαρεθεί τον τρόπο διακυβερνήσεώς σας θα τον αντικαταστήσει, όπως το έχει κάνει ήδη μία φορά, μ' έναν άλλο.

Αλλά παρατηρήστε πώς οι Έλληνες νομοθέτες, διαποτισμένοι από τούτες τις ιδέες, μεταχειρίστηκαν τη λαγνεία στη Σπάρτη ή στην Αθήνα: αντί να την απαγορεύσουν, μεθούσαν μάλλον μ' αυτή τον πολίτη· κανένα είδος ηδονής δεν του απαγορευόταν· κι ο Σωκράτης, που ο χρησμός τον αποκάλεσε μεγαλύτερο φιλόσοφο της χώρας, αν και περνούσε αδιάκριτα από την αγκαλιά της Ασπασίας στην αγκαλιά του Αλκιβιάδη, δεν ήταν γι' αυτό καθόλου λιγότερο το κλέος της Ελλάδας. Θα προχωρήσω κάπως παραπέρα και, όσο κι αν οι ιδέες μου είναι αντίθετες προς τα τρέχοντα ήθη μας, καθώς σκοπός μου είναι ν' αποδείξω πως πρέπει να βιαστούμε και να μεταβάλουμε αυτά τα ήθη το συντομότερο, αν θέλουμε να διατηρήσουμε τη διακυβέρνηση που έχουμε διαλέξει, θα προσπαθήσω να σας πείσω ότι η επαφή των τίμιων γυναικών με την πορνεία δεν είναι πιο επικίνδυνη από εκείνη των ανδρών κι ότι, όχι μονάχα πρέπει να συνδέσουμε τις γυναίκες με τα όργια που θα γίνονται στα ιδρύματα που έχω προτείνει, αλλά πρέπει να χτίσουμε μερικά και για δικό τους λογαριασμό· εκεί οι επιθυμίες, τα καπρίτσια κι οι απαιτήσεις της ιδιοσυγκρασίας τους, φλογερής όσο κι η δική μας, αλλά με πολύ διαφορετικό τρόπο, θα μπορούν, με τη σειρά τους, να ικανοποιηθούν με τη βοήθεια και των δύο φύλων.

Πρώτα πρώτα, με ποιο δικαίωμα ισχυρίζεστε ότι οι γυναίκες θα έπρεπε να εξαιρεθούν από την υποταγή στις ιδιοτροπίες των ανδρών την οποία επιτάσσει η Φύση; Κι έπειτα, με ποιο δικαίωμα υπερασπίζετε τον εξαναγκασμό τους σε μια εγκράτεια που η φυσική τους κατασκευή την καθιστά αδύνατη και που είναι, μάλιστα, άχρηστη για την τιμή τους;

Θα καταπιαστώ ξεχωριστά με καθεμία απ' αυτές τις ερωτήσεις.

Είναι βέβαιο ότι στη φυσική τους κατάσταση οι γυναίκες γεννιούνται *vulginagues*, από τη γέννησή τους, δηλαδή, απολαμβάνουν τα πλεονεκτήματα των άλλων θηλυκών ζώων κι ανήκουν, ακριβώς όπως αυτά και χωρίς εξαιρέσεις, σ' όλα τα αρσενικά. Τέτοιοι ήταν, χωρίς αμφιβολία, οι πρώτοι νόμοι της Φύσης κι αποτελούσαν τους μοναδικούς θεσμούς των αρχαιότερων κοινωνιών που σχηματίστηκαν από τον άνθρωπο. Το *ατομικό συμφέρον*, ο *εγωισμός* κι ο *έρωτας* υποβίβασαν αυτές τις πρώτες αντιλήψεις που ήταν ταυτόχρονα τόσο απλές και τόσο φυσικές· θεωρήθηκε ότι πλούτιζε κανείς με το να πάρει μια γυναίκα σαν σύζυγο και, μαζί της, τ' αγαθά της οικογένειάς της: ικανοποιούνταν έτσι τα δύο πρώτα από τα συναισθήματα που υπέδειξα· ακόμα συχνότερα, η γυναίκα παιρνόταν με τη βία και, συνεπώς, δενόταν κανείς μαζί της – εδώ βρίσκουμε να δρα το τρίτο κίνητρο και, παράλληλα, όπως και στις άλλες περιπτώσεις, η αδικία.

Ποτέ δεν μπορεί να λάβει χώρα μια πράξη κατοχής σε βάρος ενός ελεύθερου όντος· η αποκλειστική κατοχή μιας γυναίκας δεν είναι λιγότερο άδικη από την κατοχή σκλάβων· όλοι γεννιούνται ελεύθεροι, όλοι έχουν ίσα δικαιώματα: ποτέ δεν θα έπρεπε να χάνονται από τα μάτια μας αυτές οι αρχές σύμφωνα με τις οποίες ποτέ δεν μπορεί να χορηγηθεί στο ένα φύλο νόμιμο δικαίωμα να εξουσιάζει αποκλειστικά το άλλο και ποτέ δεν μπορεί ένα απ' αυτά τα φύλα ή μία απ' αυτές τις τάξεις να κατέχει το άλλο αυθαίρετα. Με τον ίδιο τρόπο μια γυναίκα που υπάρχει στα πλαίσια της καθαρότητας του φυσικού νόμου δεν μπορεί να αναφερθεί, με σκοπό τη δικαίωση της άρνησής της να δοθεί σε κάποιον που την επιθυμεί, στον έρωτά της για κάποιον άλλο, διότι μια τέτοια απάντηση βασίζεται στην αποκλειστικότητα και σε κανέναν άνδρα δεν μπορεί ν' αποκλειστεί η κατάκτηση μιας γυναίκας τη στιγμή που γίνεται σαφές ότι ανήκει σ' όλους. Η πράξη κατοχής μπορεί ν' ασκηθεί μόνο σ' ένα αντικείμενο ή σ' ένα ζώο, ποτέ σ' ένα άτομο όμοιο μ' εμάς, κι οι δεσμοί που δένουν μια γυναίκα μ' έναν μόνο άνδρα είναι άδικοι και ψεύτικοι.

Εάν, λοιπόν, είναι αναμφισβήτητο ότι η Φύση μάς παρέχει το δικαίωμα να εκφράζουμε αδιακρίτως την επιθυμία μας σε κάθε γυναίκα, καθίσταται κατά τον ίδιο τρόπο αναμφισβήτητο το ότι έχουμε το δικαίωμα ν' αποσπάσουμε την υποταγή της με τη βία· όχι αποκλειστικά, τότε θα ερχόμουν σε αντίφαση με τον εαυτό μου, αλλά πρόσκαιρα. [xvii]

Κανείς δεν μπορεί ν' αρνηθεί ότι έχουμε το δικαίωμα να εκδώσουμε νόμους που θ' αναγκάζουν τη γυναίκα να ενδίδει στη φλόγα όποιου την επιθυμεί· εφόσον η βία περιλαμβάνεται σ' αυτό το δικαίωμα, μπορούμε να την εφαρμόσουμε νόμιμα. Η ίδια η Φύση δεν αποδεικνύει πως έχουμε αυτό το δικαίωμα, όταν μας δίνει τη δύναμη που χρειαζόμαστε για να επιβάλλουμε στις γυναίκες τη θέλησή μας;

Μάταια επικαλούνται οι γυναίκες είτε τη σεμνότητα είτε την προσκόλλησή τους σ' άλλους άνδρες· οι απατηλοί αυτοί λόγοι είναι άχρηστοι· είδαμε πριν πόσο απατηλό και τεχνητό είναι το αίσθημα της αιδούς. Ο έρωας, που μπορεί ν' αποκληθεί *τρέλα της ψυχής*, δεν αποτελεί τίτλο που να κατοχυρώνει την πίστη τους· ο έρωας, ικανοποιώντας δύο μόνο άτομα, τον ερώοντα και τον ερώμενο, δεν μπορεί να εξυπηρετήσει την ευτυχία των υπόλοιπων και οι γυναίκες υπάρχουν για χάρη της ευτυχίας των πάντων, όχι για χάρη μιας ευτυχίας εγωιστικής και προνομιούχας. Όλοι, συνεπώς, έχουν ίσα δικαιώματα στην απόλαυση όλων των γυναικών· δεν υπάρχει κανείς που να μπορεί να προβάλει μοναδικά και προσωπικά δικαιώματα πάνω σε μια γυναίκα και παράλληλα να έρχεται σε συμφωνία με τον φυσικό νόμο. Ο νόμος, λοιπόν, που θα τις υποχρεώνει να εκπορνεύονται, όσο συχνά και μ' όποιον τρόπο εμείς επιθυμούμε, στα σπίτια για τα οποία μιλήσαμε, που θα τις βιάζει όταν αντιδρούν και θα τις τιμωρεί όταν σκορπίζονται ή τεμπελιάζουν, αποδεικνύεται ένας

από τους πιο φιλοδίκαιους κι ενάντια του δεν θα μπορεί να υψωθεί καμιά λογική ή δίκαια άρνηση.

Εκείνος που θα ήθελε ν' απολαύσει μια οποιαδήποτε γυναίκα μικρής ή μεγάλης ηλικίας, θα μπορεί από τώρα και στο εξής, αν οι νόμοι που θα προτείνετε αποδειχθούν δίκαιοι, να βάλει να την καλέσουν στο καθήκον σ' ένα απ' αυτά τα σπίτια· εκεί, κάτω από την εποπτεία των υπευθύνων του ναού της Αφροδίτης, θα του παραδοθεί, ταπεινά κι υποτακτικά, για να ικανοποιήσει οποιαδήποτε ιδιοτροπία του έρθει στο νου, όσο παράξενη ή ανώμαλη κι αν είναι, διότι δεν υπάρχει παραδοξότητα στη Φύση που να μην την αναγνωρίζει εκείνη σαν δική της. Μένει πια να ρυθμιστεί η ηλικία της γυναίκας· λέω λοιπόν ότι δεν μπορεί να καθοριστεί χωρίς να περιοριστεί η ελευθερία εκείνου που επιθυμεί την απόλαυση ενός κοριτσιού οποιασδήποτε ηλικίας.

Εκείνος που δικαιούνται να φάει τον καρπό ενός δέντρου, μπορεί, φυσικά, να τον δρέψει ώριμο ή άγουρο, ανάλογα με το γούστο του. Αλλά, θα προβληθεί η αντίρρηση, υπάρχει μια ηλικία κατά την οποία οι αντρικές πράξεις θα ήταν επιζήμιες στην υγεία του κοριτσιού. Αυτή η σκέψη δεν έχει καμιά απολύτως αξία· εφόσον μου παραχωρείτε το δικαίωμα της νόμιμης απόλαυσης, το δικαίωμα είναι ανεξάρτητο από τα αποτελέσματα που επιφέρει. Από τούτη τη στιγμή το ίδιο κάνει αν η απόλαυση θα είναι επιζήμια ή ευεργετική για το αντικείμενο που πρέπει να υποταχθεί στις ορέξεις μου. Δεν απέδειξα ήδη ότι είναι νόμιμο ν' αποσπάσουμε με τη βία την προθυμία της γυναίκας; Κι ότι, μόλις προκαλέσει την επιθυμία της απόλαυσης, είναι υποχρεωμένη να ενδώσει σ' αυτήν; Τα ίδια ισχύουν για την υγεία της. Το πρόβλημα της ηλικίας πρέπει να υπάρχει στο βαθμό που η έγνοια για την υγεία της πάει να διασπάσει και ν' αδυνατίσει την απόλαυση εκείνου που την επιθυμεί και που έχει το δικαίωμα να την κατακτήσει· δεν έχει καμιά σημασία το τι θα συμβεί διότι το αντικείμενο της απόλαυσης είναι καταδικασμένο από το νόμο κι από τη Φύση να κατασιγάσει προς στιγμή τη δίψα του άλλου.

Σ' αυτή την ανάλυση ασχολούμαστε μονάχα μ' ό,τι αρέσει σ' εκείνον που επιθυμεί. Αλλά θα επαναφέρουμε την ισορροπία.

Ναι, θα την επαναφέρουμε· είμαστε, αναμφισβήτητα, υποχρεωμένοι να το κάνουμε. Τις γυναίκες αυτές που, μόλις τώρα, με τόση σκληρότητα τις καταστήσαμε σκλάβες, δεν υπάρχει αμφιβολία ότι πρέπει να τις αποζημιώσουμε· έρχομαι λοιπόν στο δεύτερο πρόβλημα στο οποίο είχα αναγγείλει ότι θ' απαντήσω.

Τη στιγμή που παραδεχόμαστε ότι θα έπρεπε να υποτάσσονται στις επιθυμίες μας όλες οι γυναίκες, δικαιούμαστε να επιτρέψουμε την πλήρη ικανοποίηση των δικών τους επιθυμιών. Οι νόμοι μας πρέπει να επιδεικνύουν εύννοια προς τη φλογερή τους

ιδιοσυγκρασία. Είναι παράλογο να εξαρτούμε την τιμή και την αρετή τους από την παρά φύση προσπάθεια που καταβάλλουν για ν' αντισταθούν προς τις ροπές εκείνες με τις οποίες η Φύση τις έχει προικίσει σε βαθμό μεγαλύτερο από μας· αυτή η αδικία όσον αφορά τα ήθη γίνεται ακόμα πιο φανερή όταν προσπαθούμε ταυτόχρονα ν' αδυνατίσουμε την αντίστασή τους με τη σαγήνη και να τις τιμωρήσουμε επειδή υπέκυψαν στις προσπάθειες που καταβάλαμε για να επιτύχουμε την παράδοσή τους. Μου φαίνεται ότι ολόκληρος ο παραλογισμός των ηθών μας βρίσκεται ανάγλυφος σ' αυτό το σκανδαλώδες παράδοξο· η μικρή τούτη ανάλυση και μόνο θα έπρεπε να μας κάνει ν' αντιληφθούμε την επείγουσα ανάγκη να τα αντικαταστήσουμε με άλλα πολύ αγνότερα.

Λέω λοιπόν ότι οι γυναίκες, προικισμένες με πολύ πιο βίαιες κλίσεις για σαρκική ηδονή, θα μπορούν να παραδοθούν σ' αυτήν ολόψυχα, πλήρως απελευθερωμένες απ' όλα τα δεσμά του υμέναιου, απ' όλες τις ψεύτικες ιδέες περί σεμνότητας, απόλυτα παλινορθωμένες στη φυσική τους κατάσταση· απαιτώ νόμους που να τους επιτρέπουν να δίνονται σ' όσους άνδρες θέλουν· θα ήθελα να τους επιτραπεί η απόλαυση όλων των φύλων και, όπως συμβαίνει με τους άνδρες όλων των μερών του σώματος· και, κάτω από την ειδική παράγραφο που θα απαιτεί την παράδοσή τους σ' όλους όσοι τις επιθυμούν, θα πρέπει να προστεθεί άλλη μία που να εξασφαλίζει σ' αυτές μια παρόμοια ελευθερία στο να απολαμβάνουν όλους όσοι θεωρήσουν ότι είναι άξιοι να τις ικανοποιήσουν.

Ποιοι κίνδυνοι, θα ήθελα να μάθω, ενυπάρχουν σ' αυτή την άδεια; Παιδιά χωρίς πατέρες; Και λοιπόν; Τι σημασία μπορεί να έχει αυτό για μια δημοκρατία, όπου το κάθε άτομο δεν πρέπει ν' αναγνωρίζει άλλη μητέρα έξω από τη δημοκρατία όπου όποιος γεννιέται είναι παιδί της πατρίδας του; Και, πόσο περισσότερο δεν θα τη λατρεύουν εκείνοι που δεν θα έχουν γνωρίσει άλλο γονιό και που θα ξέρουν ότι μόνο απ' αυτήν μπορούν να περιμένουν οτιδήποτε! Μην πιστεύετε ότι δημιουργείτε καλούς δημοκράτες εφόσον τα παιδιά, τα οποία θα έπρεπε ν' ανήκουν αποκλειστικά στην πατρίδα, παραμένουν παγιδευμένα στις οικογένειές τους. Περιορίζοντας την αγάπη, που θα έπρεπε να τρέφουν για όλα τ' αδέρφια τους, μονάχα στα πλαίσια της οικογένειας και σ' έναν περιορισμένο αριθμό ατόμων, υιοθετούν αναγκαστικά τις προκαταλήψεις αυτών των ατόμων οι οποίες, μερικές φορές, είναι εξαιρετικά βλαβερές· η σκέψη αυτών των παιδιών είναι στενή, άσχημα διαφωτισμένη, κι οι αρετές του πολίτη παραμένουν γι' αυτά απρόσιτες. Για να τελειώνουμε: δίνοντας την καρδιά τους αποκλειστικά στους γεννήτορές τους, δεν τους απομένουν περιθώρια αφοσίωσης, σε όσα θα τα βοηθήσουν να ωριμάσουν, να γνωρίσουν και να λάμψουν· κι αυτά τα τελευταία δεν είναι λιγότερο σημαντικά από τα άλλα! Εάν αποτελεί μεγάλο μειονέκτημα το ν' αφήνουμε τα παιδιά να εμποτίζονται από

τις οικογένειές τους με ενδιαφέροντα που συχνά έρχονται σε οξεία σύγκρουση με τα συμφέροντα της πατρίδας τους, τι άλλο επιχείρημα καλύτερο απ' αυτό μπορεί να βρεθεί που να ενισχύει την ανάγκη απόσπασής τους απ' αυτές; Και δεν επιτυγχάνεται αυτό πιο φυσιολογικά με τη βοήθεια των μέσων που προτείνω, εφόσον, με το να καταστρέψουμε ολοκληρωτικά όλους τους γαμήλιους δεσμούς, δεν θα γεννιούνται πια από την ηδονή της γυναίκας παρά καρποί στους οποίους θα είναι απολύτως αδύνατον να γνωρίσουν τον πατέρα τους και από τους οποίους συνεπώς, θα έχει αφαιρεθεί κάθε δυνατότητα να ανήκουν μόνο σε μια οικογένεια αντί να είναι, όπως πρέπει, αποκλειστικά παιδιά της πατρίδας;

Θα υπάρχουν λοιπόν ιδρύματα προορισμένα για τις ηδονές των γυναικών, τα οποία, όπως και τα αντρικά, θα βρίσκονται υπό την προστασία της κυβέρνησης· εδώ θα προσφέρονται όλα τα άτομα, ανεξαρτήτως φύλου, που θα επιθυμούν οι γυναίκες κι όσο πιο πολύ συχνάζουν αυτές εκεί τόσο μεγαλύτερη εκτίμηση θ' απολαμβάνουν. Δεν υπάρχει τίποτα πιο βάρβαρο και πιο γελοίο από την ταύτιση της τιμής και της αρετής τους με την προσπάθεια που καταβάλλουν για ν' αντισταθούν στις επιθυμίες που τους δίνει η Φύση και που συνεχώς φλογίζουν εκείνους που διαπράττουν τη βαρβαρότητα να τις κατηγορούν. Μια κοπέλα που από την πιο τρυφερή ηλικία ^[xviii] θα έχει αποσπαστεί από τα πατρικά δεσμά, μη έχοντας πια τίποτα να διατηρήσει μέχρι το γάμο (αφού όλα τα σχετικά θα έχουν καταργηθεί από τους σοφούς νόμους που προτείνω) και όντας πάνω απ' όλες τις προκαταλήψεις που παλιότερα αλυσόδεναν το φύλο της, θα μπορεί πλέον να επιδίδεται σ' οτιδήποτε επιτάσσει η ιδιοσυγκρασία της μέσα στα ιδρύματα που θα έχουν ιδρυθεί γι' αυτόν το σκοπό· εδώ θα γίνεται δεκτή με σεβασμό, θα ικανοποιείται απόλυτα και, αφού θα έχει αποδοθεί στην κοινωνία, θα μπορεί να μιλά για τις ηδονές που γεύτηκε, με την ίδια άνεση που έχει σήμερα όταν μιλά για ένα χορό ή για έναν περίπατο. Γοητευτικό φύλο, θα γίνεις ελεύθερο: όπως οι άνδρες έτσι κι εσύ θα χαιρέσαι τις ηδονές που η Φύση καθιστά καθήκον· καμιά δεν θα σου απαγορεύεται. Είναι δυνατόν το μισό της ανθρωπότητας, και μάλιστα το πιο θείο, ν' αλυσοδένεται από τ' άλλο μισό; Σπάστε τα σίδερα· η Φύση το θέλει· σαν χαλινάρι να έχετε μόνο τις κλίσεις σας, σαν νόμους μονάχα τις επιθυμίες σας, σαν ηθική μονάχα την ηθική της Φύσης. Μη φθίνετε πια κάτω από τις βάρβαρες προλήψεις οι οποίες μαραίνουν τα θέλγητρά σας και κρατούν αιχμάλωτες τις θείες παρορμήσεις της καρδιάς σας. ^[xix] Είστε ελεύθερες όπως εμείς, το πεδίο όπου αγωνίζεται κανείς για την εύνοια της Αφροδίτης είναι και για σας ανοιχτό· μη φοβάστε τις παράλογες επιτιμήσεις· η σχολαστικότητα κι η προκατάληψη ανήκουν στο παρελθόν· δεν θα κοκκινίζετε πια για τις θελκτικές αμαρτίες σας· στεφανωμένες με μυρτιά και με ρόδα θα σας εκτιμούμε ανάλογα

με το πόσο θα παραδίνεστε στις ιδιοτροπίες σας.

Τα όσα είπαμε μέχρι εδώ θα έπρεπε να μας απαλλάξουν από τη μελέτη της μοιχείας· όμως, ας ρίξουμε και σ' αυτή μια ματιά, όσο κι αν είναι ανύπαρκτη για τους νόμους τους οποίους προτείνω. Πόσο αστείο ήταν να θεωρείται στο παλιό μας καθεστώς εγκληματική! Αν υπήρχε στον κόσμο κάτι παράλογο, αυτό ήταν στα σίγουρα η αιώνια διάρκεια που αποδιδόταν στις συζυγικές σχέσεις· μου φαίνεται ότι αρκεί να παρατηρήσουμε ή ν' αντιληφθούμε το βάρος αυτών των δεσμών για να πάψουμε να θεωρούμε ανήθικη την πράξη που τα καθιστά ελαφρότερα. Εφόσον, όπως παρατηρήσαμε πιο πριν, η Φύση έχει εφοδιάσει τις γυναίκες με ιδιοσυγκρασία πιο έντονη, μ' αισθαντικότητα βαθύτερη από του άλλου φύλου, δεν πρέπει ν' αμφιβάλλουμε ότι για τις γυναίκες το γαμήλιο συμβόλαιο αποτελούσε μεγαλύτερο βάρος.

Γυναίκες τρυφερές και φλεγόμενες από την ερωτική φωτιά, αποζημιωθείτε τώρα και μάλιστα με τόλμη και δίχως φόβο· καταλάβετε οι ίδιες ότι δεν μπορεί να υπάρχει κανένα κακό στην υπακοή προς τις φυσικές παρορμήσεις, ότι η Φύση δεν σας δημιούργησε μόνο για έναν άνδρα, αλλά για όλους αδιακρίτως. Μη σας εμποδίζει τίποτα. Μιμηθείτε τους Έλληνες δημοκράτες· οι φιλόσοφοι, από τους οποίους πήραν τους νόμους τους, ποτέ δεν επιχείρησαν να καταστήσουν τη μοιχεία έγκλημα κι όλοι σχεδόν επέτρεψαν την ανηθικότητα στις γυναίκες. Ο Θωμάς Μωρ αποδεικνύει στην *Ουτοπία* του ότι είναι καλό για τις γυναίκες να παραδίνονται στην ακολασία κι οι ιδέες αυτού του μεγάλου ανδρός δεν αποτελούσαν πάντα απλά όνειρα. [xx]

Για τους Ταρτάρους, όσο πιο έκδοτη στις ηδονές ήταν μια γυναίκα, τόσο πιο άξια σεβασμού θεωρούνταν· εμφανιζόταν δημόσια μ' ένα κόσμημα στο λαιμό που απεδείκνυε την έλλειψη σεμνότητάς της, κι όσες δεν το φορούσαν δεν τις θαύμαζε κανείς. Στο Régu, [69] οι οικογένειες παραδίνουν συζύγους και θυγατέρες στον ταξιδιώτη· τις νοικιάζουν με τη μέρα, σαν άλογα ή αμάξια! Σε τόμους ολόκληρους, τέλος, δεν θα μπορούσαν να χωρέσουν οι αποδείξεις για το ότι η φιλήδονη συμπεριφορά ποτέ δεν θεωρήθηκε εγκληματική από τους φωτισμένους λαούς. Όλοι οι φιλόσοφοι ξέρουν πολύ καλά ότι μονάχα στους χριστιανούς απατεώνες οφείλουμε το χαρακτηρισμό της σαν έγκλημα. Οι παπάδες είχαν σοβαρότατους λόγους όταν καταδίκάζαν τη λαγνεία: με την απαγορευτική τους εντολή κράτησαν μόνο για τον εαυτό τους τη γνωριμία μ' αυτά τα ιδιωτικά αμαρτήματα και τη δυνατότητα συγχώρεσής τους, κι απέκτησαν έτσι εκπληκτική κυριαρχία πάνω στις γυναίκες κάνοντας εύκολη για τον εαυτό τους μια καριέρα ασέλγειας χωρίς όρια. Ξέρουμε πολύ καλά το πόσο επωφελήθηκαν απ' αυτό και το πώς θα έκαναν και πάλι κατάχρηση της δύναμής τους αν δεν τους είχαμε αφαιρέσει όλη την αξιοπιστία

τους.

Είναι η αιμομιξία πιο επικίνδυνη; Ελάχιστα. Χαλαρώνει τη συνοχή της οικογένειας και καθιστά, μ' αυτό τον τρόπο, ενεργητικότερη τη φιλοπατρία του πολίτη· οι πρωταρχικοί φυσικοί νόμοι μας την υπαγορεύουν, και τεκμήριο γι' αυτό αποτελούν τα αισθήματά μας, και τίποτα δεν χαρίζει μεγαλύτερη απόλαυση από ένα αντικείμενο που μας ανήκει. Οι πρωτόγονοι θεσμοί χαμογελούν στην αιμομιξία: ήταν καθαγιασμένη από κάθε θρησκεία, όλοι οι νόμοι την ενεθάρρυναν. Εάν διασχίσουμε τον κόσμο θα τη βρούμε καθιερωμένη παντού. Οι μαύροι της Ακτής του Πιπεριώ και της Γκαμπόν εκπορνεύουν τις γυναίκες τους παραδίνοντάς τες στα ίδια τα παιδιά τους· στο βασίλειο του Ιούδα ο μεγαλύτερος γιος έπρεπε να παντρευτεί τη γυναίκα του πατέρα του· οι κάτοικοι της Χιλής κοιμούνται αδιακρίτως με τις αδελφές τους, τις κόρες τους και συχνά παντρεύονταν ταυτόχρονα τη μητέρα και την κόρη μαζί. Τολμώ λοιπόν να διαβεβαιώσω ότι η αιμομιξία θα έπρεπε ν' αποτελέσει νόμο για την κυβέρνηση – για κάθε κυβέρνηση που ως βάση θα έχει την αδελφότητα. Πώς λογικοί άνθρωποι φτάσανε σε τέτοιο σημείο παραλογισμού ώστε να πιστέψουν ότι το ν' απολαύσουν τις μητέρες, τις αδελφές ή τις κόρες τους θα μπορούσε ν' αποτελέσει πράξη εγκληματική; Δεν είναι, σας ρωτώ, απαράδεκτη η άποψη η οποία κάνει να φαίνεται έγκλημα το ότι ο άνθρωπος δίνει μεγαλύτερη σημασία στην απόλαυση ενός αντικειμένου κοντά στο οποίο τον οδηγούν οι φυσικοί δεσμοί που τους συνδέουν;

Θα ήταν σαν να λέγαμε ότι απαγορεύεται ν' αγαπήσουμε τα άτομα που η Φύση μας παραγγέλλει ν' αγαπούμε περισσότερο απ' όλα κι ότι, όσο περισσότερη πείνα μας κάνει να νιώθουμε για κάποιο αντικείμενο, τόσο αυστηρότερα μας απαγορεύει να το πλησιάσουμε. Αυτές οι αντιφάσεις είναι παράλογες, μόνο άνθρωποι αποκτηνωμένοι από τις προκαταλήψεις μπορούν να τις πιστεύουν και να τις διακηρύσσουν. Εφόσον η κοινότητα των γυναικών, που προτείνω, μας οδηγεί αναγκαστικά στην αιμομιξία, δεν χρειάζεται να πούμε κι άλλα για ένα υποθετικό αδίκημα που είναι τόσο φανερά ανύπαρκτο ώστε μας απαγορεύει οποιαδήποτε παραπέρα ανάλυσή του· θα έρθουμε τώρα στο βιασμό, ο οποίος σε πρώτη ματιά δείχνει να είναι η πιο βεβαιωμένα εγκληματική από τις υπερβάσεις της ακολασίας χάρη στη βιαιότητα που τον χαρακτηρίζει. Είναι όμως βέβαιο ότι ο βιασμός, πράξη τόσο σπάνια και τόσο δύσκολο ν' αποδειχθεί, βλάπτει το γείτονά μας λιγότερο απ' ό,τι η κλοπή, διότι η δεύτερη καταστρέφει την ιδιοκτησία ενώ ο πρώτος απλώς τη ζημιώνει. Εκτός απ' αυτήν, τι άλλες αντιρρήσεις έχετε για το βιαστή; Τι θα πείτε αν σας απαντήσει ότι, στην πραγματικότητα, η ζημία που προκάλεσε είναι ασήμαντη εφόσον δεν έκανε τίποτα παραπάνω από το να εισαγάγει το αντικείμενο που κακοποίησε σε μια κατάσταση στην οποία ούτως ή άλλως θα βρεθεί γρήγορα εξαιτίας του γάμου ή του

έρωτα;

Αλλά η σοδομία, αυτό το περιβόητο έγκλημα που τραβάει τη φωτιά του ουρανού πάνω στις πόλεις που το διαπράττουν συστηματικά, η σοδομία, λοιπόν, δεν αποτελεί μια τερατώδη διαστροφή που η τιμωρία της ποτέ δεν θα είναι όσο πρέπει αυστηρή; Μας προξενεί λύπη το ότι είμαστε αναγκασμένοι να επιτιμήσουμε τους προγόνους μας για τους νόμιμους φόνους στους οποίους επιδόθηκαν μ' ευχαρίστηση εν ονόματί της. Μας προξενεί απορία το πώς θα μπορούσε ο πρωτογονισμός να φτάσει σε τέτοιο σημείο ώστε να καταδικάζετε σε θάνατο ένα δυστυχημένο πλάσμα που το μόνο του έγκλημα είναι ότι δεν έχει τις δικές σας προτιμήσεις. Ανατριχιάζει κανείς αναλογιζόμενος ότι, σαράντα το πολύ χρόνια πριν, η παράλογη λογική των νομοθετών δεν είχε ακόμα προχωρήσει πέρα απ' αυτό το σημείο. Ησυχάστε, πολίτες: τέτοιες ανοησίες θα εξαλειφθούν: η ευφυΐα των νομοθετών σας μας το βεβαιώνει. Ο κόσμος, διαφωτισμένος σχετικά μ' αυτή την αδυναμία που απαντά σ' ελάχιστους ανθρώπους, αντιλαμβάνεται σήμερα βαθύτατα ότι ένα τέτοιο σφάλμα δεν μπορεί να είναι εγκληματικό κι ότι η Φύση, η οποία δίνει τόσο μικρή σημασία στο υγρό που τρέχει στα νεφρά μας, ελάχιστα μπορεί να ενοχληθεί με την εκλογή μας τη σχετική με το αν θα το αποθέσουμε σε τούτη ή σ' εκείνη την οδό.

Τι έγκλημα μπορεί να υπάρξει εδώ; Όχι βέβαια στο γεγονός ότι μπορεί να εισάγει κανείς το όργανό του στο ένα ή το άλλο μέλος του σώματος, εκτός αν ισχυριστεί ότι όλα τα μέρη του σώματος δεν μοιάζουν μεταξύ τους, ότι υπάρχουν μερικά που είναι αγνά κι άλλα που είναι βέβηλα· και, καθώς είναι αδιανόητο ότι τέτοια ανοησία μπορεί να υποστηριχθεί στα σοβαρά, το μόνο δυνατό έγκλημα θα μπορούσε να είναι η απώλεια του σπέρματος. Λέτε το σπέρμα να είναι τόσο πολύτιμο για τη Φύση ώστε η απώλειά του να είναι αναγκαστικά εγκληματική; Αν είναι έτσι, τότε γιατί την επιτρέπει καθημερινά; Δεν την κατοχυρώνει, μάλιστα, όταν την επιτρέπει κατά τη διάρκεια των ονείρων, όταν την επιτρέπει με τη μορφή της απόλαυσης μιας γυναίκας που πρόκειται να φέρει στον κόσμο παιδί; Είναι δυνατόν να φανταστούμε ότι η Φύση μας δίνει τη δυνατότητα να προβούμε σε πράξεις τόσο εγκληματικές που να την παραβιάζουν; Είναι δυνατόν να επιτρέπει στον άνθρωπο να παραβιάζει τις επιθυμίες της και να γίνεται, έτσι, ισχυρότερος από εκείνη; Είναι ανήκουστο σε τι αβύσσους ανοησίας βυθίζεται κανείς όταν την ώρα που στοχάζεται απομακρύνεται από το φως της λογικής! Ας διατηρήσουμε, λοιπόν, ακράδαντη την πεποίθηση ότι μπορεί κανείς ν' απολαύσει μια γυναίκα το ίδιο καλά με τον ένα ή με τον άλλο τρόπο, ότι δεν έχει απολύτως καμιά σημασία το αν απολαμβάνει κανείς ένα κορίτσι ή ένα αγόρι κι ότι, εφόσον δεν μπορούμε να έχουμε άλλες κλίσεις κι άλλα γούστα απ' αυτά που μας υπαγορεύει η Φύση, η ίδια είναι τόσο σοφή και συνεπής που δεν θα μας έδινε

προτιμήσεις που θα μπορούσαν να την προσβάλουν.

Η τάση προς τη σοδομία είναι αποτέλεσμα της φυσικής μας κατασκευής· κι αυτή είναι ανεξάρτητη από εμάς. Μερικά παιδιά εκδηλώνουν παρόμοια τάση από την πιο νεαρή τους ηλικία και δεν μπορούν να την αναχαιτίσουν ποτέ. Άλλοτε είναι αποτέλεσμα κόρου· είναι γι' αυτόν το λόγο λιγότερο αποτέλεσμα μιας φυσικής διαδικασίας; Ανεξάρτητα από το πώς τη βλέπουμε εμείς, αποτελεί πάντα έργο της Φύσης κι ό,τι εμπνέει η Φύση πρέπει να γίνεται σεβαστό από τους ανθρώπους. Αν μια ακριβής στατιστική αποδείκνυε ότι η επιθυμία αυτή συγκινεί απείρως περισσότερο από την άλλη, ότι η ηδονή που προκαλεί είναι πολύ πιο έντονη κι ότι, γι' αυτούς τους λόγους, οι οπαδοί της είναι χίλιες φορές περισσότεροι από τους αντιπάλους της, δεν θα μπορούσαμε τότε να συμπεράνουμε ότι αυτό το βίτσιο εξυπηρετεί αντί να προσβάλλει τις προθέσεις της Φύσης κι ότι αυτή χαίρεται τη γονιμότητά μας πολύ λιγότερο απ' όσο εμείς έχουμε την ανοησία να πιστεύουμε; Άλλωστε, αν ταξιδέψουμε στον κόσμο πόσους λαούς δεν θα βρούμε που να περιφρονούν τις γυναίκες! Πολλοί είναι εκείνοι που αποφεύγουν συστηματικά να τις χρησιμοποιούν για οτιδήποτε άλλο πέρα από τη δημιουργία του παιδιού που θα τους διαδεχθεί. Η ομαδική ζωή των ανθρώπων στις δημοκρατίες κάνει τούτο το βίτσιο να εμφανίζεται συχνότερα σ' αυτή την κοινωνική μορφή· δεν είναι όμως καθόλου επικίνδυνο. Θα το εισήγαγαν στις δημοκρατίες τους οι Έλληνες φιλόσοφοι αν το θεωρούσαν επιβλαβές; Αντίθετα, το θεωρούσαν απαραίτητο για μια πολεμική ζωή. Ο Πλούταρχος μιλά μ' ενθουσιασμό για τους λόχους των *εραστών*: αυτοί μόνοι τους υπεράσπισαν την ελευθερία της Ελλάδας για πολλά χρόνια. Το ελάττωμα βασίλευε στις τάξεις των πολεμιστών, τοιμέντωνε την ενότητά τους. Οι πιο πολλοί από τους μεγάλους άνδρες έκλιναν προς τη σοδομία. Όταν ανακαλύφθηκε η Αμερική, βρέθηκε να την κατοικούν ολόκληρη άνθρωποι με παρόμοια γούστα.

Στη Λουιζιάνα, ανάμεσα στους ινδιάνους Ιλινόι, πολλοί εκπορνεύονταν ντυμένοι γυναικεία. Οι μαύροι της Μπενγκουέλα συντηρούν άνδρες στ' ανοιχτά· σήμερα όλα σχεδόν τα σεράγια του Αλγερίου είναι αποκλειστικά γεμάτα μ' αγόρια. Οι Θηβαίοι, μη αρκούμενοι στην ανοχή της παιδεραστίας, την κατέστησαν υποχρεωτική. Ο φιλόσοφος της Χαιρώνειας ^[70] τη συνέστησε σαν τον ασφαλέστερο τρόπο διαπαιδαγώγησης των νέων.

Γνωρίζουμε σε ποιο βαθμό κυριαρχούσε στη Ρώμη, όπου μικρά αγόρια ντυμένα σαν κορίτσια και κορίτσια ντυμένα σαν αγόρια εκπορνεύονταν σε δημόσιους χώρους. Στα γράμματά τους, ο Μαρτιάλης, ο Κάτουλος, ο Τίβουλος, ο Οράτιος κι ο Βιργίλιος απευθύνονταν σε άνδρες λες και ήταν οι μαιτρέσες τους· και διαβάζουμε στον Πλούταρχο ότι οι γυναίκες δεν πρέπει να παίζουν κανένα ρόλο στους έρωτες των ανδρών. ^[xxi] Τα

παλιά χρόνια οι Αμάσιοι της Κρήτης συνήθιζαν ν' απαγάγουν αγόρια με τον πιο ιδιότυπο τρόπο. Όταν κανείς ερωτευόταν ένα παιδί, ειδοποιούσε τους γονείς ποια μέρα θα το έκλεβε· ο νεαρός αντιστεκόταν αν ο εραστής δεν του άρεσε· στην αντίθετη περίπτωση φεύγανε μαζί κι ο εραστής τον γύριζε στην οικογένειά του αφού είχε κάνει χρήση των υπηρεσιών του· γιατί κι εδώ, όπως και στην περίπτωση των γυναικών, παραφουσκώνει κανείς την ίδια στιγμή που έχει χορτάσει. Ο Στράβων μας πληροφορεί για το ίδιο νησί ότι τα σεράγια του ήταν εφοδιασμένα μόνο μ' αγόρια· τα εκπόρνευαν στ' ανοιχτά.

Χρειάζεστε άλλη μιαν αυθεντία που θα σας πείσει για το πόσο χρήσιμο είναι αυτό το βίτσιο σε μια δημοκρατία; Ας ακούσουμε τον Ιερώνυμο τον Περιπατητικό: «Η παιδεραστία» λέει «απλωνόταν σ' όλη την Ελλάδα διότι μας έδινε κουράγιο και δύναμη και μας βοήθησε πολύ στην εκδίωξη των τυράννων· τις συνωμοσίες τις έκαναν οι εραστές κι ήταν έτοιμοι να περάσουν από βασανιστήρια για να μη μαρτυρήσουν τους συνενόχους τους· τέτοιοι πατριώτες θυσίαζαν το καθετί για την ευδαιμονία της Πολιτείας· θεωρούνταν σίγουρο ότι τέτοιοι δεσμοί στερέωναν τη δημοκρατία, οι γυναίκες περιφρονούνταν κι η προσκόλληση σ' αυτές θεωρούνταν αδυναμία των δεσποτών». Η παιδεραστία υπήρξε πάντα βίτσιο των πολεμικών φυλών. Από τον Καίσαρα μαθαίνουμε ότι οι Γαλάτες επιδίδονταν σ' αυτήν σ' εξαιρετικά μεγάλο βαθμό. Οι πόλεμοι υπέρ της δημοκρατίας απομάκρυναν το ένα φύλο από το άλλο κι ενίσχυσαν την εξάπλωσή της. Όταν, τέλος, αναγνωρίστηκε ότι οι συνέπειές του ήταν πολύ ευεργετικές για το κράτος, η θρησκεία βιάστηκε να το ευλογήσει. Είναι πασίγνωστο ότι οι Ρωμαίοι είχαν καθαγιάσει τους έρωτες του Δία και του Γανυμήδη. Ο Σέξτος ο Εμπειρικός μας διαβεβαιώνει ότι το καπρίτσιο τούτο ήταν υποχρεωτικό για τους Πέρσες. Στο τέλος, οι γυναίκες, ζηλόφθονες και περιφρονημένες, δέχτηκαν να παρέχουν στους άνδρες τους την ίδια υπηρεσία που τους παρείχαν τα μικρά αγόρια· μερικοί έκαναν το πείραμα και γύρισαν στα παλιά τους συνήθια γιατί είδαν ότι δεν υπήρχε θέμα ούτε καν ψευδαισθησης.

Οι Τούρκοι, όμως, οι οποίοι είχαν τέτοια ροπή προς τη διαστροφή που ο Μωάμεθ την καθαγίασε στο Κοράνι, ήταν, παρ' όλ' αυτά πεπεισμένοι ότι μια πολύ νεαρή παρθένα μπορούσε ν' αντικαταστήσει ένα αγόρι μ' επιτυχία κι έτσι σπάνια τα κορίτσια έφθαναν την ήβη χωρίς να έχουν γνωρίσει αυτή την εμπειρία. Ο Σέξτος Κούντος και ο Σαντσέθ επέτρεπαν αυτή την παρεκτροπή· ο τελευταίος μάλιστα ανέλαβε να δείξει ότι ήταν χρήσιμη για την τεκνοποιία κι ότι ένα παιδί που δημιουργήθηκε ύστερ' απ' αυτή την προκαταρκτική άσκηση είχε, χάρη σ' αυτήν, εξαιρετικά καλύτερη κράση. Στο τέλος οι γυναίκες στράφηκαν για παρηγοριά στο φύλο τους. Χωρίς αμφιβολία τούτο το τελευταίο καπρίτσιο δεν έχει περισσότερα μειονεκτήματα από το άλλο εφόσον τίποτα κακό δεν

προκαλείται από την άρνηση αναπαραγωγής, κι εφόσον οι δυνατότητες αυτών που την επιδοκιμάζουν είναι τόσο μεγάλες που οι αντίπαλοί της δεν είναι ικανοί να βλάψουν τον πληθυσμό. Στους Έλληνες, τούτη η γυναικεία διαστροφή γινόταν αποδεκτή για λόγους πολιτικής: το αποτέλεσμα της ήταν ότι, εφόσον οι γυναίκες αρκούσαν η μία στην άλλη, δεν επιζητούσαν την επικοινωνία με τους άνδρες κι έτσι η ενοχλητική τους επίδραση στα θέματα της δημοκρατίας ήταν περιορισμένη στο ελάχιστο. Ο Λουκιανός μας πληροφορεί για το πόση πρόοδο προκάλεσε αυτή η ελευθεριότητα και δεν είναι τυχαίο που το καπρίτσιο τούτο το συναντούμε στη Σαπφώ.

Τούτες οι μανίες, τέλος, είναι απολύτως άκακες· ακόμα κι αν οι γυναίκες προχωρούσαν περισσότερο, ακόμα κι αν έφθαναν στο σημείο να χαϊδεύουν ζώα και τέρατα, όπως συμβαίνει σε πολλούς λαούς, δεν θα προξενούσαν κανένα κακό, διότι η έκλυση των ηθών όχι μόνο δεν μπορεί να βλάψει μια κυβέρνηση αλλά της είναι κι εξαιρετικά χρήσιμη πολλές φορές· πρέπει λοιπόν ν' απαιτήσουμε από τους νομοθέτες μας να επιδείξουν τόση σοφία και φρόνηση ώστε να είμαστε απόλυτα σίγουροι ότι κανείς νόμος δεν θα προέλθει απ' αυτούς που να καταδιώκει διαστροφές οι οποίες, εφόσον επιβάλλονται από την ιδιοσυγκρασία και είναι αδύνατον να διαχωριστούν από τη φυσική μας κατασκευή, δεν μπορούν να καταστήσουν ένοχο ένα άτομο στο οποίο θα τις απαντήσουμε, κατά τον ίδιο ακριβώς λόγο για τον οποίο δεν μπορούμε να κατηγορήσουμε το άτομο εκείνο που η Φύση το γέννησε παραμορφωμένο.

Από τη δεύτερη κατηγορία, που περιλαμβάνει εγκλήματα απέναντι στ' αδέρφια μας, μας μένει να εξετάσουμε το φόνο· μετά θα περάσουμε στα καθήκοντα απέναντι στον ίδιο μας τον εαυτό.

Από τα κακά που μπορεί κανείς να προξενήσει στους συντρόφους του ο φόνος είναι σίγουρα το χειρότερο διότι αφαιρεί από τον άνθρωπο το μοναδικό δώρο που του έχει προσφέρει η Φύση, δώρο που η καταστροφή του είναι ανέκκλητη. Όμως, αν αφήσουμε στην άκρη το κακό που προξενεί ο φονιάς στο θύμα του, προβάλλουν σχετικά με το θέμα πολλά ερωτηματικά.

- 1) Σε σχέση με τους νόμους της Φύσης αποκλειστικά, είναι τούτη η πράξη πραγματικά εγκληματική;
- 2) Είναι εγκληματική σε σχέση με τους νόμους της πολιτικής;
- 3) Είναι βλαβερή για την κοινωνία;
- 4) Ποια στάση πρέπει να τηρήσει απέναντί της μια δημοκρατική κυβέρνηση;
- 5) Πρέπει ο φόνος να εξαιρεθεί μ' έναν άλλο φόνο;

Καθένα απ' αυτά τα ερωτήματα θα μελετηθεί ξεχωριστά· το θέμα είναι τόσο σοβαρό που επιβάλλεται η ολοκληρωμένη θεώρησή του· οι ιδέες μας σχετικά με το φόνο μπορεί να εκπλήξουν με την τόλμη τους. Αλλά πειράζει αυτό; Δεν έχουμε κατακτήσει το δικαίωμα να τα λέμε όλα; Θα θέσουμε τους ανθρώπους μπροστά σε μεγάλες αλήθειες. Σήμερα, κανείς δεν ικανοποιείται με λιγότερα. Είναι καιρός να εξαφανιστούν οι λαθεμένες αντιλήψεις· είναι καιρός η κορόνα τους να πέσει πλάι στην κορόνα του βασιλιά. Η Φύση βλέπει το φόνο σαν έγκλημα; Αυτή είναι η πρώτη ερώτηση που τίθεται.

Είναι προφανές ότι θα ταπεινώσουμε την περηφάνια του ανθρώπου εάν τον κατεβάσουμε στο επίπεδο όλων των άλλων πλασμάτων της Φύσης, ο φιλόσοφος όμως δεν κολακεύει τις ανθρώπινες ματαιοδοξίες· πάντα πυρπολούμενος από το πάθος της αλήθειας, τη διακρίνει πίσω από τις ανόητες, εγωιστικές προκαταλήψεις, την αδράχνει, την καλλιεργεί και την παρουσιάζει ατρόμητος στον έκκληκτο κόσμο.

Τι είναι ο άνθρωπος; Ποιες διαφορές τον διακρίνουν από τ' άλλα φυτά και τ' άλλα ζώα της Φύσης; Καμιά, βέβαια. Έχοντας βρεθεί τυχαία κι αυτός πάνω σε τούτη τη σφαίρα, γεννιέται όπως κι αυτά: αναπαράγεται, αναπτύσσεται και φθίνει· γερνά μαζί τους και βουλιάζει, όπως κι αυτά, στο μηδέν μόλις εξαντληθούν τα περιθώρια που δίνει στο κάθε είδος η Φύση σύμφωνα με την οργανική του δομή. Αφού οι παραλληλισμοί είναι τόσο ακριβείς που είναι αδύνατον για το ερευνητικό μάτι της φιλοσοφίας να βρει οποιαδήποτε δικαιολογία διάκρισης, ο φόνος ενός ανθρώπου είναι τόσο κακός όσο κι ο φόνος ενός ζώου, τόσο ασήμαντος, αν θέλετε, κι όσες διακρίσεις αν κάνουμε θ' απορέουν μονάχα από τις προκαταλήψεις του εγωισμού μας και δεν υπάρχει, δυστυχώς, τίποτα πιο παράλογο απ' αυτές. Όμως ας επιμείνουμε στο ερώτημα· δεν μπορείτε ν' αρνηθείτε ότι το ίδιο κάνει αν καταστρέψουμε έναν άνθρωπο ή ένα ζώο. Αλλ' η καταστροφή οποιουδήποτε ζωντανού δεν αποτελεί αναμφίβολο αμάρτημα, όπως πίστευαν οι Πυθαγόρειοι κι όπως πιστεύουν ακόμα οι παρόχθιοι κάτοικοι του Γάγγη; Πριν απαντήσουμε σ' αυτό, ας υπενθυμίσουμε στον αναγνώστη ότι εξετάζουμε το ερώτημα αποκλειστικά με φυσικούς όρους και μόνο σε σχέση με τη Φύση· αργότερα θα εξετάσουμε την καθαρά ανθρώπινη πλευρά του.

Τι αξία, λοιπόν, μπορεί ν' αποδίδει η Φύση σε άτομα που η δημιουργία τους ούτε την κούρασε ούτε την απασχόλησε καθόλου; Ο εργάτης αποτιμά το προϊόν του σύμφωνα με την εργασία που περιέχει και με το χρόνο που αναλώνει για να το κατασκευάσει. Ο άνθρωπος κοστίζει τίποτα στη Φύση; Κι αν υποθέσουμε πως ναι, της κοστίζει περισσότερο απ' ό,τι ένας πίθηκος ή ένας ελέφαντας; Προχωρώ: ποια υλικά χρησιμοποιεί η Φύση για να δημιουργήσει; Από τι συνίστανται τα ζώα που βλέπουν το φως του ήλιου; Τα τρία στοιχεία που τ' απαρτίζουν δεν προέρχονται από την προηγούμενη καταστροφή άλλων

σωμάτων; Αν όλα τα όντα είχαν αιώνια ζωή δεν θα ήταν αδύνατον για τη Φύση να δημιουργήσει καινούργια; Αν η Φύση αρνείται στα πλάσματά της την αιωνιότητα, αυτό σημαίνει πως η καταστροφή αποτελεί έναν από τους νόμους της. Από τη στιγμή, λοιπόν, που παρατηρούμε ότι η καταστροφή της είναι τόσο απαραίτητη που δεν μπορεί να κάνει δίχως αυτή ότι δεν μπορεί να δημιουργήσει αν δεν αντλήσει από τ' αποθέματα της καταστροφής που ο θάνατος συσσωρεύει για λογαριασμό της, η ιδέα της εκμηδένισης, την οποία εμείς επισυνάπτουμε στο θάνατο, παύει να είναι πραγματική· δεν υπάρχει πραγματικό τέλος· υπάρχει μονάχα μια μεταλλαγή βάση του οποίου είναι η αιώνια κίνηση, η πραγματική ουσία της ύλης που όλοι οι φιλόσοφοι τη θεωρούν σαν έναν από τους κύριους νόμους της. Ο θάνατος, λοιπόν, σύμφωνα με τούτες τις αναμφισβήτητες αρχές, δεν είναι παρά μια μεταβολή μορφής, ένα πέρασμα αδιόρατο από τη μια ύπαρξη σε μια άλλη, αυτό ακριβώς που ο Πυθαγόρας ονόμαζε μετεμψύχωση.

Αν δεχτούμε αυτές τις αλήθειες έστω και μία φορά, πώς θα μπορέσει πια κανείς να ισχυριστεί ότι η καταστροφή αποτελεί έγκλημα; Θα τολμήσετε να μου πείτε, για να διασώσετε τις παράλογες ψευδαισθήσεις σας, ότι η μεταλλαγή αποτελεί καταστροφή; Όχι, βέβαια, διότι για να αποδειχθεί αυτό θα 'ταν αναγκαίο ν' αποδειχθεί πρώτα ότι η ύλη μένει ακίνητη, ξεκουράζεται, έστω και για ένα λεπτό. Τέτοιο λεπτό, όμως, δεν θα το βρείτε ποτέ. Αμέσως μόλις πεθάνει ένα μεγάλο ζώο, σχηματίζονται στο κορμί του μικρά κι η ζωή τούτων εδώ είναι απλούστατα αναγκαίο αποτέλεσμα του πρόσκαιρου ύπνου του μεγάλου ζώου. Θα τολμήσετε να μου υποδείξετε ότι το μεν αρέσει στη Φύση περισσότερο από τα δε; Για να υποστηρίξετε αυτό τον ισχυρισμό θα πρέπει ν' αποδείξετε το αναλόδεικτο: ότι η Φύση αγαπά τα επιμήκη ή τετράγωνα σχήματα περισσότερο απ' ό,τι τα ωοειδή ή τα τριγωνικά. Θα πρέπει ν' αποδείξετε, σε σχέση με τα θεϊκά σχέδια της Φύσης, ότι ένας τεμπέλης που τον τρέφει η οκνηρία του είναι χρησιμότερος από ένα άλογο του οποίου οι υπηρεσίες είναι σημαντικότερες, ή από βόδι του οποίου το σώμα είναι τόσο πολύτιμο που δεν έχει ούτ' ένα μέρος άχρηστο· είσαστε αναγκασμένοι να πείτε τότε πως το δηλητηριώδες φίδι είναι πιο αναγκαίο από τον πιστό σκύλο.

Καθώς όλα τούτα είναι αστήρικτα, πρέπει κανείς να συμφωνήσει χωρίς επιφυλάξεις και ν' αναγνωρίσει ότι είμαστε ανίκανοι να επέμβουμε στις φυσικές διαδικασίες· κάτω από το φως της βεβαιότητας ότι το μοναδικό που κάνουμε όταν επιδιδώμαστε στην καταστροφή είναι πως επιφέρουμε μια αλλαγή μορφών η οποία δεν εξαλείφει τη ζωή, χρειάζεται κανείς υπεράνθρωπες δυνάμεις για ν' αποδείξει ότι μπορεί να είναι εγκληματική η δήθεν καταστροφή ενός πλάσματος οποιασδήποτε ηλικίας, φύλου ή είδους. Προχωρώντας πιο πέρα στη διαδοχή των αλυσιδωτών μας συμπερασμάτων, βεβαιώνουμε ότι η πράξη

διαφοροποίησης των μορφών των ποικίλων δημιουργημάτων της αποτελεί πλεονέκτημα για τη Φύση διότι έτσι την εφοδιάζετε με πρώτη ύλη για τις ανακατασκευές της, για εργασίες δηλαδή που θα εμποδίζονταν αν εσείς σταματούσατε να καταστρέφετε. Αφήστε σ' εκείνη το έργο της καταστροφής, σας λένε· πράγματι θα έπρεπε να της το αφήσουμε, όμως είναι τις δικές της παρορμήσεις που ακολουθεί ο άνθρωπος όταν επιδίδεται στην ανθρωποκτονία· η Φύση τον συμβουλεύει κι αυτός που καταστρέφει το συνάνθρωπό του είναι για τη Φύση ό,τι είναι ο λιμός και η πανούκλα, σταλμένος δηλαδή από το χέρι της, που χρησιμοποιεί κάθε δυνατό μέσο για ν' αποκτήσει πιο γρήγορα, μέσω της καταστροφής, την πρώτη αυτή ύλη που είναι απαραίτητη για τα έργα της.

Ας καταδεχτούμε να φωτιστούμε για μια στιγμή από το άγιο φως της φιλοσοφίας· αν δεν ανήκει στη Φύση, σε ποιον ανήκει η φωνή που μας υποβάλλει τα προσωπικά μίσση, την εκδίκηση, τους πολέμους, όλες δηλαδή τις αιτίες που οδηγούν σε συνεχείς φόνους; Το ότι μας τους συμβουλεύει σημαίνει πως τους έχει ανάγκη· εφόσον συμβαίνει αυτό, πώς μπορούμε να υποθέτουμε τον εαυτό μας ένοχο απέναντί της τη στιγμή που απλώς υπακούουμε στις επιθυμίες της;

Αλλ' έχουμε πει περισσότερα απ' όσα χρειάζονται για να πεισθεί ο φωτισμένος αναγνώστης πως είναι αδύνατον να παραβιάσουμε τη Φύση με το φόνου.

Μήπως αποτελεί έγκλημα όσον αφορά την πολιτική; Αντίθετα πρέπει να ομολογήσουμε ότι, δυστυχώς, αποτελεί ένα από τα κύρια εργαλεία που χρησιμοποιεί η τελευταία. Μήπως η Ρώμη δεν έγινε κυρία του κόσμου με τη βοήθεια του φόνου; Μήπως με τη βοήθεια του φόνου δεν είναι η Γαλλία ελεύθερη σήμερα; Δεν χρειάζεται να πούμε ότι εδώ αναφερόμαστε στους φόνους που προκαλεί ο πόλεμος κι όχι στις φρικωδίες που διαπράττουν οι συνωμότες κι οι ρέμπελοι· τους τελευταίους, που είναι προορισμένοι να τους καταραστεί ο λαός, αρκεί να τους ανακαλέσουμε και θα προκαλέσουμε για πάντα τον τρόμο και τη γενική απελπισία. Ποια μηχανή ανθρώπινη χρειάζεται τόσο την υποστήριξη του φόνου, αν όχι εκείνη που μόνη της προσπάθεια είναι να εξαπατήσει, να επεκτείνει ένα έθνος σε βάρος ενός άλλου; Μήπως δεν είναι οι πόλεμοι –μοναδικοί καρποί τούτης της βάρβαρης πολιτικής– το μέσο με το οποίο ένα έθνος τρέφεται, ενισχύεται και κατοχυρώνεται; Και τι είναι ο πόλεμος αν όχι η επιστήμη της καταστροφής; Παράδοξη τύφλωση να διδάσκει κανείς δημόσια την τέχνη του φόνου, να επιβραβεύει τον πιο ταλαντούχο φονιά και να τιμωρεί μετά όποιον, για κάποιο συγκεκριμένο λόγο, ξεπαστρεύει τον εχθρό του! Δεν είναι πια καιρός να επανορθώσουμε λάθη τόσο πρωτόγονα;

Είναι, τέλος, ο φόνος έγκλημα κατά της κοινωνίας; Ποιος μυαλωμένος θα μπορούσε να

φανταστεί κάτι τέτοιο; Τι την ενδιαφέρει τούτη τη δολοφονική κοινωνία ένα μέλος λιγότερο ή περισσότερο; Μήπως θα φθαρούν οι νόμοι της, τα ήθη της, τα έθιμά της; Θα έχει καμιά επίδραση στη μεγάλη μάζα ο φόνος ενός ατόμου; Μετά την ήττα στη μεγαλύτερη μάχη, μετά την εξαφάνιση του μισού πληθυσμού της Γης, τι λέω – ολόκληρου του πληθυσμού, νομίζετε πως οι λίγοι επιζώντες αν υπάρξουν, θα βρουν ότι τα πράγματα έχουν αλλάξει; Όχι, δυστυχώς. Ούτε και σ' ολόκληρη τη Φύση δεν θ' άλλαζε τίποτα κι η γελοία υπερηφάνεια του ανθρώπου, ο οποίος πιστεύει ότι όλα δημιουργήθηκαν για λογαριασμό του, θα εκπλησσόταν πραγματικά βλέποντας ότι, με την ολική εξάλειψη του ανθρώπινου είδους, τίποτα δεν έχει αλλάξει κι ότι η τροχιά των άστρων καθόλου δεν καθυστέρησε εξαιτίας της. Ας συνεχίσουμε, λοιπόν.

Ποια στάση πρέπει να τηρήσει απέναντι στο φόνο μια Πολιτεία πολεμική και δημοκρατική;

Σίγουρα θα ήταν επικίνδυνο να τον αποθαρρύνουμε ή να τον τιμωρήσουμε. Η υπερηφάνεια του δημοκράτη έχει ανάγκη από κάποια σκληρότητα: αν μαλακώσει, αν η ενεργητικότητά του χαλαρώσει, θα τον γονατίσουν αμέσως. Μια πολύ παράξενη σκέψη μου έρχεται στο μυαλό αλλά, μια κι είναι ορθή, θα την ανακοινώσω. Όταν ένα έθνος αρχίζει την ιστορία του με δημοκρατική διακυβέρνηση, μπορεί να διατηρηθεί μονάχα με τη βοήθεια της αρετής, διότι για να φτάσουμε στα πολλά πρέπει πάντα ν' αρχίζουμε από τα λίγα. Όμως, ένα έθνος γέρικο ήδη και παρακμασμένο, που πετά με θάρρος τον μοναρχικό ζυγό κι αποκτά δημοκρατική κυβέρνηση, θα διατηρηθεί μονάχα με τη βοήθεια του εγκλήματος: γιατί είναι ήδη βουτηγμένο στο έγκλημα κι αν επιθυμήσει να περάσει στο χώρο της αρετής, να περάσει δηλαδή από μια βίαια σε μια ειρηνική, καλοσυνάτη κατάσταση, θα καταλήξει σε μιαν αδράνεια που σαν αποτέλεσμα θα είχε την άμεση καταστροφή του. Τι συμβαίνει με το δέντρο που το μεταφέρετε από ένα χώμα γεμάτο σφρίγος σε μια ξεραμένη κι αμμώδη πεδιάδα; Όλες οι πνευματικές συλλήψεις είναι τόσο εξαρτημένες από τη φυσική πλευρά των πραγμάτων που συγκρίσεις δανεισμένες από τη γεωργία δεν πρόκειται να μας εξαπατήσουν αν εφαρμοστούν στα ήθη.

Οι «άγριοι», που είναι οι πιο ανεξάρτητοι άνθρωποι και βρίσκονται πιο κοντά στη Φύση, επιδίδονται καθημερινά κι ατιμώρητα στο φόνο. Στη Σπάρτη, στη Λακεδαίμονα, κυνηγούσαν τους είλωτες όπως εμείς σήμερα κυνηγούμε τις πέρδικες. Οι πιο ελεύθεροι λαοί έχουν τις καλύτερες σχέσεις με το φόνο. Στα νησιά Μιντανάο ^[71] εκείνος που επιθυμεί να διαπράξει φόνο ανυψώνεται στις τάξεις των ηρώων, τον στολίζουν αμέσως μ' ένα τουρμπάνι. Στους Καραγκούος ^[72] πρέπει κανείς να 'χει διαπράξει επτά για να τιμηθεί μ' αυτή την κεφαλόδεση: οι κάτοικοι του Βόρνεο πιστεύουν ότι τα θύματά τους θα τους

υπηρετούν στην άλλη ζωή· οι ευσεβείς Ισπανοί ορκίστηκαν στον Άγιο Ιάκωβο της Γαλικίας να σκοτώνουν μια ντουζίνα Αμερικάνους κάθε μέρα· στο βασίλειο του Ταγκούτ [73] διαλέγουν έναν δυνατό και σφριγηλό νεαρό που θα του επιτρέπεται, ορισμένες μέρες του χρόνου, να σκοτώνει όποιον βρίσκει μπροστά του! Υπήρξε άλλος λαός που να έθρεψε τα φιλικά προς το φόνο αισθήματα των εβραίων; Τα συναντά κανείς μ' όλες τις μορφές σε κάθε σελίδα της ιστορίας τους.

Ο αυτοκράτορας κι οι μανδαρίνοι της Κίνας φροντίζουν, από καιρό σε καιρό, να υποκινήσουν το λαό σ' επανάσταση· με τέτοιες μανούβρες αποκτούν τη δυνατότητα και το δικαίωμα να τον κατασφάξουν. Μακάρι αυτός ο εκθηλυμένος και μαλθακός λαός να ξεσηκωθεί ενάντια στους τυράννους του· θα σφαχτούν κι αυτοί με τη σειρά τους κι αυτό θα είναι πολύ πιο δίκαιο· ο φόνος, πάντα υιοθετούμενος, πάντα αναγκαίος, θα 'χει απλώς αλλάξει θύματα· υπήρξε πηγή ηδονής για μερικούς, θα γίνει πηγή ευτυχίας για τους υπόλοιπους.

Έθνη απειράριθμα ανέχονται τις δημόσιες δολοφονίες· τις επιτρέπουν ελεύθερα στη Γένουα, στη Βενετία, στη Νάπολη και σ' ολόκληρη την Αλβανία. Στο Καχάο, [74] πάνω στον ποταμό Σαν Ντομίγκο, δολοφόνοι, χωρίς να κρύβουν το πρόσωπό τους και χωρίς ντροπή, μόλις τους διατάξεις, κόβουν μπροστά στα μάτια σου το λαιμό οποιουδήποτε τους υποδείξεις· οι Ινδοί παίρνουν όπιο για να βρουν το κουράγιο να δολοφονήσουν· ξεχνώνονται κατόπιν στους δρόμους και σφάζουν όποιον βρουν μπροστά τους. Άγγλοι ταξιδιώτες συνάντησαν παρόμοια συνήθεια και στην Μπατάβια.

Ποιος λαός ήταν ταυτόχρονα πιο αιμοδιψής και πιο μεγάλος από τους Ρωμαίους; Και ποιο έθνος διατήρησε επί μακρότερο διάστημα την αίγλη και την ελευθερία του; Το θέαμα των μονομάχων έτρεφε το κουράγιο του, γινόταν πολεμοχαρές με το να κάνει τον πόλεμο παιχνίδι. Δώδεκα έως δεκαπέντε εκατοντάδες θύματα γέμιζαν κάθε μέρα την αρένα του ιπλόδρομου όπου οι γυναίκες, σκληρότερες από τους άνδρες, τολμούσαν ν' απαιτούν απ' αυτά να πέφτουν με χαριτωμένο τρόπο για να παρακολουθούν τους επιθανάτιους σπασμούς τους. Αργότερα οι Ρωμαίοι διασκέδαζαν παρακολουθώντας νάνους να κομματιάζονται μεταξύ τους· κι όταν η χριστιανική λατρεία, που είχε τότε αρχίσει να μολύνει τον κόσμο, κατάφερε να πείσει τους ανθρώπους ότι ο φόνος ήταν αμαρτία, οι τύραννοι αλυσόδεσαν αμέσως τούτου το λαό κι οι ήρωες όλου του κόσμου μεταβλήθηκαν σε αθύρματα του εαυτού τους.

Παντού λοιπόν πιστεύανε, δικαίως, ότι ο δολοφόνος –αυτός δηλαδή που κατέπνιγε την ευαισθησία του σε βαθμό που να μπορεί να σκοτώσει το συνάνθρωπό του και να περιφρονήσει τη δημόσια και την ιδιωτική εκδικητικότητα– παντού, λέω, πιστεύανε ότι

έναν τέτοιο άνθρωπο δεν μπορούσε παρά να είναι πολύ γενναίος και, συνεπώς, εξαιρετικά πολύτιμος για μια πολεμική ή δημοκρατική κοινότητα. Συναντούμε λαούς, ακόμα πιο σκληρόκαρδους, που ικανοποιούνταν μονάχα όταν θυσίαζαν παιδιά, συχνότατα δε τα δικά τους· θα δούμε τέτοιες πράξεις να γίνονται καθολικά αποδεκτές και μερικές φορές ν' αποτελούν μέρος του νόμου. Πολλές άγριες φυλές σκοτώνουν τα παιδιά τους αμέσως μόλις γεννηθούν. Στις όχθες του Ορενόκου, οι μητέρες βέβαιες ότι οι κόρες τους γεννιόταν μόνο και μόνο για να δυστυχήσουν μια και η μοίρα τους ήταν να γίνουν σύζυγοι σ' έναν τόπο όπου οι γυναίκες θεωρούνταν αμόρητες, τις σκότωναν αμέσως μόλις έβλεπαν για πρώτη φορά το φως του ήλιου. Στο Ταπρομπάν [75] και στο βασίλειο του Σοπίτ [76] όλα τα παραμορφωμένα παιδιά φονεύονταν από τους ίδιους τους γονείς τους. Οι γυναίκες της Μαδαγασκάρης, εάν τα παιδιά τους γεννιούνταν σ' ορισμένες μέρες της εβδομάδας, τα εγκατέλειπαν στα άγρια θηρία. Στις ελληνικές δημοκρατίες μελετούσαν προσεκτικά τα νεογέννητα κι αν αυτά δεν συμμορφώνονταν προς τις απαιτήσεις που προέβαλλε η άμυνα της δημοκρατίας, τα θυσίαζαν αυτοστιγμεί· την εποχή εκείνη δεν θεωρούσαν ακόμα απαραίτητο να χτίζουν πολυτελή ιδρύματα για τη διαφύλαξη των ανθρώπινων σκουπιδιών. [xxii] Μέχρι την ημέρα της μεταφοράς της έδρας της Αυτοκρατορίας, όσοι Ρωμαίοι δεν ήταν διατεθειμένοι να θρέψουν τα βλαστάρια τους τα πετούσαν στην κοπριά. Οι αρχαίοι νομοθέτες δεν δίσταζαν καθόλου να καταδικάζουν παιδιά σε θάνατο και κανείς κώδικας δεν κατέπνιξε ποτέ τα δικαιώματα που είχε ο πατέρας πάνω στην οικογένειά του. Ο Αριστοτέλης συνηγορούσε υπέρ της έκτρωσης· κι οι αρχαίοι δημοκράτες, γεμάτοι πατριωτισμό, δεν θα μπορούσαν να εκτιμήσουν αυτήν τη συμπάθεια προς το άτομο που συναντά κανείς στα σύγχρονα έθνη: αν αγαπούσαν τα παιδιά τους λιγότερο, την πατρίδα τους την αγαπούσαν πολύ περισσότερο. Σ' όλες τις πόλεις της Κίνας βρίσκει κανείς αναρίθμητα παιδιά εγκαταλειμμένα στους δρόμους· τα μαζεύουν την αυγή μ' ένα κάρο και τα ρίχνουν σε λάκκους· συχνά οι ίδιες οι μαμές ανακουφίζουν τις μητέρες ρίχνοντας αμέσως τα μωρά τους σε κουβάδες με βραστό νερό ή βουτώντας τα στο ποτάμι. Στο Πεκίνο βάζανε τα βρέφη σε μικρά καλάθια και τ' αφήνανε στα κανάλια· κάθε πρωί τα κανάλια καθαρίζονταν κι ο διάσημος ταξιδιώτης Ντυάλντ υπολογίζει πως κάθε μέρα μαζεύανε γύρω στα τριάντα χιλιάδες μωρά ή και περισσότερα. [77]

Δεν μπορεί ν' αρνηθεί κανείς ότι η τοποθέτηση φραγμών ενάντια στον υπερπληθυσμό αποτελεί εξαιρετική πολιτική αναγκαιότητα για ένα δημοκρατικό σύστημα· για τους εντελώς αντίθετους λόγους ο ρυθμός γεννήσεων πρέπει ν' αυξηθεί σε μια μοναρχία· εφόσον εκεί οι τύραννοι γίνονται πλούσιοι ανάλογα με τον αριθμό των σκλάβων τους,

είναι απαραίτητο να διαθέτουν ανθρώπους· αλλά μην αμφιβάλλετε ούτε λεπτό για το ότι ο υπερπληθυσμός αποτελεί πραγματική διαστροφή για ένα δημοκρατικό καθεστώς. Βέβαια, δεν είναι απαραίτητο να προβείτε σε σφαγές για να τον αναχαιτίσετε, όπως πρότειναν οι μοντέρνοι μας δέκαρχοι· το θέμα είναι να μην αφήσουμε στον πληθυσμό τα μέσα που θα του επέτρεπαν ν' αυξηθεί πέραν των ορίων που καθορίζει η ευτυχία μας. Να φοβάστε την υπερβολική αύξηση μιας φυλής που όλα της τα μέλη είναι βασιλιάδες και να είστε σίγουροι ότι οι επαναστάσεις είναι πάντα αποτέλεσμα υπερπληθυσμού. Αν, με στόχο το μεγαλείο του κράτους, δίνετε στους πολεμιστές σας το δικαίωμα να καταστρέψουν ζωές, μην αρνηθείτε στο κάθε άτομο το δικαίωμα, με σκοπό τη διατήρηση αυτού του ίδιου κράτους, να ξεφορτώνεται τα παιδιά που δεν μπορεί να διαθρέψει και που το κράτος δεν μπορεί να βοηθήσει· κάτι τέτοιο δεν βλάπτει τη Φύση· κατά τον ίδιο τρόπο, δώστε του το δικαίωμα να ξεφορτωθεί, με δικό του κίνδυνο, όλους τους εχθρούς που μπορεί να τον βλάψουν, διότι το αποτέλεσμα τέτοιων πράξεων, χωρίς καθαυτές να έχουν καμιά συνέπεια, θα είναι η διατήρηση του πληθυσμού σε λογικά επίπεδα, και ποτέ τόσο υψηλά που να δημιουργούν κίνδυνο ανατροπής του καθεστώτος σας. Ας λένε οι μοναρχικοί ότι ένα έθνος είναι μεγάλο μόνο λόγω του τεράστιου πληθυσμού του: ένα έθνος θα είναι πάντα φτωχό αν ο πληθυσμός του υπερκαλύπτει τα μέσα που μπορούν να τον συντηρήσουν και πάντα θα θάλει αν, διατηρώντας τον σε κανονικά όρια, θα μπορεί να ξεπουλά την περίσσειά του. Δεν κλαδεύετε τα δέντρα, όταν έχουν πολλά κλαδιά; Τα πολλά βλαστάρια δεν αδυνατίζουν τον κορμό; Κάθε σύστημα που θα παραβιάζει αυτές τις αρχές αποτελεί παραδοξότητα που θα οδηγήσει άμεσα στην πλήρη καταστροφή του οικοδομήματος που έχουμε ανυψώσει με τόσους κόπους· για να μειώσουμε όμως τον πληθυσμό δεν πρέπει να καταστρέφουμε τον άνθρωπο τη στιγμή που φτάνει στην ωριμότητα. Είναι άδικο να κόβουμε τις μέρες ενός ολοκληρωμένου ανθρώπου· δεν είναι όμως καθόλου άδικο να εμποδίσουμε να έρθει στον κόσμο ένα πλάσμα που σίγουρα θα του είναι άχρηστο. Το ανθρώπινο είδος πρέπει να καθαρθεί από τις κούνιες· ό,τι θεωρείτε σαν άχρηστο για την κοινωνία πρέπει να το εξοστρακίσετε· ιδού το μόνο λογικό μέσο για την ελάττωση του πληθυσμού που η υπερβολική του αύξηση είναι όπως έχουμε δείξει, πηγή αναταραχής.

Είναι καιρός ν' ανακεφαλαιώσουμε.

Πρέπει να τιμωρούμε το φόνο με φόνο; Ασφαλώς όχι. Ας μην επιβάλλουμε ποτέ στο δολοφόνο άλλη ποινή έξω από τον κίνδυνο που τον караδοκεί με τη μορφή της εκδίκησης των φίλων ή της οικογένειας εκείνου που έχει σκοτώσει. «Σου δίνω χάρη», είπε ο Λουδοβίκος 15ος στον Σαρολαί^[78] που είχε σκοτώσει κάποιον για διασκέδαση· «αλλά

δίνω χάρη και σ' οποιονδήποτε σε σκοτώσει». Ο νόμος ενάντια στους δολοφόνους πρέπει να βασιστεί ολοκληρωτικά πάνω σ' αυτή την υπέροχη ρήση. [xxiii]

Εν ολίγοις, λοιπόν, ο φόνος είναι πράξη τρομακτική, συχνά όμως αναγκαία και ποτέ εγκληματική και πρέπει να γίνεται ανεκτός από μια δημοκρατική Πολιτεία. Το σύμπαν ολόκληρο μας χρησιμεύει σαν παράδειγμα· θα έπρεπε λοιπόν να θεωρείται πράξη που επισύρει την ποινή του θανάτου; Αυτοί που θ' απαντήσουν στο ακόλουθο δίλημμα θα έχουν απαντήσει στο ερώτημα:

Αποτελεί ή δεν αποτελεί έγκλημα;

Εάν όχι, γιατί να κάνουμε νόμους που να τον τιμωρούν; Εάν ναι, με ποια βάρβαρη λογική τιμωρώντας τον τόν διπλασιάζετε μ' έναν άλλο φόνο;

Μας μένουν τώρα τα καθήκοντα που έχει ο άνθρωπος προς τον εαυτό του· καθώς ο φιλόσοφος δεν αποδέχεται παρά καθήκοντα που υποβοηθούν την απόλαυση και την αυτοσυντήρησή του, είναι μάταιο να του τα συστήσουμε κι ακόμα περισσότερο μάταιο να τον απειλήσουμε με τιμωρίες όταν αποφύγει να τα εκπληρώσει.

Εδώ, το μόνο αδίκημα που μπορεί να διαπράξει κανείς είναι η αυτοκτονία. Δεν θα μπω σε κόπους για ν' αποδείξω την ηλιθιότητα εκείνων που θεωρούν εγκληματική τούτη την πράξη· όσοι αμφιβάλλουν τους παραπέμπουμε στην περίφημη επιστολή του Ρουσό. [79] Όλες σχεδόν οι αρχαίες κυβερνήσεις επέτρεπαν την αυτοκτονία είτε για πολιτικούς είτε για θρησκευτικούς λόγους. Οι Αθηναίοι παρουσιάζονταν στον Άρειο Πάγο, εξέθεταν τους λόγους που τους οδηγούσαν στην αυτοκαταστροφή και μετά μαχαιρώνονταν. Όλες οι ελληνικές κυβερνήσεις ανέχονταν την αυτοκτονία· οι άνθρωποι σκοτώνονταν δημόσια, μεταβάλλοντας το θάνατό τους σε μεγαλοπρεπές θέαμα.

Σημειώσεις

64

Ο γάλλος ευγενής Λα Μπαρ βρέθηκε βάσει ενδείξεων ένοχος βλασφημίας για την καταστροφή ενός εσταυρωμένου και –παρότι η ισχύουσα διάταξη του 1666 προέβλεπε ως ανώτατη ποινή, ακόμα και σε έκτη κατά σειρά υποτροπή «μόνο» το ζυγό της διαπόμπευσης– κήκε στην πυρά στις 28 Φεβρουαρίου του 1766. Πρβλ. και τον Βολταίρο, *Έκθεση για το θάνατο του ιπλότη ντε λα Μπαρ*.

←

xiv

Το κάθε έθνος ανακηρύσσει τη θρησκεία του καλύτερη απ' όλες και για να το αποδείξει βασίζεται σε χιλιάδες επιχειρήματα που όχι μόνο ανατρέπουν το ένα το άλλο,

αλλά και καθαυτά είναι αντιφατικά. Με τη βαθιά άγνοια που μας χαρακτηρίζει, ποιο απ' όλα μπορεί να ευχαριστήσει το Θεό, αν υποθέσουμε πως υπάρχει Θεός; Αν είμαστε σοβαροί, θα έπρεπε ή να τα δεχτούμε όλα ή να τ' αποκηρύξουμε όλα• η αποκήρυξη είναι πιο σίγουρη αφού έχουμε την ηθική βεβαιότητα πως όλα είναι φενακισμοί με τους οποίους κανείς δεν μπορεί να γίνει λιγότερο ή περισσότερο αρεστός σ' έναν Θεό που δεν υπάρχει.

↩

65

Ο Πιέρ Σαρόν (1541-1603), νομικός, μοναχός, διάσημος ιεροκήρυκας στη Νότια Γαλλία και στην αυλή της Ναβάρας, καθηγητής θεολογίας στη μονή του Κοντόμ, υπήρξε προστατευόμενος του Ερρίκου του 4ου και συνέγραψε το 1423 την απολογητική του καθολικισμού εναντίον όλων των ελευθερόφρονων μηχανορραφιών (*Les Troiz Veritez contre tous athées, idolatres, juifs, mahmuetans, heretiques et schismatiques*).

↩

66

Το 17ο άρθρο της Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και του Πολίτη ορίζει: «Η ιδιοκτησία είναι δικαίωμα απαραβίαστο και ιερό, και κανείς δεν μπορεί να τη στερηθεί παρά μόνο για προφανές δημόσιο όφελος, νόμιμα διαπιστωμένο και ύστερα από δίκαιη και προηγούμενη αποζημίωση».

Το Σύνταγμα του 1795 συγκεκριμενοποιεί: «Η ιδιοκτησία είναι το δικαίωμα (του πολίτη) να απολαμβάνει και να διαθέτει τα αγαθά, τα εισοδήματα, τους καρπούς της εργασίας και του μόχθου του (§5)... Στη διατήρηση της ιδιοκτησίας στηρίζονται η καλλιέργεια της γης, η παραγωγή κάθε προϊόντος, κάθε πηγή εργασίας και ολόκληρη η κοινωνική τάξη πραγμάτων» (§8).

↩

67

Μετά την αποτυχημένη φυγή του Λουδοβίκου 16ου, που σκόπευε να εισβάλει στη Γαλλία επικεφαλής ενός ξένου στρατού και να παλινορθώσει τη μοναρχία, η απειλή της επαναστατικής Γαλλίας από τις ευρωπαϊκές μοναρχίες γίνεται πραγματικότητα: το 1793 το έθνος βρισκόταν σε εμπόλεμη κατάσταση με όλες τις ευρωπαϊκές δυνάμεις, εκτός της Σκανδιναβίας και της Ελβετίας.

↩

Έχει ειπωθεί ότι πρόθεση των νομοθετών ήταν, αμβλύνοντας το πάθος που ένιωθαν οι άνδρες για ένα γυμνό κορίτσι, να καταστήσουν ενεργότερο εκείνο που μερικές φορές νιώθουν για το δικό τους φύλο. Οι σοφοί αυτοί θέσπισαν να επιδεικνύεται αυτό για το οποίο ήθελαν να αισθάνεται κανείς απέχθεια και να αποκρύπτεται αυτό που πίστευαν ότι θα προκαλούσε γλυκύτερες επιθυμίες• και στις δύο περιπτώσεις, όμως, δεν απέβλεπαν προς το σκοπό που εμείς μόλις τώρα αναφέραμε; Βλέπουμε ότι είχαν αντιληφθεί την αναγκαιότητα για την ύπαρξη ανηθικότητας στα δημοκρατικά ήθη.

←

68

Ο Σαρτίν, άλλοτε προστάτης της *Εγκυκλοπαίδειας*, ήταν από το 1759 ως το 1779 αντιστράτηγος της αστυνομίας του Παρισιού και, υπό την ιδιότητα αυτή, προϊστάτο ενός εκτεταμένου δικτύου χαφιέδων. Οι πράκτορές του του έδιναν λεπτομερείς αναφορές για όλα όσα συνέβαιναν στα παρισινά πορνεία. (Πρβλ. και τα γράμματα του ντε Σαντ του Νοεμβρίου 1763, της 6ης Ιανουαρίου 1780, της 21ης Μαΐου 1781 και τη δηκτική παρατήρηση στο *Aline et Valcour ou le roman philosophique*, Παρίσι 1976, σελ. 465 κ.ε.).

←

xvi

Είναι πασίγνωστο ότι ο διαβόητος κι εγκληματικός Σαρτίν για να εξυπηρετήσει τη βασιλική λαγνεία έβαζε την Ντυμπαρυ να διαβάζει στον Λουδοβίκο 15ο, τρεις φορές την εβδομάδα, τις ιδιωτικές λεπτομέρειες, εμπλουτισμένες από τον ίδιο, οποιουδήποτε γεγονότος συνέβαινε στις κακόφημες γωνιές του Παρισιού. Αυτή η εκδήλωση της ακολασίας του γάλλου Νέρωνα κόστισε στο κράτος τρία εκατομμύρια φράγκα.

←

xvii

Ας μην πει κανείς ότι αντιφάσκω εδώ κι ότι, αφού πιο πριν επιβεβαίωσα ότι δεν έχουμε δικαίωμα να δένουμε μια γυναίκα στον εαυτό μας, τώρα αρνούμαι αυτή την αρχή με το να δηλώνω ότι έχουμε το δικαίωμα να την εξαναγκάζουμε επαναλαμβάνω, πρόκειται μόνο για απόλαυση κι όχι για κτήση: δεν έχω δικαίωμα κατοχής της πηγής που βρίσκω στο δρόμο μου, δικαιούμαι, όμως, να τη χρησιμοποιήσω έχω δικαίωμα να πιω το γάργαρο νερό που προσφέρει στη δίψα μου κατά τον ίδιο τρόπο, δεν έχω πραγματικό δικαίωμα κατοχής πάνω στην τάδε ή τη δείνα γυναίκα, έχω όμως το αδιαφιλονίκητο δικαίωμα να την απολαύσω έχω το δικαίωμα να της αποσπάσω με τη βία αυτή την απόλαυση, αν μου την αρνηθεί για οποιονδήποτε λόγο.

---

xviii

Οι Βαβυλώνιοι μόλις που περίμεναν να γίνουν επτά χρονών οι καρποί τους για να τους μεταφέρουν στο ναό της Αφροδίτης. Μόλις ένα κορίτσι νιώσει την πρώτη του παρόρμηση για ακολασία είναι η στιγμή που η Φύση του επιτάσσει να εκπορνευτεί και πρέπει, χωρίς κανένα δισταγμό, να παραδοθεί αμέσως μόλις η Φύση μιλήσει• εάν αντιδράσει, θα παραβιάσει τους φυσικούς νόμους.

---

xix

Οι γυναίκες δεν έχουν συναίσθηση του πόσο η ηδονή τις ομορφαίνει. Ας συγκρίνουμε δύο γυναίκες ίδιας περίπου ηλικίας κι ομορφιάς από τις οποίες η μία ζει μ' εγκράτεια κι η άλλη ακόλαστα: θα φανεί πόσο η δεύτερη ξεπερνά την πρώτη σε φρεσκάδα και λάμψη• η βία που ασκούμε στη Φύση φθείρει πολύ περισσότερο από την κατάχρηση της ηδονής• ο καθένας γνωρίζει πως το κρεβάτι βελτιώνει την όψη της γυναίκας

---

xx

Ο ίδιος στοχαστής πρότεινε στα μνηστευμένα ζευγάρια να βλέπουν ο ένας τον άλλο γυμνό πριν παντρευτούν. Πόσες ενώσεις θα ματαιώνονταν αν επιβαλλόταν αυτός ο νόμος! Το αντίθετο ταιριάζει στην έκφραση: «αγοράζεις γουρούνι στο σακί».

69

Πρόκειται για ένα παλαιό βασίλειο στη Βιρμανία.

70

Ο Σωκράτης.

---

xxi

Ηθικά. Περί Έρωτος.

71

Ένα από τα νησιά των Φιλιππίνων.

72

Δεν μπορεί να εντοπιστεί.

73

Στη χώρα των Τατάρων, στα σύνορα με την Κίνα.

74

Πρωτεύουσα του άλλοτε Βασιλείου του Τονκίνου.

75

Πιθανώς η Ταμπρομανία στη Σρι Λάνκα.

76

Δεν μπορεί να εντοπιστεί.

---

xxii

Πρέπει να ελπίσουμε ότι το έθνος θα καταργήσει αυτό το τόσο άχρηστο έξοδο-κανένα άτομο που στερείται τις ιδιότητες που θα το καταστήσουν μια μέρα χρήσιμο για την κοινωνία δεν έχει το δικαίωμα να ζήσει, και καλύτερο για όλους θα ήταν να του αφαιρούμε τη ζωή την ίδια μέρα που την απέκτησε.

77

J. B. de Duhalde, *Déscription géographique et historique de l'empire de la Chine et de la Tartarie chinoise*, Παρίσι (4 τόμοι), 1735.

78

«Στη διάρκεια των ακολασιών του με τις μαιτρέσες του τίποτα δεν τον ευχαριστούσε περισσότερο από το να σκοτώνει με το τουφέκι τους μαστόρους που επισκεύαζαν στέγες ή διαβάτες του δρόμου». Paul Moreau, *Des aberrations du sens génésique*, Παρίσι 1887, σελ. 64.

---

xxiii

Ο Σαλικός νόμος τιμωρούσε το φόνο με την επιβολή ενός μικρού προστίμου και, καθώς οι ένοχοι εύρισκαν εύκολα τρόπους για ν' αποφεύγουν την πληρωμή, ο βασιλιάς

της Αυστραλίας ΓιλδεΒέρτος καθιέρωσε με διάταγμα που εκδόθηκε στην Κολωνία τη θανατική ποινή, όχι για το δολοφόνο, αλλά για εκείνον που θα αρνιούνταν να πληρώσει το πρόστιμο το επιβαλλόμενο για τη δολοφονία. Ο Ριπουάριος νόμος, επίσης, επέβαλλε μονάχα πρόστιμο ανάλογο με την αξία του φονευθέντος. Οι παπάδες ήταν πολύ ακριβοί: κόβανε στα μέτρα του δολοφόνου τους ένα χιτώνα από μολύβι κι αυτός ήταν υποχρεωμένος να πληρώσει το βάρος του σε χρυσάφια· αν δεν μπορούσε ν' ανταποκριθεί, αυτός κι η οικογένεια του παρέμεναν σκλάβοι της εκκλησίας.

←

79

Ο ντε Σαντ αναφέρεται εδώ στην περίφημη 21η επιστολή του τρίτου μέρους της *Nouvelle Héloïse*, του Ρουσώ, όπου ο Σαιν Πρε στοχάζεται περί αυτοκτονίας:

«Ο Ρομπέκ (ένας Ιησουίτης που υποστήριξε σε διατριβή του την αυτοκτονία και ακολούθως πνίγηκε, D.H.) συνέταξε μian απολογία της αυτοκτονίας, προτού πεθάνει ο ίδιος, απ' το δικό του χέρι. Δεν θα 'θελα, κατά το παράδειγμά του, να γράψω ένα βιβλίο, αν και δεν είμαι ιδιαίτερα ικανοποιημένος με το δικό του: ελπίζω όμως να προχωρήσω σ' αυτό το εγχείρημα εξίσου ψύχραιμα με εκείνον. Έχω σκεφτεί πολύ πάνω σ' αυτό το σοβαρό ζήτημα. Πρέπει να το ξέρετε, επειδή γνωρίζετε τη μοίρα μου, κι όμως ζω ακόμα. Όσο περισσότερο το συλλογιέμαι, τόσο περισσότερο πιστεύω πως το ζήτημα ανάγεται στην ακόλουθη πρόταση: Αποτελεί φυσικό δίκαιο, στο βαθμό που δεν βλάπτεται κανείς άλλος, να αναζητά κανείς αυτό που θεωρεί Καλό και να αποφεύγει το Κακό. Αν η ζωή μας είναι Κακό για μας και δεν αποτελεί Καλό για κάποιον άλλο, τότε επιτρέπεται να απαλλαγούμε από αυτήν. Αν υπάρχει στον κόσμο μια οφθαλμοφανής και ακαταμάχητη αρχή, φαντάζομαι πως είναι αυτή· και αν φτάσει κανείς στο σημείο να την ανατρέψει, τότε δεν θα υπάρξει ούτε μία ανθρώπινη πράξη που δεν θα μπορούσε να εκληφθεί ως έγκλημα».

←

Βιογραφία και εργογραφία του Μαρκήσιου ντε Σαντ

1740

2 Ιουνίου: Γέννηση του Donatien-Alphonse-François de Sade, γιου επιφανούς οικογένειας της παλιάς προβηγκιανής αριστοκρατίας, στο Hôtel de Condé του Παρισιού. Εδώ θα περάσει τα πρώτα χρόνια της παιδικής του ηλικίας μαζί με τον κατά τέσσερα χρόνια μεγαλύτερό του πρίγκιπα Λουί-Ζοζέφ ντε Μπουρμπόν-Κοντέ.

1744

Επειδή η κυρία ντε Σαντ θα ακολουθήσει το σύζυγό της διπλωμάτη στην αυλή του εκλέκτορα της Κολωνίας στη Γερμανία, εμπιστεύονται την ανατροφή του μικρού στη γιαγιά του στο Λανγκντόκ.

1745

Ο θείος του, αβάς Ζακ ντε Σαντ, αναλαμβάνει την ανατροφή του.

1750-1754

Στο παρισινό κολέγιο των Ιησουιτών Λουί λε Γκραν.

1754

Μάιος: Εισάγεται στη Σχολή Ιππικού της Βασιλικής Φρουράς στις Βερσαλίες.

1755

14 Δεκεμβρίου: Ονομάζεται αξιωματικός στο Βασιλικό Σύνταγμα Πεζικού.

1757

Ιανουάριος: Συμμετοχή στον Επταετή Πόλεμο ως σημαιοφόρος του Ιππικού στο τάγμα του Αγίου Ανδρέα του κόμη της Προβηγκίας.

1759

Απρίλιος: Προάγεται σε λοχαγό με ετήσια αμοιβή 10.000 λιβρών.

1760

Ο ντε Σαντ αποκτά από τον πατέρα του τον τίτλο του τοποτηρητή των επαρχιών Μπρες, Μπυζέ, Βαλρονέ και Ζεξ.

1763

Μάρτιος: Μετά την υπογραφή της ειρήνης, ο ντε Σαντ επιστρέφει στο Παρίσι, όπου διάγει βίο ακόλαστο και πέφτει σε μεγάλα χρέη από το πάθος του για τα τυχερά παιχνίδια. Αρραβώνας με την Λωρ-Βικτουάρ-Αντελίν ντε Λορίς στην Αβινιόν, που διαλύεται σε λίγες εβδομάδες.

17 Μαΐου: Γάμος με τη Ρενέ-Πελαζι ντε Μοντρέιγ κατά προτροπή της οικογένειας ντε Σαντ, ώστε μέσω των δεσμών με μια πλούσια οικογένεια της υψηλής αριστοκρατίας της διοίκησης να εξυγιανθούν τα παραπαίοντα οικονομικά της οικογένειας. Ο Λουδοβίκος ΙΕ΄ υπογράφει το γαμήλιο συμβόλαιο ενώπιον του συγκεντρωμένου αυλικού συμβουλίου στις Βερσαλίες, αποκαθιστώντας εν μέρει με τον τρόπο αυτό τον ντε Σαντ, ο οποίος με τις δημόσιες παρεκτροπές και με τη σχεδόν απροκάλυπτη απόσταση που κρατούσε από την αυλή είχε δυσφημιστεί σε ευρείς κύκλους της ίδιας της τάξης του. Αρχίζει μια πολυετής επιτήρησή του από την παρισινή *sûreté* (ασφάλεια), ιδιαίτερα από τον επιθεωρητή Μαραί. Κοντά στην οδό Μουφτάρ και στο κολέγιο Λουί-λε-Γκραν, ο ντε Σαντ διαρρυθμίζει για τις ακολασίες του μια «*petite maison*».

29 Οκτωβρίου: Κατά διαταγή του βασιλιά, που είχε ενημερωθεί στις 18 Οκτωβρίου από τον υπουργό Σαιν Φλορεντέν για την «*debauche outrée*» (άκρα ασέλγεια) του ντε Σαντ, συλλαμβάνεται και φυλακίζεται στην κρατική φυλακή Βενσέν.

13 Νοεμβρίου: Μετά από ενέργειες της κυρίας ντε Μοντρέιγ αποφυλακίζεται υπό τον όρο να παραμείνει στην έπαυλη των πεθερικών του στο Εσωφούρ της Νορμανδίας.

1764

Σχέση με μια ηθοποιό της *Comédie Italienne* στο Παρίσι.

1765

Σχέση με την εταίρα δίδα ντε Μπωβουαζέν. Παραμονή στον πατρογονικό πύργο Λα Κοστ στην Προβηγκία.

1766

Ιανουάριος: Προσωρινό τέλος της σχέσης με τη δεσποινίδα ντε Μπωβουαζέν.

1767

24 Ιανουαρίου: Θάνατος του πατέρα του.

Απρίλιος: Ονομάζεται διοικητής τάγματος.

27 Αυγούστου: Γέννηση του γιου του, Λουί-Μαρί.

1768

3 Απριλίου: Παράνομες ακολασίες στο Αρκέιγ με τη Ροζ Κέλερ, η οποία αφού κατορθώσει να διαφύγει ενημερώνει την αστυνομία.

Απρίλιος-Ιούνιος: Δίκη του ντε Σαντ ενώπιον της Chambre de La Tournelle, μολονότι η Ροζ Κέλερ είχε αποσύρει την καταγγελία μετά την αποδοχή 2.400 λιβρών ως αποζημίωση από την πεθερά του ντε Σαντ.

Απρίλιος: Φυλάκιση στον πύργο Σωμύρ.

Μάιος-Νοέμβριος: Εγκλεισμός στο οχυρό Πιέρ Ανσί της Λυών.

16 Νοεμβρίου: Του χορηγείται βασιλική χάρη υπό τον όρο να παραμείνει στο Λα Κοστ.

1769

Διαμονή στο Λα Κοστ. Θεατρικές παραστάσεις, διασκεδάσεις.

27 Ιουνίου: Γέννηση του γιου του, Ντονασιάν-Κλωντ-Αρμάντ.

Σεπτέμβριος-Οκτώβριος: Ταξίδι στις Κάτω Χώρες.

1771

13 Μαρτίου: Συνταγματάρχης του ιππικού.

17 Απριλίου: Γέννηση της κόρης του, Μαντλέν-Λωρ.

Σεπτέμβριος-Οκτώβριος: Πουλώντας τον τίτλο του συνταγματάρχη, αποκτά 10.000 λίβρες που δεν αρκούν, ωστόσο, για να εξοφλήσει τα χρέη του, με αποτέλεσμα να εγκλειστεί για λίγες μέρες, ως την 1η Σεπτεμβρίου.

Φθινόπωρο: Η Αν-Προσπέρ ντε Μοντρέιγ, γυναικαδέλφη του ντε Σαντ, διαμένει επί αρκετό χρονικό διάστημα στο Λα Κοστ και αρχίζει μια σχέση πάθους με το γαμπρό της – σύμφωνα με το μύθο, τη διεκδίκησε και ο αβάς ντε Σαντ.

1772

Πάσχα-Πεντηκοστή: Ο ντε Σαντ ανεβάζει στο Λα Κοστ το θεατρικό έργο του *Le Mariage du siècle*.

27 Ιουνίου: Το «σκάνδαλο της καθαριδίνης» στη Μασσαλία. Με τον υπηρέτη του Λατούρ οργανώνουν ένα όργιο με τέσσερις πόρνες στις οποίες δίνουν καθαριδίνη. Αργότερα την ίδια μέρα δίνουν καθαριδίνη στη Μαργαρίτα Κοστ που παθαίνει δηλητηρίαση. Ο ντε Σαντ και ο Λατούρ κατηγορούνται για ομοφυλοφιλία και δηλητηρίαση και καταδικάζονται σε θάνατο.

Αρχές Ιουλίου: Ο Μαρκήσιος ντε Σαντ, ο Λατούρ και η Αν-Προσπέρ διαφεύγουν στην Ιταλία, όπου ο δήθεν κόμης ντε Μαζάν παρουσιάζει την τελευταία ως σύζυγό του.

3 Σεπτεμβρίου: Η απόφαση του δικαστηρίου της Αιξ-αν-Προβάνς κατά του ντε Σαντ και του Λατούρ εκτελείται *in effigie* (εικονικά): ο ντε Σαντ καθαιρείται από όλους τους τίτλους τιμής και τα προνόμιά του.

9 Δεκεμβρίου: Ο ντε Σαντ και ο Λατούρ συλλαμβάνονται από το βασιλιά της Σαρδηνίας στο Μιολάν της Σαβοΐας με την παρακίνηση της κυρίας ντε Μοντρέιγ.

1773

30 Απριλίου: Καταφέρνουν να δραπετεύσουν. Ο ντε Σαντ παραμένει *incognito* στη Γαλλία και προσπαθεί, μέσω του δικηγόρου του Γκοφριντί, να πετύχει αναψηλάφηση της δίκης και αναθεώρηση της θανατικής καταδίκης.

1774-1775

Χειμώνας: «Σκάνδαλο των μικρών κοριτσιών» στο Λα Κοστ: διάφορα επεισόδια, όπου ο ντε Σαντ διασκεδάζει με δεκαπεντάχρονα κατά προτίμηση κορίτσια.

1775

Ιούλιος: Η κυρία ντε Μοντρέιγ επιτυγχάνει την έκδοση εντάλματος σύλληψης, που αναλαμβάνει να εκτελέσει ο επιθεωρητής Μαραί.

26 Ιουλίου: Ο ντε Σαντ διαφεύγει από τους διώκτες του καταφεύγοντας και πάλι στην Ιταλία (Φλωρεντία, Ρώμη, Νάπολη).

1776

Ιούνιος: Επιστροφή στη Γαλλία.

Δεκέμβριος-Ιανουάριος: Υπόθεση Τριγιέ. Ο Τριγιέ, πατέρας μιας καμαριέρας στο Λα

Κοστ, που την αποκαλούν Ζυστίν, προσπαθεί να πάρει πίσω την κόρη του και πυροβολεί το μαρκήσιο. Ανακρίσεις.

1777

14 Ιανουαρίου: Θάνατος της μητέρας του στο Παρίσι.

Φεβρουάριος: Ο ντε Σαντ, η γυναίκα του και η νεαρή Τριγιέ φτάνουν στο Παρίσι. Η κυρία ντε Σαντ ειδοποιεί τη μητέρα της για τον ερχομό της. Με την ευκαιρία του θανάτου της μητέρας του, ο ντε Σαντ αναζητεί στο Παρίσι τον αβά Αμπλέ.

13 Φεβρουαρίου: Με την εις θάνατο καταδικαστική απόφαση του δικαστηρίου της Αιξ-αν-Προβάνς εν ισχύ, ο ντε Σαντ συλλαμβάνεται από τον επιθεωρητή Μαραί βάσει του «*lettre de cachet*» (εντάλματος) που είχε εκδοθεί χάρη στις ενέργειες της κυρίας ντε Μοντρέιγ και φυλακίζεται στο φρούριο Βενσέν.

1778

Ιούνιος: Ταξίδι στην Αιξ-αν-Προβάνς για αναψηλάφηση της δίκης.

14 Ιουλίου: Η καταδίκη του σε θάνατο αίρεται· το δικαστήριο του επιβάλλει απαγόρευση εισόδου στη Μασσαλία για τρία χρόνια και χρηματικό πρόστιμο υπέρ των φυλακών. Παρά την αθωωτική απόφαση, παραμένει υπό φρούρηση βάσει του ισχύοντος «*lettre de cachet*».

16 Ιουλίου: Κατά τη διάρκεια του ταξιδιού επιστροφής κατορθώνει να δραπετεύσει· πηγαίνει στο Λα Κοστ.

26 Αυγούστου: Νέα σύλληψη από τον επιθεωρητή Μαραί.

1780

29 Ιουνίου: Ο ντε Σαντ υποκινεί εξέγερση κρατουμένων στο φρούριο Βενσέν.

1781

Les jumelles ou les choix difficiles. Henriette de Saint-Clair ou la force du sang (θεατρικά).

13 Μαΐου: Θάνατος της Αν-Προσπέρ ντε Μοντρέιγ.

1782

Ιανουάριος: *Etrennes philosophiques.*

Ιούλιος: *Διάλογος ανάμεσα σε έναν ιερωμένο και έναν ετοιμοθάνατο.*

6 Αυγούστου: Του στερούν τα βιβλία επειδή «τον εξάπτουν» και τον κάνουν να γράφει «απαράδεκτα πράγματα».

1783

Jeanne Laisné ou le siège de Beauvais (θεατρικό).

1782-1785

Οι 120 μέρες των Σοδόμων.

1784

Tancredi. Fanni ou les effets du désespoir (θεατρικά).

29 Φεβρουαρίου: Μεταγωγή στη Βασίλη μετά το κλείσιμο του φρουρίου Βενσέν ως κρατικής φυλακής.

1785-1787

Aline et Valcour ou le roman philosophique.

1788

Les infortunes de la vertu (πρώτη μορφή της Ζυστίν).

La tour enchantée. Opéra comique en un acte (θεατρικό).

La Verité.

Τα εγκλήματα του έρωτα.

Προσθέτει διηγήματα για τις *Historiettes, Contes et Fabliaux.*

1788

Ζυστίν ή οι δυστυχίες της αρετής.

1789

2 Ιουλίου: Από το παράθυρο του κελιού του στον «tour de la liberté» της Βασίλης απευθύνει επανειλημμένες εκκλήσεις στους περαστικούς να κινηθούν ενάντια σ' αυτό το κάτεργο της απολυταρχίας.

3-4 Ιουλίου: Μετά το παραπάνω περιστατικό μεταφέρεται στο άσυλο του Σαραντόν χωρίς να του επιτραπεί να πάρει τίποτα από τα πράγματά του.

1790

16 Μαρτίου: Γενική αμνηστία για τους κρατούμενους βάσει «*lettre de cachet*».

2 Απριλίου: Ο ντε Σαντ αποφυλακίζεται από το Σαραντόν.

9 Ιουνίου: Η κυρία ντε Σαντ παίρνει το διαζύγιο. Ο ντε Σαντ υποφέρει σωματικά, συνέπεια της δεκατετράχρονης φυλάκισης: κρίσεις βήχα, πόνοι στα μάτια, το κεφάλι και το στομάχι, ρευματισμοί. Συντάσσεται με τον *Cercle des amis de la Constitution monarchique*.

1 Ιουλίου: Αποκτά το πιστοποιητικό του *Citoyen actif* (ενεργού πολίτη) του τομέα της πλατείας Βαντόμ, του μετέπειτα τομέα των Λογχών, όπου ανήκει και ο Ροβεσπιέρος.

Αύγουστος: Αρχή της μακρόχρονης φιλίας με τη Μαρί-Κονστάνς Ρενέλ, χήρα Κενέ.

30 Αυγούστου: Το *Théâtre du Palais-Royal* και το *Théâtre Molière*, μια από τις επαναστατικές σκηνές του Παρισιού, κάνουν δεκτό το έργο του *L'égarement de l'infortune*, μόλις πέντε μέρες μετά την απόρριψη της κωμωδίας *L'école de jaloux ou la folle épreuve* από την *Comédie Française*.

16 Σεπτεμβρίου: Η *Comédie Française* (σήμερα: *Théâtre de la Nation*) δέχεται την κωμωδία του *Sophie et Desfrancs* (1781/82), που όμως δεν πρόκειται να ανεβεί στη σκηνή.

1791

Άνοιξη: *Oxstiern ou les malheurs du libertinage* (θεατρικό).

Ιούνιος: *Adresse d'un Citoyen de Paris au Roi de Français*.

Οκτώβριος: Η κωμωδία του *Le capricieux* γίνεται δεκτή από το *Théâtre de Louvois*, αλλά δεν παρουσιάζεται στο κοινό.

21 Οκτωβρίου: Το *Théâtre Molière* ανεβάζει το έργο *Oxtierne ou les malheurs du libertinage*. Η κωμωδία *Le prévaricateur ou un magistrat de temps passé* απορρίπτεται από τρία θέατρα διαδοχικά. Εκδίδεται ανώνυμα η *Ζυστίν ή οι δυστυχίες της αρετής*.

1792

5 Μαρτίου: Μια ομάδα Γιακωβίνων παρενοχλεί την παράσταση του έργου *Le suborneur* στο *Théâtre Italien*.

Ιούνιος-Αύγουστος: Παράλληλα με την προσχώρηση των αδρανών πολιτών στους τομείς της Εθνικής Φρουράς, ενισχύεται φανερά το πολιτικό ενδιαφέρον και η στράτευση του ντε Σαντ.

3 Σεπτεμβρίου: Ο Τομέας των Λογχών τον ορίζει Γραμματέα του.

Οκτώβριος: Καταλαμβάνει το αξίωμα του Επιτρόπου στην Επιτροπή για τη βελτίωση των νοσοκομείων.

Σεπτέμβριος: Δεηλασία του πύργου Λα Κοστ και κατάσχεση της λοιπής περιουσίας του «πρώην αριστοκράτη».

Διορίζεται δικαστής του έκτακτου δικαστηρίου που συγκροτήθηκε στις 17 Σεπτεμβρίου για την καταπολέμηση της αντεπανάστασης. Από τη θέση αυτή οφείλει, μεταξύ άλλων, να καταδικάζει τους εμιγκρέδες που, σύμφωνα με διάταγμα της 9ης Νοεμβρίου 1791, θα θεωρούνταν ύποπτοι συνωμοσίας με τις ξένες μοναρχίες, εάν εντός διμήνου δεν επέστρεφαν στη Γαλλία. Ανάμεσα στις δικογραφίες του βρίσκεται και το κατηγορητήριο εναντίον των πεθερικών του. Καθυστερώντας όμως τη μελέτη και διευκολύνοντας έτσι τη φυγή τους, παραιτείται της ευκαιρίας να τους εκδικηθεί το 1793.

28 Οκτωβρίου: Ο ντε Σαντ υπογράφει ως υπεύθυνος συντάκτης την έκθεση της επιτροπής για τα νοσοκομεία, *Obser-vations présentées à l'assemblée administrative des hospitaux*.

2 Νοεμβρίου: Η μελέτη του *Idée sur le mode de la sanction des lois* τυπώνεται και διαβιβάζεται στους υπόλοιπους 47 παρισινούς τομείς.

13 Δεκεμβρίου: Από λάθος ή συκοφαντία, το όνομά του συμπεριλαμβάνεται στον κατάλογο των εμιγκρέδων του νομού Μπους-ντυ-Ρον.

1793

15 Ιουνίου: Ορίζεται Γραμματέας της Γενικής Συνέλευσης των Τομέων του Παρισιού· την επομένη διαβάζει στο όνομά της ενώπιον της Εθνοσυνέλευσης την *Pétition des Sections de Paris à la Convention Nationale* που έχει συντάξει ο ίδιος.

23 Ιουλίου: Εκλέγεται Πρόεδρος του Τομέα των Λογχών.

2 Αυγούστου: Παραιτείται του αξιώματός του, επειδή κατά πάσα πιθανότητα θα όφειλε να θέσει σε ψηφοφορία μια θανατική καταδίκη.

29 Σεπτεμβρίου: Στο μνημόσυνο του Τομέα του προς τιμήν των Μαρὰ και Λε Πελετιέ απευθύνει το *Discours prononcé à la fête décernée par la section des Piques, aux mânes de Marat et de La Pelletier, par Sade, citoyen de cette section et membre de la Société populaire*.

15 Νοεμβρίου: *Pétition de la Section des Piques aux représentants du peuple français*.

8 Δεκεμβρίου: Οι κλητήρες της ροβεσπιερικής Επαναστατικής Κυβέρνησης συλλαμβάνουν τον ντε Σαντ ως υποτιθέμενο εχθρό της Δημοκρατίας και αντεπαναστάτη.

1794

26 Ιουλίου: Σε συνέχεια της θανατικής καταδίκης που του απαγγέλλεται ύστερα από συνοπτική διαδικασία, ο ντε Σαντ φυλακίζεται διαδοχικά στις φυλακές Λε Μαντελονέτ, Λε Καρμ, Σαιν-Λαζάρ και Πικπύς. Γλιτώνει από σύμπτωση την εκτέλεση – δύο μόλις μέρες πριν οδηγηθούν στην γκιλοτίνα ο Ροβεσπιέρος, ο Κουτόν, ο Σαιν Ζυστ και άλλοι 19 τρομοκράτες.

15 Οκτωβρίου: Η νέα εξουσία απελευθερώνει τον ντε Σαντ και του εγγυάται την ελεύθερη διάθεση της περιουσίας του.

1795

Ανώνυμη έκδοση της *Φιλοσοφίας στο μπουντουάρ* («de l'auteur de la *Justine*» – του συγγραφέα της *Ζυστίβ*). Κυκλοφορεί η *Aline et Valcour ou le roman philosophique*.

1796

14 Μαρτίου: Ο ντε Σαντ και η Μαρί-Κονστάνς Ρενέλ νοικιάζουν ένα εξοχικό σπίτι στο Κλισύ-λα-Γκαρέν.

13 Οκτωβρίου: Λόγω της κακής κατάστασης των οικονομικών του, πουλάει τον πύργο του Λα Κοστ.

1797

Κυκλοφορεί ανώνυμα το διπλό μυθιστόρημα *La Nouvelle Justine ou les malheurs de la vertu, suivie de l'histoire de Juliette*.

1798

16 Ιουνίου: Μετά την ανακάλυψη του ονόματός του στον κατάλογο των εμιγκρέδων, τίθεται υπό αστυνομική παρακολούθηση, ενώ κατάσχεται η περιουσία του.

1799

13 Δεκεμβρίου: Στις Βερσαλίες, το Théâtre de Société dramatique ανεβάζει ξανά το έργο *Oxtiern ou les malheurs du libertinage*. Ο ντε Σαντ, που εργάζεται από τον

Φεβρουάριο στο θέατρο αυτό ως υποβολέας και βοηθός με 40 σόλδια ημερομίσθιο, παίζει προσωρινά το ρόλο του Φαμπρίς.

1800

Ιανουάριος: Σε άθλια οικονομική κατάσταση, ο ντε Σαντ καταφεύγει στο πτωχοκομείο των Βερσαλιών. Εκδίδονται *Τα εγκλήματα του έρωτα*.

1801

Αίρεται η επίταξη της περιουσίας του, ωστόσο, παρ' όλες τις προσπάθειες, το όνομά του παραμένει στον κατάλογο των εμιγκρέδων.

6 Μαρτίου: Μετά την κατάδοσή του από τον εκδότη του, Μασέ, συλλαμβάνεται στον οίκο του τελευταίου, για την έκδοση της *Ζυστίν* και της *Ζυλιέτ*. Εγκλείεται χωρίς δίκη στη φυλακή Σαιντ-Πελαζί.

1803

14 Μαρτίου: Ύστερα από ένα επεισόδιο, μεταφέρεται στην Μπισέτρ, τη «Βαστίλη του συρφετού».

27 Απριλίου: Με ενέργειες της οικογένειάς του εισάγεται στο ψυχιατρικό άσυλο του Σαραντόν-Σαιν-Μωρίς. Από τον Ιούλιο του 1803 και έπειτα, συζεί εδώ σχεδόν με μικροαστικό τρόπο με τη Μαρί-Κονστάνς Ρενέλ, την οποία παρουσιάζει ως εξώγαμη κόρη του ώστε να επιτραπεί η παραμονή της στο Σαραντόν. Όπως έχει αποδειχθεί, σκηνοθετεί στο άσυλο θεατρικές παραστάσεις με τους τροφίμους –ανάμεσά τους πιθανώς και τη *La fête de l'amitie*– που τις παρακολουθούν οι μορφωμένοι αστοί του Παρισιού.

1806-1807

Ο ντε Σαντ δουλεύει τις *Journées de Florbelle ou la nature dévoilée*, που καταστρέφονται από τη λογοκρισία ήδη στο στάδιο του ημιτελούς χειρογράφου· παραμένει μόνο ένα μικρό τετράδιο σημειώσεων.

1808

Το Théâtre du Palais-Royal απορρίπτει την κωμωδία *Les antiquaires*.

Απρίλιος: Διορθώνει το θεατρικό *L'école des jaloux ou la folle épreuve*.

Αύγουστος: Ο Μαρκήσιος ντε Σαντ, γέρος και με προχωρημένη τύφλωση,

Ξαναδουλεύει το θεατρικό δράμα *Franchise et trahison*.

1809

Θάνατος του γιου του, Λουί-Μαρί.

1807-1812

La Marquise de Gange.

1810

Ιούλιος: Θάνατος της Ρενέ-Πελαζί, κυρίας ντε Σαντ.

1811

9 Ιουλίου: Υπό την προεδρία του Ναπολέοντα, το Υπουργικό Συμβούλιο αποφασίζει τη συνέχιση της κράτησης.

1812

Adelaide de Brunswick, princesse de Saxe.

1813

6 Μαΐου: Υπουργική απόφαση απαγορεύει τις θεραπευτικές θεατρικές παραστάσεις στο Σαραντόν, όπου ο μαρκήσιος έπαιζε τον κύριο ρόλο.

Μάιος-Νοέμβριος: *Histoire secrète d'Isabelle de Bavière, reine de France*: ο ντε Σαντ διαβάζει στις 29 Οκτωβρίου 1814 την τελευταία διόρθωση.

Μάιος: Ερωτική σχέση με μια δεκαπεντάχρονη εργαζόμενη στο Σαραντόν.

1814

2 Δεκεμβρίου: Ο ντε Σαντ πεθαίνει στο άσυλο από φυσικό θάνατο, σε ηλικία 74 ετών και ενταφιάζεται στο νεκροταφείο του ιδρύματος του Σαραντόν. Η ταφόπλακα δεν φέρει όνομα· η μνήμη του αποτελούσε ντροπή για την οικογένεια. Το πόρισμα μιας φρενολογικής πραγματογνωμοσύνης του συντάχθηκε ύστερα από χρόνια, μετά από εκταφή, συμπεραίνει: «Κοντολογίς, αφού δεν μπόρεσα να υποπτευθώ στο πρόσωπο του ντε Σαντ –όταν τον έβλεπα να περιδιαβαίνει με σοβαρή, σχεδόν πατριαρχική φυσιογνωμία– το συγγραφέα της *Zυστίν* και της *Zυλιέτ*, η εξέταση της κεφαλής του θα με παρακινούσε να τον αθώσω από την κατηγορία πως συνέγραψε τέτοια έργα:

το κρανίο του ήταν από κάθε άποψη παρόμοιο με αυτό ενός εκκλησιαστικού πατέρα»
(L. J. Ramon, Δεκέμβριος 1867).

Πηγές

1ο Κεφάλαιο

- «Περί της καταγωγής μου», στο D.A.F. de Sade *Aline et Valcour*, Παρίσι (Le livre du roche) 1976, σσ. 45-47.
- «Τιμωρούνται οι σκέψεις;», στο Marquis de Sade, *Oeuvres complètes*, (O.C.), édition definitive (Au circle du livre précieux), τόμ. XI-XII, σελ. 65 κ.ε., μετ. Μ. Μητσού.
- «Θαμμένος ζωντανός», ό.π., σελ. 113 κ.ε., μετ. Μ. Μητσού.
- «Ο απειθής κρατούμενος», στο Marquis de Sade, *Ausgewahlte Werke* (A.W.), Αμβούργο 1962/Φρανκφούρτη 1978, τόμ. I, σσ. 1134-1137.
- «Ναι, είμαι ένας ακόλαστος», στο Marquis de Sade, O.C., τόμ. XI-XII, σσ. 264, 275-278, μετ. Μ. Μητσού.
- «Ο τρόπος που σκέφτομαι», ό.π., σσ. 409-412, μετ. Μ. Μητσού.
- «Δεχθείτε με όπως είμαι», ό.π., σσ. 417-419, μετ. Μ. Μητσού.
- «Ο παραχοποιός», στο Marquis de Sade, A.W., τόμ. II, σελ. 1147 κ.ε.
- «Είμαι αντιγιακωβίνος», στο Sade, *Opuscules et lettres politiques*, Παρίσι (10/18) 1979, σελ. 192.
- «Επρόκειτο να εκτελεσθώ», ό.π., σσ. 235-238.
- «Ένας αβυσσαλέα διεστραμμένος άνθρωπος», στο Marquis de Sade, A.W., τόμ. III, σσ. 1112-1115.
- «Φυλακισμένος στο Σαραντόν» , ό.π., σελ. 1115.
- «Ημερολόγιο», στο Marquis de Sade, *Journal inédit*, Παρίσι (Gallimard) 1970, σελ. 39 κ.ε.
- «Γονυκλισία ενώπιον της εξουσίας;», στο O.C., τόμ. XI-XII, ό.π., σελ. 605.
- «Ακατονόμαστος», στο A.W., τόμ. III, σελ. 1139.
- «Ένα παράδειγμα πολιτικής αυθαιρεσίας», στο A.W., τόμ. III, σελ. 1108-1111.

2ο Κεφάλαιο

- «Ένας αχόρταγος γίγαντας», στο Μαρκήσιος ντε Σαντ, *Ζυλιέτ*, τόμ. Γ, Αθήνα (Εξάντας) 1983, σσ. 151-159, μετ. Γ. Παυλόπουλος.
- «Η τέχνη του εν ψυχρώ εγκλήματος», στο *Ζυλιέτ*, τόμ. Β, Αθήνα (Εξάντας) 1982, σσ. 83-91, μετ. Λουκάς Θεοδωρακόπουλος.
- «Ο απόκρυφος τόπος της ακολασίας», στο *Οι 120 ημέρες των Σοδόμων*, Αθήνα (Κοινή έκδοση 47 εκδοτών) 1981, τόμ. I, σσ. 59-61, 76-92, 103-107, 119-121, μετ. Π.

3ο Κεφάλαιο

- «Η αναγκαιότητα της βίας», στο D.A.F. Sade, *La nouvelle Justine ou les malheurs de la vertu*, Παρίσι (10/18) 1978, τόμ. Ι, σσ. 69-71, 78-85, 86-91, μετ. Ν. Παπασπύρου-Υφαντή.
- «Η αδίστακτη θέληση για εξουσία», στο Μαρκήσιος ντε Σαντ, *Ζυλιέτ*, τόμ. Δ, Αθήνα (Εξάντας) 1984, σσ. 163-173, μετ. Γ. Παπαδόπουλος.
- «Η παντοδυναμία της προδοσίας», στο *Ζυλιέτ*, τόμ. Ε, Αθήνα (Εξάντας) 1984, σσ. 82-86, μετ. Γ. Παυλόπουλος.

4ο Κεφάλαιο

- «Η αλαζονεία της εξουσίας», στο *Ζυλιέτ*, τόμ. Β, ό.π., σσ. 19-24, τόμ. Γ, σσ. 37-41, ό.π.
- «Το πρόγραμμα της καταπίεσης», στο *Ζυλιέτ*, τόμ. Ε, ό.π., σσ. 33-36 και στο *La nouvelle Justine ou les malheurs de la vertu*, ό.π., τόμ. ΙΙ, σσ. 822-831, μετ. Ν. Παπασπύρου-Υφαντή.
- «Μια αποτρόπαιη λογική», στο *Ζυλιέτ*, τόμ. Δ, ό.π., σσ. 17-27.

5ο Κεφάλαιο

- «'Ηθη» («Γάλλοι, ακόμη μία προσπάθεια για να γίνετε δημοκράτες»), στο Μαρκήσιος ντε Σαντ, *Η φιλοσοφία στο μπουντουάρ*, Αθήνα (Εξάντας) 1979, σσ. 157-198, μετ. Β. Καλλιπολίτης.

Κατάλογος εικόνων

- Το μοναδικό πορτρέτο που αποδίδεται στον Μαρκήσιο ντε Σαντ, έργο του Ch.A.P. VanLoo, γύρω στο 1760/62.
Από το: Jean A. Chérasse/G.Guicheney, *SADE, L'écrit ton nom LIBERTE*, Παρίσι 1976.
- Εκατό γκραβούρες του 1797 που εικονογραφούν το βιβλίο *Η νέα Ζυστίν ή τα παθήματα της αρετής ακολουθούμενη από την Ιστορία της Ζυλιέτ, της αδερφής της ή η προκοπή της διαφθοράς του Μαρκήσιου ντε Σαντ*, Αθήνα, κ.κ., σελ.87, 81, 99.
- Εφημερίδα *Liberation*, Παρίσι, 23.5.1986, ένθετο αφιέρωμα, σελ. XI.
- Η φυλακή Βενσέν
- Η Βαστίλη
Από το: Magazine littéraire, Παρίσι, Ιούνιος 1976.
- Εφημ. *Liberation*, ό.π.
- Σχέδιο του Σαραντόν-Σαιν-Μωρίς.
Από το: E. Esquirol, *Des maladies mentales considérées sous les rapports médical, hygiénique et médicólégal*, Βρυξέλλες, 1831.
- Ραμόν Αλεχάνδρο, *Η αίθουσα συγκεντρώσεων στο Σίλινγκ*.
Από το: Ρολάν Μπαρτ, *Σαντ, Φουριέ, Λαγιόλα*, Αθήνα 1977, σελ.171.
- Από το: Marcelin Pleynet, *Lautriéamont*, Παρίσι 1978.

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥ ΜΑΡΚΗΣΙΟΥ ΝΤΕ ΣΑΝΤ
Ο ΔΗΜΙΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΘΥΜΑ ΤΟΥ
ΣΕ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΤΟΥ ΓΙΩΡΓΟΥ ΚΟΚΚΙΝΟΥ
ΜΕ ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΚΑΙΤΗΣ ΧΟΡΤΗ
ΚΑΙ ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΕΚΔΟΣΗΣ ΤΗ ΜΑΓΔΑ ΚΑΡΑΒΙΩΤΗ
ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΘΗΚΕ ΨΗΦΙΑΚΑ ΑΠΟ ΤΗ **THINKING**
ΓΙΑ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟ ΤΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ **ΚΡΙΤΙΚΗ**